DE

DELAVSKA ENOTNOST

18. 6. 1977 - Št. 14 - L. XXXVI. - CENA 4 DIN

GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

Krpanje ali nova obleka

Prvi julij, ko naj bi vse tiste temeljne organizacije, ki so minulo gospodarsko leto sklenile z izgubo, to izgubo tudi odpravile, hkrati pa imele izdelane programe za izboljšanje svojega gospodarjenja, je tik pred durmi. Kot smo že ugotavljali, so se v teh temeljnih organizacijah z veliko vnemo vrgli na delo — da bi si zagotovili sredstva za pokritje vseh izgub, in v tem je tudi velika večina uspela. Žal naši podatki niso popolni, po njih pa kaže, da ta čas v naši republiki ni temeljne organizacije, ki bi lani poslovala z izgubo in ki še ne bi dobila sredstev, s katerimi bi to izgubo pokrila. Ob tem moramo ugotoviti, da je večina teh sredstev sposojenih, da jih bo treba sorazmerno kmalu vrniti in pri tem plačati obresti. Temeljne organizacije z izgubami so torej startale v letošnje poslovno leto z večjim ali manjšim minusom, ki ga bo treba nadomestiti — dodaten napor, ki ga povečujejo še letošnje izgube. Le-te zavzemajo po nekih virih že kar zastrašujoče razsežnosti!

Opozarjali smo že na dejstvo, da so sanacijski programi v marsikateri temeljni organizaciji površni, bolj formalni, pripravljeni zato, da jih ob izteku roka ne bi doletela sankcija po zakonu o sanacijah. Po njem namreč delovne organizacije, ki ne bodo imele pokrite izgube in pripravljenih sanacijskih programov, ne bodo mogle izplačati zaposlenim višjih osebnih dohodkov, kot so zajamčeni. Vsebinskih pristopov ni prav veliko, čeprav moramo na drugi strani priznati, da v nekaterih delovnih organizacijah že po nekaj let tuhtajo, kako bi se izkopali iz težav in da so ponekod pri tem prav uspešni. V prenekateri TOZD pa še vedno — čeprav dosedanja prizadevanja niso rodila kaj prida sadu, še vedno mirno nadaljujejo po starem — izdelujejo izdelke, ki jim prinašajo izgubo, ne da bi se pri tem vprašali, ali bi se dalo delati kaj drugega

Kako takim temeljnim organizacijam pomagati do spoznanja, da tako ne gre več? Časa za pravo pomoč je kajpak zelo malo, prej premalo! Pomagati pa jim je treba, tako — ali drugače, z odločnim »rezom v živo«, če bi ne imeli pogojev za življenje. Vedeti namreč moramo, da delovne organizacije, ki »proizvajajo« izgubo, le-to praviloma pokrivajo z družbenimi sredstvi. Čeprav so to posojila, bi vendarle vse te desetine milijonov, ki jih iz različnih virov namenjamo za pokrivanje izgub, lahko mnogo bolj koristno namenili za uresničevanje sanacijskih programov, za ustvarjanje osnove za dolgotrajno dobro poslovanje. Slej ko prej bomo morali razmisliti tudi o takšnih možnostih — o možnostih, da bomo podjetje, ki trajno slabo gospodari in nima prave perspektive, tudi likvidirali. Žal takšna podjetja za zdaj praviloma vedno najdejo »pravo perspektivo«, ko jim začne teči voda v grlo in tako pridobe sredstva za podaljševanje životarjenja. Žal pa je tudi družbenim skupnostim nekako laže krpati luknje v takih kolektivih, kot da bi jim pomagali ukrojiti novo obleko.

B. RUGELJ

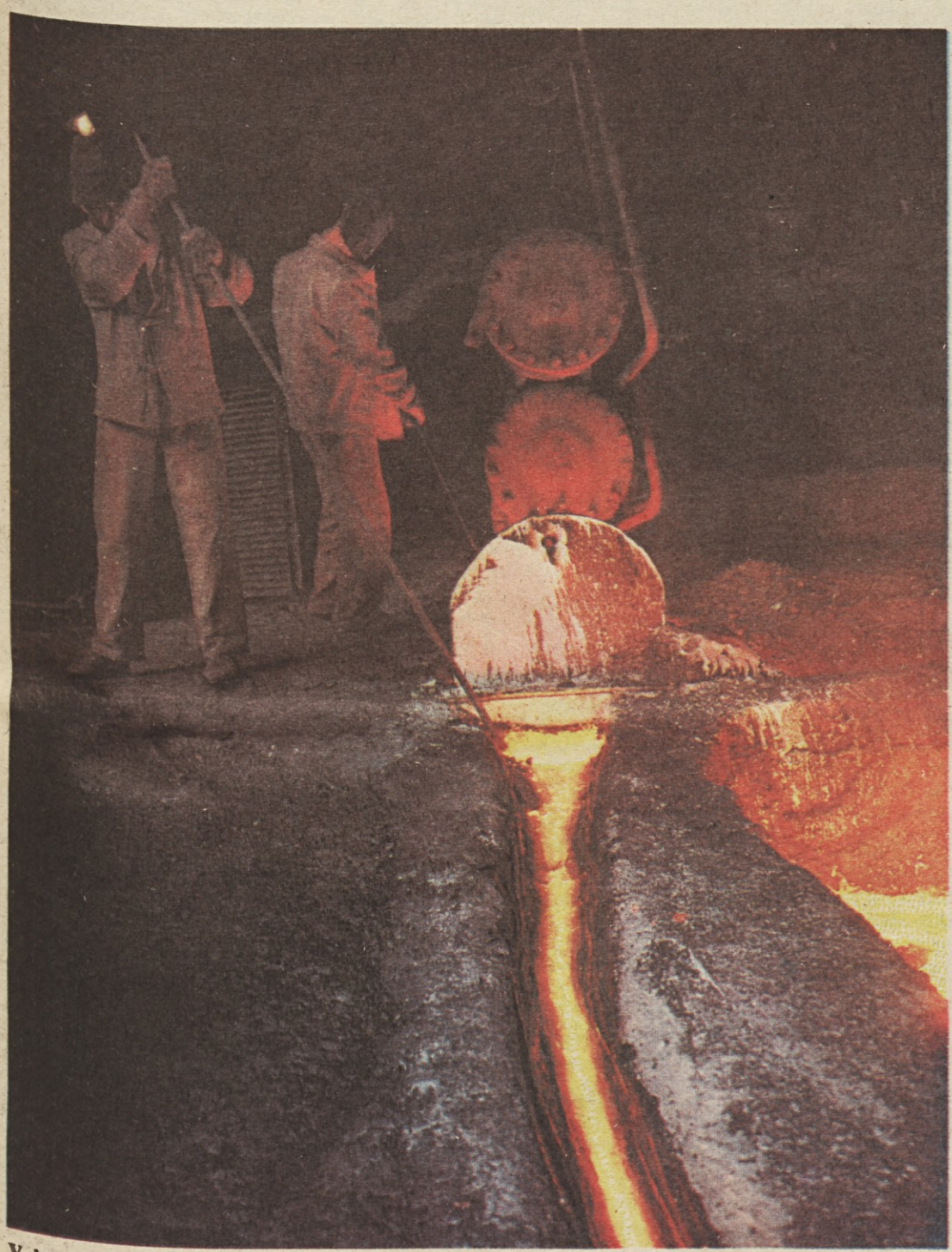

V slovenski železarski industriji je vroče. Pa ne zaradi plavžev. Modernizirajo proizvodnjo, razširjajo proizvodni program in uveljavljajo med seboj nove družbenoekonomske odnose po zakonu o združenem delu.

MIKA ŠPILJAK NA SEJI PREDSEDSTVA CK ZKJ:

Brez omahovanja!

Niso majhni rezultati naporov, ki jih vlagamo v samoupravni praksi, so pa vendarle preskromni. Eden od vzrokov takega stanja je tudi nedograjenost in nerazvitost celotnega našega političnega sistema. Še so primeri nekonkretnosti in verbalizma, še se dogaja, da se ne znajdemo. K temu najbolj prispevajo idejnopolitična omahovanja: ali naj se odločno napotimo v smeri samoupravne politične demokracije ali pa, po nekaterih pojmovanjih, bodisi po poti političnega pluralizma, bodisi v smeri enopartijskega sistema. Čeprav smo tak idejna omahovanja razčistili tako z ustavo kot z zakonom o združenem delu, so še vedno prisotna in pomenijo enega temeljnih vzrokov počasnosti pri praktičnem uveljavljanju ustave in sklepov X. kongresa ZKJ.

Tudi v življenju pa v različnih člankih se pogosto soočamo z negotovostjo ob težavah, kako rešiti to ali ono vprašanje. Pri tem, naprimer, gre za vprašanja minulega dela, še zlasti pa za svobodno menjavo dela v samoupravnih interesnih skupnostih, pri čemer smo, verjetno, še najmanj storili za praktično uveljavitev sprejetih načel. Zato se je tudi dogodilo, da so mnoge praktične rešitve, s katerimi izvajamo ustavo in zakon o združenem delu — najsi gre za združevanje v širše celote ali za notranje povezovanje — le formalno skladne z ustavo, v praksi pa še vedno veljajo stari odnosi. Po oceni sindikatov je največji problem v tem, da o dohodku še ne odločajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela. Dohodek se še kar naprej oblikuje v delovnih organizacijah, kjer ga potem, po nekakšnih ključih »posredujejo« temeljnim organizacijam. Vzrok za tako stanje spet moramo iskati v omahovanju: ali naj odgovornost prevzamejo delavci ali pa naj jo še najprej nosi tovarniška uprava oziroma državna uprava? Še drugače: naj bo tudi v prihodnje država glavna opora?

Zaradi tega moramo pri delu, ki čaka, posebej še v pripravah na XI. kongres ZKJ, dobro izkoristiti vse dokaze o dejanski omejenosti političnega pluralizma in enopartijskega sistema. S tem bomo veliko prispevali k odpravi navedenih omahovanj, ki zavirajo hitrejše uresničevanje vsega tistega, za kar smo se izrekli.

Pri delovanju sindikatov smo dosegli več rezultatov in si pridobili več pozitivnih izkušenj, kot pa jih tukaj navajamo. Vendar pa je še dosti slabosti in problemov. O tem bodo komunisti v sindikatih in sindikati kot celota skupaj z zvezo komunistov, in na podlagi temeljne usmeritve, ki je bila tukaj posredovana, morali še razpravljati in sprejemati odločitve.

Ustava in zakon o združenem delu sta zelo natančno opredelila vlogo sindikata. V sindikatih pa smo veliko storili za akcijsko in organizacijsko usposabljanje sindikalnih organizacij za uspešno uresničevanje nalog, ki izhajajo iz ustave in zakona o združenem delu. Še zlasti pa so volivne skupščine, ki so bile v začetku leta, opozorile na velik napredek in na veliko pozitivnih rezultatov. Z zadovoljstvom smo poslušali, kako člani sindikata na teh skupščinah govore »v jeziku« zakona o združenem delu. Izkazalo se je, da kadri poznajo novo izrazoslovje, čeprav ne povsem tudi njegove vsebine. Za prihodnje delo se mi zdi še posebej pomembno, da bi se sindikalni kadri še bolj usposobili. Brez take kadrovske krepitve bi sindikati ostali na robu dogodkov. Že to in samo po sebi bi bila velika slabost ne le za sindikate, ampak tudi za zvezo komunistov in za njeno akcijsko sposobnost pri razvoju samoupravljanja.

Vest sveta

V velikem novem beograjskem kongresnem središču »Sava« se je v sredo začel sestanek predstavnikov 35 dežel Evrope, Kanade in ZDA

»Pripravljalni sestanek za beograjsko konferenco o problemih evropske varnosti in sodelovanja,« — namenoma smo zapisali pol uradni naslov v sredo začetega srečanja evropskih diplomatov, saj že iz tega lahko orišemo temeljne značilnosti, ki se nakazujejo za delo v beograjskem kongresnem središču. Gre za pripravljalni sestanek, na katerem se morajo odposlanci zunanjih ministrov dogovoriti o datumu, dnevnem redu in trajanju glavnega beograjskega sestanka. Ta naj bi se — po priporočilih konference iz Helsinkov — začel še v letu 1977.

Iz vsega tega utegne kdo pomisliti, da gre trenutno v beograjskem kongresnem središču le za reševanje formalno tehničnih vprašanj. Toda tako je videti res samo na prvi pogled. Podpredsednik ZIS in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je takšen videz razpršil že v pozdravnem govoru, ko je dejal: »S pripravljalnim sestankom nadaljujemo veliko delo, ki smo ga pred skoraj dvema letoma začeli v Helsinkih. Ne glede na to, koliko smo zadovoljni z obsegom in tempom uresničevanja helsinških dokumentov, je vendarle neizpodbitno, da so rezultati helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi že postali sestavni del evropske in mednarodne stvarnosti«.

S temi besedami je Miloš Minić na kratko, hkrati pa zelo natančno opredelil bistvo sedanjega pripravljalnega beograjskega sestanka. Po drugi strani pa je jasno nakazal smer jugoslovanskih prizadevanj na konferenci. Naša država se je ves čas priprav na junijsko srečanje — kot dežela organizatorica in udeleženka — zavzemala za odkrit, tvoren in celovit pregled doseženega po Helsinkih. O teh dosežkih, ki na nekaterih področjih niso zanemarljivi, na nekaterih pa komaj opazni, je bilo v minulih mesecih precej razprav in celo vročih polemik. V določenem trenutku je celo kazalo, da ozračje za beograjsko nadaljevanje helsinških dialogov ne bo ugodno in da bo celo lahko ogrozilo njegovo uspešnost. V polemikah — zlasti okrog tako imenovane tretje helsinške košare, ki obravnava humanitarna vprašanja in človekove pravice — sta odsevala blokovski pristop in želja, da bi sicer celovit dokument iz Helsinkov razbili in ocenjevali uresničevanje le njegovih posameznih delov.

V nekaj zadnjih mesecih so se tako usmerjene polemike umirile tudi pod vplivom spoznanja,

Nadaljevanje na 13. strani

PODELJENA ZLATA ODLIČJA SINDIKATOV SLOVENIJE

LJUBLJANA, 17. junija — Danes je bila v prostorih Kluba delegatov slovesna podelitev zlatih znakov Zveze sindikatov Slovenije. Po uvodnem nagovoru Janeza Barboriča je zbranim odlikovancem in gostom spregovoril podpredsednik RS ZSS Emil Tomažič, zatem pa je Branko Babič, predsednik odbora za podelitev zlatega znaka, obrazložil odločitev odbora.

Zlati znak sindikatov Slovenije je prejelo v letu 1977 šest sindikalnih organizacij: osnovni organizaciji sindikata GIP Gradis, TOZD nizke gradnje Maribor; osnovne organizacije sindikata tovarne umetnih brusov Swaty, Maribor; osnovna organizacija sindikata Zavoda dr. Marijana Borštnarja iz Dornave pri Ptuju; osnovna organizacija sindikata Tovarne merilnih instrumentov Iskra Otoče; osnovna organizacija sindikata Intes, TOZD Pekarne »Vinko Reš«, Ptuj in osnovna organizacija sindikata Rudnika rjavega premoga Senovo.

Za uresničevanje delavskih interesov z dolgoletnim delom v sindikalni organizaciji pa so prejeli zlati znak:

Anton BAMBIČ — Ljubljana, Geza ČAHUK — Ljubljana, Janez ČANŽEK — Logatec, Lojzka ČOTAR — Koper, Kurt ČUČEK — Grosuplje, Ervin DOLGAN — Ljubljana, Mira FROLOV — Ljubljana, Mihaela GOSTIŠA — Ljubljana, Danila GRIL — Kranj, Milan HUMAR — Nova Gorica, Stane ILC — Brežice, Vera JUKIČ — Črnomelj, Jože KASTELIC — Hrastnik, Maksimiljan KOROŠEC — Maribor, Ivan KRAMER — Celje, Gabrijel LEBAN — Nova Gorica, Franc MARTINEC — Ljubljana, Srečko MLINARIČ — Jesenice, Ivan MOZETIČ — Ljubljana, Milutin MUŽIČ — Ljubljana, Janez OVEN — Trebnje, Franjo PAJK — Nazarje, Alojz PAJNIČ — Ljubljana, Franc PETKOVŠEK — Duplica pri Kamniku, Ciril PEZDIR — Ljubljana, Helena POLENIK — Slovenj Gradec, Igor PONIKVAR — Celje, Franc PRAŠNIKAR — Trbovlje, Franc PRHNE — Ljubljana, Jožef PRIMOŽIČ — Nova Gorica, Stane PUNGERČAR — Litija, Marjan PUREBER — Novo mesto, Jožef RANT, Slovenj Gradec — Franc RENČELJ — Ljubljana, Mara RUPENA-OSOLNIK, — Ljubljana, Anton-Zvone SAJOVIC — Ljubljana, Anton SIHUR — Hrastnik, Jože SKERLOVNIK — Ptuj, Alojz SODJA — Ljubljana, Emil SOVDAT — Sežana, Terezija SVETEK — Ljubljana, Vladimir ŠENK — Ljubljana, Vanek ŠIFTAR — Maribor, Rafael ŠTOLFA — Ljubljana, Štefan ŠTROK — Senovo, Karlo ŠTRUMELJ — Ljubljana, Franc TALER — Jesenice, Ivan TOMC — Ljubljana, Stane UHAN — Ljubljana, Franc UMEK — Trbovlje, Janko VOGRINEC — Ptuj, Janez VOLJČ — Ljubljana, Olga VRABIČ — Ljubljana, Jože VRBNJAK — Ptuj in Janko ZGRABLJIČ — Lendava.

KAJ SMO STORILI...

Solidarnost

V nekem kolektivu — ime navsezadnje ni pomembno, saj nam gre zgolj za osvetlitev težave, ki bržčas ni tako redka — so si zastavili naslednje vprašanje: Ali smo dolžni podpisati skupaj z drugimi delovnimi organizacijami v občini samoupravni sporazum o združevanju sredstev za pomoč eni izmed temeljnih organizacij v občini, ki je prigospodarila izgubo, sedež matičnega podjetja pa ni v naši občini?

Povedati moramo, da so sporazum podpisali kljub dvomu, ali je pravilen takšen način pomoči — ker je ta delovna organizacija TOZD delovne organizacije zunaj omenjene občine in ker se sredstva za takšno pomoč sicer že zbirajo v občinskem merilu na skladu skupnih rezerv gospodarstva. Na žrtvovanje dela svojega dohodka so ti delavci pristali pod težo dejstva, da bi brez dodatne pomoči toliko in toliko delavcev ostalo brez kruha, ker bi omenjena temeljna organizacija morala v stečaj. Očitno so razumeli, da je potrebna širša družbena akcija, da je vprašanje ponovne zaposlitve delavcev te TOZD zadeva, ki jo mora reševati vsa občina oziroma njeno gospodarstvo in da je takšno reševanje težav po navadi mnogo težje kot pravočasna pomoč.

Vendar — zakaj so potemtakem zastavili na začetku omenjeno vprašanje?

Dejali bi, da je šlo za nepoučenost. Na občini so, kot kaže, vse premalo časa porabili za to, da bi delavcem pojasnili pomen solidarnostne akcije, ki je presegla okvire normalne pomoči. Njihov edini argument je bilo dejstvo, da bo temeljna organizacija brez pomoči šla v stečaj, delavci pa na cesto.

Vemo pa, da zakon o sanacijah natanko predpisuje, kaj vse morajo storiti delovne organizacije, ki zabredejo v izgube. Najprej si morajo zagotoviti pokritje nastale izgube, potem pa si dolgoročno zagotoviti takšne proizvodne in prodajne pogoje, da bo delovna organizacija sposobna za normalno poslovanje in razvoj. Skratka, podjetje mora imeti ustrezen proizvodni program, zagotovljen trg za svoje izdelke, biti mora dohodkovno povezana in tako naprej.

O vseh teh vprašanjih pa se, kot kaže, v našem primeru sploh niso pogovarjali. Ne le, da na občini, kjer so pripravili in vodili politično akcijo za podpis takšnega samoupravnega sporazuma, niso postregli delavcem v drugih delovnih organizacijah s podatki, ali ima omenjena temeljna organizacija, ki potrebuje pomoč, predloge za dolgoročne rešitve iz sedanjih zadreg. Skratka, nihče se ni vprašal — kaj bo s to temeljno organizacijo in delavci, zaposlenimi v njej jutri, če bodo v njej delali in poslovali po starem.

S tem kajpak nočemo trditi, da v tej temeljni organizaciji niso razmišljali o tem — morda imajo pripravljene dolgoročne rešitve. Toda v drugih podjetjih so sprva negodovali zaradi pomoči, kasneje pa so na to pristali samo na podlagi argumenta, ki je bil v bistvu samo »argument moči«: toliko delavcev bo šlo na cesto! Družbenopolitične organizacije v delovni organizaciji, ki smo jo omenili na začetku (morda pa tudi v drugih), ter v občini nikakor niso v tem primeru izpolnile svoje vloge, saj bi predvsem same morale spodbuditi razpravo o tem, kaj je bolj smotrno in družbeno koristno, ali dodatna pomoč nekemu kolektivu, ki ima primeren proizvodni program, ali pa bi bilo nemara bolje, ko bi kolektiv prenehal z neplodnim delom. Tega pa niso storile, pač pa so krenile — kot marsikje drugje — po navidezno lažji poti.

B. RUGELJ

RO SINDIKATA DELAVCEV STANOVANJSKE IN KOMUNALNE DEJAVNOSTI SLOVENIJE

Denarja premalo!

Za uresničitev nalog na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite bodo morale OZD zagotoviti precejšnja sredstva, ki pa jih same ne zmorejo

Tako kot druge dejavnosti imajo tudi organizacije združenega dela stanovanjskega in komunalnega gospodarstva pomembne naloge na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Te se odražajo v veliki odgovornosti za preskrbo prebivalstva, gospodarstva in JLA z nujno potrebnimi komunalnimi storitvami. Glede na naravo storitev, ki so namenjene občanom, pa morajo organizacije združenega dela stanovanjske in komunalne dejavnosti delovati povsod tam, kjer ljudje prebivajo in z nekaterimi drugimi dejavnostmi neposredno skrbeti za njihovo preskrbo.

Ker so z ustavo in z zakonom o ljudski obrambi ter zakonom o družbeni samozaščiti in notranjih zadevah opredeljene tudi pravice in dolžnosti organizacij združenega dela, so stanovanjske in komunalne delovne organizacije pred časom že sprejele pravilnike, s katerimi načelno urejajo vlogo in naloge na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Za uresničitev nalog je treba zagotoviti precejšnja sredstva, ki pa v številnih stanovanjskih in komunalnih organizacijah presegajo njihove dohodkovne možnosti. Zato so na zadnji seji RO Sindikata delavcev stanovanjske in komunalne dejavnosti Slovenije delegati poudarili, da bo treba probleme v zvezi s financiranjem nalog na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite urejati v komunalnih interesnih skupnostih.

I. V.

AKCIJA GORENJSKIH SINDIKATOV

Izpolnjene želje

V akciji za nakup dveh aparatov za zgodnje odkrivanje raka na dojki so osnovne sindikalne organizacije, zasebniki in drugi občani zbrali 2,390.000 dinarjev.

Poročali smo že, da so bralke časnika Glas, glasila SZDL za Gorenjsko, pred dvema letoma dale pobudo za akcijo, da bi v delovnih organizacijah zbrali sredstva za nakup dveh rentgenskih aparatov za zgodnje odkrivanje raka na dojki. O predlogu so najprej razpravljali občinski sveti ZSS gorenjskih občin in ga podprli, pri medobčinskem svetu ZSS pa je bil imenovan poseben odbor, ki je skrbel za uresničitev te humane akcije. Odbor se je skupno s strokovnjaki ljubljanskega onkološkega inštituta, gorenjskih zdravstvenih domov in jeseniške bolnišnice odločil za nakup obeh aparatov pri znanem zahodnonemškem proizvajalcu medicinske opreme Koch-Stoerzel. Aparata, od katerih eden že poskusno deluje v jeseniški bolnišnici, drugi pa bo postavljen v zdravstvenem domu v Kranju, sta veljala 1,640.000 dinarjev. Toliko so delavci iz vseh gorenjskih občin, obrtniki, kmetovalci in drugi občani zbrali že ob koncu minulega leta.

Sicer pa so v akciji osnovne sindikalne organizacije, zasebniki in drugi občani zbrali več — kar 2,390.000 dinarjev, ali za 600.000 dinarjev več, kot so potrebovali. Ta denar naj bi sedaj porabili za preureditev prostorov kranjske ambulante, ostanek pa bi prispevali k stroškom nekaterih storitev.

V jeseniški bolnišnici so aparat postavili že pred časom in so že opravili prve raziskave. Za razliko od Kranjčanov, ki doslej iz nerazumljivih vzrokov še niso našli primernih prostorov za namestitev drugega aparata, so Jeseničani kljub precejšnji prostorski stiski vendarle našli prostor za svoj aparat. Vso pozornost zasluži tudi predlog kolektiva njihove bolnišnice, s katerim so pred dnevi seznanili tudi vodstvo občinskega sveta ZSS, da bi na Jesenicah ustanovili prvi center za zgodnje odkrivanje bolezni dojk.

I. V.

RO SINDIKATA DELAVCEV ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA VARSTVA SLOVENIJE

DOBRE IN SLABE OCENE

Ne dvomimo, da je akcija za uresničevanje zakona o združenem delu v slovenskem zdravstvu zastavljena dobro, vendar do sedaj, z nekaterimi izjemnimi primeri, še ni bilo večjih uspehov. Do zamude je marsikje prišlo že ob začetku, saj so skoraj povsod preveč odlašali z nalogami in čakali na nasvete od zunaj. Tudi iz nedavnih pogovorov predstavnikov RO Sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva Slovenije s člani vodstev sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacij, z vodilnimi delavci v zdravstvenem centru v Celju ter v zdravstvenih domovih v Ljubljani in Črnomlju sledi, da so se te zdravstvene organizacije precej različno — v Celju in Ljubljani s precejšnjo, v Črnomlju pa z veliko manjšo zavzetostjo — lotile uresničevanja akcijskega načrta o uveljavljanju zakona o združenem delu.

Krepak korak pred drugimi zdravstvenimi organizacijami v republiki so storili v Celju. Niso le izdelali vseh splošnih samoupravnih aktov in tako svoje samoupravne organiziranosti prilagodili zahtevam zakona, marveč se v teh dneh pripravljajo tudi na oblikovanje predloga samoupravnega sporazuma o dohodkovnih odnosih med delovno skupnostjo skupnih služb in temeljnimi organizacijami.

Za razliko od Celjanov so v ljubljanskem zdravstvenem domu sicer pred časom pripravili akcijski načrt, vendar samo na ravni organizacije združenega dela, ne pa v vseh temeljnih organizacijah. Med splošnimi samoupravnimi akti so za zdaj izdelali samo sporazum o združevanju TOZD v OZD, očitno pa je, da do dogovorjenih rokov ne bodo pripravili tudi drugih sporazumov. Veliko bolj pa jih skrbijo izgube v prvih treh mesecih letošnjega leta. Če jim ne bo uspelo odpraviti izgub, jih bodo skušali vsaj omiliti s sprejetim sanacijskim načrtom, v katerem zavzema posebno mesto skrb za racionalnejše izkoriščanje delovnega časa in zmanjševanje nadurnega dela. Prav tako do danes kljub dogovorom še ni urejena delitev dela med to zdravstvewno organizacijo in kliničnim centrom.

Najslabše so se odrezali Črnomaljci, ki so sicer že imenovali komisijo za uresničevanje zakona, toda najprej niso prišli. Pri oblikovanju splošne samoupravne zakonodaje jim bo morala zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov priskočiti na pomoč SOZD Zdravstveni center Novo mesto. V Beli krajini pa je čedalje več zahtev po združitvi zdravstvenih domov v Črnomlju in Metliki, da bi tako povečali učinkovitost osnovnega zdravstvenega varstva

I. V.

OSEBNI DOHODKI V POSLOVNIH BANKAH, SDK IN ZAVAROVALSTVU SLOVENIJE

Kršiteljev ni, problemi pa so

Na razširjeni seji izvršnega odbora republiškega odbora Sindikata delavcev bank, SDK in zavarovalstva Slovenije so med drugim razpravljali tudi o poročilih skupnih komisij podpisnic samoupravnih sporazumov o izplačevanju osebnih dohodkov v letu 1976. Analizi, ki sta ju pripravili obe skupni komisiji sta pokazali, da v obeh grupacijskih sporazumih ni nobenega kršitelja, da so osebni dohodki rastli skladno z rastjo osebnih dohodkov v gospodarstvu in da hitrejša rast osebnih dohodkov v začetku leta 1976 ni bila tako visoka, da je ne bi mogli spraviti v dogovorjene okvire.

Sindikalna akcija, ki je stekla ob koncu minulega leta — o njej smo že večkrat poročali — je pripomogla, da skupni komisiji podpisnic samoupravnih sporazumov nista dosegli le-tega, da so podpisnice ostale v mejah dogovorjenih sredstev za osebne dohodke, temveč da tudi osebni dohodki na pogojno nekvalificiranega delavca niso porastli bolj kot v gospodarstvu. Problemi pa se sedaj kažejo drugje. Sporazum poslovnih bank in SDK je eden najstarejših sporazumov, saj temelji na osebnih dohodkih v letu 1973, ki naj bi se povečevali na račun faktorja produktivnosti in skladno z naraščanjem življenjskih stroškov. Vse to je zajeto v formuli za izračun mase dogovorjenih osebnih dohodkov. Zaradi tega, ker se element naraščanja življenjskih stroškov ne vnaša več v izračun narašča odstotek izkoriščenosti sporazuma. Obstaja možnost, da bodo nekatere podpisnice, če bodo hotele letos uskladiti osebne dohodke, prekoračile meje sporazuma in postale kršiteljice.

Skupna komisija predlaga, da bi problem začasno rešili tako, da bi spet omogočili upoštevanje naraščanja življenjskih stroškov. V tem trenutku skupna komisija ne more takoj pripraviti novega sporazuma dejavnosti, temveč bo morala delo opraviti do konca letošnjega leta. To pa je verjetno edina rešitev.

FRANČEK KAVČIČ

RAZVOJNA USMERITEV LESNE INDUSTRIJE IN GOZDARSTVA SLOVENIJE ŽE V JAVNI RAZPRAVI

Beseda delavcev

Poročali smo že, da je RO sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije podprl osnovni koncept in opredelitev razvojnih usmeritev lesne industrije in trgovine Slovenije. Po naročilu RO je njegov izvršni odbor izoblikoval še podrobnejša stališča o tem konceptu, ki prihaja zdaj v javno razpravo po kolektivih.

IO RO sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije v svojih stališčih predvsem poudarja, da lesna industrija, gozdarstvo in trgovina pomenijo zaokroženo reprodukcijsko celoto, v kateri se lahko v celoti uresničujejo določila zakona o združenem delu na podlagi neposredno opredeljenih interesov delavcev sleherne TOZD. Ugotoviti pa velja, da v TOZD ni pravih želja in hotenj za spreminjanje odnosov. Tudi sicer razprave pogosto niso povezane in vanje ne posegajo delavci. Odpore bomo laže premagovali oziroma zagotovili neposredno uveljavljanje interesov delavcev v združenem delu, če se bo razprava o omenjenem programu prenesla v sleherno TOZD in v občinske odbore tega sindikata kot del akcije za uresničevanje zakona o združenem delu. Tudi ocene, ugotovitve in predlogi iz te razprave bodo rabile republiškemu odboru kot podlaga za opredelitev njegove nadaljnje aktivnosti. Glede na pomen in daljnosežnost snovanj na področju povezovanja lesne industrije in trgovine Slovenije pa bodo nedvomno koristni tudi napotki republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki naj bi na predlog RO tega sindikata čimprej razpravljal o programu razvojne usmeritve in o njem zavzel svoja stališča.

V obdobju priprav na uveljavljanje razvojnega koncepta lesne industrije in gozdarstva Slovenije bo seveda potrebno opraviti še veliko dela. Zato RO Sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva že zdaj podpira predlog za izdelavo take planske metodologije, ki bo zagotavljala preverjanje sedanjih planov, njihovo usklajevanje, plansko opredelitev dohodkovnih odnosov in podlago za načrtovano prestrukturiranje TOZD lesne industrije. Za vse to se bo morala lesna industrija tudi ustrezno organizirati. Le tako bo poleg drugega — mogoče uveljavljati delitev dela in programov, dosegati večjo produktivnost in zagotavljati tako materialno podlago dela kot razvoj soodvisnih TOZD.

Delo nikakor ne bo lahko. Zato Sindikat delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije računa na strokovno pomoč Gospodarske zbornice Slovenije in, seveda, na povečano aktivnost delegatov RO, ki morajo postati pobudniki, organizatorji in usmerjevalci aktivnosti pri nadaljnjem snovanju in iskanju rešitev za uresničevanje načrtovanih družbenoekonomskih odnosov v reprodukcijski celoti, ki jo ustanavljamo.

R. N.

Predstavljamo vam

SILVA ŠKERBEC iz Maribora je novi (nepoklicni) predsednik RO Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije. Tovarišica Škerbčeva je članica ZK, dolgoletna družbenopolitična in sindikalna delavka, zaposlena pa je v delovni organizaciji CERTUS — TOZD hotel Turist v Mariboru.

IZ OBČINSKIH ORGANIZACIJ

MARIBOR

Pred dnevi se je v Mariboru končal večmesečni seminar za sindikalne delavce v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, ki sta ga pripravila občinski svet ZSS in Center za družbeno izobraževanje pri mariborski delavski univerzi. Na seminarju so sodelovali tudi člani občinskih odborov sindikata, skupno pa se ga je udeležilo več kot 2000 sindikalnih delavcev. Zaradi odgovornih nalog, ki čakajo osnovne organizacije sindikata pri uresničevanju vsebinske zasnove zakona o združenem delu, je na seminarju veljala posebna pozornost družbenoekonomskemu položaju delavca v združenem delu in uveljavljanju sistema delitve na podlagi živega in minulega dela. Govorili so tudi o nalogah sindikata pri oblikovanju splošne samoupravne zakonodaje v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter o njegovem mestu in vlogi na drugih področjih.

Izreden odziv za udeležbo na seminarju je presegel vsa pričakovanja, zato občinski svet ZSS upravičeno pričakuje, da bodo OOS v delovnih organizacijah v letošnjem letu pobudnik vseh akcij pri vsebinskem uresničevanju zakona o združenem delu.

I.V.

KRANJ

Na zadnji seji je predsedstvo občinskega sveta ZSS posvetilo največ pozornosti oceni javnih razprav ob sprejemanju srednjeročnih planov družbenih dejavnosti v občini. Ugotovili so, da so povsod tam, kjer so že organizirali razprave, imeli največ pripomb na vedno večje zakonske in samoupravno dogovorjene obveznosti gospodarstva; zato se ne moremo čuditi, da se marsikje sprašujejo, kje so meje teh obveznosti.

Na seji so delegati tudi opozorili, da bi morali v družbenih dejavnostih občine poskrbeti za racionalnejšo porabo sredstev. Marsikaj bi bilo namreč možno prihraniti z boljšo organizacijo dela pa tudi z združevanjem skupnih služb posameznih samoupravnih interesnih skupnosti. Prav tako so menili, da so nekateri srednjeročni plani preveč obširni in brez realne podlage, zlasti še zato, ker predvidevajo kar 25-odstoten porast dejavnosti v vsakem letu. Če bi bili plani bolj realni, bi jih tudi delavci na zborih laže podprli.

I. V.

V Beogradu se je 13. junija sestalo predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Razprava je bila posvečena temeljem političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Podlaga za razpravo je bilo gradivo »Temelji političnega sistema socialistične samoupravne demokracije«, ki ga je pripravil tovariš Edvard Kardelj. Tovariš Kardelj je imel na seji predsedstva CK ZKJ tudi uvodno razpravo o tem. Iz nje povzemamo nekatere temeljne misli in ugotovitve.

EDVARD KARDELJ NA SEJI PREDSEDSTVA CK ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

Politični sistem moramo razviti tako, da bo imel delovni človek odločilno besedo v družbi

NA TEMELJU LASTNIH, OBJEKTIVNIH ZAKONITOSTI

Z ustavo iz leta 1974 in z zakonom o združenem delu kakor tudi z drugimi sistemskimi zakoni in drugimi ustreznimi družbenimi in političnimi ukrepi in akcijami smo v naši socialistični samoupravni družbi ustvarili zelo velike, dejal bi skoraj revolucionarne spremembe v družbenoekonomskih in proizvodnih odnosih in v celotnih odnosih v federaciji oziroma med republikami in pokrajinama pa tudi na področju političnega sistema socialističnega samoupravljanja — je povzel Edvard Kardelj. Napravili smo pomembne korake k nadaljnji krepitvi samoupravnega družbenoekonomskega in socialnega položaja delavcev in v razvoju našega sistema socialističnega samoupravljanja v celoti. Tako kot vedno v preteklosti, je tudi to novo etapo v razvoju naše socialistične revolucije sprožila — na podlagi temeljite in vsestranske kritične analize stanja v naši družbi — zveza komunistov Jugoslavije z vsemi drugimi ustvarjalnimi silami naše družbe.

Po besedah Edvarda Kardelja je dobila naša družba kot rezultat tega veliko trdnejšo lastno družbenoekonomsko vsebino in strukturo, ki raste iz konkretno izoblikovanih in utrjenih socialističnih in samoupravnih proizvodnih odnosov. Ti odnosi omogočajo in zagotavljajo, da se naša družba čedalje bolj svobodno, samostojno in samoupravno razvija na temelju lastnih objektivnih notranjih zakonitosti.

Toda ta proces krepitve samoupravnega položaja in vloge delovnega človeka se ne bi mogel razvijati svobodno — je nadaljeval Edvard Kardelj — v polni meri in s potrebno dinamiko, če se takim družbenoekonomskim in proizvodnim odnosom ne bi pravočasno in hitreje prilagajal tudi naš politični sistem v celoti. Zato se zdaj naši družbi tudi na področju političnega sistema oziroma v nadaljnjem razvoju sistema socialistične samoupravne demokracije zastavljajo naloge, nič manj pomembne od tistih, ki smo jih na temeljih ustave in zakona o združenem delu začeli uresničevati na področju družbenoekonomskih in proizvodnih odnosov.

RAZVOJ POLITIČNEGA SISTEMA POSTAJA ODLOČILEN ZA RAZVOJ SAMOUPRAVLJANJA

Tovariš Kardelj je opozoril, da postaja družbena nadgradnja v celoti, zlasti pa politični sistem odločilno vprašanje nadaljnjega uspešnega samoupravnega razvoja. To toliko bolj, ker razvoj političnega sistema nekoliko zaostaja ali pa so nekatere njegove institucionalne rešitve v neskladju z doseženo stopnjo razvoja odnosov in oblik v samoupravno organiziranem združenem delu in na področju samoupravljanja. Poleg tega pa je naša družba s sprejetjem nove ustave v sistemu socialistične državne oblasti, zlasti pa v skupščinskem sistemu prerasla in odpravila večino ostankov političnega sistema buržoazne države. Delegatsko-skupščinski sistem postaja orodje celotnega političnega sistema našega samoupravnega življenja in sistema državne oblasti. Vendar pa s to novo demokratično politično obliko družbenega samoupravljanja še vedno niso usklajene druge oblike političnega sistema, pa tudi položaj in način delovanja subjektivnih socialističnih sil. Zavoljo tega so pred nami tri naloge. Najprej, kritično moramo proučiti sedanje stanje našega političnega sistema, da bi ga lahko uskladili s spremembami v družbenoekonomski in samoupravni strukturi družbe; z ustreznimi ukrepi moramo razviti in okrepiti demokratične odnose in demokratično prakso samoupravnega in družbenega odločanja v celoti; in slednjič, v takem sistemu samoupravne demokracije moramo jasneje in konkretneje opredeliti položaj, vlogo in način delovanja subjektivnega faktorja socialistične družbe, zlasti pa način in sredstva za uresničevanje vodilne idejne in politične vloge Zveze komunistov Jugoslavije.

Naša poglavitna naloga v izpopolnjevanju demokratičnega političnega sistema socialističnega samoupravljanja mora biti vsekakor njegovo nadaljnje utrjevanje kot sistem — je poudaril Edvard Kardelj. Kajti kolikor stabilnejši in učinkovitejši bo sistem kot celota oziroma kolikor dosledneje bo zagotavljal vodilno družbeno vlogo delavskega razreda oziroma delovnega človeka na sploh, kolikor čvrsteje bo delovni človek imel v rokah ključne položaje v družbi, toliko hitreje, pogumneje in odločneje bo naša družba lahko razvila vse tiste različne oblike demokratične prakse, ki so potrebne za delovanje in za nadaljnji progresivni razvoj samoupravne družbe. To je hkrati tudi pogoj za razširjanje razsežnosti demokratične svobode v naši družbi, in sicer ne po poteh buržoaznega liberalizma, ampak po poteh samoupravne demokracije.

NE POLITIČNI, AMPAK SAMOUPRAVNI PLURALIZEM

Tako je v tem obdobju pred nami strateška naloga, ki jo lahko poimenujemo kot nadaljnja krepitev političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Po besedah Edvarda Kardelja morajo naša prizadevanja veljati dvema smerema:

Prvič, storiti moramo vse potrebne ukrepe za učinkovitejše praktično delovanje sistema. V tem pogledu je v samem sistemu zelo veliko šibkih točk. Veliko slabosti v delovanju organizacij in institucij našega političnega sistema upravičeno ustvarja prepričanje, da še vedno delujejo močni izviri birokratizma in tehnokratizma, da je naša administracija zapletena in zaradi tega podvržena birokratizmu, da se posamezni organi in organizacije zapirajo vase, da je veliko praznega teka in podvajanja v delu, da so oblike demokratičnega komuniciranja med samoupravnimi in državnimi organi in celotno družbeno strukturo slabo razvite, da imamo veliko puhlega in jalovega sestankarjenja, da so naše seje in sklepi pogosto premalo strokovno pripravljeni, da se občan v boju za svoje pravice. često težko prebija čez administrativne pregraje itd. Zato je treba ustvariti pogoje, v katerih se bo družba lahko proti takim in podobnim slabostim bojevala uspešneje kot doslej.

In drugič, nadalje moramo bogatiti politični sistem s takimi oblikami demokratičnih odnosov in demokratične organizacije, ki bodo omogočile, da bo pluralizem samoupravnih interesov, to je interesov delovnih ljudi v združenem delu, v različnih oblikah interesnih skupnosti na različnih področjih družbenega življenja kakor tudi v delegatskem sistemu družbenopolitičnih skupnosti čimbolj neposredno in čim svobodneje prišel do veljave v okviru demokratičnega samoupravnega odločanja. Socialistično samoupravljanje ne more obstajati niti delovati in se razvijati drugače kot demokratičen sistem. Njegov splošni politični rezultat ne more biti nič drugega kot nenehno širjenje razsežnosti človekove svobode. Skozi prizmo takšne družbenozgodovinske nujnosti oziroma organske povezanosti demokracije s socialističnim samoupravljanjem moramo zreti tudi na problem demokratičnih pravic in človeških svoboščin. Te pravice in svoboščine morajo predvsem imeti funkcijo pravice delovnega človeka, da z osebnim izjavljanjem in prek delegatskega sistema enakopravno in v demokratičnem sodelovanju ter vzajemni odgovornosti z vsemi drugimi ljudmi svobodno upravlja sam s seboj, s svojim delom in s svojimi interesi družbi.

Potem ko je Edvard Kardelj osvetlil različne vzroke za nasprotja med načeli in prakso, je poudaril, da stvarnost našega časa terja uveljavitev nekaterih prehodnih razvojnih poti. Dejal je, da naš politični sistem kot izraz socialističnega samoupravljanja ne more biti ne enostrankarski ne večstrankarski sistem in sploh noben sistem političnega monopola.

To tudi že danes ni več, čeprav so v njem še vedno elementi tako enega kot drugega sistema. Odmirali bodo v tisti meri, kot bo odmirala oblast države nad družbo. Torej se tudi na tem področju družbene akcije komunisti ne smemo umikati pred stvarnostjo našega časa, hkrati pa moramo imeti pred očmi jasen dolgoročni cilj. Tovariš Kardelj je zatem nadaljeval:

Če bi hoteli nasproti večstrankarskemu ali enostrankarskemu političnemu sistemu na kratko formulirati ta cilj, tedaj temu cilju verjetno najbolj ustreza pojem samoupravnega pluralizma, to je pluralizma samoupravnih interesov oziroma pluralizma interesov samoupravnih skupnosti, integriranih v delegatskem sistemu. Tak samoupravni pluralizem se v naši družbi razvija in vedno bolj krepi že skoraj tri desetletja, z delegatskim sistemom pa že postaja integralen demokratičen organizem in kot tak pravi nosilec našega celotnega družbenega in političnega sistema. Za nadaljnjo krepitev in razvoj prav takšnega celovitega demokratičnega sistema samoupravnega pluralizma moramo napeti vse naše sile. Tudi vse demokratične institucije naše družbe in vsi demokratični odnosi med ljudmi v naši družbi in narava vseh demokratičnih in človeških pravic naših ljudi morajo biti usmerjeni v podpiranje in nadaljnjo krepitev in razvoj takega političnega sistema samoupravne demokracije.

PODROBNEJE MORAMO OPREDELITI POLOŽAJ SUBJEKTIVNEGA DEJAVNIKA

Sistema samoupravne demokracije pa ne sestavljajo samo spontane pobude občanov, zbori delavcev, delavski sveti, samoupravne interesne skupnosti, sistem državne oblasti in podobno, ampak tudi celotna socialistična zavest družbe, njene gonilne idejne in politične sile, znanstveni in strokovni ustvarjalni potencial in kultura, družbenopolitične in družbene organizacije, ideološki in politični spopadi, razmerje moči in družbenih sil v družbi, odnos do sveta in družbenozgodovinskega dogajanja v njem itd. Na vsaki ravni in v vseh odnosih samoupravnega in družbenega upravljanja morajo biti po besedah Edvarda Kardelja vsi ti faktorji družbene zavesti in ustvarjanja pričujoči, da bi samoupravljavci ali posamezna skupnost samoupravnih interesov lahko doumeli pravi lastni interes v sklopu splošnega progresivnega gibanja družbe in sodobnega človeštva.

Vse to ponovno opozarja na potrebo — je povzel Edvard Kardelj, da natančneje opredelimo položaj subjektivnega faktorja, posebno pa družbenopolitičnih organizacij v naši družbi. Prej so bile te organizacije s formalnopravnega stališča v takem položaju kot vse druge družbene organizacije. V praksi seveda ni bilo tako, ker so vse v večji ali manjši meri imele neposreden vpliv na upravljanje družbe, posebno še Zveza komunistov Jugoslavije. Z novo ustavo pa so se te organizacije tudi formalno-pravno vklopile v politični sistem kot sestavni del delegatskega sistema. To pa narekuje potrebo, da se spremenijo tudi določene metode dela družbenopolitičnih organizacij, tudi same zveze komunistov. Poenostavljeno povedano, treba je do neke mere spremeniti smer in način demokratične komunikacije med družbenopolitičnimi organizacijami ter samoupravno in demokratično organiziranimi delovnimi ljudmi oziroma njihovimi samoupravnimi in družbenimi organi in organizacijami.

NIHČE NE MORE IMETI POLITIČNEGA MONOPOLA

Edvard Kardelj je opozoril, da bodo v novih razmerah organizirane sile družbene zavesti izgubile lastnost monopolnega razpolaganja s politično oblastjo, čedalje bolj pa bodo nastopale kot izraz določenih specifičnih samoupravnih interesov. Zato se idejne in politične sile socialistične samoupravne družbe ne organizirajo na temelju splošnih političnih delitev, temveč na temelju splošnih družbenih potreb samoupravnih interesov, ki se sprožajo v vsakdanjem demokratičnem odločanju samoupravnih subjektov in njihovih delegacij v skupščinskem sistemu. Naše družbenopolitične organizacije tudi niso in ne smejo biti gonilna telesa zavoljo boja za oblast, kot so to politične stranke v parlamentarnih sistemih, ampak specifična oblika interesnega organiziranja delovnih ljudi in občanov na področju, kjer se ti interesi izražajo v obliki ideologije, politike, znanosti, splošnih družbenih interesov in podobno.

Zatem pa je Edvard Kardelj nadaljeval:

Pojem vodilne vloge Zveze komunistov Jugoslavije v našem družbenem življenju za nas nikoli ni bil istoveten s pojmom političnega monopola nad državno oblastjo oziroma s pojmom

enostrankarskega sistema. Zveza komunistov kot idejna in politična avantgarda delavskega razreda je samo izraz specifičnega kompleksa idejnih in političnih interesov tega razreda in vseh delovnih ljudi in je potemtakem sestavni del demokratičnega pluralizma samoupravnih interesov, ne pa neka politična sila nad temi interesi ali zunaj njih. V takšni svoji vlogi je Zveza komunistov sestavni del večine v družbi v tisti meri, v kateri je sposobna svoja idejna in politična stališča zares spreminjati v stališča množice samostojnih skupnosti samoupravnih interesov, se pravi večine.

Z drugimi besedami, nismo za vladavino manjšine, čeprav je zveza komunistov manjšina in tudi mora biti manjšina, ker je lahko samo kot takšna v naših razmerah avantgarda družbenega napredka, se pravi, razpoznava socialistično prakso v njeni celoti, ne vsiljuje pa družbi neke svoje monopolistične oblasti. Šele združena z delovnimi ljudmi v njihovih demokratičnih interesnih skupnostih in v političnem sistemu samoupravne demokracije, v delegatskem sistemu, v socialistični zvezi itd. je lahko vodilna idejna in politična sila večine.

To seveda zahteva tudi specifične demokratične metode v delovanju zveze komunistov. Biti mora vztrajna in dosledna v boju proti dejanskim sovražnikom socializma in socialističnega samoupravljanja — je opozoril Edvard Kardelj — kot tudi v boju za demokratične odnose med svobodnimi narodi in narodnostmi naše države. Biti pa mora pripravljena tudi na popuščanje in na kompromise, kadar gre za spopad interesov znotraj samoupravne demokracije ali kadar gre za zaostajanje družbene zavesti. Zveza komunistov mora biti stanovitna v svoji idejni in politični usmeritvi in v boju za vpliv te usmeritve na samoupravljavce in samoupravne skupnosti oziroma skupnosti samoupravnih interesov. Biti pa mora pripravljena tudi korigirati svoja stališča, kadar jih praksa demantira ali kadar jih obstoječa družbena zavest še ni pripravljena sprejeti. Mislim, da je takšna demokratska vloga zveze komunistov Jugoslavije pogoj za uspešen razvoj političnega sistema samoupravne demokracije.

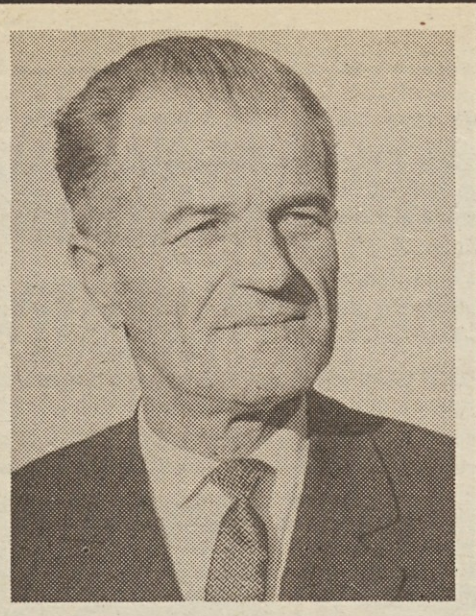

V SPOMIN MILETU SMOLINSKEMU

Mile nas je zbiral in vodil

Ko sem ga pred letošnjim prvim majem obiskal, sva v spominih takoj zajadrala v obdobje zgodovinskih dogodkov pred vojno, katerih 40. obletnico obhajamo letos.

»Kako bi šel rad na Čebine!« je dejal. »Ali pa tja, kamor smo hodili na izlete ljudske fronte...«

Pogled mu je splaval skozi okno, čez mehko vzvalovano krajino, proti gozdovom, ki so bili odeti v nežno zelenje, in na obrazu mu je zaigral nasmeh, tisti prijazni nasmeh, ki mu je po navadi sledila pesem.

»Se spominjaš, kako smo takrat prepevali?« sem ga vprašal.

»Seveda se. Kam smo že šli? Aha, na tisti hrib nad Zalogom... pa na Tabor pri Ihanu... Peljali smo se z vlakom... in potem naprej peš, z zastavo in pesmijo.«

Štirideset let...

Štirideset let je minilo, odkar se je začela komunistična partija Slovenije po ustanovnem kongresu na Čebinah tesneje povezovati s širokimi ljudskimi množicami. Zavel je nov veter. Čutiti je bilo, da je prijela za krmilo delavskega razreda Jugoslavije nova roka. Takrat zvečine še nismo vedeli za tovariša Tita, a njegovo roko smo že čutili.

Med borbenimi komunisti, ki so si prizadevali za povezovanje delovnih ljudi v ljudsko fronto pod vodstvom KP in tovariša Tita, je bil tudi tovariš Mile Smolinsky, ki sem ga spoznal spomladi leta 1937 na Kosovem polju.

Kosovo polje je bilo ime napol kmečkega napol delavskega predela Zgornje Šiške, kjer stoje danes ob asfaltiranih ulicah bloki in stolpnice, takrat pa so tam stale ob prašnih cestah nizke hiše. Ena med njimi je bila dom družine Smolinsky. Na njenem dvorišču je bil vodnjak, za njim pa je stal prizidek s sobo, v kateri je prenočeval Mile. Čez dan ga ni bilo doma, ker je bil zaposlen — takrat je bil trgovski pomočnik — v prostem času pa je opravljal različne politične naloge: bil je med organizatorji stavk, manifestacij in demonstracij, večkrat je imel opraviti s policijo...

Ob večerih je njegova soba oživela. Pri njem smo se zbirali mladi fantje iz okoliških ulic — delavci, vajenci, revni dijaki — ki smo bili skoraj vsi več let mlajši od njega. Najprej smo prisluhnili njegovi pesmi, ki jo je spremljal s kitaro. Naučil nas je prepevati revolucionarni budnici »Bratje, le k soncu, svobodi« in »Hej, Slovenci, kdaj bo konec našega trpljenja« pa ruske pesmi iz filmov Pastir Kostja in Pot v življenje. V premorih med pesmimi nas je nevsiljivo uvajal v svet naprednega delavskega gibanja in nas pripravljal na obrambo domovine in na revolucionaren obračun s protiljudskimi silami. Večkrat je prinesel šop izvodov naprednega lista »Mladina« in jih razdelil med nas, da smo jih razpečali vsak v svojem okolju, kjer smo živeli in delali. In ko je nekega dne v maju 1937 rekel: »Fantje, ali greste z mano na izlet?« smo bili takoj za to.

To ni bil navaden izlet, bil je izlet ljudske fronte pod vodstvom KP. Zbrali smo se na nekem gozdnatem hribu nad Zalogom, pod košatimi borovci. Mile je ubral strune, zaigrali smo in zapeli. Potem so nastopili govorniki. Poleg takratnih voditeljev delavskega razreda so povedali svoje tudi čisto navadni ljudje. Živo se spominjam vajenca, ki je pripovedoval, kako ga izkorišča njegov mojster oziroma delodajalec... Po zborovanju smo se vrnili v Ljubljano, toda ne vsak po svoje, ampak organizirano, v sprevodu. Mile je bil s svojo kitaro spet na čelu — takoj za slovensko zastavo — in vsi smo povzeli za njim revolucionarno pesem. Vsa Zaloška cesta je prisluhnila petju in vzklikanju; večina ljudi nas je pozdravljala, bili pa so tudi taki, ki so nas zmerjali in nam grozili.

Potem smo šli z njim še na več takih izletov — eden je bil na Taboru nad Ihanom, ki bi ga bili radi razgnali žandarji in reakcionarni podrepniki, pa se jim ni posrečilo. Vodil nas je tudi na različne demonstracije, izmed katerih se najbolj spominjam tiste proti predstavniku velikosrbske reakcije generalu Petru Živkoviću.

Ko se je po vojni vrnil iz nemškega ujetništva, kjer je bil kot komunist med vodilnimi člani odporniške organizacije, se je vključil v delo na propagandnem področju. Postal je glavni urednik Delavske enotnosti, potem je bil urednik notranjepolitične rubrike pri Slovenskem poročevalcu, deloval je na Institutu za zgodovino delavskega gibanja, nazadnje pa je bil urednik pri Založbi Borec. Preveč prostora bi bilo potrebno, če bi hotel našteti in opisati še vse tisto, kar je opravljal zunaj službe, v družbenopolitičnih organizacijah.

Ko sem odhajal od njega, so se mu med smehljajem oči orosile. Tako kot jaz se je spominjal tistih dni pred 40 leti, ko nas je kot revolucionar in borec proti kapitalističnemu izkoriščanju ter proti peti koloni zbiral in vodil s pesmijo...

Zdaj ga ni več, toda tisto, kar je vlil v naša srca, ne bo nikoli umrlo!

FRANCE ŠUŠTERŠIČ

KORENITE SPREMEMBE V ZDRAVSTVU?

ZA BOLJŠE STORITVE

Od samoupravnega sporazuma o zdravstvenem varstvu največ koristi za porabnike zdravstvenih storitev — Vse odvisno od dohodkovnih zmožnosti združenega dela

Dosedanje razprave so pokazale, da je predlog samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za uresničevanje svobodne menjave dela na področju zdravstvenega varstva v Sloveniji glavna osnova, ki bo v prihodnjem srednjeročnem obdobju bistveno vplivala na oblikovanje novih družbenoekonomskih odnosov tudi v zdravstvu. Upoštevaje glavne strateške usmeritve sporazuma o temeljih planov zdravstvenih skupnosti do leta 1980, bodo morale občinske zdravstvene skupnosti opredeliti skupne osnove, merila in pogoje, na podlagi katerih bo mogoče ovrednotiti tako imenovano opravljeno družbeno potrebno delo zdravstvenih delavcev in jim zagotoviti enak družbeni položaj, kot ga imajo delavci v združenem delu.

Kaj so skupne osnove in merila za ovrednotenje dela zdravstvenih delavcev? O tem smo se pogovarjali z dr. Martinom Tothom, strokovnim sodelavcem republiške zdravstvene skupnosti. Takole je pripovedoval:

»Ko govorimo o skupnih osnovah in merilih, mislimo na zdravstvene delavce, normative in standarde, ki opredeljujejo razvoj splošne, specialistične in bolnišnične zdravstvene dejavnosti. Po predlogu sporazuma je glavno merilo za vrednotenje dela zdravstvena storitev, ki je opredeljena s kadrovskimi, delovnimi oziroma faktorskimi normativi, z normativom materialnih stroškov, z normativi posteljnega fonda in poprečne ležalne dobe v bolnišnicah ter standardom hospitalizacije oziroma poprečne zasedenosti obstoječih postelj v bolnišnicah. Sestavni del teh meril je tudi nomenklatura zdravstvenih storitev in razmerja med njimi.

Vendar pa predlog sporazuma ureja zgolj okvirne osnove in merila za vrednotenje družbeno potrebnega dela delavcev v zdravstvu in za uresničevanje svobodne menjave dela na tem področju v občinskih zdravstvenih skupnostih. Ker so nekatera od teh meril določena v razponih, bodo konkretno višino določile občinske zdravstvene skupnosti s posebnimi samoupravnimi splošnimi akti, pač glede na dohodkovne možnosti gospodarstva v njihovih občinah. Pri tem bo treba v enaki meri upoštevati interes delavcev po zdravstvenem varstvu.«

CENE ZDRAVSTVENIH STORITEV

Konkretna merila bodo potrebna pri oblikovanju programov zdravstvenega varstva občinskih skupnosti, seveda pa tudi pri določanju cen zdravstvenih storitev ter pri sklepanju sporazumov o izvajanju svobodne menjave dela z zdravstvenimi organizacijami. Martin Toth pojasnjuje:

»Predvsem kaže opozoriti, da je s sprejetjem tega sporazuma in konkretnih osnov in meril v občinskih zdravstvenih skupnostih zagotovljena osnova za hitrejše zaposlovanje zdravnikov v osnovni dejavnosti, zlasti v splošni medicini in v medicini dela, bolnišnice pa naj bi dobile tudi več medicinskih sester kot doslej. Prav tako se s sporazumom ne povečuje število postelj v bolnišnicah, pač pa normativi predvidevajo skrajšanje poprečne ležalne dobe, s tem pa razumljivo tudi bolniških oskrbnih dni za 5 % do 10 %. Normativi in standardi bodo odvisni od dohodkovnih možnosti združenega dela, vendar bodo z leti docela odpravili neupravičene težnje po nedosegljivih ciljih. Ne nazadnje vnaša sporazum tudi več enotnosti v načrtovanje in obračunavanje zdravstvenih storitev, ki je sedaj v občinah in regijah precej različno.«

RAZVOJ TERJA SVOJE

Slavko Grčar, sekretar zdravstvene skupnosti Slovenije, pa dodaja:

»Ni dvoma, da je razvoj slovenskega zdravstva v zadnjih letih izreden, v nekaterih dejavnostih že na ravni zdravstveno najrazvitejših evropskih držav. Visoka raven zdravstva, čedalje večja prosvetljenost prebivalstva, vedno večje potrebe po kvalitetnih in hitrih zdravstvenih storitvah, kljub omejenim finančnim možnostim — vse to je bil motiv za odločitev, da se lotimo množice ukrepov, s katerimi bi še izboljšali že doseženo raven. Z normativi in standardi naj bi po dolgih letih odlašanj slednjič le uredili odnose med še zmerom premalo razvito osnovno in visoko razvito specialistično službo. Kako? Z združevanjem dela! Toda ne tako, da bi storitve ponavljali, temveč, da bi vsaka opravila tisto, kar mora. Tako bi odpadlo obremenjevanje ene službe na račun druge, zavarovancu bi prihranili pot in čas, saj bi ga pozdravili, če bi bilo le mogoče, v splošni ambulanti...

Opozoriti bi želel na to, da sporazum o skupnih osnovah in merilih za uresničevanje svobodne menjave dela z odprtimi kazalci, kot so normativi in standardi, zagotavlja možnost večjega usklajevanja potreb na področju zdravstvenega varstva z dejanskimi dohodkovnimi možnostmi združenega dela. Bolj kritičen bo tudi odnos do pravic iz zdravstvenega varstva, do investicij v osnovno in specialistično bolnišnično službo ter do drugih vzajemnih nalog. Z vsemi predvidenimi ukrepi pa naj bi do 1980. leta uveljavili v Sloveniji tako zdravstveno varstvo kot ga združeno delo želi in finančno zmore. Ob obeh sporazumih, ki jih bomo sprejeli že v kratkem, pa že razmišljamo o ukrepih za racionalnejše poslovanje zdravstvenih organizacij. Za to bodo potrebni posebni sporazumi, denimo, o delitvi dela med zdravstvenimi organizacijami, o posteljnem fondu, o kadrovski in štipendijski politiki, o integracijah itd.«, je sklenil naš pogovor Slavko Grčar, sekretar republiške zdravstvene skupnosti.

IVO VIRNIK

DELOVNA DOBA V TUJINI IN PRAVICE IZ DELOVNEGA RAZMERJA V DOMOVINI

POENOTIMO REŠITVE

V času, ko se tokovi naših delavcev—migrantov, ki so bili prej obrnjeni proti tujini, vse bolj usmerjajo nazaj proti domovini, se zaostruje vprašanje priznavanja delovne — predvsem zavarovalne — dobe, prebite v tujini, za pravice iz delovnega razmerja v domovini. Našemu delavcu, ki je prebil pet, deset ali tudi več let na delu v tujini, gotovo ni vseeno, ali se mu bo ta doba štela tudi za pravice iz delovnega razmerja v domovini, ali pa bo moral, ko se bo zaposlil doma, pričeti tako rekoč od začetka.

Pri tem je takoj v začetku treba ločiti dvoje: po eni strani pravice iz socialne varnosti v ožjem smislu (zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, družinski dodatki), ki so večini naših delavcev, vsaj tistim, ki so delali v evropskih državah, zagotovljene z ustrezno dvostransko (bilateralno) konvencijo o socialni varnosti pa tudi z večstransko (multilateralno) konvencijo o minimalnih normah socialnega zavarovanja (konvencija št. 102 Mednarodne organizacije dela), po drugi strani druge pravice iz dela in po delu, torej iz socialne varnosti v širšem smislu, ki pa niso zagotovljene z nobenim dvostranskim meddržavnim sporazumom. Med pravicami iz socialne varnosti v ožjem smislu je z omenjenimi dvostranskimi sporazumi o socialni varnosti — teh je Jugoslavija sklenila dosedaj že šestnajst(1) — zagotovljeno našim delavcem, ki so bili začasno na delu v tujini, da se morajo upoštevati zavarovalna obdobja, prebita v tujem socialnem zavarovanju, tudi za priznavanje in odmerjanje dajatev iz socialne varnosti v domovini. Za druge pravice iz dela in po delu pa vprašanje do danes še ni rešeno, saj ni urejeno z nobenim jugoslovanskim pravnim predpisom niti z družbenim dogovorom niti vsaj samoupravnim sporazumom med najbolj zainteresiranimi interesnimi skupnostmi, predvsem skupnostmi za zaposlovanje ter skupnostmi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Posledica te neurejenosti je, da se v praksi to vprašanje rešuje v posameznih jugoslovanskih republikah in pokrajinah različno, kar zbuja hudo kri med delavci iz raznih regij Jugoslavije, ki se vračajo v domovino.

Očitno je, da je potrebno to vprašanje urediti na zvezni ravni in da bi moral tu imeti pobudo zvezni komite za delo in zaposlovanje. Medtem pa opažamo, da zanima zvezni komite predvsem vprašanje evidentiranja tuje zavarovalne dobe v naši matični evidenci in da je v pripravljenem osnutku zveznega zakona o matični evidenci predviden tudi člen (27.), v katerem je to vprašanje rešeno, seveda za področje matične evidence zavarovancev (predvidena pa je tudi alternativa, da se ta člen črta!). Če se zaenkrat omejimo na to vprašanje, moramo ugotoviti, da tuji nosilci zavarovanja niso preveč navdušeni nad tem, da bi pošiljali avtentične podatke o zavarovalni dobi naših delavcev v tisti tuji državi, češ da jim to povzroča preveč administrativnega dela in da jih za takšno delo sklenjene konvencije o socialni varnosti ne obvezujejo. Potrebne podatke bodo ti nosilci poslali šele takrat, ko bo zavarovanec uveljavljal neko pravico, ki je predvidena po ustrezni konvenciji in za katero je potreben določen zavarovalni staž (takšno stališče so zavzeli že nosilci zavarovanja v Italiji, Avstriji in Zvezni republiki Nemčiji, torej v državah, kjer je bilo in je zaposlenih največ naših delavcev). Zato kaže, da si prek matične evidence zavarovancev ne bomo mogli kaj prida pomagati pri reševanju vprašanja, kako obravnavati minulo delo naših delavcev v tujini za pravice iz delovnega razmerja v domovini.

Ostane torej le možnost, da se podatki iz tuje evidence, ki jih prinašajo naši delavci iz tujine, prepišejo v ustrezen dokument v domovini, pri čemer prihajajo v poštev bodisi jugoslovanske delovne knjižice bodisi posebna potrdila na dogovorjenih obrazcih. Prav tu prihaja do najbolj divergentnih rešitev v našem jugoslovanskem prostoru: medtem ko nekatere republike (nekaj časa Srbija, Makedonija) brez nadaljnjega vpisujejo tujo delovno dobo v jugoslovanske delovne knjižice, prepisujejo druge (Slovenija, Hrvaška) podatke iz tujih evidenc v posebej za to prirejene jugoslovanske obrazce, na katerih potrdijo, da je delavec prebil določeno dobo v tujem zavarovanju in da se ta doba sešteva z jugoslovansko dobo za pridobitev pravic iz socialne varnosti, predvidenih v ustrezni konvenciji. Nekatere republike oziroma pokrajine pa za tujo delovno dobo sploh ne izdajajo nobenih potrdil, saj sodijo, da zadostuje potrdilo tujega delodajalca in naj si s takšnim potrdilom jugoslovanska organizacija združenega dela pomaga, kakor ve in zna.

Ko smo že omenili prakso v Sloveniji, naj navedemo, da obstaja že nekaj let med republiškim sekretariatom za delo in skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji dogovor, da bodo strokovni organi te skupnosti (centrala v Ljubljani, podružnice in izpostave na terenu) izdajale na zahtevo delavca, ki je bil začasno zaposlen v tujini, potrdila na posebnem obrazcu, kjer skupnost na podlagi predloženih izvirnih tujih evidenc ugotavlja, da je delavec prebil toliko in toliko let, mesecev in dni na delu v tujini in da je bil v tem obdobju tam tudi socialno zavarovan. Obrazec hkrati opozarja, naj zavarovanec tujo evidenco skrbno hrani za čas, ko bo uveljavljal ustrezne pravice iz meddržavnega sporazuma o socialni varnosti s tisto tujo državo. Obrazec tudi opozarja, da po veljavnih predpisih ni mogoče ugotavljati tuje zavarovalne dobe z jugoslovansko odločbo niti ni mogoče tuje delovne dobe vpisati v jugoslovansko delovno knjižico. Ta doba se sicer upošteva po določilih meddržavnih sporazumov o socialni varnosti za priznanje pravic iz jugoslovanskega zavarovanja, uveljavlja pa se, ko so izpolnjeni pogoji za neko pravico, in sicer na posebej predpisanih dvojezičnih obrazcih v medsebojnem postopku jugoslovanskega in tujega nosilca zavarovanja. Na koncu se obrazec zavaruje z ugotovitvijo, da odločajo o štetju tuje zavarovalne dobe za pravice iz delovnih razmerij (dopust, osebni dohodki, zahtevana praksa itd.) jugoslovanske organizacije združenega dela same skladno s svojimi internimi splošnimi akti oziroma po prosti presoji, kadar to vprašanje v njihovem splošnem aktu ni urejeno.

Takšna je torej začasna rešitev vprašanja, ki ga obravnavamo v tem sestavku. Pozoren bralec bo takoj ugotovil, da omenjeno potrdilo ne more biti verodostojen dokument za uveljavitev pravic do dajatev socialne varnosti, predvidenih v ustreznem sporazumu o socialni varnosti, saj so za to s posebnimi meddržavnimi administrativnimi sporazumi predvideni ustrezni dvojezični obrazci. Iz prakse strokovne službe skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je zadolžena za izvajanje meddržavnih sporazumov o socialni varnosti, sledi, da se tudi tuja zavarovalna doba večkrat spremeni in je v trenutku, ko zavarovanec uveljavlja neko pravico iz konvencije o socialni varnosti, drugačna od tiste, ki jo vsebuje izpisek iz tuje evidence, izdan našemu delavcu takrat, ko je zapustil delo v tuji državi in s tem izstopil iz njenega socialnega zavarovanja. Zato omenjena potrdila — prav tako pa bi bil tudi morebitni vpis tuje zavarovalne dobe v jugoslovansko delovno knjižico — ne zagotavljajo delavcu, da bo ta doba upoštevana tudi takrat, ko bo uveljavljal neko pravico (pokojnino, rento, invalidnino) po določilih ustrezne konvencije o socialni varnosti.

Vse to je spodbudilo najbolj zainteresirane dejavnike v Sloveniji (republiški sekretariat za delo, Gospodarsko zbornico Slovenije, sindikate, skupnost zaposlovanja in skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja), da so na skupnem sestanku na republiškem sekretariatu za delo zavzeli stališča o tem vprašanju. Ugotovili so, da to vprašanje terja čimprejšnjo rešitev na zvezni ravni in da bodo ponovno opozorili zvezni komite za delo in zaposlovanje na nevzdržne razmere pri evidentiranju tuje delovne dobe v jugoslovanskih evidencah. Po eni strani terja ureditev tega vprašanja ustrezne rešitve v zveznih predpisih o matični evidenci, po drugi strani pa je potrebno urediti enotno za vso Jugoslavijo vpliv tuje delovne (zavarovalne) dobe na pravice, ki izvirajo iz delovnih razmerij v Jugoslaviji po načelu minulega dela. Udeleženci so se sporazumeli, naj se do te zvezne ureditve potrjuje tuja zavarovalna doba kakor dosedaj na obrazcih, ki jih izdaja strokovna služba skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da pa zaenkrat evidentiranju tuje dobe ni mesta v jugoslovanskih delovnih knjižicah. Udeleženci sestanka so dodali omenjenemu potrdilu o zavarovalni dobi, prebiti v tujini, še pasus, iz katerega sledi, da so jugoslovanske organizacije združenega dela dolžne določiti v svojih splošnih aktih, v katerih primerih in iz katerih razlogov se bo tuja delovna — t. j. zavarovalna doba upoštevala kot vštevna doba za uveljavitev pravic iz delovnega razmerja v tej organizaciji.

DR. LEV SVETEK

(1) s Francijo, državami Beneluksa, Švico, Veliko Britanijo, Zvezno republiko Nemčijo, Avstrijo, Italijo, Švedsko, Norveško, Nemško demokratično republiko, Madžarsko, ČSSR, Poljsko in Bolgarijo.

Sestavljena organizacija združenega dela ABC Pomurka je bila ustanovljena v začetku julija lani, priprave na ta dogodek pa so tekle dobrega pol leta. Prav to pa je bil čas javne razprave o osnutku zakona o združenem delu in tudi čas intenzivnih razmišljanj in političnih akcij za večje povezovanje v našem gospodarstvu. Morda se prav zato SOZD ABC Pomurka nekoliko razlikuje od drugih, ki so prav tako nastale z združevanjem trgovine, kmetijske proizvodnje in živilsko-predelovalne industrije. Med največje posebnosti lahko uvrstimo dejstvo, da je v resnici SOZD ABC Pomurka v naši republiki edini primer povezovanja, v katerem so »zbrisali« občinske in regionalne meje, saj SOZD sestavljajo delovne organizacije od Jesenic do Lendave. Pa še nekaj je treba povedati ob tej združitvi: družbenoekonomska izhodišča zakona o združenem delu, njegova določila in hotenja so bila že jasna delovnim ljudem, kar je nedvomno pripomoglo k temu, da je konstituiranje potekalo brez posebnih krčev in odporov.

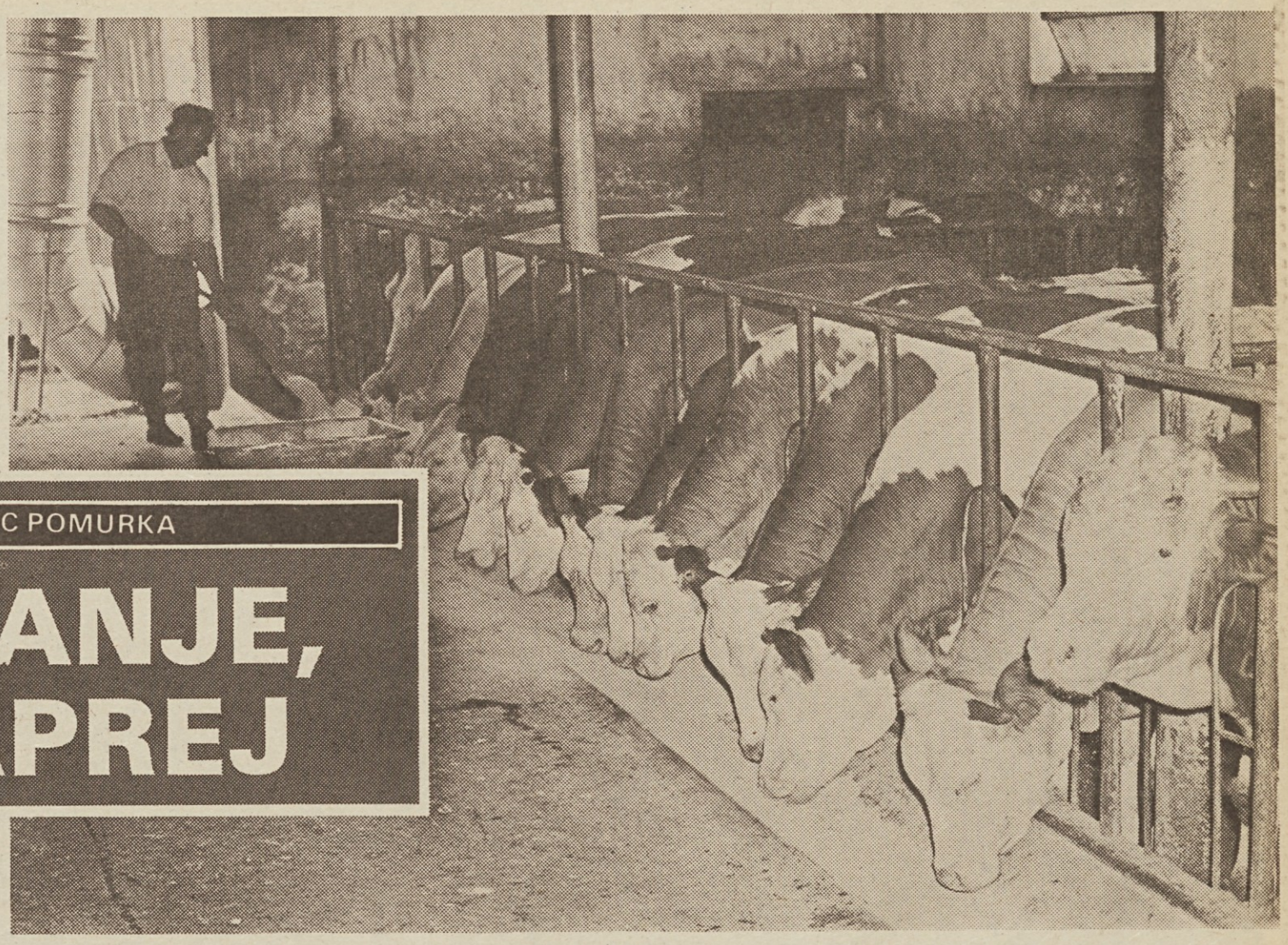

POMEMBNE REORGANIZACIJE V SOZD ABC POMURKA

NI VPRAŠANJE, KAKO NAPREJ

Šele pred dobrim pol leta je bila ustanovljena ABC Pomurka. V njej se povezujejo delavci iz kmetijstva, živilsko-predelovalne industrije, trgovine in gostinstva. Že ob ustanovitvi je bilo očitno, da bo treba marsikaj spremeniti v organiziranosti delovnih organizacij in temeljnih organizacij združenega dela. Sestavljena organizacija podira občinske in regionalne meje. Pomursko kmetijstvo in živilsko-predelovalna industrija si utirata trg po vsej Sloveniji.

KAJ JE ABC POMURKA

Če bi sodili le po imenu sestavljene organizacije združenega dela, bi morda kdo mislil, da sta jo ustanovila KIK Pomurka, ki je že mnogo let znan kmetijski in živilski kombinat v naši republiki, in trgovsko podjetje ABC Ljubljana, ki je nastalo pred slabimi štirimi leti z združitvijo manjših trgovskih delovnih organizacij v Ljubljani in okolici. Toda temu ni tako. S proizvodnega področja sestavljajo SOZD ABC Pomurka poleg KIK Pomurka Murska Sobota še KK Gornja Radgona, KZ Križevci — Ljutomer, KZ Lendava in Mariborske mlekarne. Poleg trgovskega podjetja ABC pa so se pridružile novi sestavljeni organizaciji združenega dela še trgovske delovne organizacije iz Murske Sobote, Ljutomera, Trbovelj, Škofje Loke, Jesenic, Zagorja ob Savi, Domžal, Lovrenca na Pohorju in gostinske delovne organizacije iz Ljubljane, iz revirskih občin in manjši gostinski obrati v nekaterih mestih, ki so dotlej samostojno gospodarili.

Za vse te organizacije združenega dela pa je značilno, da se v pretežni meri ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo, z industrijsko predelavo in prodajo živil in preskrbo prebivalstva z drugimi industrijskimi izdelki. Ta proizvodni in prodajni potencial je za slovensko preskrbo s prehrambenimi izdelki zelo pomemben. Povejmo le, da predstavlja agroživilska proizvodnja in ponudba dobro tretjino prehrambenih izdelkov na slovenskem trgu.

Danes je v ABC Pomurka povezanih 750 prodajaln, od tega pa v blizu 500 prodajajo prehrambene izdelke. Takšne prodajne zmogljivosti zagotavljajo pomurskemu kmetijstvu in živilsko-predelovalni industriji, da v prihodnje intenzivneje poseže na celoten slovenski prostor, prebivalstvu naše republike v krajih, kjer ima ABC Pomurka svoje prodajne in skladiščne zmogljivosti, pa bolj normalno oskrbo z živili. V tem je tudi najpomembnejši razlog za združitev navedenih delovnih organizacij v SOZD ABC Pomurka. Več kot 8000 delavcev, ki so zaposleni v organizacijah združenega dela ABC Pomurka, je namreč spoznalo, kot nam je povedal Gustav Grof, predsednik kolektivnega poslovodnega organa ABC Pomurka, da je s takšno povezavo med proizvodnjo in trgovino laže obvladovati tržna nihanja. V SOZD bodo tudi večje možnosti za hitrejši razvoj vsake temeljne organizacije združenega dela posebej in sestavljene organizacije kot celote.

NE SME BITI LE SESTAVLJENKA

Seveda pa naštevanje podatkov in članov sestavljene organizacije ne pove vsega. Vse preveč pogosti so primeri, da se združujejo delovne organizacije v sestavljene, vendar pa v odnosih spremenijo bore malo ali nič. Kako bi sicer še vedno lahko govorili o nelojalni konkurenci med delovnimi organizacijami v SOZD, o tem, da se prepočasi dogovarjajo o delitvi in o specializaciji proizvodnih programov in o uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov.

Že ob ustanovitvi so v ABC Pomurka poudarjali, da nastajajoča sestavljena organizacija združenega dela ne bo le sestavljenka delovnih organizacij, temveč da morajo storiti vse za resnično integriranje interesov vseh delovnih kolektivov, za združevanje sredstev za skupne naložbe ter za kar najbolj racionalno izkoriščanje proizvodnih in prodajnih zmogljivosti. Namen vseh teh prizadevanj pa je, pravijo v Murski Soboti, večji družbeni dohodek, boljša preskrba prebivalstva s prehrambenimi artikli ter krepitev družbenega in osebnega standarda zaposlenih.

In kaj bodo storili v ABC Pomurka, da njihova asociacija združenega dela v resnici ne bo zlepljenka?

Odgovor ni preprost. Toda prav ta čas teče javna razprava o »Tezah samoupravne organiziranosti proizvodnega dela SOZD ABC Pomurka v severovzhodni Sloveniji«, prav tako pa intenzivno razmišljajo tudi o tistih določilih zakona o združenem delu, ki govore o odnosih med proizvodnjo in trgovino.

Ko so v Pomurju analizirali sedanje razmere v agroživilski proizvodnji, so ugotovili, da dosedanja samoupravna organiziranost, predvsem pa sedanja organiziranost delovnih organizacij ne omogočata speciaizacije in delitve proizvodnje. Štiri delovne organizacije z devetnajstimi temeljnimi organizacijami opravljajo proizvodno dejavnost, tri delovne organizacije s šestimi TOZD pa trgovsko. Toda teh sedem delovnih organizacij ima 17 nabavnih služb, 17 prodajnih, dve razvojni, 14 finančnih in osem kadrovskih služb. K temu pa v Murski Soboti pristavljajo, da je še huje to, ker je toliko poslovnih politik, kolikor je temeljnih organizacij združenega dela. To je bil tudi eden izmed vzrokov za novo organiziranost proizvodnega in trgovskega dela sestavljene organizacije v severovzhodni Sloveniji.

Temeljne organizcije združenega dela bodo ponovno pretehtali in povsod tam, kjer so pogoji za ustanovitev novih TOZD, morajo delavci to svojo ustavno in zakonsko pravico tudi uveljaviti. Tako konstituirane TOZD se bodo združevale v nove delovne organizacije po načelu »istovrstne proizvodnje«, s čimer bo omogočeno bolj kakovostno opravljanje vseh zadev v delovni organizaciji, prav tako pa tudi združevanje sredstev, znanja in dela na področju pospeševanja produktivnosti in znanstvenega raziskovanja problemov. Na kratko lahko strnemo koncept nove organizacije kmetijstva v Pomurju v naslednje: namesto KIK Pomurka, KK Radgona, KZ Ljutomer — Križevci, Potrošnik Murska Sobota, Merkur Murska Sobota, ŽVZ za Pomurje in Mlekarska industrija ter trgovine Maribor bodo ustanovili v primarni proizvodnji naslednje delovne organizacije: kmetijska proizvodnja (družbeni sektor), po občinah pa kmetijske zadruge, v katerih bodo združevali sredstva, delo in zemljo kmetje in zaposleni delavci. Enotno delovno organizacijo bodo imeli tudi za gozdno gospodarstvo in lesno predelavo. V industrijski proizvodnji bo delovna organizacija za proizvodnjo krmil in delovna organizacija farme bekonov. V predelovalni industriji bodo ustanovili delovno organizacijo mesne industrije Pomurja, DO Perutninarstvo Pomurja in DO »Janžev vrh«. Za storitve bosta skrbeli delovna organizcija za transport in tehnične storitve ter delovna organizacija Živinorejsko-veterinarski zavod za Pomurje. Namesto dveh trgovskih podjetij (Potrošnik in Merkur) bo v prihodnje le ena delovna organizacija, status delovne organizacije pa bo imela tudi Vesna Ljutomer, ki se prav tako ukvarja s trgovino.

Spremembe bodo tudi v trgovskem delu sestavljene organizacije ABC Pomurka. Lojze Skok, vršilec dolžnosti podpredsednika kolegijskega poslovodnega organa SOZD nam je dejal, da želijo v ABC Pomurka sedanje trgovske zmogljivosti postaviti na nove temelje. To pa v prvi vrsti pomeni, da morajo uresničiti dohodkovne odnose med temeljnimi organizacijami združenega dela v proizvodnji in trgovini v okviru sestavljene organizacije ter oblikovati nove odnose z drugimi dobavitelji. Enako velja tudi za gostinsko dejavnost, saj se danes ABC Pomurka uvršča med največje gostinske organizacije.

Organizacijskim spremembam sledijo tudi nekatere poslovne. Predsednik kolektivnega poslovodnega odbora ABC Pomurka Gustav Grof nam je dejal, da je na področju primarne proizvodnje prva naloga vseh članov SOZD, da izkoristijo razpoložljivo zemljo in da povečajo kmetijske površine v družbenem sektorju. V zasebnem sektorju nameravajo intenzivirati proizvodnjo in omogočiti zasebnim kmetijskim proizvajalcem združevanje dela in sredstev po načelih zakona o združenem delu. V predelavi sodi med najpomembnejše naloge finalizacija proizvodnje, modernizacija zmogljivosti in še posebej specializacija sedanjih tovarn. To velja predvsem za mesno-predelovalne obrate v Murski Soboti, Radgoni, v Trbovljah, v Domžalah in v Lendavi.

Na podlagi nove samoupravne organiziranosti v kmetijski in živilsko-predelovalni dejavnosti ABC Pomurka, z večjimi vlaganji in kajpak tudi z urejenimi dohodkovnimi odnosi bodo v tej sestavljeni organizaciji v 1980. letu dosegli mnogo več izdelkov kot danes. Oglejmo si tabelo:

Proizvodnja	1976	1980
pšenica	7.000	8.600 ton
koruza	12.846	19.436 ton
goveda	14.000	16.100 glav
prašiči	45.000	80.000 glav

Takšen vzpon predvidevajo v proizvodnji v družbenem sektorju. Kar pa zadeva kooperacijo, so številke prav tako vzpodbudne, saj naj bi pridelali blizu 6.000 ton pšenice, koruze (gre za tržne presežke kmetov) 2.900 ton, spitali 25.000 govedi in nekaj več kot 75.000 prašičev.

Tako torej ABC Pomurka prevzema nase znaten del odgovornosti za redno oskrbo slovenskega potrošnika s hrano in drugimi proizvodi.

M. HORVAT

PRILOŽNOST ZA LJUBITELJE ZANIMIVIH KNJIG

ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST je znižala cene naslednjim knjigam:

VELIKA STAVKA

avtorja Vinka Trinkausa

(150 din) znižano 95 din

Delavski roman o dogodkih prve velike stavke zasavskih rudarjev v letu 1889.

NAVTIKA

AVTORJEV T. Kožuha in R. Štoke

(170 din) znižano 120 din

Knjigo priporočamo ljubiteljem morja in vodnih športov, zlasti pa tistim, ki se pripravljajo na izpit za voznika motornega čolna.

NACIONALNO VPRAŠANJE V NOVEM OBDOBJU avtorja Najdana Pašića

(130 din) znižano 100 din

Knjigo priporočamo vsem družbenopolitičnim organizacijam, predvsem pa tistim, ki se zanimajo za narodnostne manjšine.

Knjige lahko naročite na naslov ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, oz. kupite v naši knjigarni — galeriji na Tavčarjevi ulici 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST

..... IZVODOV KNJIGE **NAVTIKA** — 120 din

..... izvodov knjige **VELIKA STAVKA** — 95 DIN

..... izvodov knjige **NACIONALNO VPRAŠANJE V NOVEM OBDOBJU** — 100 din

Knjige pošljite na naslov: .....

.....

Kraj, poštna št.: .....

Datum: ..... Čitljiv podpis naročnika

(z žigom za pravne osebe)

25 let na voljo kupcu

Ob Centromerkurjevem jubileju

Ljubljansko trgovsko podjetje Centromerkur je v drugi polovici maja slovesno proslavilo 25-letnico svojega obstoja. Odkar je mestni ljudski odbor Ljubljana ustanovil podjetje Merkur, ki se je kasneje preimenovalo v Centromerkur, je torej minilo že četrt stoletja. K Merkurju oziroma Centromerkurju so se pozneje pripojili še Galanterija, Urarstvo-Optika iz Celja, Ura, Biserka in Galis.

»Pomembno obletnico svojega obstoja slavimo v letu jubilejev tovariša Tita. Poleg tega pa je letošnje leto velikega pomena tudi zaradi uresničevanja ustave in uvajanja zakona o združenem delu, katerega pobudnik je bil prav on, kot izraža hotenja delovnih ljudi samoupravne socialistične Jugoslavije,« je v svojem govoru ob praznovanju poudaril generalni direktor Centromerkurja Jože Snoj.

Tem jubilejem se torej pridružuje tudi kolektiv Centromerkurja in, kot je bilo poudarjeno na slovesnosti, se lahko delavci tega podjetja s ponosom ozrejo na prehojeno pot, saj so prispevali dokajšen delež k razvoju naše samoupravne socialistične družbe. Seveda je treba ta delež meriti na področju, na katerem Centromerkur opravlja svoje družbeno poslanstvo, to je na področju blagovnega prometa, zadovoljevanja potrošnikov in povezave s proizvodnjo v samoupravnem in dohodkovnem sistemu. Lahko zapišemo, da je kolektiv na dosedanji poti dokazal svojo zrelost, ki pomeni temelj za še hitrejši in uspešnejši razvoj v prihodnosti.

V začetku je bil kolektiv skoraj brez lastnih sredstev in primernih prostorov. Delavci so v prvem obdobju imeli le zelo veliko dobre volje; z ljubeznijo so ustvarili to, kar danes Centromerkur ima oziroma pomeni. Podjetje je iskalo lastno pot in lastno vsebino, ki jo je končno našlo v drugem desetletju obstoja. Današnji rezultati dokazujejo, da se je tedanji kolektiv, od katerega članov jih je danes že veliko v pokoju, ravnal pravilno, ko se je odločil za gradnjo poslovnih prostorov in organizacijo lastne mreže v prodaji na drobno.

To je bilo prvo obdobje, drugo pa se končuje prav ob letošnjem jubileju, zajema pa razvoj klasične trgovske dejavnosti z vsemi oblikami delovanja: z izvozom in uvozom, grosistično dejavnostjo in prodajo na drobno. Kolektiv se je širil in utrjeval svoj položaj na slovenskem in jugoslovanskem trgu. Če je Centromerkur imel sprva samo nekaj deset delavcev, jih ima ob 25-letnici že 620. V prvem letu je imel prometa za 284 milijonov starih dinarjev, ob 20-letnici že za 35 milijard, letos pa je dosegel že 87 milijard starih dinarjev.

Čeprav je tudi danes najmočnejši sektor v Centromerkurju grosistična dejavnost, pa je treba dodati, da je v zadnjem času postala zelo pomembna tudi prodaja na drobno. Ta dejavnost je z dvema blagovnicama in 15 prodajnimi enotami v zadnjem času dobila svoje trdno mesto v strukturi podjetja. V zadnjih petih letih sta bili dograjeni trgovina v Trbovljah in blagovnica v Litiji. Sektor prodaje na debelo pa je v tem času odprl predstavništvo v Zagrebu in povečal skladiščne prostore v Jaršah. Zunanjetrgovinski sektor se je prav tako razvil v pomembnega uvoznika oziroma izvoznika.

Prizadevanja Centromerkurja so v preteklosti veljala predvsem uvozu blaga iz tujine in šele v zadnjih letih je podjetje pričelo bolj pospeševati prodajo jugoslovanskega blaga. Pri tem pa je Centromerkur odigral pomembno vlogo, ko je jugoslovanski proizvodnji v mejah svojih možnosti pomagal pri raziskavi trga oziroma prodaji specifičnega blaga, ki ga je naš trg zahteval. Razvil je dolgoletno sodelovanje s proizvodnjo, ki pa mora v prihodnjem obdobju dobiti v skladu z zahtevami ustave in zakona o združenem delu novo vsebino, tako, ki bo v korist tako proizvodnji kot trgovini in seveda tudi potrošniku.

Povezovanje in novi dohodkovni odnosi so nujni, kajti Centromerkur s svojo fiziognomijo in s sedanjim položajem na trgu zagotavlja predvsem dodatno, specifično izbiro artiklov, ki jo zahteva kupec. Pri tem pa naj bi Centromerkur v imenu kupca pri vseh jugoslovanskih proizvajalcih spodbujal proizvodnjo iskanega specifičnega blaga in tako popestril naše vsakdanje življenje. Z uvajanjem novih proizvodov v svoje trgovine, ki jih je dobival iz uvoza, je Centromerkur na eni strani skrbel za boljšo preskrbo našega prebivalstva, na drugi pa spodbujal industrijo, da se tudi sama loti takšne proizvodnje.

Seveda pa je še veliko blaga, ki ga kupec zahteva, naša industrija pa ga še ne izdeluje. Tako mora Centromerkur še vedno »mašiti vrzeli« z izdelki iz uvoza.

Čeprav je Centromerkur v minulih letih posloval uspešno, se njegov delež v enostavni in razširjeni reprodukciji zmanjšuje. Vzroki so predvsem v zaostrenih pogojih na tržišču, v povečanih lastnih stroških, v večjih družbenih obveznostih itd. Delovna organizacija se bo zato morala v prid lastnega razvoja dohodkovno povezovati s proizvodnjo in najti ustrezno mesto v zdaj preveč razdrobljeni ljubljanski in slovenski trgovini. Očitno je namreč, da bi Centromerkurju takšno povezovanje omogočilo nadaljnji razvoj in specializacijo.

Centromerkur je zdaj na razpotju; če se je v drugem obdobju razvoja odločil, da bo razvijal prodajo na drobno in zunanjo trgovino, potem se mora zdaj odločiti, da se bo odslej širil v tesni povezavi z drugimi. Kot se je doslej prilagajal zahtevam kupcev in se preusmerjal na jugoslovansko proizvodnjo povsod, kjer je to bilo možno, ter tako uresničeval svoj program, se bo moral v prihodnje hitreje prilagajati zahtevam zakona o združenem delu.

Pri tem gre predvsem za hitrejše povezovanje s proizvodnjo in s kupci. Toda to povezovanje naj bi Centromerkur izvajal z roko v roki s sorodnimi oziroma zainteresiranimi podjetji. Le tako bo namreč proizvodnji omogočeno, da bo še bolj kot v preteklosti skupaj s trgovino zadovoljevala zahteve kupcev. Obseg ponudbe za široko porabo se bo tako po zaslugi obeh partnerjev močno popestril. S tesnejšim povezovanjem trgovine pa bo možno realizirati oziroma povečati začete posle pri uvozu blaga iz dežel v razvoju.

»S tistimi, pri katerih je poslovno sodelovanje prerastlo v trajnejše partnerstvo, se že pogovarjamo o boljših oblikah povezovanja in nadaljnjem sodelovanju,« je poudaril generalni direktor Jože Snoj. Očitno je namreč, da srednjeročni načrt Centromerkurja temelji predvsem na povezovanju v višje oblike združevanja in skupnega nastopa. »Družbena vloga nosilca blagovnega prometa in povezava med proizvodnjo in potrošniki, družbena koristnost usklajevanja družbenih načrtov in smotrna poraba družbenih sredstev, skupen nastop, dobra ponudba itd. — to so temelji srednjeročnega načrta, ki pa jih bo možno uresničiti le z višjimi oblikami združevanja,« je poudaril generalni direktor Centromerkurja.

Nedvomno bo kolektiv Centromerkurja s svojimi samoupravnimi organi dokazal svojo zrelost in sposobnost, da pozitivne dosežke svojega 25-letnega obstoja, dosežke, priborjene ob trdem delu in ob odrekanju razvija tudi v prihodnje, in to v višjih oblikah povezovanja in nastopanja na slovenskem, jugoslovanskem in tujem trgu.

CENTROMERKUR 25

RIBNICA:

Poslej tudi domači valjarji

Pred dnevi so v Ribniški kovinski industriji RIKO uspešno končali večmesečne pogovore s svojimi zahodnonemškimi partnerji in podpisali pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju z družbo Koehring-Bomag Division iz Bopparda. Tako bodo začeli ribniški kovinarji kmalu izdelovati tudi cestne valjarje, ki sodijo med nujno potrebno opremo za vzdrževanje in gradnjo cest. V prvi fazi proizvodnje bodo izdelovali štiri vrste valjarjev izključno iz domačih materialov. Za novo proizvodnjo je predvidenih 60 novih delovnih mest.

Ribničani so se za proizvodnjo cestnih valjarjev odločili zato, ker že nekaj let na domačem tržišču primanjkuje tovrstne opreme. Tako smo samo 1975. leta uvozili za 10 milijonov mark valjarjev, skoraj polovico teh strojev pa so naša podjetja kupila pri Bomagu.

I.V.

POLJANE NAD ŠKOFJO LOKO:

Novi proizvodni prostori

Novi proizvodni prostori ljubljanske Termike v Poljanah nad Škofjo Loko že dobivajo svojo dokončno podobo. Delavci škofjeloškega SGP Tehnik in velenjskega Vegrada so pravočasno končali vsa gradbena in montažna dela. Novi proizvodni prostori bodo merili 1660 kvadratnih metrov. V njih bodo letno izdelali skoraj 45.000 kvadratnih metrov armiranih poliestrov, kar je precej več kot lani, ko je Termika poslala na tržišče le 14.000 kvadratnih metrov tovrstnih izdelkov.

Armirani poliestri sodijo med netaljive in netopljive materiale. Zaradi odpornosti in izredne obstojnosti jih danes uporabljajo v gradbeništvu, ladjedelništvu in v proizvodnji motornih vozil. Gradnja novih proizvodnih prostorov v Poljanah nad Škofjo Loko bo veljala 17 milijonov dinarjev in je v letošnjem letu med največjimi v škofjeloški občini. Kljub večjemu obsegu proizvodnje pa bodo v Termiki zaradi sodobne in izpopolnjene tehnologije zaposlili v novem obratu samo 20 novih delavcev. Pričakujejo, da bodo nove proizvodne prostore odprli ob koncu avgusta.

I.V.

ŠEMPETER:

Nova delovna zmaga

Kolektiv tovarne AERO CELJE — TOZD Kemija Šempeter je ob koncu tedna v Šempetru slavil novo delovno zmago. Najstarejši delavec kolektiva Janko Šarlah je namreč prerezal trak ob vhodu v nove skladiščne prostore z več kot 2320 kv.m površine, v katerih je tudi nekaj pisarniških prostorov in zaklonišče.

E.M.

OSNUTEK REPUBLIŠKEGA ZAKONA O BLAGOVNEM PROMETU

Nujne nove rešitve

Zakon naj bi poleg številnih vprašanj uredil tudi odnose med organizacijami združenega dela, ki opravljajo promet z blagom osnovne preskrbe, in potrošniki — Organiziranost potrošnikov v krajevnih in drugih samoupravnih skupnostih ter organizacijah naj bi urejal poseben zakon

Pravna ureditev blagovnega prometa je bila doslej zvečine določena z zveznimi predpisi in sicer z zakonom o zatiranju nelojalne konkurence in monopolnih sporazumov ter z zakonom o jugoslovanskih standardih in normah kakovosti proizvodov. Temeljni zakon o blagovnem prometu je prenehal veljati 31. oktobra 1976. leta. S tem so bili zakonski predpisi usklajeni z ustavo, že novembra lani pa so se pokazale precejšnje vrzeli v urejanju blagovnega prometa, saj je federacija po ustavi pristojna samo za urejanje temeljnih odnosov, s katerimi zagotavlja enotnost jugoslovanskega trga in sistema ukrepov, ki preprečujejo spodkopavanje enotnega tržišča. Ne nazadnje je v pristojnosti federacije ostalo izdajanje ukrepov za zavarovanje pred monopolnimi pojavi in nelojalno konkurenco ter urejanje in izvajanje predpisov, ki naj zagotovijo svoboden promet blaga in storitev. Vsa druga vprašanja na področju blagovnega prometa pa mora podobno kot druge republike Slovenija urediti s svojimi predpisi. Ustavno podlago za izdajo takšnega predpisa daje 321. člen republiške ustave, ki med drugim določa, da ureja skupščina razmerja, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane na področju blagovnega prometa.

To ustavno določilo omogoča, da slovenska skupščina uredi predvsem naslednja vprašanja: pogoje za opravljanje prometa blaga na debelo, na drobno in v tranzitu ter opravljanje storitev v blagov nem prometu, opravljanje prometa z blagom osnovne preskrbe občanov, nekatere dolžnosti prodajalca blaga na drobno in zaščito potrošnika, medsebojne odnose med organizacijami združenega dela blagovnega prometa in organiziranimi potrošniki, promet s pridelki individualnih kmetovalcev, opravljanje blagovnega prometa z osebnim delom in zasebnimi sredstvi občanov ter opravljanje storitev v blagovnem prometu.

Glede na to, da omenjena vprašanja še niso zakonsko urejena, je pred časom izvršni svet predlagal skupščini, naj izda zakon, ki bo primerno uredil področje bla govnega prometa. Republiški zakon naj bi predvsem zagotovil večje možnosti za kvaliteten napredek pri opravljanju blagovnega prometa v skladu z rešitvami, ki jih ponuja zakon o.združenem delu, hkrati pa omogočil vsem organizacijam združenega dela, njihovim združenjem in delovnim ljudem, da v enakopravnih pogojih opravljajo gospodarske dejavnosti v prometu blaga in storitev na območju republike.

Pri določanju pogojev za opravljanje blagovnega prometa bo treba upoštevati enotno urditev tega področja v skladu z zveznimi predpisi. Zato bo moral republiški zakon opredeliti nekatere specifične pogoje, ki so pomembni za republiko, denimo strokovno izobraževanje kadrov, pogoje za promet z določeno vrsto blaga, odkup kmetijskih pridelkov ipd. Osnutek republiškega zakona predvideva rešitev teh vprašanj na dva načina, in sicer z družbenim dogovorom in s tako imenovanimi podzakonskimi izvršilnimi predpisi.

Zakon naj bi uredil tudi odnose med organizacijami združenega dela, ki opravljajo promet z blagom osnovne preskrbe in potrošniki, pri čemer lahko pričakujemo, da bo organiziranost potrošnikov urejal poseben zakon. Glede na to, da predlog za izdajo zveznega zakona o standardizaciji vsebuje tudi obvezno oskrbovanje z nadomestnimi deli v predvidenem času, bo moral tudi republiški zakon o blagovnem prometu določiti obveznost organizacij združenega dela, ki so tak proizvod prodale končnemu porabniku, da mu nudijo tudi potrebne nadomestne dele.

Pa še na nekaj bi radi opozorili. Ustava v bistvu izenačuje osebno delo z drugimi oblikami združenega dela tako pri združevanju zasebnega dela z organiziranim združenim delom kakor glede statusa delavca, ki dela z lastnimi sredstvi za delo. Zato bo možno z novim republiškim zakonom osebno delo koristno vključiti v področje blagovnega prometa. Oblikovalci zakonskega osnutka so pri tem izhajali iz spoznanj in že uveljavljenih rešitev v zakonu o združenem delu ter rešitev, ki jih daje obrtni zakon. Seveda je bilo treba upoštevati predvsem dosedanje izkušnje in pravno ureditev, ki je prinesla poleg pozitivnih rezultatov tudi mnoge nepravilnosti pri opravljanju blagovnega prometa z zasebnimi sredstvi za delo. S predlagano zakonsko rešitvijo osebnega dela v blagovnem prometu pa je potegnjena ostra meja med delavcem v združenem delu in zasebnikom, ki opravlja posle blagovnega pro meta.

I. V.

NA ROB PRIZADEVANJEM ZA OŽIVITEV DOMAČE OBRTI

Del turistične ponudbe

Akcija GZ SRS za oživljanje te dejavnosti: od razstav, znakov za kakovost do davčnih olajšav

Potem ko smo leta zanemarjali in odrekali kakršenkoli večji gospodarski pomen domači in umetnostni obrt i, smo jo skoraj povsem »izkoreninili«, vendarle tudi pri nas začenja prodirati spoznanje, da tovrstna dejavnost le ni tako nepomemben sestavni del gospodarskih prizadevanj naših ljudi, kajpak v povsem določeni gospodarski veji, v turizmu, kjer so spominki zelo pomemben del naše tako imenovane turistične ponudbe. Spominki pa so, kot vemo, izraz krajevnih gospodarskih značilnosti v nekem času in nosilec kulturne dediščine dežele oziroma kraja, kjer nastajajo. Poleg tega pa spominek ni katerikoli izdelek, narejen ročno ali industrijsko. Prav tu pa smo doslej najbolj grešili; ko smo dušili domačo in umetno obrt s previsokimi davščinami in neugodnimi razmerami na trgu (nizke cene glede na kakovost), smo namesto »pristnih« spominkov dovolili razširjati in prodajati vsakovrstni kič.

To napako skuša zdaj popravljati Gospodarska zbornica Slovenije z akcijami, med katerimi je tudi razstava izdelkov domače in umetne obrti v Slovenjem Gradcu, ki je odprta te dni. Namen akcij je oživiti to dejavnost povsod, kjer so dani pogoji, in pa seveda tisto vrsto te obrti, ki ima tudi gospodarski pomen (izdelki, ki gredo v prodajo, ali tisti, katerim v prid bi govorile tržne raziskave). Kajpak naloga ni lahka in tudi kratkotrajna ne bo mogla biti. Nadvse pomembno pri tem pa je, da je poživljanje domače in umetne obrti vendarle preraslo v družbeno akcijo. Poudariti pa velja, da bi zbornica oziroma njen odbor za obrt pri uresničevanju te akcije zaslužila širšo pomoč in razumevanje, zlasti pa pri iskanju materialnih spodbud za oživljanje te dejavnosti.

B. RUGELJ

LJUBLJANA

Poživljena blagovna menjava

Letošnja blagovna menjava s sosednjo Avstrijo kaže znatno izboljšanje. Že prve mesece je izvoz v Avstrijo porasel za več kot 24 odstotkov v primerjavi z lanskim letom, za 38 odstotkov pa je narasel uvoz iz Avstrije. Te podatke smo dobili na tiskovni konferenci, ki jo je v Ljubljani priredilo vodstvo Celovškega velesejma skupaj s predstavniki Gospodarske zbornice Slovenije.

Prav Celovški lesni sejem, ki bo od 13. do 31. avgusta, je zelo pomemben dejavnik pri pospeševanju medsebojne blagovne menjave dveh sosednjih dežel.

Značilnosti letošnjega 26. celovškega velesejma, ki bo na sto tisoč kvadratnih metrih, bo predvsem prikazovanje žagarske tehnike, lesnega transporta in lesno-predelovalnih strojev.

Ker je prav celovški lesni sejem znan kot evropski barometer dosežkov v lesno-predelovalni tehnologiji in ker imamo pri nas sorazmerno dobro razvito lesno-predelovalno industrijo, bo za naše strokovnjake ogled sejma nedvomno koristen.

A. A.

GOSPODARSKI KOMENTAR

Kako zajeziti plimo administracije?

V Evropi upravičeno slovimo po tem, da imamo najbolj zapleteno administracijo. Naši vrli in potrpežljivi občani prebijejo ure in ure po čakalnicah in ob okencih zavoljo izpopolnjevanja in prejemanja različnih potrdil, listin itd. Vendar nam takšno ravnanje diktirajo tudi predpisi, ki zapletajo procedure dokazovanja identitete, staža itd. Očitno izhaja takšno predpisovanje administrativnih pravil iz suma, da želi občan stalno izigravati zakon, zato mora predložiti številna dokazila — včasih tudi do 40, preden mu odgovorni organ izda takšno ali drugačno dovoljenje.

Zelo koristno bi bilo, če bi se čimprej poslovili od neupravičenih sumov, da so občani goljufi, zaradi katerih trpijo vsi občani, kajti za prevarante imamo ustrezne predpise — kazenski zakon. Tisti, ki pišejo predpise, bi se morali ovesti, koliko osebnega in družbenega denarja bi lahko prihranili, če bi potrebne formularje omejili na desetino sedanjih.

Naši upravni organi so kljub kritiki, ki jih nanje že leta naslavljamo, neučinkoviti, dragi in nesmortno organizirani. Čeprav je zadnja leta v upravnih organih prišlo do hitrejšega zaposlovanja kot v gospodarstvu in v drugih dejavnostih, pa tudi osebni dohodki so rasli hitreje, uprava še vedno ne izpolnjuje dobro in sproti svojih obveznosti do občanov in OZD, marveč je obrnjena k izvršilnim organom in družbenopolitičnim organizacijam. Vse pogosteje je slišati tudi zahteve po ustanavljanju novih upravnih organov, posebno v skupščinah občin, čeprav za to ni prave potrebe.

Število uradnikov zadnja leta naglo narašča, službe v SIS pa postajajo podobne malim ministrstvom. Tudi ustanavljanje TOZD pogosto spremlja nenadzorovano naraščanje števila »uradnikov.«

Ni malo odgovornih voditeljev ustanov, ki v zasebnem razgovoru pravijo, da bi bila lahko njihova organizacija brez nekaj desetin uradnikov, »ne da bi se to pri delu poznalo.« Toda ko brani predlog proračuna pred skupščino, zahteva isti vodja dopolnilna sredstva in poudarja požrtvovalnost zaposlenih svoje ustanove. Dvojna morala, kaj drugega!

V administraciji SIS in družbenopolitičnih skupnostih mnogi zaposleni nimajo niti najosnovnejšega družbenopolitičnega znanja o našem sistemu in se sploh ne vključujejo v družbenopolitično življenje, za kar pa so krivi tudi vodilni v teh organih in službah, ki delavce odvračajo od prevzemanja odgovornosti za delo pod geslom, da »aparat ni pristojen za tako pomembne zadeve.« S takšnim ravnanjem v upravi zaposlene potiskajo v najemniški odnos.

Najslabša točka v upravi je uresničevanje ali — bolje — neuresničevanje načela delitve po delu. Osebni dohodki zaposlenih v upravi so največkrat odvisni le od šolske izobrazbe in delovne dobe, posledica tega pa je neustvarjalnost, uradniški odnos do nalog, intenzivna fluktuacija strokovnih kadrov in povečanje števila zaposlenih pri administrativnih poslih. Tako se je, npr. denimo število delavcev z visoko izobrazbo v republiških organih Slovenije lani zmanjšalo za 1,3 odstotka, administrativno osebje pa povečalo za 2,2. Zlasti malo je v upravi zaposlenih mlajših strokovnjakov — in to tudi zaradi premajhne skrbi za pripravnike, saj je od 1.310 zaposlenih v 18 republiških organih samo 2 odstotka pripravnikov. Zaradi nespodbudnega nagrajevanja in nenehnega povečevanja administrativnih del se administrativni aparat še naprej širi, vendar ne z vključevanjem sposobnih ljudi. Za ta pojav so krivi tisti uradniki, ki ostajajo, zahvaljujoč hierarhiji, na delovnih mestih tudi takrat, kadar je od njih že več škode kot koristi.

Pod pritiskom mnogih uradnikov, ki jih je težko odstraniti z delovnih mest, ki jih zasedajo, in uravnilovke, ki je ni mogoče odstraniti z nikakršnimi deklaracijami, se ljudje, ki vodijo kadrovske zadeve v upravnih službah in različnih skupnostih, pogosto pritožujejo, da ne morejo pritegniti ljudi visoke strokovnosti in ustvarjalnih kvalitet.

Temu pojavu bomo priče, dokler uradnikov ne bo mogoče premakniti, dokler bodo za njihove plačilne kuverte odločilna leta delovne dobe in mesta na hierarhični lestvici, dokler bo obstajal odpor proti vsakemu poskusu, da se tudi v administraciji spremenijo odnosi od delitve do organizacije dela, dokler v upravi tudi praktično ne bo uveljavljeno nagrajevanje po rezultatih dela. Plimo administracije lahko zmanjša na razumno mero — če je že ne more ustaviti — samo radikalen ukrep.

Nujno bo treba posvetiti več pozornosti delovni disciplini, izpolnjevanju nalog in dvigu strokovne ravni upravnih organov. Tudi skupščine družbenopolitičnih skupnosti ter njihovi izvršni organi bodo morali zagotoviti večjo družbeno kontrolo ter vpliv delegatske baze na delo upravnih organov — če resnično želimo zajeziti plimo administracije.

VINKO BLATNIK

Pet lepotic pod slovensko zastavo

Slovenska trgovska mornarica ima 5 novih najsodobnejših linijskih ladij v Jugoslaviji. Za kolektiv Splošne plovbe iz Pirana je nakup teh sestrskih ladij, ki plovejo pod imeni VELENJE, KRANJ, MARIBOR, CELJE in KAMNIK, velika delovna zmaga in močna okrepitev nosilnosti njenega ladjevja. Ladje so bile zgrajene lani in letos v japonski ladjedelnici Fujinagata v Osaki. Zaradi spremembe carinskih predpisov, ki so po sklenitvi fiksnih pogodb med gradnjo dvignili uvozne dajatve od 9 na 22 %, je bilo v zvezi s prevzemom teh ladij veliko finančnih težav.

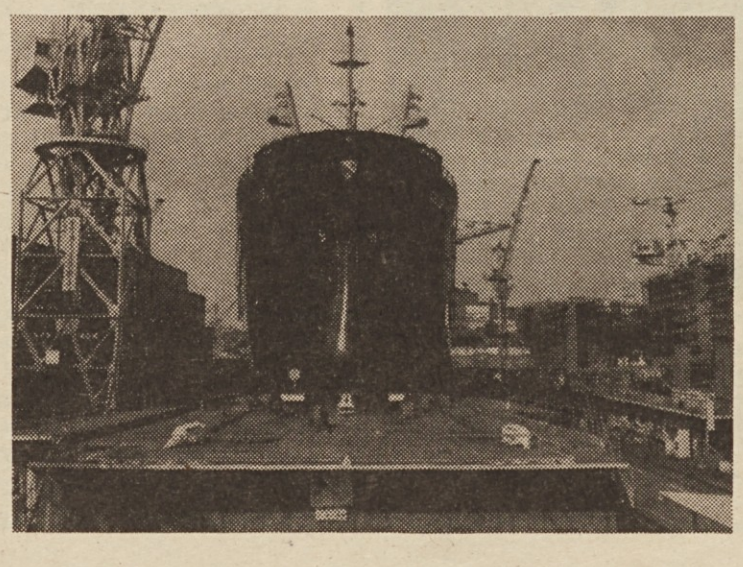

Teh še niso povsem uredili. Kolektivu Splošne plovbe in drugih jugoslovanskih ladjarjev se je položaj izboljšal le delno in še to po dolgotrajnem dokazovanju, da uvozni pogoji niso sprejemljivi. Dve od teh ladij smo že letos slavnostno pozdravili ob prihodu v domovino. Obe je obiskala delegacija mesta, oziroma občine, po kateri nosi ladja ime. Mariborčani so bili na svoji ladji 11. maja, Celjani pa 4. junija letos.

Ladje VELENJE, KRANJ, MARIBOR, CELJE in KAMNIK imajo enake osnovne karakteristike. Grajene so po tipskem projektu kot polkontejnerske linijske ladje s popolnoma automatiziranim pogonom. Vsaka ima po 18470 ton nosilnosti (11916 GRT). Dolge so 147,70 m, široke 22,86 m in od dna do glavnega krova segajo 13 m visoko. Poganja jih sedemvaljni motor Burmeister-Wain moči 9400-8600 BHP pri 144-140 obratih v minuti. Njihova komercialna hitrost pri polnem tovoru je 15 vozlov na uro (cca 27,8 km-h). Imajo izredno hitro in močno tovorno opremo na električni pogon in so povsem neodvisne od luških tovornih zmogljivosti, saj s svojimi dvigali lahko pretovarjajo tudi 120 ton težke tovore. Upravljanje ladje je povsem avtomatizirano. S pogonskim strojem je možno upravljati neposredno s poveljniškega mosta. Zapiranje in odpiranje skladišč je urejeno s pritiskom na gumb. Vgrajena je najsodobnejša navigacijska oprema vključno z elektroniko za satelitsko navigacijo. Vsi bivalni prostori posadke so klimatizirani, poleg klasične opreme družbenega standarda pa je posadki na voljo še trim kabinet, manjši bazen z morsko vodo in kasetni barvni televizorji za vse TV sisteme. S prevzemom teh petih ladij je skupna zmogljivost slovenske trgovske mornarice porasla na 442.188 ton nosilnosti. Nove slovenske ladje plovejo na redni progi Jadran—Srednja Amerika—NW Pacifik—Jadran. (Na sliki: ladja »Celje« med gradnjo)

P. V.

NA OBISKU PRI PROSILCIH ZA SOLIDARNOSTNA STANOVANJA

MNOGI KUHAJO, PRETIRAVAJO IN KANDIDIRAJO...

Stanovanje! Kako priti do njega? Kje varčevati in kam se obrniti, da se prečudovite sanje o stanovanju uresničijo? Katera pot je najhitrejša in katera tudi najmanj boleča. Poti je več. Nekateri »srečneži« dobijo stanovanja tudi iz solidarnostnega sklada. S temi stanovanji rešujemo resnične socialne probleme med zaposlenimi, upokojenci...

Toda najprej je treba raziskati, kateri prosilec izpolnjuje pogoje za solidarnostno stanovanje. V vseh ljubljanskih občinah so ustanovljene posebne komisije pri samoupravnih stanovanjskih skupnostih, ki prav ta čas obiskujejo prosilce, izpolnjujejo obrazce in »ocenjujejo« stanovanjske razmere, v katerih prosilci živijo. Ne ravno lahka naloga, kajti so tudi prosilci, ki drugič ali tretjič prosijo za solidarnostno stanovanje. Včasih niso najbolje razpoloženi...

Šel sem z eno od takšnih komisij v občini Moste-Polje. Dobili so se popoldne, okrog 15. ure. Najprej so se dogovorili za razpored obiskov, preštudirali so odločbe in se nato podali na pot.

Med prosilci za solidarnostno stanovanje je tudi A. B., ki že nekaj desetletij živi v tej ali oni ljubljanski občini. »V tem samskem domu,« nam pripoveduje, »sem že šest let. Obiskov, prijav in prošenj sem napravil že mnogo... Partizan sem, vendar invalidsko upokojen od 1963. leta... Poglejte, kaj imam, Posteljo, vodo. Recimo temu umivalnik in še stranišče (zunaj stanovanja). O kuhinji pa sploh nočem govoriti.«

Srečali smo mater-samohranilko. Ta čas ni redno zaposlena. Pravi, da bo dobila službo. »Na devetih kvadratnih metrih živim s svojim otrokom, vendar mi petsto dinarjev alimentev ne pomeni prav nič ali zelo malo... Bojim se, ne zase, temveč za otroka! Še bolj se bojim tega, da bi mojo prošnjo za stanovanje zavrnili.«

C. K., nam je dejala, da z možem živita v eni sobi, brez kuhinje, stranišča in sanitarnih prostorov.

S. Ž., je bila zaposlena več kot 37 let v ljubljanskih občinskih upravah. Za svoje delo je dobila številna priznanja in odlikovanja. Z možem (ločena sta) živi v stanovanju z 38 metri. Toda to ni bistveno... Njen mož ima svoje stanovanje v Jaršah, vendar živi pri njej in jo celo kdaj pa kdaj pretepa. S. Ž. prosi za solidarnostno stanovanje, ne nazadnje tudi zato, da bi imela mir pred nekdanjim možem...

Med obiskom komisije smo prišli tudi k medicinski sestri J. Ž. Živi s svojo sestro in dveletno hčerko. Najemnino za garsonjero plačuje lastnici stanovanja zunaj Ljubljane. J. Ž. je prepričana, da mora dobiti solidarnostno stanovanje, čeprav ima zdaj na voljo vse — sorazmerno poceni — kar je za večino stanovalcev v mejah stanovanjskega minimuma.

Druga medicinska sestra I. Č. stanuje v bratovem stanovanju. Ima sina, ki je star 12 let in že osem let stanuje pri bratu v stanovanju s površino 59 kvadratnih metrov. Sama pravi, da s sinom pravzaprav nista nikoli skupaj. Živi v šoli (torej sin), ona pa pogosto opravlja nadurno in nočno delo v bolnišnici. »Bila sem prav na meji med tistimi, ki so dobili stanovanje od bolnišnice in, ki so imeli vse pogoje za dodelitev solidarnostnega stanovanja. V bolnišnici so mi rekli, da bom dobila solidarnostno stanovanje,« pravi I. Č., »pri solidarnostnikih« pa sem odplavala in ostala v bratovem stanovanju.«

M. K. je prav tako prosilka za solidarnostno stanovanje. Z možem in dvema otrokoma se je šele pred tremi leti preselila v Ljubljano. Vseeno pa se ne more otresti občutka, da ima kar dobro stanovanje, čeprav je res, da v njem ni sanitarnih prostorov.

M. B., plačuje ta čas 800 dinarjev najemnine za sobo. To ni poceni, ni pa niti predrago za ljubljanske razmere, če ne bi morali k temu prištaviti, da je brez vode in sanitarnih prostorov.

Po vsej verjetnosti je bila komisija najbolj presenečena ob primeru, ko je srečala J. C. Razvezan je in sodišče je prisodilo otroka očetu. Otrok pa ne more živeti pri očetu, ker ima le-ta na voljo podstrešno sobo šestih kvadratnih metrov. Zato je razumljivo očetova želja, da bi dobil vsaj garsonjero...

Poseben primer je tudi stanovalka B. M. v zasebni hiši, ki je sicer zadovoljna s stanovanjem blizu 60 kvadratnih metrov. Plačuje minimalno najemnino, vendar zaradi bolezni ne more hoditi v drugo nadstropje. Ima sicer dva sinova — oba z visokošolsko izobrazbo — vendar po vsej verjetnosti ne računa, da bi jo ta ali oni na stara leta vzel k sebi. Zato prosi za solidarnostno stanovanje.

Ob obiskih komisije, ki »obdeluje« prosilce za solidarnostna stanovanja, bi verjetno kazalo povedati naslednje: marsikateri prosilec je zelo potreben stanovanja, drugi malo manj — lahko bi tudi kaj privarčeval — toda najteže je s tistimi, ki živijo v sorazmerno dobrih stanovanjih. Ti iščejo... Poskušajo...

Člani komisije za oceno stanovanjskih razmer niso pretiravali. Bili so objektivni in lahko bi rekel, da nam v naši samoupravni praksi manjka prav takšnih komisij.

M. H.

Predsednik koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije pri RK SZDL Slovenije Jože Božič je minuli teden podelil priznanja petnajstim pionirskim odredom iz vse Slovenije ob zaključku solidarnostnih akcij pionirjev v vrstniki iz Južne Afrike. Zaključna sloves nost, ki so se je udeležili delegati pionirskih odredov in njihovi mentorji, je bila na osnovni šoli Bičevje v Ljubljani. Najbolj prizadevnim so podelili priznanja in zlate značke. — Foto: A. Agnič

PRIMER GORENJA — REK

Deložirali tudi lastno delavko

»Podpisana vaša delavka (že šest let), mati dveh (štiri in pet let starih) otrok, ugovarjam proti postopku, s katerim me vaša stanovanjska služba na podlagi sodbe o izselitvi iz dvosobnega stanovanja v Velenju skuša nasilno preseliti v eno sobo v nekdanji lekarni v Šoštanju.

Mož je tudi delal v Gorenju, skoraj pet let, vendar je zaradi boljšega zaslužka, da bi laže preživljal družino, odšel na delo v rudnik. Zaradi tega in ne da bi upoštevali mene, je Gorenje vložilo tožbo za izselitev iz stanovanja (dvosobnega), kar se mi zdi zelo nesocialno in kruto. Več kot 50 naših delavcev ima rudniška stanovanja, vendar rudnik ni tako asocialen kot naše upravne službe.

Kljub temu, da formalno sicer nisem nosilka stanovanjske pravice, ampak je bil to mož Anton Arbajter, menim, da sem v šestih letih dela že toliko prispevala za stanovanjsko graditev iz svojega bruto OD, da bi glede tega lahko bile naše upravne službe malo bolj razumevajoče...

Prosim delegate delavskega sveta, da s svojim razumevajočim stališčem preprečijo krivico, ki se mi dela in sprejmejo sklep, da se ustavi izvršilni postopek za mojo prišilno izselitev. Obenem prosim, da me povabite na sejo delavskega sveta, ko bo ta prošnja obravnavana, in prosim individualno organizacijo, da me zastopa.«

To je nekoliko skrajšana vsebina pisma, ki jo je 25. marca poslala Barbara Arbajter iz Velenja, Jenkova 17 a, delavskemu svetu Gorenje, TOZD hladilna tehnika, kopije pa tudi svoji sindikalni organizaciji, občinskemu socialnemu skrbstvu in občinskemu sodišču. Hkrati so se Arbaiterjevi obrnili tudi na REK.

PROŠNJA NI ZALEGLA

Prošnji svoje delavke v Gorenju niso ustregli. Dne 26. maja dopoldne, ko je delala na traku v podjetju, mož pa v rudniku, so delavci ob prisotnosti izvršilnega organa sodišča nasilno odprli vrata v stanovanje (sorodnik v stanovanju vrat ni odprl) in začeli prazniti stanovanje. Preselili so jih v staro hišo v Šoštanju. Kasneje je pri selitvi sodelovala tudi sama Barbara Arbajter.

Ker pa tista soba brez sanitarij (skupne sanitarije) ni primerna za štiričlansko družino, so se Arbaiterjevi začasno zatekli znancem v Velenju.

VSE PO ZAKONU

V Gorenju lahko povedo, da je šlo vse v skladu z zakonom. Občinsko sodišče je razsodilo, da se Anton Arbajter kot nosilec stanovanjske pravice mora izseliti, ker se je zaposlil drugje. Pravnomočni sodbi je nato sledil postopek izvršbe.

Potem ko je bila zadeva že pravnomočna in je šlo za prisilno izselitev, je prišlo v tej zadevi do več ustnih in pismenih stikov med ustreznimi vodilnimi delavci REK in Gorenja. V Gorenju so 4. maja poslali REK pismeno zahtevo, da do 15. maja njihova komisija sprejme sklep, da bo do jeseni zagotovila stanovanje za eno od treh predlaganih družin, v katerih je mož zaposlen pri rudniku, žena pa pri Gorenju.

Tega pa v rudniku niso storili. Na seji komisije za družbeni standard 18. maja niso sprejeli ustreznega sklepa, pač pa so predlog Gorenja sprejeli šele 31. maja, torej po opravljeni deložaciji. Potem se ni zgodilo nič več, čeprav so se stiki v tej zadevi nadaljevali.

Šele po dobrih dveh tednih smo slišali, da bodo v Gorenju vendarle predlagali svoji komisiji, da bi družini Arbajter dali drugo, novo stanovanje v naselju Šalek—Gorica, seveda pod pogojem, da dodeli REK stanovanje drugi družini z mešano zaposlitvijo. Toda sklepa o tem še ni.

Medtem so letele tudi kritične opazke na obe strani. V REK vedo povedati, da v podobnih primerih še nikogar niso izselili prisilno, če se je preselil v Gorenje, tu pa pravijo, da REK ni upošteval roka, da je bil odziv negativen in da ne morejo dopuščati, da bi ena organizacija pridobivala stanovanje na račun druge. Po drugi strani je svet ZK rudniških partijskih organizacij menil, da zadeva zasluži javno grajo, čudili pa so se tudi možnosti, da lahko podjetje lastno delavko vrže iz stanovanja, če gre mož drugam.

Tako in drugače bi še lahko naštevali pripombe ene in druge strani, ki pa seveda ne morejo spremeniti bistva stvari. Ta pa je, da so rudarja pri jamski mehanizaciji in lastno delavko z dvema majhnima otrokoma preselili iz dvosobnega stanovanja v sobo.

Morda je po zakonu res tako, da je pomemben samo nosilec stanovanjske pravice, vendar bi težko rekli, da je bilo ravnanje dovolj humano, človeško. Mar iz golih formalnih razlogov, ker ni bila zapisana kot nosilka ali sonosilka stanovanjske pravice, žena, delavka istega podjetja, nima nobenih pravic?

Razen tega se vsiljuje še eno vprašanje. Kako je bilo pravzaprav s pravno zaščito delavcev, kaj sta storili sindikalni organizaciji enega in drugega podjetja za svoje člane? Ali pa se jima je zdelo, da je to stvar samo strokovnih služb in komisij za družbeni standard?

V. J.

Povezala sta ju kramp in lopata

Medtem ko je odmeval brigadirski horuk, se je spletala vedno globlja vez med mladima brigadirjema Jelisaveto Bulatović in Janezom Ojsterškom. Odločila sta se, da stopita na skupno življenjsko pot.

Kozjanska delovišča v zgodnjem poletju čez noč oživijo. Mladi v brigadirskih uniformah napolnijo vasi, blatne vaške ceste. Besede jugoslovanskih narodov se premešajo, mladi iz vseh koncev domovine si ob ponovnem snidenju stiskajo roke. zapojeta kramp in lopata. Mladinske delovne akcije so se spet začele, podobno kot leto poprej, kot prejšnja leta, in vendar vedno zapolnjene z novimi doživetji, z novimi tovarištvi in prijateljstvi in ne nazadnje z novo ljubeznijo. V Bistrici ob Sotli, v mladinski delovni brigadi naj bi bilo kot drugod. Mladi krepko zavihajo rokave in sekmurjejo v metrih prekopane zemlje, napenjajo svoje mlade moči, da bi dosegli čimveč, da bi bili čim boljši, morebiti najboljši. Krepki udarci le redko utihnejo, skoraj nimajo časa, da bi posedli v blažilno senco.

Minulo soboto pa je moralo delo počakati. Bil je to za mlade brigadirje in brigadirke velik dan. Dan pesmi, radosti in veselja, dan čestitk in poljubov, dan plesa in pesmi. Njuna tovariša, brigadirka Jelisaveta Bulatović in brigadir Janez Ojsteršek sta stopila na skupno življenjsko pot. V brigadi so prvič, odkar se zbirajo na mladinskih delovnih akcijah na Kozjanskem, slavili brigadirsko poroko.

V ZAKON S PARTIZANSKIM KOLOM

V sobotnem jutru je bilo pred celjsko poročno dvorano, v preddverju in na dvorišču še posebno živahno. Iz vozil, ki so pripeljala s Kozjanskega, so poskakale mladinke in mladeniči, oblečeni v brigadirske uniforme. Ženin in nevesta sta se od njih razlikovala le po belem cvetju na prsih in rahli zadregi na obrazu. Oba mlada, sveža. Vitko dekle s kratko pristriženimi rdečkasto-rjavimi lasmi, zravnan fant, ki jo je nekako zaščitniško vodil ob svoji strani.

Okrog njiju pa vesel živ-žav, pesem, skandiranje pozdravov.

Nato so se vsi zresnili. Trenutek mladosti, ki ji pritiče resnost. Jelisaveta Bulatović, 18-letna brigadirka, doma iz Svetozareva, kjer si je začela služiti kruh kot administratorka, je postala žena 22-letnega kovinostrugarja iz Štor Janeza Ojsterška. S tisoči riževih zrn so jima v življenjsko pot, v mlado skupnost, zaželeli srečo in mnogo mnogo brigadirčkov.

In zopet je zazvenel brigadirski pozdrav. Mlada sta s smehljajem na ustnicah stala sredi partizanskega kola in sprejemala čestitke, tudi čestitke celjskih mladincev. Trdno sklenjene roke okoli njuju so bile, kot da dajejo ubrani takt njunemu bodočemu življenju in kot da ju opozarjajo, da sta združena še vedno brigadirja. »Zatorej«, je rekel mladi ženin Janez, »nazaj na delo, nazaj v brigado. Malo slavja sodi zraven, a delo v Bistrici ne sme trpeti.«

»BRIGADA JE DEL NAJINEGA ŽIVLJENJA«

Jelisaveta in Janez, oba sta stara, prekaljena brigadirja, sta se vrnila tja, od koder sta prišla. Janez je spet prevzel pomembno nalogo komandanta brigade Veljka Vlahovića, Jelisaveta, zdaj njegova sopotnica, je krepko poprijela za delo. Ni jima bilo treba govoriti, kako se tej reči streže: oba sta se že tretjič odzvala klicu mladinskih delovnih brigad.

Tako tudi na poletje lani. Mlada, komajda zaposlena administratorka iz Svetozareva, je vesela prišla v brigado. Spletla je nova prijateljstva, nova znanstva, s tovariši in tovarišicami je je povezalo delo. Tudi Janez, kovinostrugar iz Štor je precej dni zamenjal utrudljivo delo v proizvodni i hali s svežim zrakom.

Srečanje, ki v začetku ni pomenilo nič posebnega. Stisk rok, pogled, pač brigadirsko znanstvo. Vendar je vsak nov dan prinesel nekaj novega. Ob odhodu sta se težko ločila. Pisma so začela redno romati sem in tja. Jelisaveta je letošnjega junija spet pripotovala v Slovenijo in spet skupaj z Janezom oblekla brigadirsko uniformo. Uniformo, ki za njiju nenadoma pomeni nekaj več: postala je simbol njune življenjske odločitve.

»Oba imava resnično rada brigadirsko življenje,« je ob molčeči mladi nevesti spregovoril bolj sproščeni ženin. »In čeprav bova sedaj živela skupaj, za nekaj časa pri meni doma v Štorah, bova tudi v prihodnje še poprijela za kramp in lopato.«

JANEZ SEVER

HUMORESKA

ZAČARANI DELOVNI KROG

Saj si ni vedel natančneje pojasniti, kaj ga je pičilo, vendar se je predsednik OOS tovariš Sindik iznenada z vso prizadevnostjo zapičil v uveljavljanje zakona o združenem delu. Ko si je naredil seznam komisij in delovnih skupin, ki so »topogledno« na tak ali drugačen način vezane na zakon, je presenečeno ugotovil, da jih je — v »okviru« samoupravnih organov, poslovodnih struktur, sindikata in še kje — malo morje, vendar vse skupaj do časa Sindikove statistične pobesnelosti (torej v prvi polovici leta) niso spravile od sebe niti konjske fige.

Tovariš Sindik je nagonsko začutil, da se je ob svojem proučevanju razmer ustavil ob prvi kritični točki. Moral se je odločiti, ali bo v svojstvu predsednika sindikata zlezel predsednikom komisij in delovnih skupin v jetra ali pa bo na seji izvršnega odbora nekaj stvari »ugotovil« in »priporočil«, nakar bo razpisal nagradni natečaj, kdo se bo po počitniškem spanju prvi zbudil v novo jesensko lovljenje zamujenega.

Odločil se je za »jetrno varianto«... Že zato, da bi si že pred začetkom plaza obmetavanja z odgovornostjo zagotovil številne adute. Kadar se pač pripravlja naliv, je dobro imeti pri roki dober dežnik...

Mali in veliki predsedniki in predsedničiči pa tudi niso bili od muh. Da so bili dobro izbrani in je bil njihov izbor podkrepljen z vso strokovno utemeljenostjo, se je videlo že po tem, da so Sindika kar na tekočem traku našopali z izgovori.

»Dragi moj Sindik,« je rekel predsednik komisije za delitev osebnih dohodkov, »če misliš, da se izogibamo delu, si v globoki zmoti. Moja komisija se kar peni od delovnega navdušenja, vendar je res, da doslej še nismo ničesar naredili, ker nimamo na voljo podatkov.« Potem mu je zrecitiral spisek vseh, ki bi morali skokodakati podatke, a jih niti približno niso.

In tako je šlo naprej. Od komisije do komisije in od predsednika do predsednika. Tovariš Francelj je naposled postavil piko na i, ko je z očmi zavil navzgor, potem pa še pomahal s palcem, kakor bi se šel avtostop: »Dobro bi bilo, če bi zagrabil za vrat tisto komisijo, ki je menda čez vse. Kakor vem, doslej še s prstom niso mignili.«

Sindiku se je naposled le posvetilo, da se pravzaprav vsi nedejavniki izgovarjajo na osrednjo komisijo za uveljavljanje zakona o združenem delu. Le-ta je bila sestavljena resnično reprezentativno: iz samih mark in korifej tozdovskega družbenopolitičnega, samoupravljavskega in partijskega življenja. Pa nič!

Ko je Sindik naposled uspešno postavil zasedo predsedniku »ta glavne« in reprezentativne komisije, se ulovljeni predsednik ni niti najmanj zmedel. Saj je vedel — obveščanje navsezadnje tudi ni od muh — da se slej ali prej ne bo mogel ogniti svoji sindikalni usodi:

»Poslušaj, Sindik,« je takoj prešel v napad. »So mi že signalizirali, da hočeš streljati po moji komisiji. Misliš, da sindikat lahko pljuva, kakor ga ravno prime. In sploh, nisi samo ti sindikat! Dobro, to sem rekel mimogrede, da med nama ne bo nerazčiščenih pojmov... Sicer pa — misliš, da je moja komisija zato, da bo delala? Zmenili smo se, da bomo mi, ki imamo dolgoletno družbenopolitično prakso, kontrolirali, kako delajo druge komisije! Lahko ti z vso odgovornostjo zagotovim, da je moja komisija morda edina, ki dela. Kontrola je na višini, dragi tovariš Sindik, če pa druge komisije spijo, je to tvoj problem!

Tako se je tovariš Sindik spet znašel na začetku svojega statistično zagnanega delovanja... Malce volje je pa le izgubil, ker mu ni bilo docela jasno, kateri od predsednikov komisij in delovnih skupin bo naposled le priznal, da bi moral nekaj napraviti, ne da bi »upravičeno kazal s prstom na onega...«

Tig

30 let Gradlesa

Težko si je predstavljati, da 360-članska obrtno podjetje kar naprej uvaja novo tehnologijo, sklepa zunanjetrgovinske pogodbe, skrbno spremlja razvoj dejavnosti in raziskuje tržišče, načrtuje gradnjo tovarne... Povrhu vsega zajema šest dejavnosti, vsaka od njih se razvija in išče svojo ustvarjalno pot ter zanikuje trditev, da je velikost prvi pogoj za uspeh.

Govorimo o Gradlesu, o gradbenem obrtnem podjetju v Mariboru, ki te dni praznuje 30-letnico svojega obstoja. Njegov začetek izvira iz Okrajne mizarske delavnice, majhnega podjetja, ki je bilo ustanovljeno 20. junija 1947. leta v Pesnici pri Mariboru. Leto za letom je prvotni nekajčlanski kolektiv postopoma prehajal v obrtno dejavnost; potrebe so namreč narekovale širjenje dejavnosti, sankcionirano pa specializacijo in kakovost. Šest Gradlesovih obratov je danes relativno samostojnih, več kot 70 odstotkov njihove dejavnosti se odvija zunaj regije in republike.

Obrat za GRADBENE IZOLACIJE se je specializiral predvsem za predizoliranje toplovodnih cevi po licenci tvrdke KELIT. Cevi izolirajo za montažna podjetja, uporabljajo pa jih predvsem za toplarne, termoelektrarne itd. Tovrstna predizolacija cevi je novost in zagotavlja Gradlesu velike možnosti za razvoj. Letno izolirajo več kot 60.000 m toplovodnih cevi in to dejavnost pospešeno širijo. V obratu deluje tudi kamnoseška skupina, ki izdeluje vse vrste tlakov, oblog, polic itd. ter nagrobnikov iz marmorja in kamna.

Med najbolj perspektivnimi enotami v Gradlesu je obrat INDUSTRIJSKI TLAKI. Med različnimi vrstami tlakov, primernih za industrijske prostore, se čedalje bolj uveljavlja tehnologija ameriške tvrdke MAC MASTER BUILDERS, ki jo je prevzel Gradles. Za novo vrsto monolitnih industrijskih tlakov, pri katerih hkrati obdelujejo vrhnjo plast (in so praktično neuničljivi), se zelo zanimajo v drugih republikah, kjer Gradles sklepa pogodbe o poslovno-tehničnem sodelovanju. Med večjimi objekti, kjer so Gradlesovi delavci položili industrijske tlake so: nova valjarna Železarne Jesenice, Tovarna vijakov v Sarajevu, hladna valjarna v Banjaluki (24.000 kv. m) in drugi.

Skupaj z nekaterimi večjimi jugoslovanskimi gradbenimi podjetji se pripravlja Gradles tudi za nastop na tržišču Bližnjega vzhoda. V srednjeročni načrt pa so vključili tudi tovarno za izdelavo snovi, potrebnih za tovrstne tlake.

Obrat SLIKOPLESKARSTVO se je poleg klasičnih slikopleskarskih del, kot so ometi, barvanje in polaganje tapet usmeril na zunanje obloganje fasad po sistemu DRAJVIT. Večplastna obloga zagotavlja trajno zaščito, zvočno in toplotno izolacijo ter estetski videz. Posebnost obrata SLIKOPLESKARSTVO so tudi strojno obdelani plastični ometi za notranje stavbne površine.

Tudi enota MIZARSTVO v zadnjem času opravlja vse zahtevnejša dela v stavbnem mizarstvu. Med zadnjimi objekti, ki jih je MIZARSTVO opremilo z lesenimi montažnimi elementi, je tudi portoroški hotelski kompleks Bernardin.

Gradbeno obrtno podjetje Gradles ima tudi dva obrata GRADBENE FINALIZACIJE, in to v Ljubljani in Mariboru.

Ljubljanska enota GRADBENE FINALIZACIJE prevzema vsa zaključna dela pri stanovanjski, industrijski in poslovni gradnji in je na svojem področju med najmočnejšimi izvajalci tovrstnih del. S talnimi in stenskimi podlogami in oblogami je opremila tudi najzahtevnejše objekte, med drugimi hotel Park, republiški izvršni svet, letališko zgradbo na Brniku, banke...

Mariborski obrat GRADBENE FINALIZACIJE se ukvarja s podobnimi dejavnostmi, nato s polaganjem keramičnih ploščic, mimo tega pa se je specializiral za izdelavo elastičnih podov za telovadnice. Več kot dvajset telovadnic je že opremil Gradlesov obrat z elastičnimi parketi, ki dajejo precejšno zvočno in toplotno izolacijo, hkrati pa omogočajo športnikom varno in učinkovito vadbo.

S takšnimi dejavnostmi se torej ukvarja šest Gradlesovih obratov, ki se vsak po svoje samorastniško razvijajo, v kratkem pa bodo z integracijo z nekaterimi sorodnimi podjetji v Mariboru dobili še večjo materialno in kadrovsko možnost za nadaljnji razvoj. V Gradlesu deluje tudi enota, ki se ukvarja z zunanjo trgovino, z raziskavo tržišča in spremlja razvoj enakih dejavnosti v svetu ter zastopa tuja podjetja.

Obrati so bili doslej povezani v enovito delovno organizacijo, čeprav nisc konstituirani kot TOZD. Delavci v posameznih enotah namreč sami odločajo o svojem razvoju, [illegible] ga narekujejo trenutne potrebe na tržišču, o delitvi dohodka itd. Vsak obrat ima svoj delavski svet, v vsakem so delavci povezani v družbenopolitičnih organizacijah. V Gradlesu zelo skrbijo za izobraževanje ob delu in štipendiranje mladih kadrov. Njihove enote nikoli ne odrekajo pomoči organizacijam in društvom, skratka, živijo se v okolje, kjer delujejo. Delavci imajo urejeno družbeno prehrano, počitniško letovanje ter kreditiranje stanovanjske gradnje.

Nazadnje je gradbeno obrtno podjetje Gradles investiralo 6,5 milijona dinarjev v novo poslovno zgradbo v Ljubljani, v katero se bodo vselili prav te dni, namerava pa zgraditi prostore za obrat GRADBENE IZOLACIJE.

Tako delavci Gradlesa slavijo svojo tridesetletnico s spoznanjem, da so za njimi pomembni poslovni uspehi, pred njimi pa veliki načrti.

novice iz organizacij

LISCA, SEVNICA

Za odnose gre

Minuli ponedeljek je bil za nekatere vodilne delavce v sevniški Lisci slab začetek tedna. Na dveh obravnavah posavskega sodišča združenega dela v Brežicah so namreč morali braniti oceno delovnih mest, proti kateri so se pritožili delavci te tovarne. Na obeh razpravah se je pokazalo, da bi spore lahko uredili že doma. Prihranili bi si neljube scene in v izbruhu izrečene žaljivke.

Kako je prišlo do spora? Na enem zadnjih partijskih sestankov je direktor delovne skupnosti skupnih služb Lisce Franc Ogorevc vrgel v brk mlademu komunistu in delavcu Marjanu Knezu dobesedno tole: »Med vojno bi takega člana postavili pred bukev in ustrelili! Nihče ne bi vprašal zakaj!« Povedati je treba, da je Marjan Knez v Lisci prizadeven kulturni delavec, predsednik osnovne organizacije sindikata TOZD Krojilnica in predsednik konference mladih delavcev pri občinski konferenci ZSMS v Sevnici.

To je zgolj ilustracija razmer v kolektivu, ki so privedle do tega, da so se njegovi vodilni delavci minuli ponedeljek znašli pred posavskim sodiščem združenega dela.

Sodišče je v obeh spornih primerih tako glede pritožbe delavke v ekonomatu in primera rezalcev (med 33 zaposlenimi je tudi Marjan Knez), odločilo, da postopek miruje. To pomeni, da morajo sporna vprašanja glede ocene delovnih mest in slabih medsebojnih odnosov urediti v Lisci v roku enega meseca.

Sodišče je prisluhnilo tudi Marjanu Knezu, ki je dejal, da zaradi neurejenih razmer v TOZD Krojilnica ne trpijo samo medsebojni odnosi, pač pa tudi delovna storilnost. Med obravnavo so prišle na dan še druge pomanjkljivosti, ki niso v čast temu sicer uglednemu sevniškemu podjetju.

TAM, MARIBOR

Obisk koroških Slovencev

Pred dnevi je obiskalo Skupnost TOZD cestnih vozil Tovarne avtomobilov Maribor 80 koroških Slovencev iz Pliberka. V Sloveniji so bili na enodnevnem izletu, ki ga je organizirala Slovenska posojilnica iz Pliberka. Koroški rojaki so si najprej ogledali drevesnico v Muti in Tovarno dušika v Rušah, ob koncu obiska pa še Tovarno avtomobilov Maribor. V Skupnosti TOZD cestnih vozil so jih sprejeli in prisrčno pozdravili predstavniki sindikalne organizacije. Po ogledu proizvodnih prostorov je skupina koroških Slovencev obiskala še kopališče pri TAM in se zahvalila predstavnikom sindikalne organizacije Skupnosti TOZD cestnih vozil za gostoljubje in pozornost, ki so je bili deležni med obiskom v mariborski tovarni avtomobilov.

TERMIKA, LJUBLJANA

Precej dela

Po besedah Daliborja Pavele, sekretarja konference osnovnih organizacij sindikata Termike, so na nedavni letni skupščini OOS TOZD Montaže sklenili, da bo letos osnovna organizacija posvetila vso skrb večji delovni disciplini v svojem delovnem okolju. »Sindikat v TOZD Montaže ne bo skrbel samo za večjo delovno storilnost in zmanjšanje zalog, ampak bo z enako zavzetostjo sproti ocenjeval vzroke neopravičenih izostankov z dela, ki zadnja leta, ne samo v tej temeljni organizaciji, marveč v Termiki nasploh naraščajo mimo pričakovanj,« pravi Dalibor Pavela. »Če hočemo doseči večjo storilnost, potem moramo najprej zmanjšati število neopravičenih izostankov z dela. Na tem področju čaka torej sindikat v TOZD Montaže precej dela.«

EM—HIDROMONTAŽA, MARIBOR

Nova organiziranost

Po sklepu izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata TOZD Montaža mariborske Hidromontaže bodo v kratkem ustanovili v tej temeljni organizaciji 12 OOS in 13 sindikalnih pododborov oziroma skupin, da bi tako omogočili širšemu krogu članov sindikata sodelovanje in odločanje o dejavnosti v sindikalni organizaciji.

»Največ problemov se poraja prav na naših deloviščih, zanje pa zve vodstvo sindikata TOZD Montaža z dokajšnjo zamudo. Zato te probleme rešujemo prepočasi in v tem je največji vzrok za negodovanje in nejevoljo. Z novo organiziranostjo sindikata pa skušamo več delavcev pritegniti v odločanje in vodenje naše organizacije in upamo, da se bodo te razmere izboljšale.« Tako so zapisali v zadnji številki svojega glasila.

V ČEM JE SKRIVNOST NJIHOVIH USPEHOV?

Dejanja, ne prazne obljube

Občinski svet ZSS Maribor je ob letošnjem delavskem prazniku dobil prvomajsko listino jugoslovanskih sindikatov — Nikoli jim ni manjkalo delavskega poguma in samoupravnega znanja

Spremembe v razvoju naše družbe v zadnjih letih, predvsem pa jasno začrtana smer neposrednega delavskega samoupravljanja so vtkane v bogato in razgibano delo občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije v Mariboru, letošnjega dobitnika prvomajske listine jugoslovanskih sindikatov. Ustavna dopolnila, zlasti pa nova ustava in zakon o združenem delu, ki naj bi na področju upravljanja in delitve dohodka zagotovil resnično delavsko veljavo, zahtevajo neposredno odločanje delavcev.

To je narekovalo tudi mariborski občinski sindikalni organizaciji, da s pomočjo delegatov sindikalnih konferenc in osnovnih organizacij doseže v slehernem delovnem okolju, da se bodo delavci ustrezno organizirali in da bodo samoupravljavci v njem lahko uresničevali svoje pravice in dolžnosti.

Toda to je le del nalog iz obsežnega vsakoletnega delovnega načrta mariborskih sindikatov. Ko smo se minuli petek pogovarjali z nekaterimi sindikalnimi delavci mariborskega občinskega sveta ZSS, smo morali obuditi spomin na leta, ko se je v Mariboru rojevala občinska sindikalna organizacija.

Slavko Uršič, predsednik občinskega sveta ZSS, pripoveduje:

»Mariborska občinska sindikalna organizacija deluje že deset let. Nastala je po združitvi občinskih svetov Center, Tabor in Tezno. Po združitvi smo dobili največjo slovensko, pretežno industrijsko občino, ki združuje danes skoraj 85.000 članov sindikata. Organizirani so v 19 občinskih odborih sindikata oziroma v 560 osnovnih organizacijah. Sicer pa je za Maribor in njegovo okolico značilno, da je bil že pred vojno pomembno delavsko središče z dolgoletno industrijsko tradicijo, v katerem je bilo vselej čutiti razgibano sindikalno delo, zlasti v tekstilni in kovinski industriji.«

OBRAČUN S PREŽIVELO MISELNOSTJO

»Vse to je za sindikalno in politično delo v zadnjih 30 letih veliko pomenilo,« nadaljuje Slavko Uršič.« Vendar ne gre prezreti spoznanja, da so se morali prav sindikati vsa ta leta spopadati z dokaj težkimi problemi. Prva leta po osvoboditvi z obnovo porušenega mesta, kasneje pa s problemi, ki so nastajali zaradi zastarelosti strojev, pomanjkanja strokovnjakov, ne nazadnje pa tudi zavoljo obrtniške miselnosti, da je treba za vsako ceno ohraniti majhne, med seboj nepovezane delovne organizacije.«

Teh problemov danes ni več. Ostal je le spomin na zagrizeno delo mariborskih sindikatov v prvih povojnih letih, ko so usmerjali napore svojega članstva v urejanje vseh tistih problemov, ki so bili najbolj pereči in so terjali aktivno sodelovanje vseh delavcev.

Že v prvih letih po vojni se je sindikat v mestu ob Dravi vedno bolj uveljavljal kot organizacija delavcev. Pa tudi takratne izkušnje so danes pogosto še kako dobrodošle.

DOBRO ORGANIZIRAN OBČINSKI SVET

»Bili smo presenečeni, ko smo zvedeli, da nam bo svet ZSJ podelil visoko priznanje — prvomajsko listino jugoslovanskih sindikatov. Še toliko bolj, ker je naš občinski svet bil edini med občinskimi sindikalnimi organizacijami v Sloveniji, ki ga je doletela ta čast. Priznanja pa seveda nismo prejeli zato, ker smo dobro delali le lani, pač pa za vsa leta nazaj, ko smo bili v našem občinskem svetu prav tako aktivni in uspešni kot danes. Zavedamo se, da nas prvomajska listina ZSJ zavezuje, da še bolj zboljšamo naše delo, predvsem kar zadeva uresničevanje vsebine zakona o združenem delu. Zato smo se v predsedstvu in svetu že dogovorili o uveljavljanju akcijskega delovnega načrta v slehernem samoupravnem okolju,« je posegel v pogovor Vlado Henigman, sekretar občinskega sveta ZSS.

Ko je ocenil desetletno delo mariborskih sindikatov, je nadaljeval:

»Hvalo na stran, toda kljub temu — v mariborskem primeru gre za zelo dobro organiziran občinski svet. Prav zato tudi uresničuje vse svoje naloge na visoki strokovni ravni in, kar je najbolj pomembno, pravočasno in učinkovito. Nemara je prav v tem skrivnost naših uspehov. Pogosto slišimo, da sindikat ne dela dobro, ker nima sposobnih kadrov in da ni ljudi s srednjo in visokošolsko izobrazbo, da mu ostanejo le delavci brez šol in potrebnega političnega znanja. Pri nas v Mariboru je drugače... Zadnja leta posvečamo veliko skrbi usposabljanju sindikalnih aktivistov v delovnih organizacijah . Ko potem izbiramo poklicne delavce, dobro vemo, da smo dobili res najboljše kadre. Če so bili dovolj uspešni v svojih osnovnih organizacijah, potem ni dvoma, da ne bodo dobro delali tudi v občinskem svetu.«

Vsakoletni sindikalni seminarji, nadaljuje Ida Avšič, predsednica občinskega odbora sindikata delavcev bank. SDK in zavarovalstva, niso samo šola, pač pa akcijski dogovor za delo. Tako pridobivamo sindikalne poverjenike za oblikovanje in uresničevanje naših delovnih načrtov.

POVSOD, KJER JE TREBA

Po besedah Stanka Brgleza, podpredsednika občinskega sveta ZSS, so v mariborskih sindikatih v zadnjih treh letih uresničili geslo celjskega kongresa — nič, kar je pomembnega, mimo sindikata! — domala v sleherni delovni organizaciji in v njenem sindikatu.

»Primerov za to je veliko. Poglejmo samo nekatere. Večina temeljnih organizacij združenega dela je izdelala in začela takoj uresničevati svoje stabilizacijske načrte. Sindikat je bil tudi pobudnik za oblikovanje srednjeročnih razvojnih načrtov delovnih organizacij, temeljitih analiz zaključnih računov za leto 1976, akcije za gradnjo delavskih stanovanj, družbene prehrane... Skratka, aktivni smo bili povsod, kjer je bilo treba.«

»Veliko smo storili tudi za stabilizacijo mariborskega gospodarstva v celoti,« je še povedal Marjan Vozič, sekretar sektorja za samoupravljanje pri občinskem svetu ZSS. »Čeprav ne moremo trditi, da smo bitko že dobili, so prvi uspehi na tem področju očitni. Minulo leto je namreč gospodarstvo mariborske občine sklenilo bolje kot slovensko ali jugoslovansko, saj delovne organizacije niso imele večjih izgub. Zasluga za to pa ne gre samo poslovodnim organom in vodstvom podjetij, ampak v enaki meri tudi prizadevnim aktivistom osnovnih organizacij in sindikalnih konferenc.

Veliko bi lahko še pisali o delu mariborskih sindikatov. Toda tudi drobec iz njihove razgibane aktivnosti govori v prid spoznanju, da bodo tako kot včeraj tudi jutri kos vsem nalogam, ki jih čakajo. Posebno še, ker jim ni nikoli manjkalo delavskega poguma in samoupravnega znanja.

IVO VIRNIK

OBIŠČITE NOVO KNJIGARNO — PRODAJNO GALERIJO! DE

ČGP DELO — TOZD DELAVSKA ENOTNOST je v Tavčarjevi ulici 5 v Ljubljani odprla prenovljeno knjigarno-prodajno galerijo.

V NJEJ VAM NUDIMO:

- **družboslovno in sociološko-marksistično literaturo**
- **vse jugoslovanske dnevnike, tednike in druge publikacije**
- **tuje časnike in revije**
- **umetniška dela priznanih slovenskih slikarjev in kiparjev**
- **izvirno domačo keramiko ter razna priložnostna darila**

POSEBEJ OPOZARJAMO NA MOŽNOST OKVIRJANJA SLIK V ENEM TEDNU.

NAŠE IZKUŠNJE

SINDIKAT IN MLADINA

»Aktivov mladih delavcev nimamo in lahko bi rekli, da v okviru sindikata deluje naša mladinska organizacija v nekakšni ilegali.«

To kritično pripombo na račun dela organizacije zveze socialistične mladine v IMP (Industrijsko montažnem podjetju) v Ljubljani je pred dnevi izrekel Boris Bernetič, tajnik samoupravnih organov v tej organizaciji združenega dela, podprla pa sta jo tudi Jože Soršak, predsednik ZSMS v temeljni organizaciji Elektromontaža in Janko Pirc, predsednik mladinske organizacije TOZD — Tovarna elektronaprav.

Sestali smo se pri Tonetu Križanu, direktorju kadrovske in splošne službe, starem skojevskem aktivistu, ki smo ga poprosili, naj nam pomaga pri tej razpravi o delu mladinske organizacije v njihovi OZD.

Najprej nekaj podatkov:

Delavci IMP so samoupravno organizirani v sedemnajstih temeljnih organizacijah združenega dela, sindikalno pa v devetnajstih osnovnih organizacijah. V podjetju dela skoraj 6.400 delavcev, skupaj z vajenci, ki jih je 875. Poprečna starost zaposlenih je 32 let, 60 odstotkov je mladih, vendar je v samoupravnih organih le 30 odstotkov mladih delegatov in enako velja tudi za delegate v vodstvih družbenopolitičnih organizacij; več kot 30 odstotkov vseh delavcev je izvoljenih v samoupravne in družbenopolitične organe, njihove odbore in komisije. Industrijsko montažno podjetje ima svoje temeljne organizacije po vsej Sloveniji, od Kopra do Murske Sobote, delovišča pa tudi v drugih republikah in v tujini.

Vodstvo aktivov ZSMS so izvolili povsod, kjer delajo osnovne organizacije sindikata in partije, mladi ljudje so se s podpisom evidenčnega lista včlanjevali v svojo organizacijo. Nekateri! Druge zdaj »pridobivajo«. Naj o tem govore sami.

Jože Soršak: »V TOZD Elektromontaža je od 821 delavcev nekaj več kot 300 mladih. V ZSMS se je včlanilo skoraj 150 mladincev in 30 jih je, ki delajo v Ljubljani; druge pa lahko najdete na številnih deloviščih doma in v tujini; tudi v Iraku. S člani, ki delajo v Ljubljani, se večkrat sestajamo in se dogovarjamo o zdajšnjem in bodočem delu. Stališča našega predsedstva sporočamo članom naše organizacije na vseh deloviščih, ne vemo pa, kako jih tam sprejemajo in kaj delajo, da bi jih uresničili. Problem je v tem, ker v bazi ni organizacije. Delajo zgolj vodstva in tudi v vodstvih le nekateri ljudje. Seveda so težave. Delavci hodijo z enega delovišča na drugo, in ko se po nekaj tednih dodobra spoznajo, se spet ločijo. In tako kar naprej oblikujemo nove delovne (samoupravne in sindikalne skupine), v katerih pa mladinske organizacije ni. Dogovarjali smo se tudi že o tem, da bi ustanovili aktive mladih delavcev v okviru sindikata, nismo pa naleteli na kdove kolikšen odmev na to pobudo«.

Janko Pirc: »V tovarni Elektronaprav imamo le 50 članov ZSMS, torej kakih 30 odstotkov mladih. Imamo svoj delovni program, kot ga imajo tudi druge mladinske organizacije. Vanj zapišemo, denimo, kaj bomo storili na področju športa, rekreacije, izletov in izobraževanja in na osnovi tega programa pridobivamo ljudi, ki so pripravljeni sodelovati v tej dejavnosti. Je pa res, kar je bilo pri nas že večkrat ugotovljeno, da smo še vedno forumska organizacija, ki je na družbenopolitičnem področju v podjetju le nekakšen pastorek!«

Tone Križan: »Bo kar držalo, da je ZSMS kdaj pa kdaj tudi pastorek ali, kot je prej dejal Boris Bernetič, v nekakšni ilegali, vsaj kar zadeva njeno dejavnost v okviru sindikata. So pa številni mladi ljudje dokaj prizadevni kot delegati v samoupravljanju, partiji in v sindikatu. Samo premalo jih je. Kar precej skrbimo za strokovno in družbenopolitično izobraževanje mladih, nismo jih pa še znali tako organizirati, da bi v svojih organizacijah — razen za izlete, šport, zabavo, in kdaj pa kdaj za kakšno udarniško delo — skrbeli za vse tisto, kar nas kot samoupravljavce najbolj zanima: za večjo storilnost, boljšo delitev po delu, urejeno kadrovsko in stanovanjsko politiko. Nekoč smo bili mladinci pobudniki najboljših družbenih rešitev, zagovorniki najbolj korenitih revolucionarnih sprememb in za svoja stališča smo pridobivali tudi starejše ljudi; tolikšno družbeno veljavo pa nam je omogočala zgolj dejavnost mladinske organizacije, v kateri smo delali. Zdaj pa nekateri mladi ljudje, ki delajo v sindikatu, partiji in samoupravljanju, sploh niso člani ZSMS ali pa v svoji organizaciji niso aktivni — da o delu s tisto dobro polovico pri nas zaposlenih mladih delavcev, ki niso organizirani v Zvezi socialistične mladine, sploh ne govorim. Vsi skupaj smo doslej premalo storili na tem področju, to velja tako za sindikat kot za partijo. Precej pa smo o tem govorili.«

Povedali so mi, o čem so še govorili. Pa tega ne bom napisal. Dogovorili smo se, da se bodo sami oglasili v našem listu, ko bo njihova ZSMS postala organizacija mladih samoupravljavcev, ne pa samo njihovih vodstev in ko bo sindikat v IMP doumel, kako zelo potrebuje dobro organizacijo mladih delavcev.

JANEZ VOLJČ

Čar amaterskih odrskih luči

Plamenica, ki je zagorela pred trboveljskim delavskim domom, je simbolno naznanila začetek zaključnih prireditev letošnjega jubileja XX. srečanja gledaliških skupin Slovenije, ki so potekale pod Linhartovim geslom: Eden drug' mu ogenj dajmo. Ta plamenica je prvič zagorela pred starim rudarskim domom v Velenju 1957. leta.

Na večer šestega junija so se zbrali pred domom, in kasneje ob otvoritvi jubilejne razstave v avli, znameniti trboveljski in Gunzkovi godbeniki, mladi pevci in pevci Slavčka, govorniki in poslušalci. O jubilantu, ki je prišel delovno proslavit svoj jubilej med revirčane, je govoril Jože Humer, predsednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije. In najbolj se mi je vtisnila v spomin njegova misel, ki jo je povedal, kot vprašanje in odgovor hkrati...: ali ni prava odrska iluzija le-tista, ki razodeva resničnost, in ali ni odrska iluzija šele tedaj prav živa, ko zaživi v gledalcu? Misel, ki je prav gotovo tudi druge pospremila v dneh, ko se je v Trbovljah zvrstilo pet najboljših letošnjih lutkovnih in mladinskih predstav in sedem uprizoritev igralskih skupin odraslih, dve okrogli mizi amaterjev in VII. skupščina Združenja gledaliških skupin Slovenije.

Domači gostitelji so bili dobri organizatorji. V trboveljskem domu se v letu zvrsti obilica različnih prireditev; tu ni mrtvila. Kljub temu pa je domača publika predstave amaterjev z zanimanjem spremljala ves teden, tudi vsak njihov abonent si je lahko ogledal po dve predstavi. Delovni kolektivi so prevzeli pokroviteljstvo nad nastopajočimi skupinami. Igralcem Prešernovega gledališča so celo uresničili željo, da so odšli v jamo.

Dosedanji in letošnji nosilci Linhartove plakete so obiskali tudi Čebine. Žal to popoldne ni bila med njimi 85-letna Antonija Čeč iz Kleka, mati Tončke Čeč, ki so jo med drugo svetovno vojno tako poniževali in nato zverinsko ubili. Antonija Čeč je letos prejela Linhartovo plaketo, saj se je ta originalna ženica vse življenje ukvarjala v svoji vasi z gledališkim amaterizmom. Kljub njeni visoki starosti so jo celo te dni našli pri delu kot režiserko na vaji med igralci Kleka.

PO NEDODELANIH, UHOJENIH IN USTVARJALNIH POTEH

Kakih 30 mladih gledališčnikov KUD Zarja iz Trbovelj in njihov amaterski režiser Štefan Čvižej pripravijo v sezoni dve do tri gledališke uprizoritve. Po navadi posegajo po izpovedno aktualnih in uprizoritveno zanimivih delih, ne pozabijo pa ob tem presoditi tudi lastnih sposobnosti. Doslej so nam pokazali le marsikatero lepo, izdelano in zanimivo predstavo. Škoda, pokrat so obtičali na pol poti, nekako niso ostali sami sebi zvesti. Leta 1934 napisana satirično groteskna komedija Vladimira Majakovskega »Velika žehta«, napisana v posmeh malomeščanščini, primitivizmu, puhlosti trazerjev in omejenosti birokratov, je vsekakor še aktualna. Skupina je imela pri izbiri srečno roko. Manj je zadovoljila predstava, ki smo jo videli: ni bila sporočilna, ni ji uspelo ustvariti komunikacije z avditorijem, nismo se mogli smejati mnogim avtorjevim žlahtnim bodicam, ker jih nismo niti dobro slišali, da bi lahko razmišljali o tem, kako mo jih slišali. Namesto urejene komedije smo gledali neurejen pektakel. Ta predstava se je, al, gibala po še nedodelanih gledaliških poteh.

Amatersko Prešernovo gledališče iz Kranja, ki je v letošnji sezoni uprizorilo 10 del in imelo več kot 150 predstav, se nam je v Trbovljah predstavilo s svojo uprizoritveno vizijo Potrčeve drame »Krefli« v režiji Janeza Drozga. S to uprizoritvijo so zaključili svoj uprizoritveni krog celotne dramske trilogije o Kreflih. Ta Potrčeva drama še vedno lahko v nas odzvanja kot tragična in pretresljiva človeška drama iz polminulega obdobja. Žal pa predstava Kranjčanov ne vzbuja tistega posebnega zanimanja, zaradi uprizoritveno iskalskih poti, saj se varno giblje po uhojenih, precej konvencionalnih uprizoritvenih poteh.

Vse sta najbolj navdušili predstavi, ki smo ju videli isti večer. Najprej je bila to Slawomira Mrož ka »Policija«. Uprizorila jo je mlada skupina gledaliških navdušencev DPD Svobode Pekre-Limbuš, za katero je sodelovanje na trboveljskem srečanju bilo njihov prvi večji uspeh. Čeprav zaradi mladostne neizkušenosti igralsko še neuravnovešena predstava (kar pa ni niti tako motilo), je bila zaradi jasne moderne režijske zasnove Petra Ternovška in zaradi svoje vizualne izraznosti (scena in kostumi Tineta Varla) šolski primer sodobnega gledališkega dela z mladimi.

V drugem delu istega večera nam je gledališka skupina PD Šmartno ob Paki pripravila redko imeniten gledališki dogodek s poetičnim gledališčem, poimenovanim »Veseli berači«. Kaže, da gre tokrat za seštevek in izkupiček več srečnih okoliščin: dobre Verasove dramatizacije imenitne Burnsove poezije, imenitne Verasove režije, za katero so nekateri menili, da učinkuje kar tridimenzionalno in filmsko, odlične igre nadarjenih igralcev za žlahtno ljudsko gledališče. S tema predstavama hodita obe skupini trdno po zanimivih ustvarjalnih in obetavnih gledaliških poteh. Vsekakor pa je vsaj »Vesele berače« vredno pokazati v širšem kulturnem prostoru.

Predstava »Dom Bernarde Albe« F. G. Lorca v uprizoritvi igralk gledališke skupine KPD Prežihov Voranc Ravne na Koroškem je repertoarno seveda zanimiva. Režija B. Čebulja je bila v svoji zasnovi dosledna, igra igralk v glavnem uravnovešena. Režiser je gradil predstavo na osrednjem ljubezenskem motivu. Zdi se, da smo bili v predstavi prikrajšani za igro pravih strasti in tiranije nasilja, za hlad monumentalnih ženskih likov, okovanih v okove mračnjaške tradicije.

Režiser Peter Militarov je z amaterskim gledališčem DPD Svobode Medvode v predstavi drame Zindela »Vpliv gama žarkov na rast rumenih marjetic« pokazal svoj interes za uprizarjanje sodobne dramske literature. Predstava, ki nosi s seboj različne človeške stiske, ki bolj ali manj odmevajo tudi v nas, v naši zavesti in čustvovanju, je zbujala predvsem zanimanje zaradi režijskega pristopa, zaradi igralskih dosežkov, manj pa je navdušila scensko, saj zaradi »nereda v dušah« še ni potrebno ustvariti scenski kaos na odru.

Zaključ na predstava je pripadala skupini iz Horjula s predstavo Javorškovih »Manevrov«, ki jih je avtor pred leti napisal prav za amaterske odre. To je nekakšna igra v igri, na manevrih se igrajo Martina Krpana. Horjulska skupina, znana po vrsti imenitnih predstav, je tokrat pokazala eno najboljših predstav »Manevrov«: Predstavo s prečiščenim in imenitno aktualiziranim besedilom v režiji Francija Končana, enega od štirih nadarjenih Končanov v tej skupini. Pokazala je znova svoj smisel za ljudsko gledališče, razbrala in posredovala (in tudi dodala) nam je sporočila, ki jih ta ljudska igra lušči tudi o nas, danes in tu, saj smo, denimo, tudi mi neke vrste kontrabanti današnje civilizacije.

S. G.

LINHARTOVE PLAKETE IN ZLATE ZNAČKE

Najvišje priznanje slovenskim gledališkim amaterjem — Linhartovo plaketo, ki jo podeljuje Združenje gledaliških skupin Slovenije, so ob zaključku letošnjega jubilejnega srečanja v Trbovljah prejeli:

Vinko CUDERMAN iz Idrije, Antonija ČEČ s Kleka, Tone DOLINAR iz Kranja, Zinka FARIČ iz Murske Sobote, Zdenko FURLAN iz Škofje Loke, Franc JARC iz Trbovelj, Metod MAJER iz Kranja, Miloš MIKELN iz Ljubljane, Dušan SKOK iz Ljubljane, Jože ŠKODIČ iz Postojne, Peter TERNOVŠEK iz Maribora in Breda VARL iz Maribora.

Na letošnjem jubilejnem srečanju so tudi prvič podelili zlate Linhartove značke 34 amaterjem.

V TREBINJE IN NA BORŠTNIKOVO SREČANJE

Na VII. skupščini Združenja gledaliških skupin Slovenije, ki je bila ob koncu jubilejnega srečanja v Trbovljah, so sklenili, naj zastopa slovenske gledališke amaterje na letošnjem Borštnikovem srečanju in na Festivalu dramskih amaterjev v Trebinju predstava Javorškovih Manevrov v uprizoritvi gledališke skupine PD Horjul in v režiji Francija Končana.

Amatersko gledališče DPD Svobode Medvode je pokazalo uprizoritveno zanimivo predstavo Paula Zindela VPLIV GAMA ŽARKOV NA RAST RUMENIH MARJETIC

Predstava Burns-Verasovih VESELIH BERAČEV v uprizoritvi gledališke skupine PD Šmartno ob Paki sodi gotovo v vrh amaterskega ustvarjanja

O JUBILANTU

Nemara se res ne pripeti pogosto, da bi ob nekem jubileju povprašali tudi novinarja, kaj meni o jubilantu. Meni se je to primerilo. Vprašali so me, kakšna je videti prehojena pot v očeh novinarja, ki je spremljal dve desetletji vsa srečanja slovenskih amaterskih igralskih skupin, od prvega 1957. leta v Velenju do letošnjega jubilejnega dvajsetega srečanja v Trbovljah. To se je namreč posrečilo meni. In priznati moram, da niti nisem bila zelo v zadregi z odgovorom na vprašanje. V moji zavesti in v moji vednosti se je podoba o bivanju gledališkega ljubiteljstva v slovenskem kulturnem prostoru v minulih dveh desetletjih izoblikovala dokaj jasno.

Seveda nisem nikomur pripovedovala, da imam gledališče rada že od svojih dijaških let, čeprav me nikoli ni zamikalo, da bi tudi sama stopila na amaterski oder. Pripovedovala pa sem te dni, da je bila srečna okoliščina, ko sem v teh dveh desetletjih delala pri takih časnikih, kot je bila nekdaj Mladina in kot je Delavska enotnost, kjer kulturnega ljubiteljstva niso nikoli izganjali in preganjali. Tu je bilo pisanje o ljubiteljski kulturni dejavnosti vedno dobro sprejeto. V teh časnikih ni bilo tistih globokoumnih polemik o smislu bivanja kulturnega amaterizma v našem času in prostoru. Takih polemik pa je bilo pri nas v Sloveniji pred kakimi desetimi leti še kar precej.

Bolj kot polemična razmišljanja tistih, ki so o stvari sodili, ne da bi sploh pobliže poznali delo in stvaritve kulturnega amaterizma, je vznemirjalo duha tisto polemično razmišljanje, ki si je nadelo etiketo edino zveličavne napredne kulturnopolitične koncepcije. Kak tak funkcionar nam je razlagal takrat, da nam amaterizem ni več potreben že zato, ker smo zdaj socialistična družba, ki ima socialistične poklicne kulturne institucije, te pa niso več namenjene eliti, pač pa vsem delovnim ljudem. Analogno temu delavski razred ne potrebuje več svoje »posebne kulture«. Seveda so v resnici prav taka filozofiranja širila napačno zavest o dveh kulturah, pri čemer naj bi bila profesionalna sinonim za kvaliteto, tista, ki nastaja ljubiteljsko, pa sinonim za nekvaliteto.

Zdi se mi, da so taki razlagalci neodgovorno širili potrošniško miselnost, ki se je tako že sama razraščala, tudi miselnost o zgolj kulturnih potrošnikih. No, kasneje je jasna samoupravna zasnova naše družbe in tudi njene kulturne politike uveljavila pravico človeka do soustvarjanja, pravico do razvoja vseh njegovih ustvarjalnih sposobnosti in s tem seveda postavila tudi kulturno ljubiteljstvo na pravo mesto.

Za gledališke amaterje je značilno, da vztrajajo, in to že nekaj časa, pri stališču, da imamo samo ene kriterije za vrednotenje poklicnega in ljubiteljskega gledališkega dela, da je delo med poklicniki in ljubitelji lahko opravljeno le dobro ali slabo — poklicni gledališčniki imajo le drugače organizirane možnosti za delo — da je repertoar prvih in drugih lahko izpovedno pomemben ali nepomemben, da je lahko uprizarjanje predstav prvih ali drugih konvencionalno ali ustvarjalno, zanimivo, iščoče in tako dalje.

A kakšna je bila pot do tega spoznanja?

Zdi se mi, da je prav v času, ko smo imeli prej omenjene polemike v javnosti o smislu ljubiteljske kulturne dejavnosti, tudi gledališke, med gledališkimi amaterji najbolj stopila v ospredje dilema o tem, ali še lahko govorimo o ljubiteljstvu, če nekaterim amaterjem pomagajo pri delu šolani gledališčniki. Kot da bi bile odvisne vse resnične vrednosti amaterskega ustvarjanja le od odgovora na to vprašanje! Ta dilema je bila seveda umetna, pogojena z nekakšnim medsebojnim tekmovanjem. Od takih polemik pa je minulo zdaj že precej časa. Amaterji so spoznali, da k dobri predstavi lahko prispeva gledališko zavzet in ustvarjalen amaterski režiser ali šolan gledališčnik, oba pa lahko z levo roko napravita tudi slabo predstavo, gledališko šmiro, kot pravimo.

Tako se je dilema o tem — kdo — preoblikovala k sreči dovolj zgodaj v pravo vprašanje — kaj in kako.

O tem, kako izbirati dober in zanimiv repertoar, kako pripraviti dobro, ustvarjalno predstavo, o tem so se amaterji ob zaključku sezone vseh dvajset let zelo kritično pogovarjali na svojih tribunah in okroglih mizah v navzočnosti številnih šolanih gledališčnikov. To je bil najboljši seminar za pridobivanje novega znanja o gledališču. Razgovori so bili odkriti, brez cvetličenja, kdaj pa kdaj je bila kritika tudi pregrobo izrečena. Poklicni gledališčniki, ki so sodelovali, so včasih sami ugotavljali, da profesionalni ansambli nemara ne bi prenesli tako ostrih kritičnih tonov. Po hudi kritiki je prišlo kdaj tudi pri amaterjih do kakšne zamere, a magija ljubiteljskega gledališča je užaljenega kmalu pripeljala nazaj na odrske deske. Kritični pogovori so vsekakor težak, a dobro opravljen zrelostni izpit letošnjega jubilanta.

Prav zaradi teh dolgoletnih naporov organiziranih gledaliških amaterjev, da bi se kritičen in ustvarjalni duh širil in spodbujal vse tisto, kar lahko prispeva k dobrim predstavam, imamo nemara poseben dolg do amaterjev tudi vsi, ki o njihovem delu poročamo. Iz našega pisanja o delu amaterjev, žal, še nismo povsem izgnali sladkobnih, sentimentalnih tonov o amaterizmu, preveličujemo amaterske gledališke spektakle premalo pa populariziramo najboljše rezultate kot plod studioznega i ustvarjalnega dela, za kakršno s opredeljuje k sreči že vedno ve igralskih skupin.

Če je bilo v prvem desetletju med amaterji pogosto slišati, da se mladina ne zanima za delo ali pa da starejši gledališčniki puščajo mladino pred zaprtimi vrati, potem danes lahko govorimo o razvoju širokega gledališkega gibanja med mladino. Nemara je v dvajsetih letih na vsej prehojeni poti to celo najbolj pomembno: zavestna in organizirana spodbuda gledališkega ljubiteljstva med mladino v zadnjih letih, ki jo izpričujejo prireditve Naša beseda. Izpričujejo se kot sodobna, moderna in za prihodnost obetavna spodbuda.

O širjenju gledališke kulture tudi med tistimi, ki sami morda nikoli ne bodo igrali, a so naša današnja in jutrišnja gledališka publika, o tem je bilo v dveh desetletjih izrečenih veliko besed, pa vse premalo storjenega. Na to pomanjkljivost, nemara najbolj očitno, je v teh dneh opozoril tudi predsednik gledališkega odbora pri ZKO Slovenije igralec Polde Bibič. Za letošnjo okroglo mizo v Trbovljah se je že porodilo razmišljanje o tem, kako bi igralska skupina pritegnila širši krog gledaliških ljubiteljev k razpravam o repertoarju, k razgovorom o izpovednih in uprizoritvenih možnostih tega ali onega gledališkega dela. Tak neformalni klub gledaliških ljubiteljev bi pomenil, da se gledališka skupina še bolj odpira okolju, v katerem dela in za katero dela. K sreči danes že prevladuje zavest amaterjev, da ustvarjajo predstave predvsem za svoje okolje, ne pa za srečanja in festivale. Prevladuje torej delovni in ne tekmovalni koncept — in to je dobro.

SONJA GAŠPERŠIČ

Kako zagotoviti prodor?

Po krajšem premoru smo spet priča obiskom predsednika CK ZKS Franceta Popita, članov izvršnega komiteja in predstavnikov republiških vodstev družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih institucij po občinah. Pretekle dni so o najaktualnejših vprašanjih temeljito spregovorili tudi v sedmih občinah Pomurja in Notranjske.

Čas v tem premoru je bil izkoriščen res temeljito. Na mnogih srečanjih smo zelo poglobljeno govorili o vrsti pomembnih vprašanj, ki zadevajo predvsem uresničevanje ustave in zakona o združenem delu.

Na večino odprtih vprašanj smo tudi preje li ustrezne odgovore ali vsaj smernice, po katerih se moramo ravnati pri spreminjanju teorije v prakso. Tako smo uporabili za preizkusni kamen odnose do tako imenovanih skupnih oziroma strokovnih služb, do samoupravnih interesnih skupnosti, do ustanavljanja TOZD tam, kjer bi jih morali imeti, predvsem pa smo tudi zelo jasno opredelili vlogo družbenopolitičnih organizacij v tem procesu.

Veliko razmišljanj in snovanja je dalo tudi veliko dobrega gradiva, ki lahko zelo koristi vsakomur, ki želi poseči po njem , seveda ne kot dokončna resnica,

Komunist za DE

ki je veljavna za vse in vsakogar, temveč kot dobra podlaga za uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov na temeljih ustave v skladu z razmerami in razlikami oziroma posebnostmi konkretnega okolja. Splošno veljavnih resnic na področju samoupravne demokracije, ki bi jih lahko kopirali in vsajali po vseh organizacijah združenega dela ter si nato meli roke, pač ni, so pa samo tiste splošno veljavne resnice naše skupnosti, ki jih moramo skrbno negovati kot trdno podlago za naše delo.

Podlage za snovanje je dovolj, toda kaže, da gradiva ponekod sploh še niso vzeli v roke. To je svojevrstna lenobnost. Spet je namreč slišati glasove, da o ustanavljanju TOZD odločata aktiva in pasiva, da niti ne potrebujejo lastnih žiro računov, da politika omejuje dobro gospodarjenje, da je planiranje eno, resnica pa drugo, da je sistem nagrajevanja po delu, ki naj bi veljal v vsej družbi, le utopija in podlaga za prepire, kar bi spet slabo vplivalo na produktivnost, da je pametneje skrbeti za danes, kot pa si odtrgovati za jutri, in tako naprej. Ob vsem tem so povsem razumljiva tudi mnenja nekaterih, ki trmasto trdijo čeprav so med njimi celo člani ZK, da prav delavci zavirajo nadaljnji razvoj samoupravljanja, ker so usmerjeni kratkoročno in se zanimajo le za svoje plače. Pa kaj stalno govorimo o odločanju delavcev, je dejal nekdo v podobni razpravi, če že leta ni mogoče uveljaviti nobene pomembnejše odločitve v družbi brez potrditve samoupravljavcev.

Že ti primeri očitno kažejo, da imamo opraviti tudi z odpori. Pogosto jih je težko opredeliti oziroma ugotoviti, ali imajo objektivno ali subjektivno ozadje. Toda o tem, da se z njimi srečujemo, ni dvoma. Zato je v tem trenutku bistveno vprašanje: kako zagotoviti prodor vsepovsod tam, kjer ni čutiti novih in pravih premikov?

Očitno je, da pri tem ne moremo več uporabljati akcijskih metod, kot smo se jih v javni razpravi o zakonu o združenem delu. Preiti moramo iz splošnosti v konkretnost in ob sicer enaki politični strategiji speljati najustreznejše taktične variante. Preprosto povedano, boj ne more biti več enakomerno razdeljen po vsej liniji, temveč morajo predvsem družbenopolitične organizacije v posameznih okoljih narediti nekaj odločilnih prodorov, streti odpor tam, kjer je najlažje in potegniti druge za seboj.

O tem je najbolj jasno povedal v Ljutomeru France Popit, ko je dejal, da je zagotovo v vsaki občini vsaj nekaj temeljnih organizacij, ki si z vsemi močmi prizadevajo uveljaviti načela ustave in zakona o združenem delu. In vsaj v eno organizacijo združenega dela se je treba politično usmeriti, združiti napore zveze komunistov, sindikatov in strokovnjakov za ta vprašanja v strokovno pomoč in skupno z delavci v TOZD in organizacijah združenega dela poiskati najboljše možne rešitve. Če tega ne bomo storili, se bomo mnogokje vrteli v zaprtem krogu in splošnosti.

To seveda dokazuje, da moramo uveljaviti zlasti odgovornost in konkretnost. In če se bo zatikalo, bo treba odločno ukrepati, poiskati krivce in zahtevati oziroma uveljaviti idejnopolitično razčiščevanje. Jasno pa je tudi naslednje: vsak tak primer ne bo le odlična šola in praktična preizkušnja, temveč tudi spodbuda za vse tiste, ki se še vedno bojijo lotiti dela, ker mislijo, da zaradi zahtevnosti ne bodo kos nalogam.

JANEZ KOROŠEC

REKLI SO

STANE DOLANC, sekretar IK predsedstva CK ZKJ, v intervjuju za beograjske »Večerne novosti« in mariborski »Večer«:

Naša perspektiva in smer, ki jo ubiramo, sta jasni. Dobro poznamo tudi probleme in neposredne naloge, posebno tiste, ki izvirajo iz duha in vsebine novega zakona o združenem delu. Za zvezo komunistov je zdaj bistveno, da bo tista sila v družbi, ki bo jasno opozarjala na sredstva in oblike akcije za uresničevanje teh strateških in neposrednih ciljev, da bo sposobna mobilizirati delovne ljudi, in sicer tako, da se bodo sami bojevali za uresničevanje teh ciljev in nalog, da se bodo delavci posvetili svojim problemom in jih reševali na podlagi te jasne splošne usmeritve naše zveze komunistov.

Zdaj smo prišli v takšno fazo razvoja, ko je treba, da tako rečem, delati s strokovnjaško natančnostjo, ko je treba delati več in bolje, manj pa broditi po suhoparnih papirjih, ki so včasih polni zgolj puhlic in lepo zvenečih besed. Delovni ljudje v združenem delu pričakujejo, da bodo od komunistov dobili konkretno pomoč in da bodo skupaj z njimi iskali konkretne rešitve za različne probleme, a brez fraz in parol, nekakšnih velikih preambul, ki samo zamegljujejo stvari in otopevajo revolucionarno akcijo.

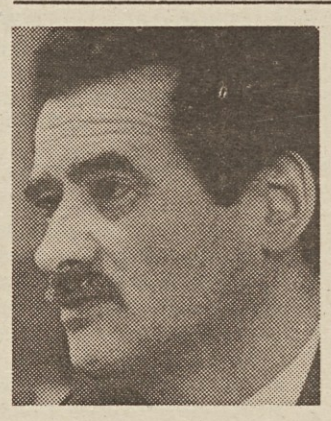

BORIS MIKOŠ, republiški sekretar za urbanizem, v intervjuju za revijo »Naš dom«:

V Sloveniji združujejo delavci v OZD za solidarnostne namene več sredstev, kakor znašajo vse slovenske stanovanjske najemnine. Torej lahko vsakega delavca, ki bi ga visoka najemnina socialno prizadela, materialno podpremo. Nasploh se mi zdi, da na področju stanovanjske politike vnašamo preveč sociale.

Slovenija ima najvišji odstotek stanovanjskega sklada v družbeni lasti. V teh stanovanjih stanuje polovica aktivnega prebivalstva. To se pravi, da vsaka sprememba najemnine zadene vsakega drugega zaposlenega v Sloveniji. To pa je nedvomno dejavnik, s katerim je treba računati.

Vendar je v interesu gospodarstva, produktivnosti in solidarnosti, da postopoma povečamo udeležbo najemnine v strošku družine. Ob tem hitrejše zviševanje najemnin ovira dejstvo, da so drugi stroški stanovanja izredno narasli. Zaostritev je najmočnejša prav na tem področju.

Vprašanje vzdrževanja stanovanj je težak problem. Zato smo predlagali skupščini spremembo zakona o financiranju stanovanjske gradnje, ki dovoljuje, da delavci iz sredstev, ki jih združujejo za stanovanjsko gradnjo, uporabijo določen odstotek za obnovo stanovanjskih hiš, popravila in podobno.

od sobote do sobote

Preobrazba političnega sistema

V minulih dneh je bila glavna pozornost politične javnosti usmerjena k predsedstvu CK ZKJ, ki je na seji pretresalo nadaljnjo preobrazbo v našem političnem sistemu. Izhodišče za razpravo in sklepe je bil uvodni referat Edvarda Kardelja, ki so ga sodelujoči člani predsedstva v celoti sprejeli in potrdili s svojimi prispevki, ki dajejo pomemben poudarek pripravam ZK za 11. kongres in republiške kongrese. Temeljni povod za razpravo o političnem sistemu so dale na seji predsedstva uvodne analize, ki nedeljivo ugotavljajo določeno zaostajanje na področju samoupravnih odnosov v našem političnem sistemu. Če je bila doslej glavna pozornost usmerjena k samoupravnemu urejanju družbenoekonomskih odnosov, je logično, da na podlagi ustave in zakona o združenem delu temeljiteje proučimo delovanje našega političnega sistema in vseh njegovih sestavin, še posebej delovanje družbenopolitičnih organizacij, delegacij in skupščin in ne nazadnje tudi državne uprave. V razpravi so opozorili na mnoge slabosti in ovire, ki zavirajo uspešno delovanje delegatskega sistema, ki mora postati temelj novih odnosov in resnično orodje v rokah delovnih ljudi, da si bodo na vseh ravneh družbenega odločanja zagotavljali odločilen položaj. Vse bolj bo potrebno delovati znotraj delegatskega sistema, kjer je odločilna vloga subjektivnih sil, zlasti še komunistov.

Tudi v skupščinskih telesih slovenske skupščine so te dni tekle razprave o analizi triletnega izvajanja in uresničevanja delegatskega sistema in delegatskih odnosov, ki bodo dobile svoj zaključni odmev in sklepe na prihodnjih sejah skupščinskih zborov. Tudi ta analiza triletnih izkušenj, uspehov in pomanjkljivosti v delovanju delegatskega in skupščinskega sistema opozarja na nujnost večje zavzetosti družbenopolitičnih organizacij, ki naj se bolje vključijo v delegatsko odločanje, prav tako pa tudi na vse tiste pogoje, ki še niso ustvarjeni, da bi bilo delo delegatov in delegacij učinkovito.

Lahko bi rekli, da so bile v minulih dneh številne seje tako v republiških kot zveznih organih usmerjene za razčlenitev sedanjega stanja in razmer na številnih področjih družbenega življanja, tako politike štipendiranja, kadrovskih priprav na volitve kot tudi na urejanje odnosov v združenem delu. V telesih slovenske skupščine je te dni tekla živahna razprava o osnutku zakona o delovnih razmerjih, ki je bil prav te dni izročen v javno razpravo. Mnoge novosti v tem zakonu, ki se opira na določbe zakona o združenem delu, so zbudile precej zanimanja, saj bo od njih v marsičem odvisna notranja samoupravna zakonodaja v delovnih organizacijah in oblikovanje ustreznih samoupravnih aktov. Med zanimivimi predlogi zakonov, ki so v razpravi v delegacijah, so tudi predlogi zakona o organizacijah za izobraževanje odraslih, o referendumu in drugih oblikah osebnega izvajanja, o volitvah in odpoklicu organov upravljanja in o imenovanju poslovodnih organov v organizacijah združenega dela ter o samoupravni delavski kontroli.

Predstavniki republiških političnih vodstev, med njimi CK ZKS in predsedstva skupščine, so se te dni mudili na obiskih v ilirskobistriški in ptujski občini, medtem ko se je v številnih komisijah pri CK ZKS nadaljevalo delo v zvezi s pripravo osnutka resolucije prihodnjega kongresa. Postopek usklajevanja med posameznimi sestavnimi deli resolucije je pravkar v teku na podlagi prvih tez, ki so jih pripravile delovne skupine.

Naj med drugim omenimo tudi uspešno izveden referendum za samoprispevek v Mariboru, saj so v tej največji slovenski občini dosegli presenetljivo visoko udeležbo in visok odstotek (79 odst.) glasovnic, na katerih je bil obkrožen ZA — za prihodnjo petletno izgradnjo osnovnih šol, vrtcev in zdravstvenih ustanov.

-Gok

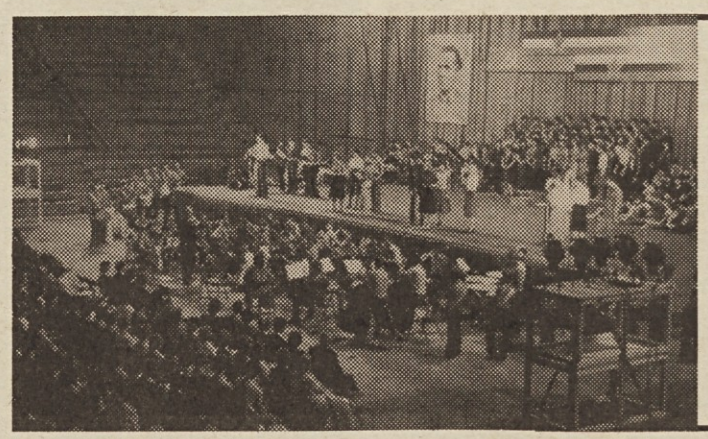

Tudi letos je RK ZSMS podelila tisoč priznanj — to je tisoč petic — tisočim najboljšim slovenskim srednješolcem. Ni to le priznanje za odličen uspeh v šoli, ampak poleg tega tudi priznanje za aktivno delo v mladinski organizaciji. Na svečanosti v Hali Tivoli je zbranim nagrajencem spregovoril podpredsednik RK SZDL Zoran Polič. Poudaril je, da mora socialistična šola izoblikovati ne le »ozke odličnjake«, ampak celovito osebnost.

Foto: A. Agnič

ABC odnosov v kolektivu

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Morilci so med nami

Precej časa je že minilo, kar smo gledali film »Morilci so med nami«. Od takrat naprej se je prijelo ime »morilec« vseh, ki nam v vsakodnevnem življenju povzročajo najrazličnejše neprijetnosti.

Premalo prostora je na voljo, da bi lahko naštela vse vrste »morilcev«. Povsod so in vsi jih poznamo, naj že gre za alkoholike ali pa zavzete diskutante, ki na dolgo in široko nekaj razlagajo, nazadnje pa nihče, niti sami, ne vedo, kaj so pravzaprav hoteli povedati. Edino, kar vemo, je, da so nam ukradli precej časa in da se potem, ko je na srečo vsega konec, še dolgo počutimo neprijetno.

»Pazi, ta je morilec,« poreko po navadi ljudje in s pospešenim korakom odhitijo dalje, kajti le tako se se izognili dolgim razlagam, kako slabo ženo ima kdo, kako ga vsi po vrsti pri delu ne razumejo, da zdaj pa res ne bo več pil itd. In ko razumevanje poslušalca ali poslušalcev ni takšno, kot so pričakovali, se globoko razočarani še bolj potegnejo vase, se predajajo melanholičnim mislim ali pa snujejo načrte, kako se bodo maščevali in »jim že pokazali, s kom imajo opraviti!« Večkrat potem povzročijo zdrahe in vsaj tako prisilijo tovariše, da jih poslušajo, ko pripovedujejo, da »niso tako mislili, kot je izpadlo«, in »da sami ne vedo, ali je tako ali ne, da pa so res rekli, ker jih nihče ni prepričal o nasprotnem«.

Nedvomno so »duhovni morilci«, kot jim pravimo v vsakdanjem pogovornem jeziku, obremenjeni z najrazličnejšimi težavami. Med drugim ne znajo ločiti, kaj morajo, kadar gre za njih same in njihove intimnosti, urediti sami pri sebi in kaj lahko urejajo s pomočjo drugih. Nimajo občutka, kaj in v kakšnem obsegu koga zanima, nimajo občutka za čas in razpoloženje svojega sogovornika niti ne za ustrezen način in obliko, s pomočjo česar hočejo obelodaniti svoje misli ali probleme. Mimo tega so v glavnem polni kompleksov in v večini primerov resnično osamljeni. Osamljeni pa so zato, ker so takšni in tako nikakor ne morejo iz začaranega kroga.

»Kaj lahko naredimo mi, ko pa še njegova žena ni vzdržala,« je nekoč dejal nekdo v nekem kolektivu. »Poslušajte ga, kako vedno govori, kot da bi šoder stresal!«

Kaj lahko naredimo? Marsikdaj zaleže odkrit, toda strpen pogovor, v katerem pa moramo jasno povedati, kaj nas pri sodelovcu moti. Večkrat to pomaga, vsaj za nekaj časa, ker »morilec« potem ve, koga lahko »mori« in koga ne. Če pa vse skupaj presega okvire normalne znosnosti, potem je pač potrebna strokovna obravnava izza vrat, na katerih je napisano psiholog ali psihiater.

Pravica do podaljšanega letnega dopusta

VPRAŠANJE:

Z republiškim zakonom je določeno, da ima delavec, ki je dopolnil 30 let delovne dobe, ali delavka s 25 leti delovne dobe, star 55 let oziroma delavka 50 let, pravico do dodatnega dopusta, ki traja do 6 dni. Ker za starostno upokojitev niso pomembna leta starosti, pač pa le delovna doba, mislim, da se godi krivica tistim, ki dosegajo pogoj v letih službe, nimajo pa starostne dobe za dodaten dopust. Zanima me, ali lahko delovna organizacija s splošnim aktom določi, da imajo delavci oziroma delavke s 30 oziroma 25 leti delovne dobe pravico do dodatnega dopusta.

Š. J., LIBOJE

ODGOVOR:

Po zakonu o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in v delovnih razmerjih med delavci in zasebnimi delodajalci se lahko tistim delavcem in delavkam, ki jih sami navajate, prizna letni dopust v trajanju več kot 30 delovnih dni, toda ne več kot 36 delovnih dni. Vendar je treba opozoriti, da zakonsko določilo točno navaja, da morata biti za tak podaljšan letni dopust — izpolnjena oba pogoja. Delavec mora izpolnjevati pogoj o trajanju delovne dobe (pokojninske dobe) in imeti mora tudi predpisano število starosti. Če sta oba pogoja izpolnjena in če je delovna organizacija vnesla določilo o podaljšanem dopustu v samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih, šele ima delavec pravico do podaljšanega dopusta. Zato delovna organizacija nima pooblastila v zakonu, da bi podaljšan letni dopust v samoupravnem sporazumu omogočila tistim delavcem, ki izpolnjujejo le pogoj delovne dobe.

kupon §

PRAVNIK SVETUJE

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Na jugu Afrike kaže, da se stvari premikajo na bolje. Toda pri tej oceni je še zlasti treba pomisliti na pregovor: »Videz pogosto vara«. Gre seveda za Namibijo in južnoafriški režim bele manjšine, ki že vrsto let nezakonito zadržuje upravljalski mandat nad to nekdanjo nemško kolonijo. Voditelj belega režima Vorster je pristal na to, da Namibiji podeli neodvisnost in državnost. Na videz veliko koncesijo pa zamaje že bežen pogled na bistvo stvari. Vorster je obljubil imenovanje guvernerja Namibije z nalogo, da pripravi splošne volitve. Te bi potekale pod nadzorstvom OZN, ob sodelovanju predstavnikov osvobodilnega gibanja SWAPO. Vorster je torej le popustil hudemu pritisku zahodnih držav, ki jim — zlasti zaradi gospodarskih interesov — ne ustreza nadaljnje zaostrovanje razmer na jugu Afrike. Popustil je tudi zaradi pritiska, ki mu je izpostavljen s strani osvobodilnega gibanja SWAPO, ne nazadnje pa tudi zaradi nenehnega pritiska v OZN. Do tega Vorsterjevega »popuščanja« pa kaže biti zadržan. V pristanku na rešitev zapleta zaradi Namibije voditelj južnoafriške bele manjšine nikjer ne omenja, kako dolgo bodo trajale »priprave na volitve«, prav tako pa ni povedal, kako si pravzaprav zamišlja »enakopravno sodelovanje predstavnikov osvobodilnega gibanja SWAPO pri organizaciji teh volitev in prevzemu oblasti. Niti za trohico natančnejši in določnejši ni Vorster pri pojasnjevanju, kakšna naj bi sploh bila namibijska neodvisnost in državnost. Prav te pomanjkljivosti pa dajo slutiti, da morebiti gre spet le za pridobivanje časa. S pristankom se bo Vorster znebil nadležnega pritiska Zahoda, do volitev — ki jih namenoma časovno ne opredeljuje — pa se utegne spremeniti tudi položaj v gibanju SWAPO. Le-to združuje najrazličnejše politične sile Namibije in Vorster očitno računa na povečanje nesoglasij.

Nič bližji razpletu ni tudi bližnje-vzhodni vozel. Skorajda smo že pozabili na tragično državljansko vojno v Libanonu, zdaj pa kaže, da so se strasti spet razvnele. Boji na jugu dežele se spet nadaljujejo, pri čemer imajo svoje prste tudi Izraelci. Ni dolgo tega — tako vsaj pravijo agencijska poročila — kar sta se sestala voditelj libanonskih desničarjev Džemail in kandidat za izraelskega obrambnega ministra Vajsman, da bi se dogovorila za večje izraelske pošiljke orožja libanonskim desničarjem. Ta najnovejši zasuk je zaskrbljujoč — vsaj toliko, kolikor so zaskrbljujoče nedavne spremembe v izraelski vladi. Kot je znano, je na parlamentarnih volitvah zmagala desničarska koalicija LIKUD, katere stališča so veliko bolj toga. Zmotno je — vsaj kar zadeva Izrael — govoriti o »jastrebih in golobih«, a vendar očiten zasuk na desno ne obeta nič dobrega. To seveda ne pomeni, da je treba prenehati s prizadevanji za mirno rešitev spora. Nasprotno: zdi se, da je prav zdaj napočil trenutek, da se okrepijo vsestranska diplomatska prizadevanja, da bi čimprej — vsekakor pa še letos — prišlo do obnovitve ženevske konference o miru na Bližnjem vzhodu. Ob otoplitvi odnosov med Moskvo in Kairom ter dobrih odnosih slednjega z Washingtonom bi morebiti le utegnilo priti do koordiniranega pritiska na Izrael in do obnovitve ženevskih pogajanj, ki kljub vsemu ostajajo edina alternativa vnovičnemu nevarnemu spopadu.

BRANKO DOBRANIĆ

DRSEČI DELOVNI ČAS V ANGLIJI

Prednjači PTT

Prednosti so že zasenčile slabosti — Poskusu v oddelku za telekomunikacije bodo brzčas sledili poštni uslužbenci

Sistem drsečega delovnega časa v Veliki Britaniji ni pognal takšnih korenin kot v nekaterih drugih državah Zahodne Evrope. Šele nedavno so storili prve korake, in sicer po uspešnem poskusu v oddelku za telekomunikacije britanske poštne uprave.

Tako kot drugje je tudi tukaj delavcem prepuščeno, da si sami izberejo, kdaj bodo delali in kdaj počivali. Edina omejitev je v tem, da so določili čas, ko mora biti vsak na svojem delovnem mestu. Osebje britanske pošte se je odločilo za dve taki obvezni »jedri«, in sicer od 10. do 12. ter od 14. do 16. ure. To omogoča zaposlenim, da si za kosilo privoščijo več prostega časa, kar seveda najbolj ustreza ženskam, ki morajo pripraviti kosilo za družino.

Sicer pa lahko pridejo delavci na delo, kadar želijo. Opravljene ure redno zapisujejo, po štirih tednih pa jih obračunajo. V tem obdobju mora vsak zaposleni opraviti 148, v Londonu, kjer je delovni teden nekoliko krajši, pa 144 ur. Zaposleni lahko primanjkljaj iz enega obračunskega obdobja, ki pa ne sme presegati pet ur, nadomestijo v naslednjem, presežek ur pa lahko izkoristijo v naslednjem obdobju za celodnevni oddih. Presežek lahko znaša največ 8 ur.

Delovni čas je omejen na deset ur dnevno. Tako, na primer, primanjkljaja petih ur ni mogoče nadomestiti v enem dnevu. Zaposleni lahko opravijo svojo delovno dolžnost v času od 7. do 18. ure. Zamude in neupravičene izostanke še naprej kaznujejo.

Občutek osvoboditve strogih spon, širše možnosti načrtovanja prostega časa, zmanjšanje prometnih težav in povečanje storilnosti — to so nekatere od ugodnosti, ki najpogosteje govorijo v prid uvajanja »drsečemu« delovnemu času. Tak delovni čas je postal med ljudmi, ki so sodelovali pri eksperimentu, zelo priljubljen, čeprav je bilo sprva čutiti odpor proti vpisovanju »opravljenih« ur.

Na podlagi iskušenj, ki so jih dobili v oddelku za telekomunikacije, pripravlja britanska pošta predloge za nov sistem v vseh oddelkih, kjer je to seveda možno. Kar zadeva poštne uslužbence, katerih delo je tesno povezano s strankami, bodo opravili posebno raziskavo. Tako bodo skušali ugotoviti, kje bi lahko tudi zanje uvedli drseč delovni čas.

S. STEVIĆ

LEGALIZACIJA SINDIKATOV V ŠPANIJI

Šele prvi korak

Španska zveza delavskih sindikatov zahteva odpravo restriktivne zakonodaje in pravico do stavke — Za podružbljanje proizvajalnih sredstev v kapitalističnih podjetjih v korist delavcev.

Kmalu po legalizaciji demokratskih sindikalnih organizacij v Španiji je generalni sekretar španske zveze delavskih sindikatov (USO) Jose Maria Zufiaur, ki je vodil delegacijo USO med večdnevnim obiskom v Jugoslaviji, spregovoril o perspektivi razvoja in delovanju sindikalnega gibanja v neposredni prihodnosti.

»Legalizacija sindikatov je šele prvi korak, ki nam omogoča, da ustvarimo bolj množične organizacije in da se uspešneje borimo za priznanje popolnih sindikalnih svoboščin,« je dejal Zufiaur. Sem seveda sodi odprava fašističnih vertikalnih sindikatov, izvedba svobodnih sindikalnih volitev in izvolitev reprezentativnega kolektivnega organa v podjetjih, ki bi bil sposoben za pogajanja z delodajalci.

PRED USTANAVLJANJEM DELAVSKIH ODBOROV

Na vprašanje, kako bodo volili ta organ, je Zufiaur odgovoril, da USO in delavske komisije menijo, da bi kandidate za delavske odbore v podjetjih lahko predlagali vsi delavci ne glede na to, ali so člani kake sindikalne organizacije ali ne. Zanimivo je, da neka druga španska sindikalna centrala (Splošna zveza delavcev UGT) zavzema stališče, da bi le sindikati imeli pravico kandidirati člane odborov.

Generalni sekretar zveze sindikatov je prepričan, da bo po junijskih parlamentarnih volitvah ukinjen fašistični sindikat in da bodo izvolili delavske odbore. Še več, predvideva celo, da bodo delavske odbore v podjetjih uvedli še pred legalizacijo. S tem bo odprta pot za kolektivna pogajanja in za sklepanje pogodb z delodajalci. Ustanavljanje delavskih odborov pa seveda ne preprečuje ustanavljanja oddelkov posameznih sindikalnih organizacij v podjetju.

ZAHTEVE ZA POPOLNE DEMOKRATSKE IN SINDIKALNE SVOBOŠČINE

Sestavni del bitke za sindikalne svoboščine je obsežna akcija za pravico do stavke brez omejitve. »Znano je, da smo pred dobrima dvema mesecema organizirali veliko stavko, sedanja vlada pa je ravnala s stavkajočimi ostreje kot fašistična. Zato zahtevamo odpravo restriktivne zakonodaje in pravico do stavke. Odločno nasprotujemo nameram vlade, da bi omejila pravico do stavke, da bi denimo, prepovedala solidarnostne stavke,« je poudaril Zufiaur. Povedal je tudi, da bodo pogajanja o premoženju vertikalnih sindikatov, če bodo razpuščeni, zelo zahtevna. Po njegovem mnenju sta pri tem možni dve napaki. Prva bi bila, če bi to premoženje prišlo v državne roke, druga pa, če bi premoženje razdelili med vse sindikate. Nihče ne sme dobiti pravice do lastništva nad tem premoženjem, marveč bi ga smeli uporabljati vsi.

Generalni sekretar USO Zufiaur je povedal še, da se USO predvsem zavzema za enotnost akcije vseh pomembnih sindikatnih central, kar je po njegovem prvi korak k združitvi v enotno organizacijo. »Prepričani smo«, je dejal, »da bo ustanovitev delavskih odborov prispevala k tej enotnosti, čeprav s ne delamo utvar, da bo proces potekal gladko, saj obstajajo razlike v stališčih o nekaterih temeljnih vprašanjih.« Kar zadeva sodelovanje delavcev v upravljanju v podjetjih, se ta vpliv lahko poveča le s krepitvijo sindikalnih organizacij. Samo z močjo se lahko postavijo po robu kapitalu. Mi smo proti soodločanju v zasebnih kapitalističnih podjetjih, smo za podružbljanje proizvodnih sredstev, vendar ne v korist države, marveč v korist delavcev in za delavsko samoupravljanje.

VTISI IZ JUGOSLAVIJE

Generalni sekretar USO je posebej poudaril, da pomeni obisk v Jugoslaviji tudi prvo potovanje v tujino predstavnika te centrale po legalizaciji sindikatov.

»Mislim, da tudi ta okoliščina priča o naših velikih simpatijah do vaše države in zanimanje za jugoslovanske izkušnje na področju samoupravljanja. Naši vtisi so zelo ugodni in seznanili smo se s procesom samoupravljanja, ki se nenehno razvija in izpopolnjuje. Posebno zanimanje so zbudile vaše izkušnje pri ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela ter zagotavljanje enakopravnosti vseh narodov in narodnosti v jugoslovanski federaciji, saj je nacionalni problem žgoč tudi v Španiji,« je ob koncu pogovora dejal Jose Maria Zufiaur.

B. RAKIDŽIĆ

kdo je kdo

ODVAR NORDLI

predsednik norveške vlade

Norveški premier, ki se je te dni mudil na večdnevnem uradnem in prijateljskem obisku v naši državi, sam zase pravi, da je v politiki izrazit praktik. Tisti, ki natančneje poznajo življenjsko pot Odvarja Nordlija, lahko mirno pritrdijo ugotovitvi 49-letnega norveškega politika.

Politični profil predsednika norveške vlade se je oblikoval počasi. Če za koga, potem za Odvarja Nordlija lahko rečemo, da je svoj politični vzpon res začel v bazi. Rodil se je v kraju Stange leta 1928, kjer je končal gimnazijo. Vojna mu je namreč preprečila normalno šolanje; gimnazijsko diplomo je dobil šele leta 1951. Istega leta se je odločil tudi za politično kariero, ko je postal podpredsednik domače občine. Kasneje se je kot uspešen praktik uveljavil tudi v okraju, leta 1971 pa ga že srečamo med ministri. Od samih začetkov se je zanimal za tako imenovane komunalne zadeve. Od 1973. leta je voditelj parlamentarne skupine vladajoče socialno demokratske delavske stranke. Februarja lansko leto je Odvar Nordli vodil vlado v Oslu. Takoj ko je postal predsednik vlade, je na precejšnje presenečenje zamenjal kar šest ministrov, toda prav so imeli tisti, ki so že takrat opozarjali, da bo Odvar Nordli sicer zmeren v svojih političnih potezah. Ob tej zmernosti pa je norveški premier odločno pokazal, da se bo bojeval za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev Norvežanov, s tem pa tudi za nadaljnji nemoten razvoj te nordijske države.

BD

VEST SVETA

Nadaljevanje s 1. strani

da trdovratno vztrajanje in napihnjena polemičnost lahko kvečjemu onemogočata kakršenkoli premik na beograjski konferenci. Na to dejstvo je Jugoslavija nenehno opozarjala. Realnost sedanjega političnega trenutka Evrope in sveta seveda še zdaleč ne izključuje omenjenih polemik in povsem blokovskega propagandnega izkoriščanja beograjskega govorniškega odra. Toda kot rečeno — okrepilo se je spoznanje, da tako ravnanje nikakor ni v prid temeljni želji vseh narodov Evrope — želji po popuščanju napetosti in krepitvi varnosti ter sodelovanju. V današnjem času pravzaprav niti nimamo druge alternative.

BRANKO DOBRANIĆ

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

Premalo raziskav v varstvu pri delu in varstvu okolja

Razstava tehnike za varstvo okolja, pregledi elaboratov, ki jih financira raziskovalna skupnost in še zlasti odprta vprašanja, ki jih nakazujejo predavatelji in razpravljavci na posvetovanjih, dokazujejo, da se bo v prihodnjem obdobju ta dejavnost še bolj širila in razraščala.

Pri vsem tem opažamo, da so mnoge ugotovitve zanimive v svojih končnih sklepih, vendar pa nezadostno določajo ukrepe in postopke, s katerimi je moč uveljavljati te zaključke in priporočila v praksi.

Številnim študijam in raziskavam manjkajo prehodi ali posebne poti in postopki, da bi ugotovitve raziskav lahko ustrezno pomagale posebno konstruktorjem delovnih priprav in naprav. V mnogih primerih zapažamo, da je treba mnoge tehnične zaključke raziskav in preiskav opisati v jeziku ter terminologiji, ki bi bila dostopna za konstruktorje.

Prav tako lahko ugotovimo, da so nekateri zaključki raziskav in razprav takšni, da se bodo pri njihovem prenašanju v prakso pojavljali nesporazumi in negotovosti. Marsikje pa bo prišlo tudi do nasprotovanja, ki pa ne bo izviralo toliko iz neznanja kot iz sprememb v medsebojnih odnosih predvsem na določenih področjih družbenih aktivnosti.

Podobno velja tudi za ožja in širša razmerja ekonomike! Gotovo je, da projekti in predlogi, ki vsebujejo tehnične, tehnološke, konstrukcijske in materialne spremembe, poleg tega pa tudi socialne in samoupravne novosti, ustvarjajo povsem nova izhodišča, podlage in razmerja, ki zadevajo mikroekonomiko ter tehnične in organizacijske spremembe.

Svodne in kompleksne raziskave in preiskave se pogosto začenjajo šele, ko so ožja tehniška področja že preučena. S tem se zelo podaljšuje raziskovalno obdobje in predolgo je treba čakati na prenos v prakso. Ni redko, da zaradi zakasnitev začne izginjati vizija prvotnega pomena raziskave. Pravilno pa je, da svodne in kompleksne raziskave potekajo že pred samimi raziskavami ožjih tehničnih področij. Posebno raziskave obsega in strukture potrebnih sprememb na ožjih tehničnih in tehnoloških področjih, so pomembne za predhodno in vzporedno raziskovalno delo.

Zelo pogosto pa so tudi študije bodočih (nujnih) stopenj produktivnosti dela tista področja, ki nam vsiljujejo vprašanje, katera tehnološka, tehnična, organizacijska in socialna vprašanja je treba preučiti istočasno in v celoti, da bi lahko uveljavili v bližnji prihodnosti tisto stopnjo produktivnosti, s katero bomo lahko obvladovali neki trg, določena področja ali določeno gospodarsko dejavnost. Če bomo raziskovalno delo zastavili tako, tedaj je gotovo, da financiranje raziskav ne bo pomenilo ovire za napredek raziskovalnega dela.

sprašujete — odgovarjamo

Prosimo za odgovor na naslednji vprašanji:

Od kod se nadomeščajo sredstva za regresiranje prehrane med delom: ali iz tekočega dohodka ali iz dohodka, doseženega v minulem letu?

Ali temeljna organizacija združenega dela lahko podeli jubilejno nagrado tudi upokojencem, ki so si ponovno pridobili lastnost delavca v združenem delu?

D. O. — RADOVLJICA

Odbo sindikatov Slovenije za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov pojasnjuje:

Sredstva za organizirano prehrano med delom se nadomeščajo iz tekočega dohodka tako, kot predvideva 24. točka sindikalne liste za leto 1977. Ta sredstva gredo namreč iz dohodka in ne iz sklada skupne porabe ter so v višini, kot jo predvideva sindikalna lista, odbitna postavka pri obračunu davka na dohodek temeljne organizacije združenega dela.

Jubilejne nagrade po 35. točki sindikalne liste za leto 1977 morajo biti opredeljene v samoupravnem splošnem aktu glede na specifičnost posamezne temeljne organizacije združenega dela. V sindikalni listi so predvidene le možne zgornje meje za 10, 20 in 30 let delovne dobe. Temeljna organizacija združenega dela pa lahko v svojem samoupravnem splošnem aktu določi, da bo podelila te nagrade tudi upokojencem, ki so si ponovno pridobili lastnost delavca v združenem delu in tudi ponovno izpolnjujejo pogoje za 10, 20 in 30 let delovne dobe, se pravi, da se jim delovna doba šteje od začetka.

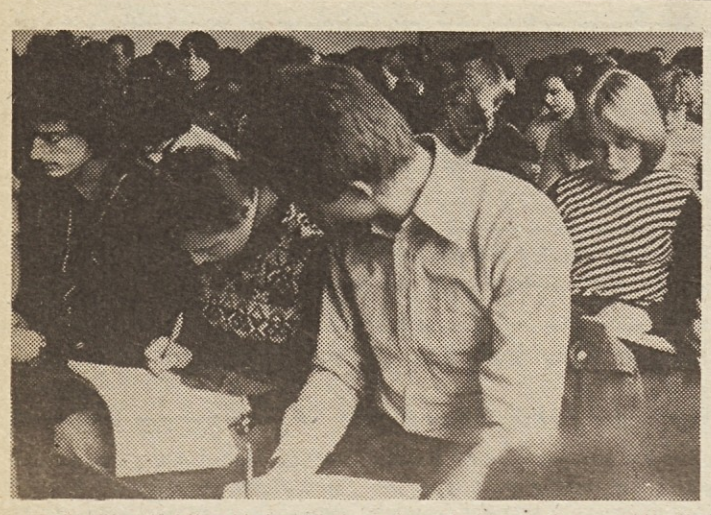

Za študij na ljubljanski visoki šoli za telesno kulturo se je letos prijavilo kar 427 kandidatov. Podatek je sicer spodbuden, saj je v Sloveniji še vedno izredno malo strokovno usposobljenih telesnokulturnih delavcev, toda omenjeno visokošolsko ustanovo pa spravlja v hudo zadrego. Prostori ljubljanske VŠTK so namreč za tolikšno število študentov mnogo pretesni, čeprav je šola tako rekoč nova. Potrebno bo torej močno omejiti število kandidatov. Žal je to edini izhod. Na našem posnetku je del sedanjega prvega letnika, ki je že dandanes hudo utesnjen v premajhnem prostoru. —A.

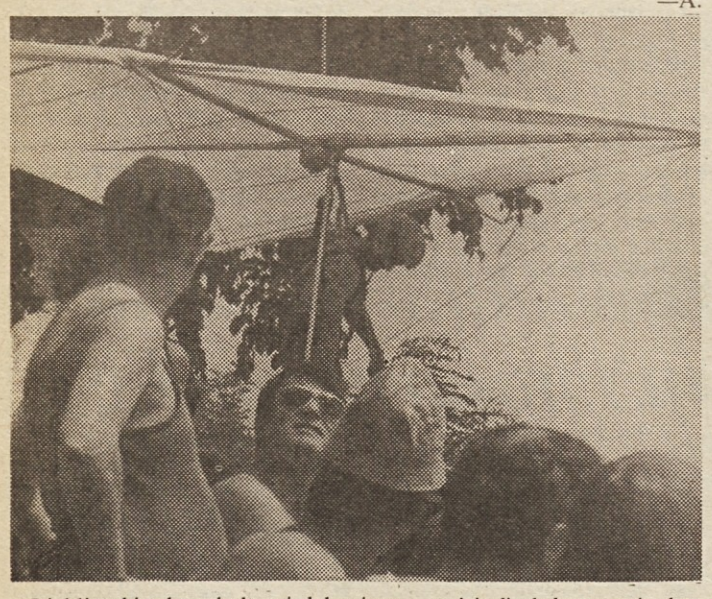

Ljubljanski telesnokulturni delavci so organizirali ob koncu minulega tedna množično trim akcijo — pohod na več bližnjih vrhov, ki pomenijo najmikavnejše izletniške točke številnih Ljubljančanov. Ena teh je bila tudi Šmarna gora, ki jo je že v zgodnjih jutranjih urah obiskalo več sto ljubiteljev zdrave rekreacije. Ta dan je bil na Šmarni gori še posebno zanimiv, saj je z vrha poletelo daleč v dolino več ljubiteljev letenja z zmaji. Veter jim je bil naklonjen, zato so se sicer nevarni poleti končali srečno. Ul.

V počastitev Titovih jubilejev in 40-letnice ustanovnega kongresa KPS je koordinacijska konferenca osnovnih organizacij ZSMS SOZD Gorenje Velenje priredila srečanje mladih delavcev, ki je bilo ob koncu meseca maja v Lendavi. Skoraj 250 mladih delavcev iz 11 delovnih organizacij SOZD Gorenje je proslavilo Titove jubileje na srečanju, ki so ga namenili medsebojnemu spoznavanju, zbliževanju in tudi šaljivim športnim tekmovanjem ter kvizu znanja o naši socialistični revoluciji in samoupravljanju.

V športnem delu so igrali rokomet v vrečah. Zmagala je mešana ekipa »lačnih«. Množično so nastopili delavci Gorenja tudi v krosu. V kvizu znanja so zmagali predstavniki Gorenja-Fecro iz Slovenjega Gradca.

HINKO JERČIČ

PO SLEDEH DOLOČIL SINDIKALNE LISTE O REGRESIRANJU LETNIH DOPUSTOV (IX.)

Dovolj prostora in dostopne cene

KOLEKTIV AJDOVSKE LIPE GRADI NOV POČITNIŠKI DOM NA LOŠINJU

Ko smo v teh dneh iskali v najrazličnejših delovnih organizacijah podatke o politiki regresiranja letnih dopustov ter o možnostih dopustovanja, smo se prepričali, da je praksa na tem področju skrbi za delovnega človeka še vedno dokaj različna. Marsikje so storili vse, da bi omogočili delavcem in njihovim svojcem zaslužene počitnice, drugje pa so svoja prizadevanja usmerili bolj v iskanje najrazličnejših izgovorov kot pa prepotrebnih počitniških kapacitet.

Te dni smo se o vsem tem pogovajrali tudi v Lipi, znani tovarni pohištva iz Ajdovščine. In vse, kar so nam povedali s tem v zvezi, je na moč razveseljivo. Kolektiv se je namreč pošteno potrudil, da je prišel do svojih počitniških kapacitet in da so cene dostopne vsem, tudi delavcem z nižjimi osebnimi dohodki.

NA KRKU, LOŠINJU IN V HRIBIH

»Z večino glasov smo se odločili, da bodo naši ljudje deležni v bistvu dveh regresov za počitnice. Vsak izmed nas bo namreč prejel »na roko« po 1100 dinarjev, poleg tega pa bomo deležni regresiranih cen še v naših domovih...«, nam je pripovedoval Silvo Trošt, predsednik izvršnega odbora konference sindikata. »Svoje počitniške kapacitete imamo na Krku. Tam imamo majhen dom in nekaj privatnih sob, medtem ko na Lošinju dograjujemo nov počitniški dom s petdesetimi ležišči. Že v začetku julija bo dom na Lošinju sprejel prve goste, tako da ne bo noben naš delavec v zadregi, kam na počitnice, še posebno zato, ker smo se dogovorili tudi za nekatere druge možnosti dopustovanja, saj nekateri bolj cenijo hribe kot morje...«

CENE ODVISNE OD VIŠINE OSEBNEGA DOHODKA

Tako kot lani so se tudi letos v Lipi dogovorili, da bo potrebno delavcem z nižjimi osebnimi dhodki manj odšteti za počitnice in drugim, tistim z »debelejšimi kuvertami« pa več. Ta odločitev ne potrebuje komentarja; potrjuje le to, da so v Lipi v celoti spoštovali določila sindikalne liste.

»Glede cen se še nismo do konca dogovorili, v vsakem primeru pa bodo dostopne vsem našim ljudem. Lani smo morali odšteti za celodnevno oskrbo od 30 do 65 dinarjev, odvisno pač od dohodka posameznika. Računamo, da letos ne bo bistvenega odstopanja od lanskih cen, saj smo kar lep del regresa namenili za naše počitniške domove: Seveda tudi pri nas želi večina ljudi na dopust v glavni sezoni, vendar nas to ne skrbi preveč. Kaže, da bomo lahko zadostili vsem željam...«, je povzel naš razgovor Silvo Troš-

KOČEVJE

POKAL POLIKEM ZA COLOR

V športnem parku Gaj v Kočevju so bile v soboto IV. letne športne igre SOZD Polikem, na katerih je nastopilo več kot 600 tekmovalcev in tekmovalk iz 11 delovnih organizacij združenega podjetja. Pomerili so se v 8 disciplinah. Prvo mesto in pokal je presenetljivo osvojila ekipa medvoškega Colorja, ki je osvojila prvo mesto samo v kegljanju, vendar dosegla lepe rezultate tudi v drugih disciplinah. Preseneča četrto mesto kranjske Save, ki je doslej dvakrat zapored osvojila pokal. V organizaciji kemične tovarne Melamin so bile igre odlično pripravljene, zato so minile v zadovoljstvo vseh nastopajočih.

Rezultati: mali nogomet: 1. Donit, 2. Melamin, 3. Helios; košarka: 1. Helios, 2. Donit, 3. Sava; namizni tenis: 1. Donit, 2. Commerce, 3. Sava; šah: 1. Astra 26,5, 2. Helios 21,5, 3. Jub 18,5; streljanje, moški, ekipno: 1. Astra 484, 2. Jub 475, 3. Helios 474; posamezno: 1. Mojca Fuchsjeger (Astra) 175, 2. Tuma (Astra) 174, 3. Fras (Donit); kegljanje, moški, ekipno: 1. Color 2519, 2. Helios 2509, 3. Donit 2501; posamezno: 1. Šušteršič (Donit), 2. Prenar (Helios) oba 460, 3. Šturm (Melamin) 455; balinanje: 1. Sava, 2. Color, 3. Melamin; vlečenje vrvi: 1. Astra, 2. Color, 3. Sava; streljanje, ženske ekipno: 1. Melamin 433, 2. Color 411, 3. Donit 389; posamezno: 1. Zalar (Melamin) 169, 2. Plavanovič (Color) 150, 3. Čebulj (Sava) 145; kegljanje, ženske, ekipno: 1. Sava 1374, 2. Helios 1372, 3. Color 1319; posamezno: 1. Zajc (Sava) 408, 2. Jeretina (Helios) 389, 3. Barle (Color) 380.

Končna ekipna uvrstitev: 1. Color Medvode 61, 2. Helios Domžale 60, 3. Donit Medvode 58, 4. Sava Kranj 54, 5. Astra Ljubljana 47, 6. Melamin Kočevje 46, 7. Jub Dol 26, 8. Commerce Ljubljana 12, 10. Arbo Podgrad 5 in 11. Yugocryl Ljubljana 1.

F. ROZMAN

JESENICE

X. jubilejni peteroboj

V soboto, 11. junija, so bili jeseniški železarji gostitelji desetega jubilejnega peteroboja gumarjev kovinarjev, steklarjev, kemikov in železarjev. Udeleženi športniki — delavci Save Kranj, Ferralita Žalec, Steklarne Hrastnik, Donita Medvode in železarne Jesenice so se pomerili v nogometu, odbojki, rokometu, streljanju z zračno puško in šahu. Vzdušje ob srečanju je bilo izredno slavnostno, saj je bila to na Jesenicah osrednja športna manifestacija v počastitev letošnjih jubilejev. Srečanje delavcev športnikov omenjenih petih panog je v veliki meri prispevalo k zbliževanju vseh petih kolektivov, medsebojnemu spoznavanju ter krepitvi tovarištva in prijateljstva. V skupni uvrstitvi so zasedli prvo mesto železarji z Jesenic.

B. B.

NAROČAJTE DELAVSKO ENOTNOST!

Delavsko enotnost, glasilo slovenskih sindikatov, prejema že več kot 38.000 naročnikov.

Sklep zadnjega kongresa slovenskih sindikatov pa je, naj bi bili na Delavsko enotnost naročeni vsi sindikalni funkcionarji, to je člani izvršnih in nadzornih odborov osnovnih sindikalnih organizacij. Teh je v Sloveniji blizu 60.000.

Pozivamo vse osnovne sindikalne organizacije, da naročijo Delavsko enotnost za vse tiste člane izvršnih in nadzornih odborov, ki še ne prejemajo glasila slovenskih sindikatov.

Izpolnite objavljeno naročilnico in jo pošljite na naslov: ČGP DELO — TOZD DELAVSKA ENOTNOST LJUBLJANA, DALMATINOVA 4.

Letna naročnina znaša 200 din za izvod.

odreži in pošlji

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo ..... izvodov tednika Delavska enotnost za člane IO in NO, katerih točne naslove pošiljamo na posebnem seznamu.

Plačnik za navedene naročnike je: .....

.....

Poštna št., kraj: .....

Datum: .....

Čitljiv podpis
(z žigom)

.....

NOVICE, REZULTATI, MNENJA

MARIBOR

Športne igre delavcev PTT

Letošnje športne igre delavcev PTT Slovenije so bile pete zapored, pripravili pa so jih marljivi športni delavci PTT Maribor. Na igrah je sodelovalo 10 podjetij s 456 športniki. Tekmovalce in druge udeležence je na otvoritvi pozdravila predsednica sindikalne konference združenih organizacij PTT Slovenije Julka Žibert. V pozdravnem nagovoru je poudarila pomen iger, ki utrjujejo tovarištvo med vsemi delavci PTT ob nabiranju novih moči za nadaljnje napore. Če še poudarimo, da so sodelujoči opravili že številna tekmovanja na področnih izbirnih srečanjih, potem je sodelovalo več kot 2 tisoč delavcev.

Tekmovanje je bilo organizirano odlično. Med nastopajočimi pa je bila posebno zanimiva hitra hoja pismonoš, med katerimi je bil najhitrejši Roman Raspolič iz Kopra.

Med ekipami je največ točk zbralo PTT Celje: 61, s sledita pa PTT Ljubljana s 60 in Maribor z 58 točkami.

Rezultati: odbojka moški: Maribor, Koper, Ljubljana,

Odbojka ženske: Celje, Kranj, Ljubljana,

mali nogomet: Koper, Nova Gorica, Ljubljana,

namizni tenis: Celje, Maribor, Ljubljana,

kegljanje — moški ekipno: Celje, Maribor, Koper

ženske ekipno: Koper, Celje, Kranj

streljanje ekipno moški: Ljubljana 843, Celje 806, N. mesto 763

ženske ekipno: Celje 613, Ljubljana 605, Novo mesto 592

Hitra hoja ekipno: Koper 228:38,0, Maribor 229:08,5 M. Sobota 2.33:50

Šah ekipno: Ljubljana 24, Maribor 21,5, Celje 17 itd.

Končna uvrstitev podjetij: PTT Celje 61, PTT Ljubljana 60, PTT Maribor 58. PTT Koper 52, PTT Kranj 43 itd.

J. R.

NOVA GORICA

Igre Iskre

Od 17. do 19. junija bodo v Novi Gorici 13. letne športne igre združenega podjetja Iskra, na katerih se bodo najboljši iz vseh delovnih organizacij ZP pomerili v devetih moških in šestih ženskih disciplinah. Letošnje igre bodo potekale po dosedanjih propozicijah, ki jih je športna komisija ZP Iskra na svoji zadnji seji v Novi Gorici spremenila le neznatno. V posameznih panogah bo tako nastopilo naslednje število ekip: 7 odbojkarskih, 6 košarkarskih, 7 rokometnih, 8 kegljaških in strelskih ter 7 namiznoteniških pri ženskah ter pri moških 8 nogometnih ekip, 7 odbojkarskih, 8 košarkarskih, 9 rokometnih, 8 kegljaških, 9 strelskih, 8 balinarskih ter po 8 balinarskih in šahovskih, ki se bodo pomerile med seboj.

Slovesni začetek 13. letnih športnih iger ZŠ Iskra bo v soboto, 18. junija, že dan prej pa se bosta pomerili v nekaterih panogah zastopstvo Avtoelektrike iz Nove Gorice in kombinirana ekipa IPT-SEM.

KRANJ

Nova sekcija

Pred dnevi so na občnem zboru v Valvasorjevem domu pod Stolom ustanovili planinsko sekcijo pri Cestnem podjetju v Kranju. Ustanovnega zbora se je udeležilo več kot 30 planincev, ki združujejo delo v kranjskem Cestnem podjetju in predstavniki sindikata ter drugih družbenopolitičnih organizacij te delovne skupnosti. Delo sekcije bo lažje zaradi tega, ker imajo kranjski cestni delavci že nekatere svoje planinske in počitniške objekte na Vršiču, Jezerskem in drugod. Zato pričakujejo, da se bo v novoustanovljeno sekcijo vključilo še več članov kolektiva. Na zboru so za prvega predsednika planinske sekcije izvolili dolgoletnega organizatorja in planinca Miha Molana.

MARIBOR

700 kolesarjev na akciji TRIM

Na 26 km dolgi progi je v Mariboru tekmovalo več kot 700 kolesarjev za značko TRIM. Organizacija akcije je bila v rokah marljivih organizatorjev športne rekreacije OOS in komisije za športno rekreacijo OS ZSS Maribor. Kljub temu, da so organizatorji pričakovali množično udeležbo ob lepem sončnem vremenu, pa jih je presenetilo toliko ljudi. Najstarejši udeleženec akcije je bil Peter Klarič iz Maribora, rojen 20. nov. 1887. leta, torej bo letos imel 90 let. Na prireditvi je sodelovalo več kot 210 družin z tremi ali več člani. Med kolesarji so bili tudi udeleženci, ki so progo prehodili ali pretekli.

Organizatorju so udeleženci izrazili željo, da akcija ne bi bila enkrat letno, temveč naj bi jo ponovili jeseni na daljši progi. Prav zato je komisija za športno rekreacijo OS ZSS Maribor že sprejela sklep, da akcijo ponovi v jeseni.

LJUBLJANA

Srečanje obrtnih delavcev

Ljubljana bo 25. in 26. junija prizorišče 3. športnih iger obrtnih delavcev Slovenije. Organizator, republiški odbor Sindikata obrtnih delavcev Slovenije skupno s svojimi ljubljanskimi občinskimi organizacijami pričakuje, da bo na igrah sodelovalo še več delavcev iz družbenega in zasebnega sektorja obrti kot lani. Da bi na največji vsakoletni športni manifestaciji obrtnih delavcev Sloveniji zagotovili čim večjo udeležbo iz vseh občin, kjer organizirano delujejo občinske organizacije sindikata obrti, je RO že pred časom poslal vsem svojim odborom in osnovnim organizacijam posebne pozivnice.

Piše: dr. FRANCE KRESAL (IV.)

TITO, PARTIJA IN SINDIKATI

PARTIJA JE POSVEČALA VSO POZORNOST SINDIKALNEMU DELU

Partija je vedno posvečala vso pozornost sindikalnemu delu. To področje je razumela kot konkretne oblike boja za delavske pravice, za množično organiziranost delavskega razreda, za vodenje stavk, mezdnih gibanj in drugih akcij za izboljšanje socialnopolitičnega in materialnega položaja delavstva ter za boj proti izkoriščanju delovne sile.

Isto partijsko vodstvo, ki je bilo na čelu KPJ, je organiziralo in vodilo tudi delavske sindikate. Ko je bila KPJ še legalna stranka, so bili komunistični sindikati sestavni del partijske politike in tudi organizacijsko povezani z njo. Po Obznani in Zakonu o zaščiti države, ko je bilo Komunistični partiji Jugoslavije najprej prepovedano delovanje, potem pa stranka prepovedana in razpuščena, so komunističmim poslancem odvzeli mandat, so tudi komunističnim sindikatom prepovedali delovanje, razpustili organizacije in zaplenili njihove prostore z imovino in arhivom vred. Ilegalna KPJ je svoje sindikalno delo nadaljevala preko svojih Neodvisnih sindikatov, ki so razen sindikalne vloge bili pomembni kot legalna oblika delovanja ilegalne KPJ med delavskimi množicami.

Tretja državna konferenca KPJ decembra 1923 v Beogradu je v svoji resoluciji o sindikalnem gibanju ugotavljala, da »vse večja beda proletarskih mas, ki spremlja finančno in gospodarsko politiko buržoazije, njene imperialistične vojne avanture, njeni reakcionarni in diktatorski napadi tako na ekonomske kot na politične pravice proletariata, povzročajo, da tako kot sindikati ne morejo ostati ravnodušne do političnih vprašanj tudi razredne, revolucionarne stranke, ne morejo prepustiti možnosti, da proletarske mase, združene v sindikalnih organizacijah, ne povežejo v močno fronto, da bi z velikimi akcijami delavskih mas povedle borbo proti kapitalistični reakciji in za uresničitev socializma. Vsakodnevni interesi proletariata kažejo na dejstvo, da se ekonomija ne more oddvajati od politike in da vsak poskus političnega nevtraliziranja sindikatov po eni strani in nezainteresiranost marksističnih strank do sindikalnega gibanja na drugi strani lahko privede do težkih porazov delavskega razreda na vseh področjih in do konsolidacije kapitalističnega izkoriščanja.«

Težke razmere ilegalnega dela partije, buržoazni teror in pregajanje partijskih delavcev, težave v partijskem vodstvu, ki v tujini ni imelo vedno prave predstave o razmerah v domovini, predvsem pa ne neposrednega stika z delavskimi množicami, so onemogočale, da bi se taka partijska politika do sindikalnega gibanja tudi uspešno izvajala. Še vedno je obstalo razcepljeno sindikalno gibanje in vsaka politična stranka je vzdrževala tudi svojo sindikalno organizacijo; tako je imel narodni liberalni tabor svojo Narodno strokovno zvezo, klerikalni pa krščansko socialistično jugoslovansko strokovno zvezo. Delavski tabor pa je bil razcepljen med socialnodemokratsko stranko in komunistično partijo s socialistično Strokovno komisijo in komunističnimi Neodvisnimi sindikati. Vmes so bile še sindikalne organizacije posameznih strok in poklicev. Velik del delavstva pa je bil sindikalno neorganiziran. Na tako stanje v delavskem sindikalnem gibanju je tretji kongres KPJ na Dunaju junija 1926 odgovoril s parolo vzpostavljanja opozicije v sindikatih in še vedno vztrajal pri organizacijski enotnosti v okviru neodvisnih sindikatov. Pravilno pa je poudaril važnost pridobivanja nevtralnih sindikatov, zlasti grafičnih delavcev. Dobro je tudi poudaril, da pomeni politična nevtralnost sindikatov zanikanje razrednega boja, politična neodvisnost pa neodvisnost od političnih strank v času, ko so delavske stranke razcepljene. Četrti kongres KPJ v Dresdenu oktobra 1928 je še vedno vztrajal pri komunističnih sindikalnih frakcijah in ugotavljal, da brez njih partija ne more izvesti svoje politike v sindikatih, niti ne more razširiti svojega vpliva na široke neorganizirane delavske množice. Medtem ko so krščanski socialisti na Slovenskem že spomladi 1929 pozivali v enotno fronto in predlagali skupne strokovne (sindikalne) svete, so se komunisti še vedno angažirali v delu za ilegalne sindikalne opozicije, za diktaturo delavcev in kmetov na temelju sovjetov in pozivali v enotno fronto proti diktaturi z oboroženo vstajo, niso pa našli poti med delavske množice. Več jasnosti je prinesla šele resolucija razširjene seje CK KPJ oktobra 1933, ki je obravnavala organizacijski razvoj partijske organizacije po policijskih vdorih v letih 1929-1930 do likvidacije sektorjev, razširitev in poglobitev ilegalnega dela v revolucionarnih sindikalnih opozicijah (RSO), organizacijo RSO in delo v ilegalni komunističnih sindikatih. Komunistični Neodvisni sindikati so bili namreč po šestojanuarski diktaturi leta 1929 prepovedani in razpuščeni v vsej državi, v Sloveniji pa so bili prepovedani že leta 1924: po spopadu v Trbovljah niso bili več obnovljeni.

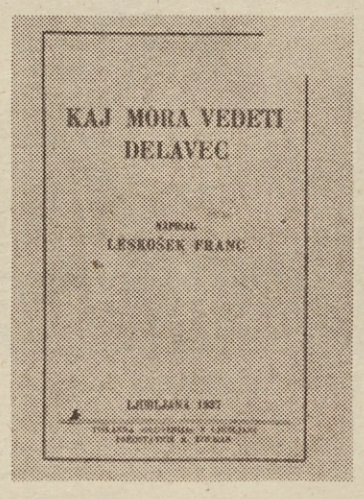

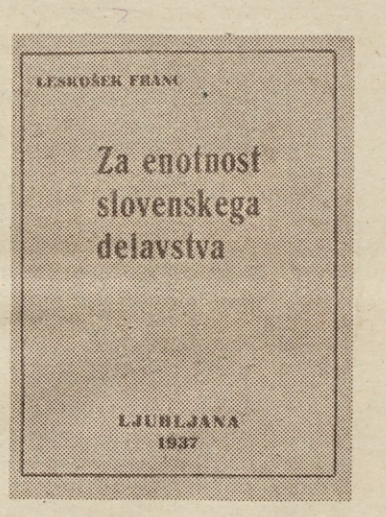

Brošuri Edvarda Kardelja »Kaj mora vedeti delavec« in »Za enotnost slovenskega delavstva«, ki sta izšli leta 1937 v Ljubljani pod imenom Franca Leskoška

Sindikalna resolucija razširjene seje CK KPJ oktobra 1933 je ugotavljala: »Ustvarjanje ilegalnega aparata revolucionarnih sindikalnih opozicij (RSO) zaznamuje skrajno slab napredek. Res je sicer, da obstaja nekaj RSO grup v podjetjih, res je, da eksistira poleg provizornega RSO vodstva tudi nekaj iniciativnih vodstev (deloma brez RSO grup), toda to še ni dovolj! O kaki masovni mreži ilegalnega RSO aparata v Sloveniji danes še ne moremo govoriti. In vendar so dani prav vsi objektivni pogoji za njen obstoj. V vsakodnevnih borbah delavcev in za vsakodnevno razvijanje in vodstvo teh borb je treba ustvariti nelegalni vodeči aparat od grup RSO po podjetjih do centralnega vodstva, najtesneje povezanega z delavskimi množicami.« Med nalogami so med drugim naročali, da je treba na vsak način navezati stike s tekstilnimi delavci, ki so postali številčno vedno bolj pomembna skupina industrijskega delavstva, sindikalno in razredno pa ne še dovolj organizirani in razredno osveščeni; zato je bilo treba takoj organizirati njihov boj. Glede odnosa do sindikalnih organizacij socialistične Strokovne komisije pa je bilo rečeno, da je treba napovedati boj »levo manevrirajočim socialfašistom iz sedanjega vodstva Strokovne komisije.« Ta referat, oziroma resolucijo so poslali v razpravo okrožnim komitejem. Celice so ga obravnavale v avgustu in v začetku septembra 1934, pred pokrajinsko konferenco septembra 1934 v Goričanah.

Pokrajinska konferenca v Goričanah septembra 1934 še ni dala popolnoma pravilne osnove za enotno fronto sindikalnega gibanja. Referat o sindikalnem gibanju, ki je bil podan na konferenci v Goričanah, je med drugim ugotavljal tudi naslednje: »Organizacija mora preko frakcijskega in sindikalnega dela prodreti do mas, začeti organizirati samostojne akcije, ker so pogoji zreli za stavkovni val po vsej Sloveniji, najaktivneje je treba izvajati linijo enotne fronte in to od spodaj in od zgoraj. Toda enotna fronta od zgoraj mora biti sklenjena vedno in edino na naši platformi. Ne gremo z nikomer v enotno fronto pod pogojem, da bi napravili kompromis v platformi, marveč edino pod pogojem, da se sprejme naša platforma.«

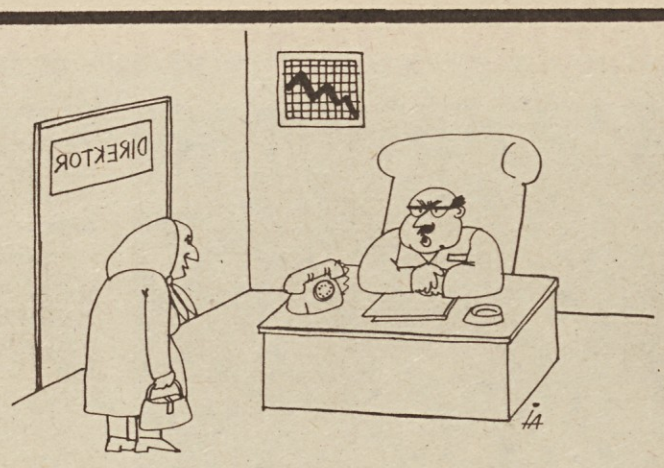

— Kako si drznete priti k nam brez dokončane osemletke, ko pa je v oglasu jasno pisalo, da je to pogoj za službo snažilke!

— Veste, tovariš direktor, slišala sem, da tudi vi nimate končane osemletke, pa sem upala...

— Zdaj smo začeli intenzivno iskati pozitivne tendence v gibanju naše produktivnosti...

KARIKATURI: I. Antič

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do **29. junija 1977** na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici **NAGRADNA KRIŽANKA št. 24.** Nagrade so: 200, 150 in 100 din.

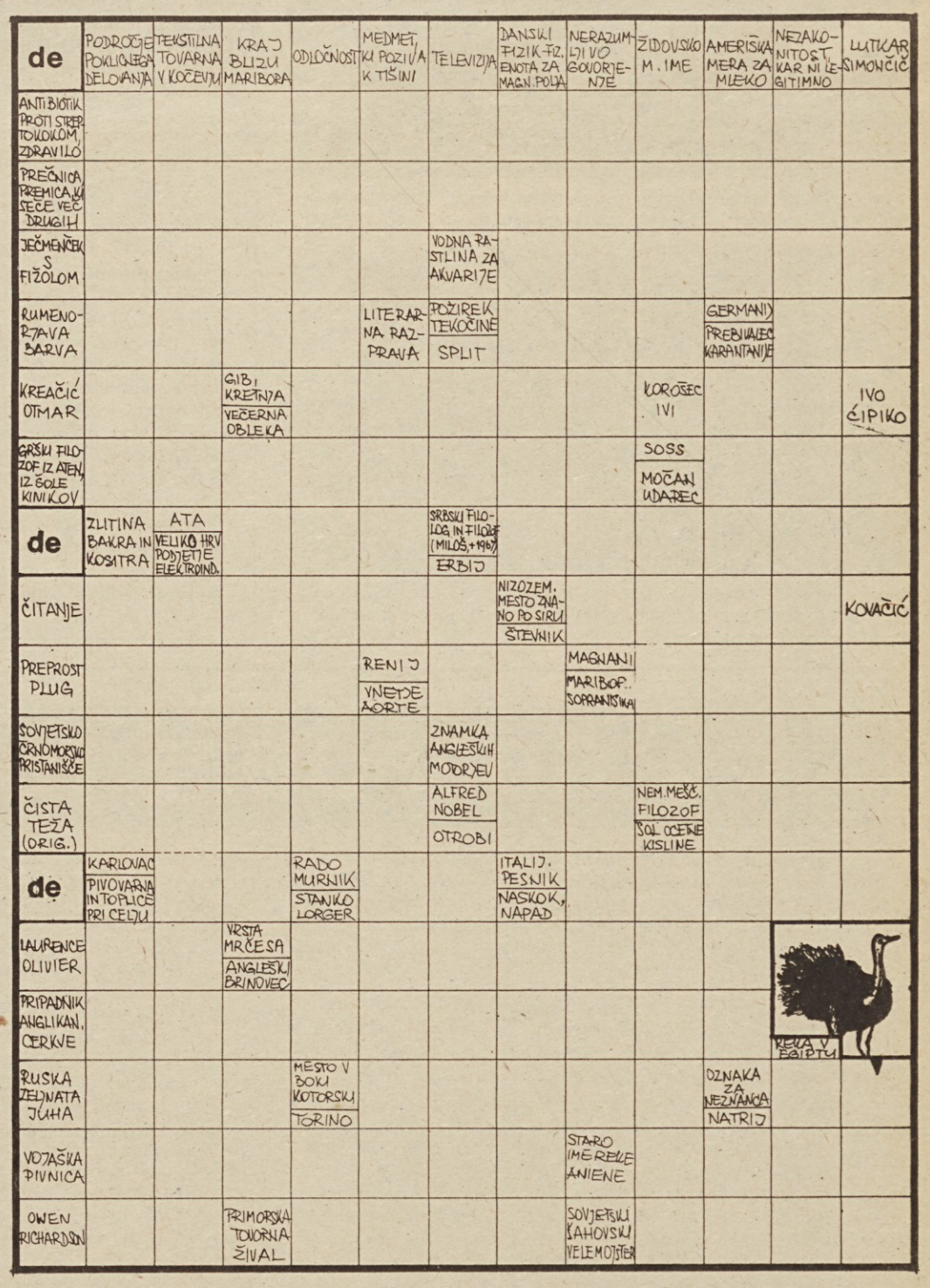

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠTEV. 22:

Paralelogram, enakomernost, RTV, postulat, noema, nosan, Anna, rig, AB, miss, okolica, Boka, vanilin, Usora, koja, Ct, Ypern, AT, Orsk, moira, ar, Ribnikar, Adakale, sito, pika, Erna, OM, Avon, tunina, Rapallo, Ilin, Aretta, Ecija, tir, HS. para.

Izžrebani reševalci križanke štev. 22:

1. nagrada, 200 din: Alojz Košir, Markovec 19, 61386 Stari trg-Lož

2. nagrada, 150 din: Tea Dominko, Š. Kuzmiča 30, 69000 Murska Sobota

3. nagrada, 100 din: Smiljan Šiška, Hranilniška 9, 61000 Ljubljana

Nagrade bomo poslali po pošti.

Rešiti čimveč življenj

Na slavnostni seji republiškega odbora RK, ki so se je udeležili Marjan Orožen, Miha Butara, Miha Marinko, Tina Tomlje, Majda Gaspari, Vito Habjan in drugi, je o pomembni dejavnosti Rdečega križa spregovoril tudi sekretar IK predsedstva CK ZKS Franc Šetinc. Na slavnostni seji so podelili zlate znake RK tovarišem: Mihi Marinku, Francu Šetincu, Majdi Gaspari, Jožetu Štehu, Tini Tomlje, Jožetu Božiču in Maksu Klanšku. Gostje so si po slavnostni seji ogledali tudi tekmovanje ekip prve pomoči iz vse Slovenije (na fotografiji)

Med sedeminpetdesetimi šestčlanskimi ekipami prve pomoči so bili v tekmovanju najbolj uspešni predstavniki Tomosa iz Kopra. Za to so prejeli zlata odličja in prehodni pokal RK. Na drugo mesto so bili uvrščeni tekmovalci iz Murske Sobote, tretji pa iz Maribora.

Po tekmovanju so obiskovalcem in gostom prikazali delo ekip prve pomoči ob namišljenem bombnem napadu sovražnika na naše mesto.

Poleg tekmovanja ekip prve pomoči so posamezni odredi oziroma ekipe RK Slovenije prikazali svojo usposobljenost pri negi ranjencev in bolnikov ob naravnih nesrečah in na domu.

Letošnje sedmo republiško tekmovanje prve pomoči je bilo posvečeno jubilejem Tita in partije. Tekmovanje je bilo v Celju in je z rekordno udeležbo ter visoko kvaliteto tekmovalcev ponovno dokazalo pripravljenost in usposobljenost ekip prve pomoči, s tem pa v prvi vrsti pravilno usmeritev in uspešnost dela RKS.

Oboje, tako udeležba — tekmovalo je 57 šestčlanskih ekip iz skoraj vseh slovenskih občin — kot visoka strokovna raven tekmovalcev, ima še poseben pomen. »Važno je sodelovati, ne pa zmagati«: to geslo se je prav v tem udejstvovanju kazalo v vsem svojem pomenu. Čimveč udeležencev je in čimbolje opravijo svojo nalogo, tem večje je zagotovilo, da bo v primeru vojne ali naravne nesreče preživelo več ranjencev.

Skromen, toda zgovoren dokaz uspešnosti te akcije niso samo tekmovanja, marveč tudi dejstvo, da na nezgodne postaje naših bolnišnic prihajajo ponesrečenci, ki so jim nudili sicer amatersko, a kljub temu strokovno prvo pomoč. Smrtnih primerov zaradi nestrokovne prve pomoči pa je vsako leto manj.

Tekmovanja, kot je bilo to v Celju, torej nimajo le športnega značaja, pač pa gre v bistvu za izpopolnjevanje znanja o reševanju človeških življenj.

A. AGNIČ

Na sedmem republiškem tekmovanju ekip prve pomoči v Celju je sodelovalo skoraj 3.500 tekmovalcev. Organizacija RK Slovenije šteje trenutno 522.443 članov, od tega je 299.230 odraslih članov, drugi so mladi člani v aktivih RK na osnovnih in srednjih šolah. — Agnič

Promet po naših cestah je vsak dan bolj gost. Dopustniki in tovornjaki, počasni tovornjaki...! Da bi vsaj malo sprostili tiste, ki so hitrejši, naši miličniki preskušajo več načinov; izločajo tovornjake ob prometnih konicah, zahtevajo večjo varnostno razdaljo na klancih in v najnovejšem času tudi začasno zaporo prometa v eno smer ter vodenje hitrejših, čeprav onstran polne črte v sredini ceste, mimo počasnejših težkih tovornjakov v drugo smer. Ta najnovejši ukrep pa še vedno zbuja nezaupanje voznikov, saj se kljub temu, da jih miličnik na motorju »priganja« preko polne črte, neradi odločajo za prehitevanje.

Vozniki, v takem primeru brez strahu naprej, in to do naslednjega miličnika, ki je promet ustavil z nasprotne strani! Vendar pa previdnost, vsaj dokler tega načina ne bodo sprejeli vsi uporabniki cest, kljub vsemu ne bo odveč. — Foto: A. Agnič

HUMORESKA

GOSPODJE TOVARIŠI

V »Samoupravljavcu«, glasilu staromeške občinske skupnosti, je Janez Hudovernik, tajnik občinskega sindikalnega sveta napisal: »Na zadnjem kongresu jugoslovanskih sindikatov je bilo sklenjeno, da se bomo samoupravljavci pogovarjali med seboj kot tovariši in da bomo naziv »gospod« pregnali iz našega okolja. Žal pa tega sklepa marsikdo ne spoštuje.«

Ondan sem obiskal Janeza Hudovernika in ga vprašal:

»Kaj pa ste v Starem mestu ukrenili, da bi sklep jugoslovanskih sindikatov, ki ga omenjate v svojem članku, upoštevali vsi sindikalno organizirani delavci?«

»Problem ni tako preprost, kot se zdi na prvi pogled. Za otroke je tovariš samo učitelj, za starejše kakšen ugleden voditelj. Poznam delavke, ki na sestankih imenujejo direktorje tovariš, v pogovoru med štirimi očmi pa gospod. Za pacienta je zdravnik gospod, za trgovce je gospod vsak kupec. Nedavno tega sem poslušal otroke, ki so se igrali v našem peskovniku »trgovino«. Punčka je »prodajala« kamenčke in otroci so ji morali reči: »Gospodična, po čem pa imate tele torte?« In ko je sosedov Jožek rekel: »Tovarišica, po čem pa imate...«, je punčka protestirala: »Saj se gremo trgovino, ne pa šolo.« Kaže torej, da so se marsikje gospod, gospodična in gospa globoko zakoreninili v tejle naši družbi, ki je nastala v boju proti gospodom. Tega razrednega odnosa zdaj ni več in ravnamo, kot da ga nikoli ni bilo. Celo v križankah objavljamo vprašanje, kot na primer: »Ugleden starejši moški« ki terja odgovor »gospod« in »vljudnostni naziv za starejšo žensko«, ki terja odgovor »gospa«.

Sprašujete, kaj smo ukrenili. Po kongresu jugoslovanskih sindikatov smo na sestankih v naših organizacijah govorili o vseh sklepih kongresa in tudi o tem. Na političnem aktivu občine smo sindikalni delavci že dvakrat začeli razpravo o tem problemu in vsi navzoči so nas načelno podprli, se pravi podprli so našo težnjo, da bi bili samoupravljavci tovariši, v razpravi pa smo naleteli na kopico dvomov in ugovorov kot na primer: »Primariju pa res ne morem reči tovariš« ali pa »načelno bi se morali dogovoriti, kdo je tovariš, kdo pa je v naši družbi lahko tudi gospod«. Tudi zato, ker v družbenih vrhovih nismo enako zavzeti za to stvar, je sklep kongresa jugoslovanskih sindikatov naletel na tako malo učinkovit odmev. Vendar bomo morali zadevo urediti in se je čimprej lotiti temeljito.«

Pogovarjala sva se do dveh popoldne in takrat je administratorka Jelica Božičeva vprašala tovariša tajnika: »Gospod Hudovernik, me boste popoldne kaj potrebovali?« Tovariš tajnik je potlej dejal snažilki: »Lepo prosim, gospa Križanova, ne brišite prahu po moji mizi.« Nekaj minut kasneje sva se ustavila v sosednjem bifeju in Janez Hudovernik je naročil: »Gospodična Cvetka, dva špricarja prosim!«

Res pa je, da se je vse to dogajalo že po šihtu, ko gre celo najbolj zagrizen sindikalni aktivist na zaslužen politični počitek.

JANEZ VOLJČ

Kmalu izide nova brošura v naši zbirki

Knjižnica SINDIKATI št. 11

mgr. dipl. oec. Gabrijel Sfiligoj:

Gospodarjenje v združenem delu

Avtor je posebej priredil tekst o osnovah gospodarjenja organizacij združenega dela v materialni proizvodnji, ki ga bo uporabil center za družbeno izobraževanje RS ZSS in RK ZSMS kot gradivo za slušatelje političnih tečajev in za druge izobraževalne potrebe. Kot temeljna podlaga so avtorju služili: Ustava SFRJ in SRS, Zakon o združenem delu in njegova dela »Komercialno poslovanje« (iz l. 1973), »Gospodarjenje v organizacijah združenega dela« (iz l. 1975), »Osnovne značilnosti zakona o združenem delu« (iz l. 1977) in »Tržna politika z nabavnim in prodajnim poslovanjem« (iz l. 1977).

Knjiga je razdeljena na devet poglavij, v katerih avtor obravnava izhodišča o socialističnem samoupravno združenem delu in gospodarjenju v samoupravno združenem delu; samoupravno organizacijo ekonomskega subjekta; smotre in cilje TOZD kot ekonomskega subjekta; najvažnejše naloge in aktivnosti samoupravnega gospodarjenja; temeljne pojme o samoupravni poslovni politiki; pojem in smisel tržne usmerjenosti TOZD; ekonomske uspehe poslovanja in stroške; temeljne pojme o poslovnem procesu in slednjič organizacijsko urejanje poslovanja v združenem delu.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana ..... izvodov brošure knjižnica SINDIKATI št. 11 G. Sfiligoja:

GOSPODARJENJE V ZDRUŽENEM DELU

Naročene izvode pošljite na naslov: .....

.....

Poštna številka, kraj .....

Datum: .....

Čitljiv podpis naročnika:
(z žigom)

.....

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu blaga.

DE **Delavska enotnost,** glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo, TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični urednik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, POLDE VERBOVŠEK (redaktor in lektor), IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki, št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 4,00 din, letna naročnina je 200,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.

Občina Šiška praznuje

40. obletnica prihoda tovariša Tita na čelo KPJ

40. obletnica KPS

85. obletnica rojstva predsednika Tita

Osebna izkaznica občine

Občina Ljubljana-Šiška je ena izmed večjih občin mesta Ljubljane, meri 15.602 ha, od tega je 6.334 ha kmetijskih površin, 7.783 ha gozdov in 1.485 ha neplodnih površin. V zasebni lasti je 12.024 ha zemlje, v družbeni pa 3.578 ha.

V občini živi 78.048 prebivalcev v 24.900 gospodinjstvih, gostota naseljenosti pa je od 30 do 400 prebivalcev na hektar.

V občini je 33.007 delovnih mest v gospodarstvu in 3.101 delovnih mest v negospodarstvu, registriranih pa je tudi 1.440 kmetov.

Narodni dohodek znaša 54.000 din na prebivalca, na zaposlenega pa 135.000 dinarjev, v občini ustvarijo 5,3 % narodnega dohodka naše republike.

Omenimo naj tudi, da je občina Ljubljana-Šiška pobratena z občino Kavadarci, s katero goji prijateljske odnose in poslovno sodeluje.

Gospodarstvo občine

Gospodarstvo občine sestavlja 40 delovnih organizacij, 102 TOZD, 2 SOZD in 5 OZD, skupaj torej 149 organizacijskih enot s 25.851 zaposlenimi. V občini ima svoj sedež še 165 poslovnih enot in drugih gospodarskih obratov s 3674 zaposlenimi. Obrti in osebne storitve zaposlujejo 2032 delavcev, s kmetijsko proizvodnjo

v zasebni lasti pa se ukvarja 1440 kmetovalcev. V občini tako dela v vseh oblikah proizvodnje 33.007 zaposlenih in če k temu prištejemo še 3101 delavcev v negospodarskih dejavnostih, je v občini 36.108 zaposlenih.

Narodni dohodek v občini na prebivalca dosega 54.000 dinarjev, narodni dohodek na zaposlenega pa 135.000 dinarjev. Občina Šiška ustvarja 5,3 % narodnega dohodka Slovenije. Svoj gospodarski razvoj temelji na dogovorjenih prednostnih panogah, in sicer kovinski industriji, elektronski industriji, kemični in farmacevtski, tekstilni in živilski industriji. Industrija ustvarja 70 % družbenega proizvoda, kar uvršča občino med industrijsko razvite. V industriji je zaposlenih 18.000 delavcev. Med drugimi panogami v občini so pomembnejše še trgovina, gradbeništvo, promet in obrt.

Gospodarstvo občine se uspešno uveljavlja na jugoslovanskem in na tujih tržiščih. Z združevanjem dela in z investiranjem na območjih zunaj občine posega šišenska občina v vse republike v Jugoslaviji. Gospodarske organizacije — predvsem s področja strojne, elektronske, kemične, farmacevtske in tekstilne industrije — se uspešno uveljavljajo tudi v mednarodni menjavi. Izvoz občine, izražen vrednostno, znaša 1278 milijonov dinarjev. Gospodarstvo občine tako z izvozom uspešno pokriva potrebe po uvozu. Pomemben prispevek k pozitivni devizni bilanci so prometne in turistične storitve.

V občini Šiška pričakujejo, da se bo gospodarstvo gibalo v letu 1977 po naslednjih stopnjah:

	realne stopnje rasti
Družbeni proizvod	7
Zaposlenost	2,8
Produktivnost	4,2
Osebni dohodek	2
Izvoz	10
Uvoz	6
Investicije	15

K predvideni stopnji rasti družbenega proizvoda bo največ prispevala industrija. V njej bodo nosilci gospodarskega razvoja iz prioritetnih dejavnosti strojne industrije, kemijske in farmacevtske, tekstilne in elektronske industrije zagotavljali in skladno z dogovorom o osnovah srednjeročnega družbenega plana občine uresničevali dolgoročno uspešen razvoj.

Stabilnejši in bolj dinamičen razvoj bo gospodarstvo doseglo s povečanjem tehnične in tehnološke ravni, z racionalnejšo izrabo delovnega časa in proizvodnih zmogljivosti, z modernizacijo in avtomatizacijo proizvodnih procesov, z uvajanjem sodobne organizacije dela, s povečanjem deleža znanja in raziskovalnega dela. Razvoj bo temelji na nadaljnjem povečanju udeležbe produktivnosti dela v naraščanju družbenega proizvoda.

Kmetijstvo

Glede na ustvarjeni dohodek kmetijstvo v občini ne pomeni pomembnejše panoge, saj se z njim ukvarja le dober odstotek prebivalstva; kljub temu pa ga velja posebej omeniti, saj je proizvodnja hrane za obstoj človeške družbe najpomembnejša. S kmetijstvom se v občini ukvarja tako družbeni sektor kot zasebniki.

Po lanskih podatkih meri občina Ljubljana-Šiška 15.602 ha (136,2 kv.km). Od teh površin je za kmetijstvo primernih 6334 ha ali 40,5 %, gozdovi pokrivajo 7783 ha oziroma 50 % površin, 9,5 % površin oziroma 1485 ha pa je neplodnih. Od celotne površine občine je v družbenem sektorju 3578 ha oziroma 22,3% površin, 12.024 ha pa je v zasebni lasti.

Najvažnejša kmetijska panoga v občini je živinoreja. Vzreja goveje živine je glavni vir dohodkov kmetov in jim daje več kot 50 % vseh dohodkov iz kmetijstva. V občini je registriranih 1440 kmetov, ki so pri popisu januarja lani imeli 316 konj, 5440 govedi, od tega 2873 krav in brejih telic, 546 prašičev in 10.305 glav perjadi. Kmetje imajo zvečine simentalsko in sivo-rjavo govedo, ki je posebno primerno za kombinirano proizvodnjo, to je za proizvodnjo mleka in mesa. Poprečna letna molznost je znašala leta 1975 v zasebnem sektorju 2500 litrov na kravo. Prašiče redijo kmetje v glavnem za svoje potrebe, podobno je s perutnino, lani pa so kmetje prodali v klavnice več kot 500 ton žive teže živine.

Kmetje se ukvarjajo tudi s proizvodnjo poljščin in imajo zasejanih skoraj polovico svojih njiv. Na prvem mestu je pšenica, večje tržne presežke pa kmetje dosegajo le pri krompirju, ki so ga lani posejali na približno 600 ha. Zdi se, da bi pri pridelovanju zelenjave in drugih podobnih vrtnin lahko kmetje dosegli več, vendar ni dovolj delovnih rok. Tudi površine sadovnjakov (309 ha) so sorazmerno majhne.

Kmetje združujejo svoje delo in sredstva z delavci Kmetijske zadruge Medvode. Zadruga ima 406 članov; to pomeni, da so vsi večji kmetje člani zadruge. Kooperantov pa je več, blizu 600.

Z družbenim kmetijstvom se ukvarjajo še Emona Ljubljana, TOZD Poljedelstvo-govedoreja, ki ima na področju občine dve organizacijski enoti, in sicer v Vodicah in v Smledniku. V Vodicah se ukvarjajo s pridelovanjem poljščin (lani na 525 ha) in s proizvodnjo mleka. Poprečno število krav je 470, vsaka krava pa da v poprečju 4365 litrov mleka na leto. V Smledniku pa se ukvarjajo predvsem s pitanjem živine. Krmo pridobivajo v glavnem iz obrata v Vodicah, poprečno število pitancev je lani znašalo 1130, na trg pa so poslali lani približno 400 ton govedi. Tudi v Smledniku se ukvarjajo s poljedelstvom in leta 1975 so imeli posejanih 400 ha koruze za potrebe TOZD močna krmila.

V Preski ima svoj osemenjevalni center Kmetijski zavod Ljubljana, kjer vzreja 40 do 42 plemenskih bikov. Zavod ima na voljo tudi 40 ha zemljišč. Na Robežu pa je 64 ha gozda, s katerim upravljajo Ljubljanske mlekarne. Gozdno gospodarstvo Ljubljana gospodari s pretežno večino gozdov v družbeni lasti. Z gozdovi na področju občine pa gospodari tudi komunalno podjetje Ljubljana, TOZD Rast — to so pretežno gozdovi v okolici Glince in v zelenem pasu (del Rožnika).

Urejanje prostora

Območje občine Šiška je glede izrabe prostora izredno raznoliko; to velja tudi za komunalno urejenost, urbani standard (vzgojno-varstveni zavodi, šole, preskrba, zdravstvo itd.).

Območje Zgornje Šiške, Spodnje Šiške, soseske 6, dela Kosez in Draveljske gmajne v glavnem zadovoljuje pogojem prostorskega in urbanega urejanja, preslaba komunalna urejenost pa je značilna za območja Vižmarje-Brod, Stara cerkev in Podutik. Seveda to velja tudi za druge kraje v občini, toda našteta območja smo posebej poudarili zato, ker so v mestu. Komunalna urejenost je minimalna tudi v Medvodah z okolico.

Urbanistična politika občine je v sedanjem srednjeročnem obdobju podrejena potrebam gospodarskega in socialnega razvoja ter seveda realnim materialnim možnostim. V srednjeročnem planu pa so določili prednostna razvojna območja rekonstrukcij in sanacij in slednjič smeri razvoja urbanega standarda.

Z urbanistično dokumentacijo v skladu s srednjeročnim planom ponovno preverjajo izrabo prostora v Medvodah in Podutiku, v proizvodnih conah in drugje. V občini želijo graditi nove objekte predvsem v izvenmestnem območju in v že izbranih krajih, pri čemer naj bi izkoristili predvsem manjvredne površine.

Določena so že območja, kjer naj bi v bodoče potekala usmerjena gradnja. Ta območja so:

— Koseze in Dravlje; to območje se nad Sent vidom razdvoji in preide v dve novi razvojni območji — v Podutik in Stanežiče;

— Stara cerkev bo postala zametek obnove stare Šiške;

— novo območje na Preski se bo razširilo okrog blokovne gradnje;

— v Pirničah naj bi v bodoče gradili manj individualnih in več večjih stanovanjskih objektov;

— ob dogovorjenih razvojnih območjih Tacen, Šmartno, Gameljne in Vodice prideta v poštev še Bukovica in Valburga;

— potrebno bo bolj zgostiti proizvodne cone, cono inštitutov prekvalificirati v proizvodno ter zagotoviti nove proizvodne površine v Stanežičah in na drugih razvojnih območjih za industrijo, ki ni škodljiva za okolje. V Medvodah bodo intenzivirali center in povečali sedanjo industrijsko cono.

Program stanovanjske graditve v občini temelji na dolgoročnih programih gibanja prebivalstva, na programih reševanja stanovanjskih potreb delavcev in na programu solidarnostnega reševanja stanovanjskih problemov na območju mesta Ljubljane. Realizacija stanovanjskih problemov bo potekala skladno z realizacijo programa komunalne ureditve občine in s programom vseh samoupravnih interesnih skupnosti glede na gradnjo infra in superstrukturnih objektov.

V občini računajo, da bo poprečna rast prebivalstva znašala 2,3 % letno (en odstotek naravni prirastek in 1,3 odstotka priselitve), tako da bi naj imela občina Šiška leta 1980 blizu 84.000 prebivalcev. Za letos predvidevajo v Šiški, da bodo zgradili več kot tisoč stanovanjskih enot.

Prebivalstvo Šiške živi v 24.900 gospodinjstvih, gostota naseljenosti pa je seveda zelo različna. V mestu doseže do 400 prebivalcev na ha, na nemestnem območju pa do 30 prebivalcev na ha.

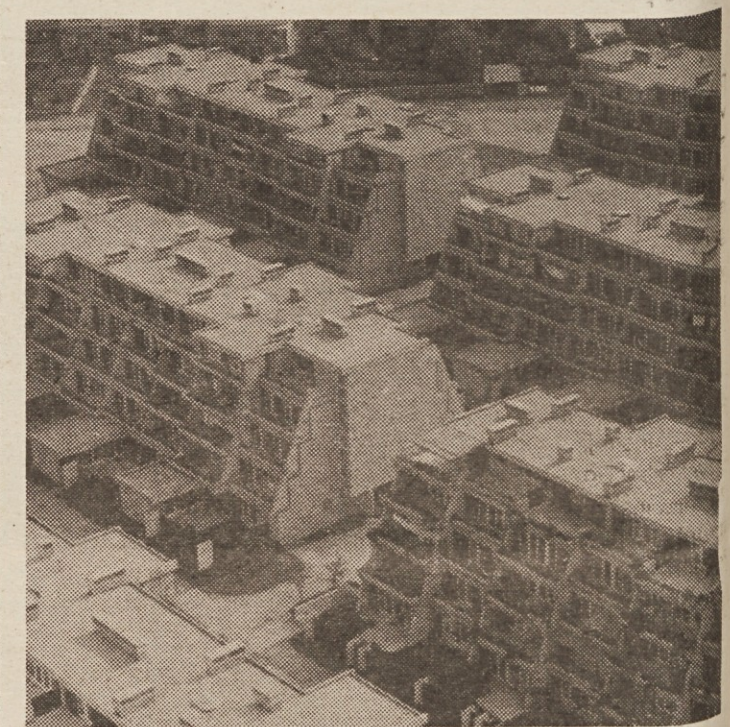

Pregled stanovanjske gradnje po območjih in letih:

Območje	Skupno	1976	1977	1978	1979	1980
ŠS 4/1	150	—	—	—	—	150
ŠS 5	117	—	117	—	—	—
ŠS 7/1	1295	—	280	280	365	370
ŠS 8/1	88	—	—	88	—	—
ŠS 8/2	559	—	—	—	149	410
ŠS 9	915	285	315	315	—	—
ŠS 10	426	76	175	175	—	—
ŠS 103	100	100	—	—	—	—
MeS 7	290	—	90	100	100	—
Individualna gradnja	260	40	50	50	50	70
	4200	501	1027	1008	664	1000

Razvoj družbenih dejavnosti

V občini Šiška se vsako leto rodi poprečno 1200 otrok, letos pa bo v občini že več kot 18.000 predšolskih in šoloobveznih otrok. Za vse te otroke je seveda treba organizirati primerne vzgojno-varstvene in učne prostore. Občani rešujejo ta vprašanja tudi s samoprispevkom, zdaj že drugim.

S sredstvi prvega samoprispevka bo do leta 1978 zgrajenih 13 objektov, iz drugega samoprispevka pa še 15 novih objektov. Skupna vrednost prvega in drugega programa znaša dobrih 700 milijonov din.

Zdaj je v sedmih vzgojno-varstvenih ustanovah zajetin več kot 3100 predšolskih otrok v 154 oddelkih in samo v zadnjih desetih letih so bili zgrajeni objekti za 2000 otrok. Iz občinskega proračuna je bil zgrajen VVZ Najdihojca, prizidek pri VVZ Milan Majcen in VVZ Litostroj, VVZ Kurirček. Iz sredstev samoprispevka (prvega) in drugih virov pa so bili zgrajeni VVZ Manice Komanove, VVZ Rezke Dragar in VVZ Andersen III., letos pa so pričeli z gradnjo VVZ Koseze in Medvode. Pri posameznih vrtcih so s pomočjo delovnih organizacij ustanovili tudi dislocirane oddelke, tako denimo Lek, Color, Donit, Tekstil, KZ, Veletrgovina Loka — Škofja Loka, Union, Klinični center, Slovenija avto, Agrostroj.

Iz sredstev drugega samoprispevka in iz drugih virov pa bodo do leta 1981 zgradili še šest novih vzgojno-varstvenih objektov za več

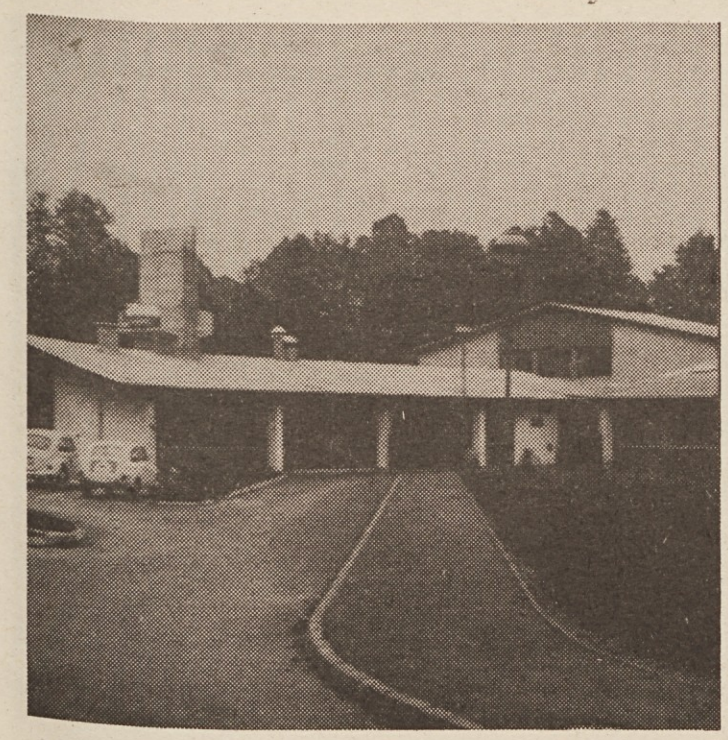

kot 800 malčkov, poleg tega pa bodo adaptirali tudi nekatere obstoječe vrtce. Leta 1980 naj bi bilo v družbeno organiziranem varstvu predšolskih otrok zajetih 4654 otrok ali 50% vseh otrok, starih do sedem let.

V občini deluje 10 samostojnih osnovnih šol, dve centralni šoli in štiri podružnične šole s skupno 8409 učenci. V dveh šolah imajo tudi že celodnevni pouk (790 učencev v 29 oddelkih). Podaljšano bivanje pa ima 1751 učencev.

Iz prvega samoprispevka in z drugimi viri so zgradili telovadnico pri osnovni šoli Valentin Vodnik, osnovno šolo Vižmarje-Brod, šolo v Pirničah in prizidek k osnovni šoli Franc Bukovec. Letos bo s sredstvi samoprispevka zgrajena tudi šola v Kosezah in prizidek s telovadnico pri osnovni šoli Franc Marn v Vodicah. S pomočjo drugega samoprispevka pa bodo do leta 1981 zgradili še pet novih osnovnih šol s 44 učilnicami in drugimi potrebnimi prostori. Tedaj naj bi hodilo v osnovno šolo v občini 9600 učencev, do leta 1980 pa naj bi vsako leto po ena šola pričela s celodnevnim poukom.

Kar zadeva kulturno dejavnost, je treba omeniti uspešen razvoj pevskih zborov (ZB NOV Karel Pahor, Oton Župančič Sora-Medvode, Litostroj, Viator, Avtomontaža, Šentvid, Tkalnica Vižmarje in pevski zbor Rozke Usenik iz Stanežič, na šolah v občini pa deluje še 25 mladinskih pevskih zborov. Za širjenje kulture so izredno pomembna tudi kulturna umetniška društva: DPD Svoboda Medvode, folklorna skupina Emona, društvo lutkarjev iz KS Dravlje, godba Litostroja, Medvod in Vodic ter osrednja knjižnica v Šiški, ki pa ima tudi dislocirane enote.

Več kot 18.000 občanov sodeluje v različnih dejavnostih na področju telesne kulture in že prihodnje leto naj bi se s telesno kulturo ukvarjalo 3300 predšolskih otrok, 6.800 osnovnošolcev, 3300 srednješolcev in 9400 odraslih občanov. Nosilci redne in tekmovalne

aktivnosti so telovadno društvo Partizan ter številni klubi in športna društva. Z vrhunskim športom se ukvarjajo ŠD Ilirija, Partizan Spodnja Šiška, Kajak-kanu klub Rašica, košarkarski klub Ilirija ter hokejski klub Olimpija.

Na jesen letos bodo odprli v Šiški dom ostarelih občanov. Sredstva za gradnjo tega doma je zagotovila Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, stanovanjske skupnosti ljubljanskih občin, uporabili pa so tudi del sredstev iz samoprispevka. Ta dom je prvi tovrstni objekt na območju šišenske občine, ima 228 postelj, med katerimi jih je 56 namenjenih nepokretnim varovancem. Dom je za Šiško izrednega pomena, saj so doslej prebivali ostareli občani s tega območja v 19 domovih oziroma podobnih zavodih po vsej Sloveniji.

Zdravstveno mrežo sestavljajo ambulante splošne medicine v Derčevi, Šišenski, Ljubljevi ulici ter v Šentvidu, Medvodah, Vodicah in v podjetju Megrad. Pri bolnišnici dr. Petra Deržaja deluje poseben dispanzer za borce NOV. Ko govorimo o zdravstvenem varstvu, moramo omeniti še službo varstva predšolskih in šolskih otrok ter mladine, službo medicine dela, varstva žena, pnevmoftiziološko službo , zobozdravstveno, patronažno in skupne medicinske službe.

Zmogljivosti zdravstvenih objektov pa so premajhne, saj je bil, denimo, zdravstveni dom v Šiški zgrajen leta 1961 za 24.000 prebivalcev, danes pa ta enota zajema že približno 50.000 prebivalcev. Stisko bodo kmalu nekoliko ublažili, saj bodo še letos pričeli graditi prizidek k zdravstvenemu domu. Pripravljajo pa se tudi na povečanje zdravstvenega doma v Medvodah.

Gasilska društva

V občini Ljubljana-Šiška je 24 teritorialnih in 12 industrijskih gasilskih društev, ki skupaj štejejo več kot 1700 članov. Vsi člani so že pridobili osnovno strokovno in praktično znanje v gasilstvu.

Društva so opremljena s sodobno opremo in usposobljena za gašenje manjših in srednje velikih požarov. Za opremo skrbijo deloma društva sama, deloma pa občinska gasilska zveza. Podobno je tudi s financiranjem, le da del sredstev prispeva mestni protipožarni sklad. Za povezavo med društvi skrbi občinska gasilska zveza.

Program vzgoje je zasnovan tako, da imajo gasilci v zimskem in jesenskem času strokovna predavanja in seminarje, ki jih organizira občinska gasilska zveza, v letnem času pa praktične vaje in tekmovanja.

Letos so bila vsa društva zelo aktivna. Gasilci so sodelovali na vseh proslavah, imeli so tudi pet tekmovanj.

Gasilci so v zadnjem obdobju zbrali toliko denarja, da so zgradili tri gasilske domove (Zapoge, Dravlje in Sora v Medvodah), več so jih adaptirali (Zgornje Pirniče, Podutik—Glince, Vodice, Medno, Vižmarje—Brod, Šinkov turn, kmalu pa bodo adaptirali še nekatere (Stanežiče, Medno, Bukovica, Utik). Največ težav pa imajo gasilci v Spodnji Šiški, saj je bil stari dom podrt, novega pa še nimajo.

Turizem in gostinstvo

Turizem je panoga , ki je rezultanta več gospodarskih, kulturnih, športnih in drugih dejavnosti. To torej pomeni, da turizem kot panoga »vleče« za seboj gostinske in nočitvene zmogljivosti, trgovino, servise, kulturno zabavne prireditve, šport, rekreacijo, prometne zveze, zdravstveno službo in še kaj.

Geografske pogoje za razvoj turizma šišenska občina ima in jih ni potrebno posebej naštevati. Kako je pa z gostinstvom?

Na področju občine sta dva hotela, pet restavracij s prenočišči, dve restavraciji brez prenočišč, štiri gostišča s prenočišči, 27 gostiln, 23 prodajaln vin, bifejev in okrepčevalnic, osem obratov družbene prehrane in štirje planinski domovi. Glavni nosilec razvoja gostinstva v občini je delovna organizacija Ilirija, med pomembnejšimi temeljnimi organizacijami, ki imajo sedež delovne organizacije zunaj občine, pa bi veljalo omeniti Kompas. Posebno obliko organiziranja gostinskih storitev pa nudi hotel Bele vue, ki je obrat gostinskega šolskega centra.

Prenočišča pa je v občini moč dobiti tudi pri 23 zasebnikih, ki nudijo turistom 142 ležišč v 68 sobah. V zadnjem času pa se vedno bolj uveljavlja kmečki turizem, ki ima odlične razvojne možnosti Res je sicer, da se s to dejavnostjo ukvarjajo le štirje kmetje, toda to je bolj odsev spontanosti kot dejanskih možnosti, tako da se bo lahko kmečki turizem ob primerni podpori še razvil.

Gostinstvo je pri ustvarjanju družbenega proizvoda občine udeleženo s približno 2%.

Osnovni namen trgovine je vsekakor preskrba občanov, toda trgovina se na svojstven način vključuje tudi v turistično ponudbo. Trgovska mreža v občini je dobra, še posebej če upoštevamo,da mestno središče ni daleč. Drugače pa je glede servisnih storitev. Servisnih delavnic je premalo, poleg tega pa so tudi teritorialno neugodno razporejene.

Osnovno mrežo gostinskih, trgovskih, servisnih in drugih storitev dopolnjujejo tudi tako imenovane nematerialne storitve, kot denimo kultura, šport itd. Šiška ima poleg zanimivih geografskih predelov tudi veliko kulturno-zgodovinskih spomenikov, športnih parkov, možnosti za lovstvo in ribištvo itd. Nekoliko slabše je s prometnimi zvezami, za katere sicer ni mogoče reči, da so slabe, prav tako pa tudi ne, da so ob hitro naraščajoči motorizaciji in hitrem razvoju turizma dobre. V občini so že izdelali karto najpomembnejših cestnih zvez v občini, po kateri se bodo v bodoče ravnali pri urejanju prometne infrastrukture.

K turistični ponudbi sodi še marsikaj, slej ko prej pa bo treba v občini izdelati dolgoročne razvojne cilje in s podrobnejšo analizo ugotoviti, kaj je treba spremeniti oziroma katere dele turistične ponudbe izboljšati. V zvezi s tem je seveda treba sestaviti tudi razvojne programe oziroma dopolniti sedanje in predvideti sredstva za razvoj turizma.

Krajevne skupnosti

V občini Šiška imajo danes 21 krajevnih skupnosti, od teh jih je 12 mestnega in devet primestnega oziroma vaškega značaja. Krajevne skupnosti so med seboj močno razlikujejo tako po številu prebivalcev, komunalni in drugi urejenosti kot tudi glede pogojev in načina življenja.

Krajevna skupnost je po novi ustavi temeljna samoupravna oblika združevanja delovnih ljudi in občanov in osnovna celica zadovoljevanja dela njihovih interesov. V vseh krajevnih skupnostih so ustanovili potrebne samoupravne organe in tako bo v občini Šiška letos v organe krajevne samouprave vključenih več kot 2000 delovnih ljudi in občanov.

V občini so lani sprejeli samoupravni sporazum o načinu združevanja in uporabe sredstev za financiranje načrtov in programov razvoja krajevnih skupnosti. Na podlagi tega sporazuma so lani zbrali 5,8 milijona din, letos pa jih bodo predvidoma 7,8 milijona.

Nadaljevanje na 22. strani

dekorativna

Po poti nagle modernizacije

Med mnogimi tujci, ki so po prvi svetovni vojni uveljavili svojo podjetnost v našem glavnem mestu, je bil tudi Dunajčan Franc Vogel, ki je skupaj s tremi drugimi družabniki v decembru 1919. leta ustanovil delniško družbo Stora z omejeno zavezo, ki je predhodnica današnje Tovarne dekorativnih tkanin. Tudi nekdanja Stora se je ukvarjala z izdelovanjem zaves. Začeli so v Šentvidu, že čez nekaj let pa je družba premestila tovarniške prostore bliže mestu, na polje ob Celovški cesti. Ugodni rezultati poslovanja so pripeljali do tega, da je Stora v manj kot treh letih po ustanovitvi prešla v delniško družbo.

Že leta 1925 je Stora sklenila pogodbo z neko dunajsko tvrdko in odkupila rabljene stroje, ki jih je postavila v novem obratu v Gameljnah. S temi stroji so že ob koncu julija 1927. leta pričeli izdelovati preproge, zavese bobinet in blago frotte. Ta obrat so že dve leti pozneje zaradi velikih naročil razširili in povečali.

V Mariboru se je v začetku tridesetih lez pojavilo konkurenčno podjetje iz Češkoslovaške. Čeprav tkalnica pohištvenega blaga in preprog ni bila velika, je vendarle pomenila konkurenco. Zato je družba Store odkupila mariborsko tovarno. Ker so po odkupu morali polizdelke zaradi morebitnih popravil pošiljati v Ljubljano in ker so bili prevozni stroški izredno visoki, so se družabniki odločili, da bodo razširili obratne prostore ob Celovški cesti in stroje iz Maribora prepeljali v Ljubljano. Vsem mariborskim delavcem so pred preselitvijo strojev zagotovili novo zaposlitev.

Leto 1941 je podjetju prineslo obilo sprememb. Desetletja stare poslovne zveze tako z odjemalci kot z dobavitelji so bile pretrgane. Kljub težavam pa je tovarna obdržala vse zaposlene ter se nekako prebijala skozi leta vojne vihre.

Ideje Osvobodilne fronte so se uveljavile tudi med delavci Store. Nekateri zavedni delavci so začeli z akcijami že na jesen 1941. leta. V podjetju so zbirali in pripravljali orožje, obleko in drugo blago. Aktivna pa je bila tudi reakcija in tako so

belogardisti ob koncu leta 1942 odgnali v zapore pet najzaslužnejših aktivistov. Toda s tem dela za osvobodilno fronto niso zatrli.

Današnja tovarna dekorativnih tkanin je tudi naslednica tekstilne tovarne za pliše Ferdinand Eifler, ki je bila ustanovljena v Ljubljani leta 1929. Obe predvojni tovarni sta po vojni postali državna last. Prav tako je v državno last prešla tudi tvrdka Josip Kunc in Co. — tovarna pletenin in tkanin v Ljubljani, ki je bila ustanovljena kot javna trgovska družba že leta 1920. Najprej so tedanje oblasti združile Eiflerjevo tovarno in tvrdko Josip Kunc, leta 1948 pa se je ta tovarna združila s tovarno zaves. Tedaj je Ljubljana dobila današnjo Tovarno dekorativnih tkanin. Predmet poslovanja tovarne Dekorativnih tkanin je bil industrijsko izdelovanje dekorativ nih tkanin, zaves, preprog iz naravnih vlaken in umetne svile. Takšen program ima v glavnem tovarna še danes.

Tovarna dekorativnih tkanin se je potem spoprijemala z velikimi težavami. Zamenjati je morala že dotrajan strojni park, povečati proizvodne zmogljivosti oziroma prostore. Prvo zasedanje delavskega sveta je bilo v tovarni 3. oktobra 1950. leta, potem pa je tovarna dekorativnih tkanin vsako leto razen leta 1952 povečevala proizvodnjo in se modernizirala, tako da je danes največja tovarna dekorativnih tkanin v Jugoslaviji.

Lanski rezultati Tovarne dekorativnih tkanin so ugodni kljub velikim težavam, ki so jih povzročili novi sistemski ukrepi. Tako so lani v Dekorativni izdelali 8 milijonov kv. metrov dekorativnih tkanin, kar je več, kot so načrtovali in tudi več, kot bi morali izdelati glede na srednjeročni razvojni načrt. Gre za žakardske in listne dekorativne tkanine, pliš in za pohištvene pletenine. Vrednost lanske proizvodnje je znašala 537 milijonov din. Za letos pa plan tovarne predvideva proizvodnjo 8,1 milijona kv. metrov dekorativnih tkanin oziroma 566 milijonov din realizacije.

Lani se je občutno povečal tudi izvoz, saj je predstavljal kar 18 % celotne proizvodnje, vrednostno pa je znašal 58 milijonov din. Od tega je Tovarna dekorativnih tkanin prodala za 45 milijonov din blaga na konvertibilno tržišče, za 13 milijonov blaga pa na klirinško. Izvoz je bil lani kar za 33 % večji kot leto predtem, najbolj pa se je povečal izvoz na konvertibilni trg. Uvoz je lani znašal 47 milijonov din, od tega so uvozili za 37 milijonov din surovine, za 10 milijonov potrebnih barv, kemikalij in različnih rezervnih delov.

Kar zadeva poslovanje, obseg proizvodnje in finančni učinek, so v Dekorativni zadovoljni z lanskim letom. Manj zadovoljni pa so z dejstvom, da so lani zaostali pri modernizaciji nekaterih obratov, saj so jim spremenjeni predpisi o uvozu onemogočili uvoziti potrebno opremo. Kolektiv ima denar za nove stroje, ne more pa jih uvoziti in še danes ne ve, kdaj jih bo lahko.

SREDNJEROČNI NAČRTI DEKORATIVNE

Srednjeročni program razvoja do leta 1980 predvideva, da bo fizični obseg proizvodnje v primerjavi z letom 1975 za 21 % višji in bo znašal 8,6 milijona kv. metrov različnih pohištvenih tkanin. Najbolj bodo povečali proizvodnjo pliša, po katerem je pri nas dokaj veliko povpraševanje. Tudi surovinska sestava tkanin naj bi se spremenila v prid sintetiki.

Zamenjava surovin bo pripomogla tudi k manjši teži kvadratnega metra tkanine. Leta 1975 je znašala poprečna teža kv. metra dekorativne tkanine 525 gramov, leta 1980 pa naj bi se znižala za 25 gramov. Kakovost tkanine zaradi tega ne bo nič slabša, nasprotno

še boljša bo, saj bodo tudi materiali boljši, bistveno pa se bo izpopolnila tudi tehnologija dela. To spremembo narekujejo tudi želje pohištvene industrije. Prehod na novo surovinsko sestavo pa seveda pomeni tudi spremembo asortimenta. Leta 1980 bodo v Tovarni Dekorativnih tkanin v glavnem uporabljali stanično prejo volnega tipa, sintetiko in v manjši meri stanično prejo bombažnega tipa in bombaž. Sintetika bo izključno domače proizvodnje.

Zmanjšanje porabe volne in bombaža bo torej vplivalo tudi na manjši uvoz in tako naj bi leta 1980 Dekorativna uvažala le najlon filamente za pohištvene pletenine (blizu sto ton letno), kajti na domačem tržišču tega proizvoda še nihče ne proizvaja. Zaposlenost se v tem času ne bo bistveno povečala, saj naj bi Dekorativna leta 1980 štela 1287 delavcev, ali le 33 delavcev več kot leta 1975. Zato pa se naj bi bistveno izboljšala kvalifikacijska struktura.

Srednjeročni program investicij predvideva naložbe v vrednosti 135 milijonov din. Od tega zneska naj bi 90 milijonov porabili za opremo, 55 milijonov pa za skladišče končnih izdelkov, ki ga že gradijo, za adaptacijo in povečanje obrata družbene prehrane, investicijo so že izvedli, naredili pa naj bi tudi nekaj manjših spremljajočih objektov.

Oprema za proizvodnjo žakardskih in listnih tkanin je nova in je do leta 1980 ne bodo zamenjevali. Stare stroje ima le tkalnica za pliš, saj v njej stoji le nekaj modernih brezčolničnih strojev, medtem ko so drugi klasični. Leta 1980 naj bi zamenjali vse stare stroje in montirali nove brez čolničkov.

Seveda pa bo treba v zvezi s tem modernizirati oziroma ustrezno zamenjati tudi pripravljalne stroje in opremo za končno dodelavo pliša. Tako modernizirana tovarna bo leta 1980 sposobna narediti predvideno količino dekorativnih tkanin, pri čemer bodo popolnoma odpravili nočno delo žensk.

DRUŽBENI STANDARD

V Dekorativni že ves čas posvečajo veliko skrb družbenemu standardu. Na prvem mestu je skrb za stanovanja in v zadnjih letih je že več kot polovico delavcev v Dekorativni dobilo pomoč svoje delovne organizacije v obliki posojil ali pa so dobili najemniška stanovanja. Ker pa v tovarno prihajajo v glavnem mladi delavci, bo ta problem seveda ostal aktualen tudi v bodoče. Letos bo Dekorativna izročila delavcem 25 stanovanj in dala posojila v višini štirih milijonov.

Zavoljo reševanja stanovanjskih problemov so nekoliko zanemarili gradnjo počitniških kapacitet in tako ima njihov kolektiv le 16 šotorov in kamp prikolic.

Športna dejavnost in rekreacija sta v Dekorativni dokaj razviti, saj imajo svoja igrišča za košarko, odbojko in streljanje, kegljišče pa imajo v najemu.

Izredno pomembna pa je izobraževalna dejavnost. Lani je približno 80 % delavcev obiskovalo vsaj eno od oblik izobraževanja, organiziranih v tovarni ali zunaj nje. Dekorativna ima mimo drugega svoj oddelek osemletke in šolo za delovodje tkalske stroke, organizira pa tudi dva tečaja tujih jezikov. Strokovne seminarje in tečaje organizirajo v Dekorativni sami ali pa delavce pošiljajo v druge izobraževalne ustanove. Danes Dekorativna štipendira več študentov in dijakov, 30 njihovih delavcev pa ob delu študira na srednjih, višjih in visokih šolah.

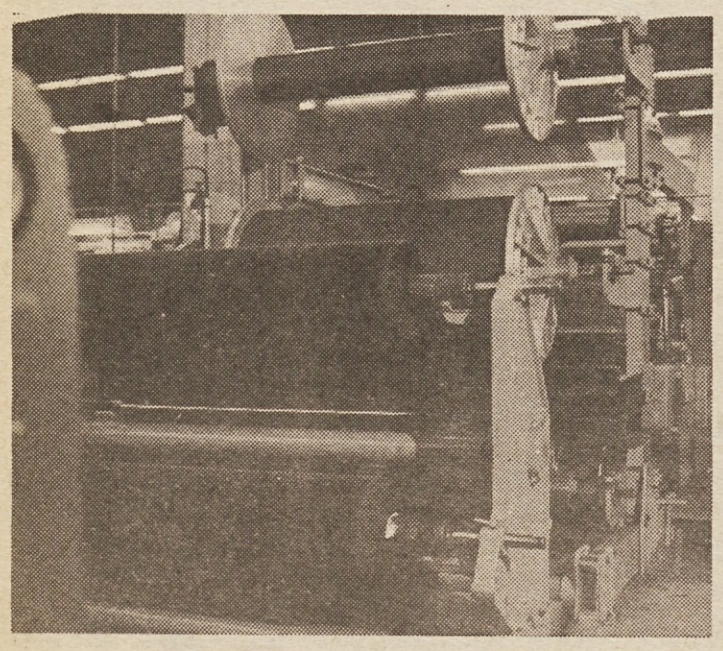

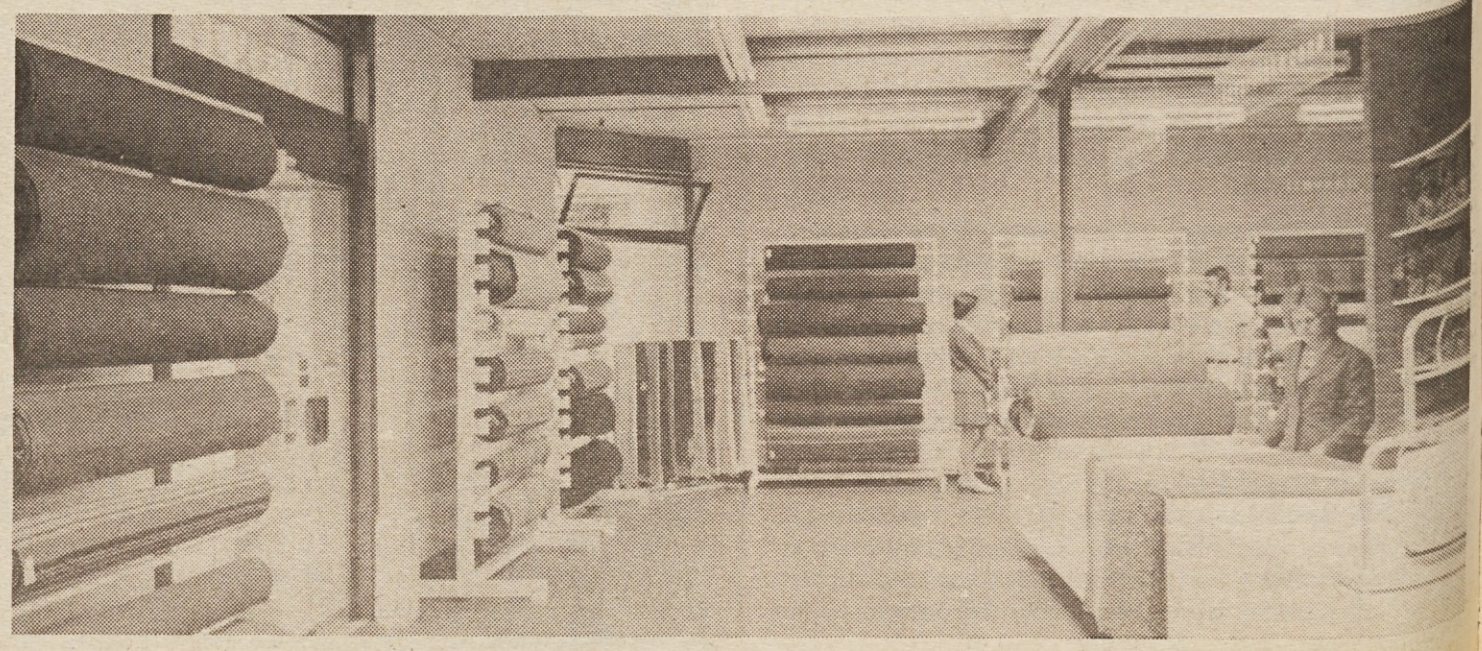

Čedalje več lastnih izdelkov

Čeprav je Lek — tovarna farmacevtskih in kemičnih izdelkov iz Ljubljane — ime, ki ga danes skoraj vsak pozna, pa prav gotovo ne bo napak, če o tej, v zadnjem času vedno bolj uspešni delovni organizaciji vnovič spregovorimo. V Leku se je namreč zgodilo veliko novega in kolektiv naglo in odločno stopa po poti svojega razvoja.

Začetki Leka so bili skromni, saj je tovarna zdravil v svojih treh obratih 1946. leta zaposlovala le 85 ljudi, ki so z 1,5% zdravil na jugoslovanskem trgu ustvarili 1,726.185 takratnih dinarjev dohodka. Čeprav slabo opremljena ter kadrovsko in kvalifikacijsko šibka tovarna pa je s prizadevnostjo in ustvarjalno zavzetostjo svojih delavcev v naslednjih nekaj letih podeseterila svoj ustvarjeni celotni dohodek.

Na Lekov razvoj je nedvomno vplivalo spoznanje delavcev, da bo proizvodnjo zdravil možno povečati in razširiti le s proizvodnim programom, ki bo zagotovil pospešen razvoj lastne surovinske baze. Prav tako je na njegov razvoj vplivalo uveljavljanje zdravstvenega varstva, ki je od farmacevtskih tovarn zahtevalo vedno več in vedno boljša zdravila.

S temi spoznanji so delavci Leka začeli razvijati kemično industrijo v Mengšu, kjer so v letih 1950—1965 postopoma zgradili obrate za proizvodnjo dušikovega oksidula, etra, za ekstrakcijo drog, za proizvodnjo glikozidov in alkaloidov, za proizvodnjo anorganskih soli in sintezo derivatov 8-hidroksi-kinolina. V Ljubljani so zgradili poslovno stavbo, raziskovalne in kontrolne laboratorije, z dozidavo pa so prenovili injekcijski obrat in tabletarno.

Po reformi leta 1965 je Lek moderniziral svoje raziskovalne in kontrolne laboratorije s sodobnimi aparaturami, merilnimi instrumenti in drugo laboratorijsko opremo, to pa je omogočilo odkrivanje novih zdravil in boljšo kontrolo izdelkov.

Z novo zgrajenimi in prenovljenimi zmogljivostmi je tovarna začela proizvajati tretjino surovin za svoje farmacevtske izdelke, ki so sčasoma pokrili vsa indikacijska področja. Obseg proizvodnje je začel naraščati z 20 do 30-odstotno letno stopnjo, od leta 1954 dalje pa je Lek pričel izvažati tako zdravila kot druge izdelke. Celotni dohodek se je v obdobju 1967 do 1970 skoraj potrojil, dohodek pa celo več kot potrojil, skladi so se povečali za štiri in polkrat, kar pa zadeva produktivnost, ekonomičnost in rentabilnost, se je Lek uvrstil med najboljše proizvajalce v jugoslovanski farmacevtski industriji.

K Lekovim uspehom je nedvomno pripomogla tudi naraščajoča raven strokovnosti lastnega kadra ter tesno razvojno-raziskovalno in poslovno sodelovanje z jugoslovanskimi univerzami in raziskovalnimi inštituti ter z nekaterimi svetovno znanimi proizvajalci zdravil in kozmetičnih preparatov.

Ob koncu februarja leta 1970 sta tovarna Lek in Farbenfabriken Bayer AG iz Leverkusna sklenila pogodbo o poslovnem sodelovanju in o skupni naložbi sredstev v novo jugoslovansko farmacevtsko-kemično podjetje Bayer-Pharma Jugoslavija v Ljubljani. Lek je v novo podjetje, ki izdeluje in prodaja farmacevtske, kemične, kozmetične in veterinarske izdelke iz Bayerjevega proizvodnega programa za jugoslovansko tržišče in izvoz, vložil 51 % investicijskih sredstev, Bayer pa 49 %.

Aprila leta 1975 je Lek dogradil novo tovarno za farmacevtsko, veterinarsko in kozmetično proizvodnjo. Z novo tovarno, ki je desetkrat večja od prejšnje, so se povečale proizvodne zmogljivosti in možnosti za razširitev proizvodnega programa, delavci pa imajo boljše pogoje in možnosti za nadaljnje delo. Lokacija nove tovarne še zagotavlja tudi nove razširitve, saj sedanje zmogljivosti tovarne ob takšni stopnji rasti porabe, kakršna je danes, zadostujejo le še za približno pet let.

Lek je trenutno na lestvici jugoslovanske farmacevtske industrije na četrtem mestu in pošilja na trg približno šestino vseh zdravil, ki jih danes uporabljamo v naši državi. V Leku je zaposlenih več kot 9 % vseh delavcev v jugoslovanski farmacevtski industriji, ki združujejo svoje delo v sedmih temeljnih organizacijah združenega dela (Farmacija, Invest-servis, Razvoj in raziskave, Kemija, Kozmetika, Droge, Hotel Lek) in v delovni skupnosti skupnih služb. Četrtina vseh zaposlenih ima višjo ali visokošolsko izobrazbo, kakih 200 strokovnjakov pa dela v razvoju in na področju raziskav.

RAZMERJE NAJ BI BILO 1:1

Lek danes pošilja na trg blizu 200 različnih izdelkov. Razmerje med farmacevtskimi izdelki, ki so sad lastnega znanja in tehnologije, ter licenčnimi izdelki, je 1:2 v korist licence. Ena izmed osrednjih nalog Leka pa je, da bi znašalo to razmerje 1:1. To razmerje naj bi dosegli že leta 1980. Dejstvo je namreč, da je jugoslovanska farmacevtska industrija prešibka, da bi se lahko oprla izključno na lastne izdelke in se bo morala zatekati k licencam tudi v bodoče. Pa vendar: v proizvodnji kozmetičnih izdelkov je le 14 % izdelkov rezultat licenčnega sodelovanja, v kemični proizvodnji pa je kupljena v tujini le tehnologija za dušikov oksid, medtem ko so vsi drugi izdelki rezultat lastnega razvoja.

Razvoj novega zdravila traja v poprečju od sedem do deset let in v svetu ugotavljajo, da velja razvoj novega izdelka 20 do 30 milijonov dolarjev. Kemična substanca, iz katere je zdravilo sestavljeno, je pravzaprav relativno poceni in sorazmerno kmalu jo je možno pridobivati, zelo drage in dolgotrajne pa so potem predklinične in klinične raziskave oziroma preskušnje substance. Pri vsaki kemični substanci, surovini bodočega zdravila je potrebno preizkusiti in ugotoviti »vedenje« nekaj sto parametrov!

Lek želi in hoče imeti čim več lastnih izdelkov, zato letno 5 % celotnega dohodka izloča za razvoj, v katerem dela sto strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo. Ti ljudje opravljajo tudi nekatere predklinične poskuse, druge poskuse opravijo drugi jugoslovanski raziskovalni centri, nekatere pa tudi v tujini. Lani je Lek dal na trg 25 novih izdelkov, od tega 24 za humano medicino in enega za veterino. Od teh izdelkov jih je deset sad lastnih raziskav.

VSAKO LETO ZA ČETRTINO VEČ

Lanski poslovni rezultati Leka niso bili tako dobri, kot so pričakovali, kar pa je med drugim posledica objektivnih vzrokov. Korenite spremembe v finančnem poslovanju in druge sistemske spremembe so bistveno zaostrile pogoje poslovanja. Lek je zaradi teh težav povečal celotni dohodek za približno 15 % v primerjavi z letom 1975 in tako dosegel 1,40 milijarde din realizacije. V Leku je lani delalo 1798 ljudi, od tega kar 364 delavcev z visokošolsko izobrazbo.

Lek bo letos zaposlil 90 novih delavcev in ustvaril za približno 24 % večji celotni dohodek (največje povečanje bo v TOZD Droga in sicer 38% in v TOZD Kemija 32%). Po srednjeročnem programu Leka naj bi znašala letna stopnja rasti celotnega dohodka do leta 1980 blizu 25 %, poprečna letna stopnja rasti zaposlenosti pa naj bi znašala 5 %, tako da bi Lek leta 1980 štel kakih 2185 zaposlenih. Tolikšno naraščanje števila zaposlenih sicer ni v skladu z resolucijskimi predvidevanji za prihodnjih pet let, toda glede na razvojne načrte Leka je to povečanje povsem upravičeno.

DVE TEMELJNI SMERI RAZVOJA

Že začete investicije v bistvu opredeljujejo nadaljnji razvoj Leka, ki bo potekal v glavnem v dveh smereh: prva je raziskava oziroma predelava naravnih učinkovin, druga smer pa je začrtana z organsko (kemično) sintezo.

Po poldrugem desetletju napornih raziskav so Lekovi strokovnjaki uspešno rešili vprašanje predelave rženih rožičkov v zdravilo Redergin in že leta 1975 so pričeli z realizacijo projekta, ki je dokaj obsežen in se začenja prav pri temeljih — organizaciji proizvodnje surovin in konča v stekleničkah z rederginom. In je torej proizvodnja tega zdravila sad izključno lastnega znanja in tehnologije.

Lani so pričeli v Leku graditi nov obrat v Mengšu, kjer bodo predelovali ržene rožičke. Tovarna mora biti zgrajena na poletje prihodnjega leta. Lek je za to gradnjo zagotovil dobrih 400 milijonov din (skupaj z obratnimi sredstvi), proizvodnja v tej tovarni pa naj bi po sedanjih računih znašala približno 500 milijonov din letno. V tej tovarni bo zaposlenih kakih 50 delavcev.

Lek si je v glavnem tudi že zagotovil surovino, ržene rožičke. S kmetijskimi organizacijami v Sloveniji je Lek sklenil samoupravne sporazume in na podlagi teh sporazumov je že letos v Sloveniji in v Istri posejanih 2600 ha rži, ko pa bo projekt v Mengšu dograjen, bodo letno posejali 3600 ha rži, s čimer naj bi si zagotovili zadostne količine rožičkov za predvideni obseg proizvodnje redergina. V izvoz bo šlo kakih 80 % aktivne snovi oziroma že izdelanega zdravila Redergin. Del proizvodnje TOZD Kemija je že rezultat take usmeritve. Še več novih izdelkov pa je pripravljenih za prenos v proizvodnjo. V Leku so samo lani prijavili 16 patentov (predlagatelji so tudi prejeli tri Kidričeve nagrade). Področje kemične sinteze je izredno pomembno in rečemo lahko, da je v Leku že na dokaj visoki ravni. To je pravzaprav področje, na katerem bo treba tudi v bodoče še trdo delati, da bo Lek dosegel zastavljeni cilj, ko naj bi proizvajal polovico izdelkov, ki bi jih v celoti sam razvil.

Ljubljanski delovni organizaciji pa je doslej močno primanjkoval tako imenovani polindustrijski obrat, ki naj bi omogočal prenos laboratorijske sinteze v proizvodnjo. Lekovi strokovnjaki imajo danes v svojih laboratorijih več kot deset organskih sintez, ki samo čakajo, kdaj jih bodo vpeljali v proizvodnjo. S pomočjo polindustrijskega laboratorija (ki ga zdaj gradijo s pomočjo slovenske raziskovalne skupnosti in Ljubljanske banke), bodo lahko po dograditvi ugotavljali oziroma predpisovali ustrezno tehnologijo proizvodnje teh sintez.

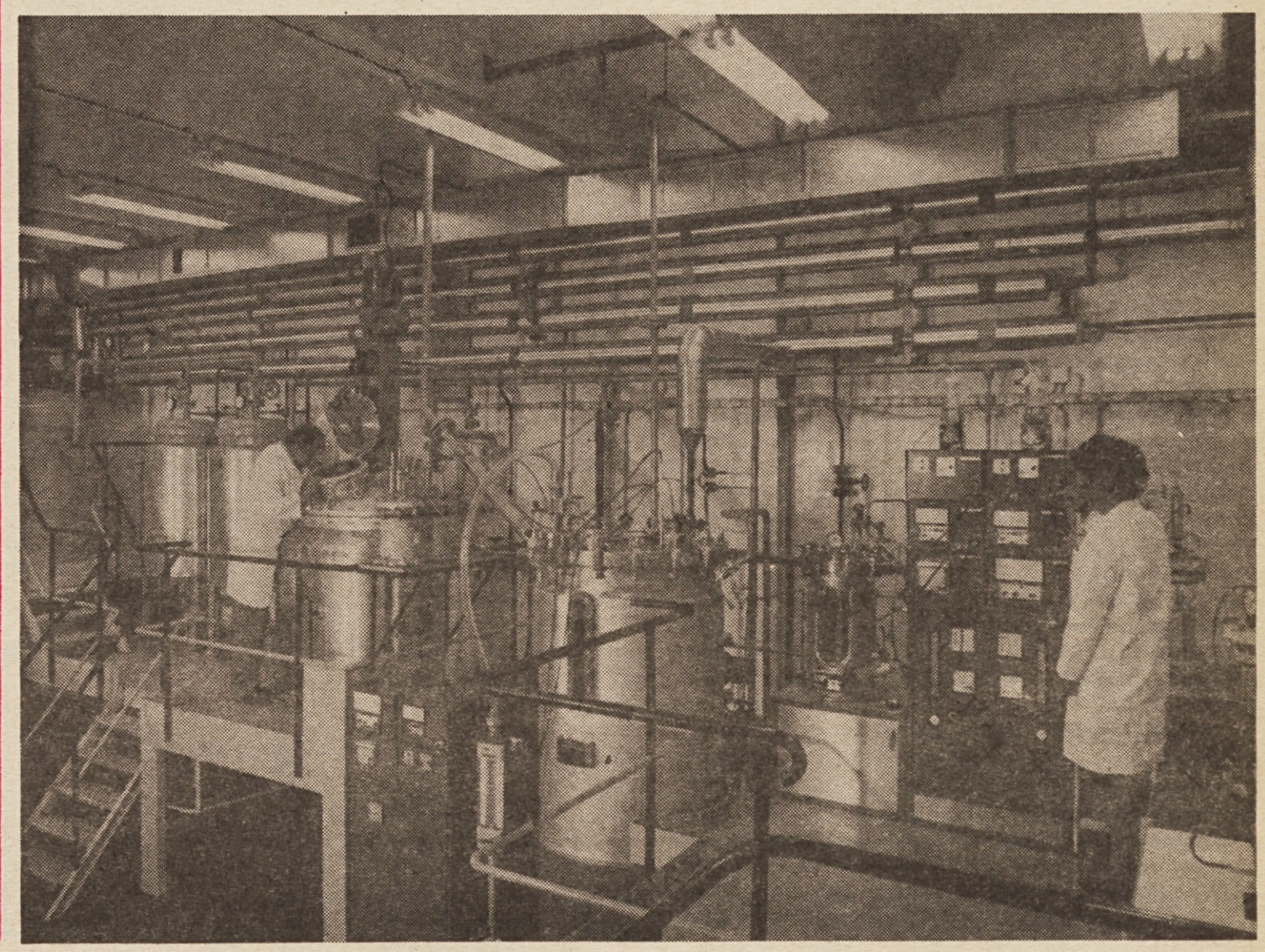

Nadaljevanje z 19. strani

Društva prijateljev mladine

Občinska zveza prijateljev mladine združuje devet društev. Občinska zveza je doslej kot mentor pionirske organizacije sodelovala pri vseh akcijah in povezovala vse pionirske odrede v občini. Letos je na primer več kot 7000 pionirjev (kar je 85% vseh šoloobveznih otrok v občini) tekmovalo za bralne značke. Zveza skrbi za prireditve dedka Mraza, pomagala pa je tudi pri organiziranju šolske malice; tako zdaj 75% vseh šoloobveznih otrok dobiva v šoli toplo ali hladno malico.

Tradicionalna oblika delovanja so letovanja otrok. Zveza ima tri počitniške domove v Poreču in na Pagu ter na Srednjem vrhu nad Martuljkom. V teh domovih organizirajo šolo v naravi in v teh domovih se vsako leto zvrsti več kot 2000 otrok.

V Šiški organizirajo tudi mednarodne izmenjave otrok; tako že 17 let hodi vsako leto po 30 otrok na Koroško, s Koroškega pa pridejo otroci v Slovenijo; 12 let že izmenjujejo otroke (15 letno) z Dansko, 10 let pa s Češko. V zadnjih dveh letih hodijo šišenski otroci tudi v pobrateno občino Kavadarci.

Ne smemo pa pozabiti, da pri delu pionirskih odredov veliko pomagajo tudi temeljne organizacije združenega dela, ki s finančnimi sredstvi omogočajo uresničevanje sprejetih programov

Civilna zaščita

Civilna zaščita je del ljudske obrambe in družbene samozaščite in je tako najširša oblika pripravljanja delovnih ljudi in občanov za zaščito in reševanje prebivalstva ter materialnih dobrin v vojni, ob naravnih in drugih nesrečah ter podobnih primerih. Samozaščita v okviru civilne zaščite je najbolj množično organizirano opremljanje in sodelovanje občanov v zvezi s preventivno zaščito, prvo pomočjo itd.

Samozaščita predstavlja bazo za izvajanje največjega dela preventivnih zaščitnih ukrepov. Na območju občine Ljubljana-Šiška je organiziranih 156 enot civilne zaščite. V to število so zajete tudi splošne enote v okviru hišne civilne zaščite. Te enote so v organizacijah združenega dela zadovoljivo opremljene, slabše so opremljene s sredstvi za RBK zaščito in z opremo za delo v ruševinah. Zadovoljiva je tudi usposobljenost enot. Nekoliko šibkejše in sorazmerno slabše opremljene ter usposobljene pa so splošne enote v okviru hišne civilne zaščite, vendar se tudi v tem primeru razmere izboljšujejo.

V krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, šolah in VVZ je bilo do konca minulega leta ustanovljenih 65 štabov za civilno zaščito. Kot kažejo izkušnje, so člani štabov strokovno zadovoljivo usposobljeni, manjka pa jim izkušenj v vodenju enot civilne zaščite. Mimo tega je dokaj nepopolna tudi opremljenost štabov v krajevnih skupnostih.

V krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih organizacijah delujejo tudi tako imenovane specializirane enote civilne zaščite. To so enote za zveze, tehnično reševanje, za prvo medicinsko pomoč, protipožarne enote, enote RBK zaščite, za vzdrževanje reda, veterinarske enote in enote za socialno delo.

Po majskem potresu leta 1976 je v Ljubljani ponovno zaživela hišna civilna zaščita, čeprav njene enote zavoljo različnih razlogov še niso povsod organizirane. Kaže pa, da bodo te enote kmalu povsod delovale.

Pri organiziranju civilne zaščite je zelo pomemben pouk štabov in enot v krajevnih skupnostih in v organizacijah združenega dela. Seminarji tečejo stalno in v letošnjem letu se jih bo v vseh krajevnih skupnostih občine Ljubljana-Šiška udeležilo 7.700 občanov. Organizirali pa so tudi dopolnilni pouk za ekipe prve pomoči. Letos bo v to izobraževanje zajetih 48 ekip oziroma 320 članov.

Lovstvo in ribištvo

V šišenski občini delujejo štiri lovske družine, in sicer: LD Medvode, ki ima dobrih 4000 ha lovske površine, LD Toško čelo, ki ima nekaj več kot 3000 ha lovne površine, LD Šmarna gora s 3500 ha lovne površine in LD Vodice, ki upravlja z 2600 ha lovne površine. Vseh lovnih površin v občini je 13.370 ha, poleg omenjenih štirih lovskih družin pa manjši del lovišč odpade tudi na dve lovski družini iz občine Ljubljana Vič-Rudnik.

Povemo naj, da se lovne površine krčijo, prav tako pa se zmanjšuje tudi število divjadi. Najbolj pogosta divjad v teh loviščih so fazani, srnjad, zajci, race, golobi in grlice, kljunači. V gozdovih pa živi tudi divji prašič, muflon, gams pa tudi medved.

V občini je tudi ribiška družina (Medvode), sicer pa večji del vode odpade na ribiške družine iz drugih občin. Na področju občine Šiška pa ima ribogojnico tudi zavod za ribištvo (Spodnje Gameljne) in zveza ribiških družin v Povodju. Površina voda ribiške družine Medvode, ki ima približno 250 članov, znaša 36 ha, 5 ha pa meri gojitveni potok Ločnica. Ribiška družina Medvode upravlja z vodami od tacenskega mostu do jezu pri Zbiljskem jezeru. V teh vodah je najbolj pogosta potočna postrv, sledijo šarenka, soška postrv, lipanj, sulec, podust, platice, krapi itd. Ribiška družina Medvode ima v Povodju tudi dva ribnika, letos pa urejuje tudi ribnik v Šinkovem turnu.

PAP LJUBLJANA

PODJETJE ZA AVTOMATIZACIJO PROMETA LJUBLJANA n. sol. o
61000 LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 6

Ko tokrat pišemo o PAP, predstavljamo predvsem del dejavnosti tega kolektiva za potrebe civilne zaščite, prav tej dejavnosti posvečajo v PAP vse večjo skrb, saj je to tudi v skladu z zakonom o gradnji zaklonišč in konceptom SLO

Sodobna oprema za zaklonišča

Podjetje za avtomatizacijo prometa — PAP iz Ljubljane bo v kratkem praznovalo 40. obletnico obstoja. Iz majhne delavnice se je kolektiv razvil v veliko podjetje, ki ima danes zaposlenih blizu 750 delavcev v štirih TOZD: proizvodnja — Libis, montaža, inženiring, avtomobilski servis BMW in delovne skupnosti skupnih služb. Za to delovno organizacijo, ki je lani ustvarila 18 starih milijard din bruto produkta in ki za letos načrtuje 38-odstotno povečanje, sta v zadnjih nekaj letih značilna nagel razvoj in specializacija proizvodnje.

Tako PAP danes razvija, projektira, proizvaja, montira, vzdržuje in popravlja vse vrste signalno-varnostnih naprav, naprav za avtomatizacijo, zunanje in notranje inštalacije, naprave za šibki in jaki tok, druge končne inštalacije v gradbeništvu, avtomatizirane komore, prezračevalnike in klimatske naprave, zaklonišča in druge posebne objekte civilne zaščite, alarmne naprave in sisteme z vsemi pripadajočimi objekti. Podjetje izvaža in uvaža za lastne potrebe in izvaja investicijska dela v tujini. Najpomembnejši izdelki podjetja, ki imajo — mimogrede povedano — vsi ustrezne ateste, so: kabelska oprema za šibki tok, telefonske omarice za notranjo in zunanjo montažo, razdelilne omarice 50 x 2, električne zvonce za enosmerni in izmenični tok, avtomatične plombe, mehanske signalno-varnostne naprave za JŽ, pribor za tirne vezi in izolacijski pribor, kretniške ključavnice tipa ROBEL, pulti za prodajo kart vseh vrst in drugi izdelki, ročni viličarji z nosilnostjo 2000 do 3500 kg, ročni generatorji za enosmerni tok in motorni agregati za enosmerni tok, brezkontaktni alternatorji in oprema za zaklonišča. V proizvodnem programu delovne organizacije so tudi izdelki iz plastike: varnostne čelade, cisterne, posode za vodo, rezervoarji za gorivo, kabine in drugi izdelki iz armiranega poliestra, elektronske naprave itd.

PAP je tudi eden največjih izvajalcev objektov civilne zaščite. Na V. jubilejnem sejmu sredstev in opreme civilne zaščite je podjetje za avtomatizacijo prometa predstavilo tudi to svojo dejavnost.

PAP izdeluje, projektira in opremlja zaklonišča osnovne zaščite, in sicer: cevasta ter štirioglata zaklonišča z zmogljivostjo 50 do 200 oseb. Zaklonišča obeh tipov projektirajo in gradijo v več inačicah, glede na vrsto tal — polvkopana, nasuta itd.-kjer bo stalo zaklonišče. Na sejmu v Kranju je PAP predstavil tudi svoj proizvodni program opreme za zaklonišča — od filtroventilacijske opreme za zaklonišča, električnih inštalacij za jaki in šibki tok, alarmnih naprav in sistemov pa do signalno-varnostne in telekomunikacijske opreme.

Za opremo zaklonišč izdeluje PAP hermatična betonska vrata, ki so odporna proti velikim pritiskom, vrata za izhod v sili, rešetke za peščene filtre, ročne generatorje enosmernega toka za zaklonišča, cisterne iz armiranega poliestra za vodo, zaščitne čelade, alarmne zvonce, telefonske omarice, ročne hidravlične paletne viličarje z nosilnostjo 2t za dvonamenska zaklonišča ter signalno-varnostne naprave in aparate.

Posebno pozornost je vzbujal pri obiskovalcih gorenjskega specializiranega sejma civilne zaščite ročni generator GR 18-24 V, ki ga pritrdimo na steno, lahko pa stoji tudi na nogah. Brez težav lahko upravlja s tem generatorjem en sam človek, uporabljamo pa ga za nujno razsvetljavo zaklonišč civilne zaščite. Generator se odlikuje po velikem številu obratov in stalni napetosti. Njegova moč znaša 60 W, kar povsem zadošča za razsvetljavo v sili. Napetost je dvosmerna in ustaljena.

V delovni organizaciji PAP načrtujejo, da bomo do konca leta 1978 na področju proizvodnje in opreme zaklonišč popolnoma osvojili proizvodnjo celotne opreme za zaklonišča — od projekta do vgraditve v zaklonišče. V podjetju se zavedajo, da mora biti takšna oprema izjemno kakovostna, zato nobenega izdelka ne prodajo, dokler ni preskušen na zelo strogih in natančnih atestih. Zato s ponosom poudarjajo, da doslej niso imeli reklamacij pri tem delu naše proizvodnje.

Nasprotno, posamezne izvirne rešitve in konstrukcije na tem področju projektiranja in gradnje zaklonišč ter opreme za zaklonišča po izvirnosti in funkcionalnosti zbujajo pozornost domačih in tujih strokovnjakov.

V PAP tudi poudarjajo, da smo na zahtevo naročnika vedno pripravljeni poslati svoje strokovnjake na teren in z nasveti pomagati pri izdelavi najustreznejših rešitev.

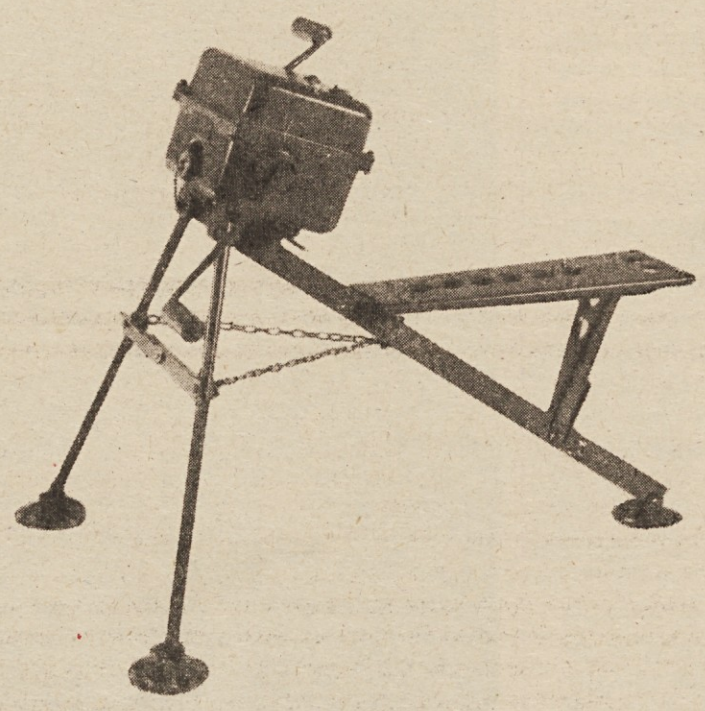

Ročni generator GR 18-24 V z močjo 60 W je zelo primeren za razsvetljavo v sili. Ker dela na ročni pogon, je ravnanje z njim zelo preprosto, hkrati pa se oblikuje z velikim številom obratov in s stalno napetostjo.

avtomontaža

Nosilec povezovanja karoseristov

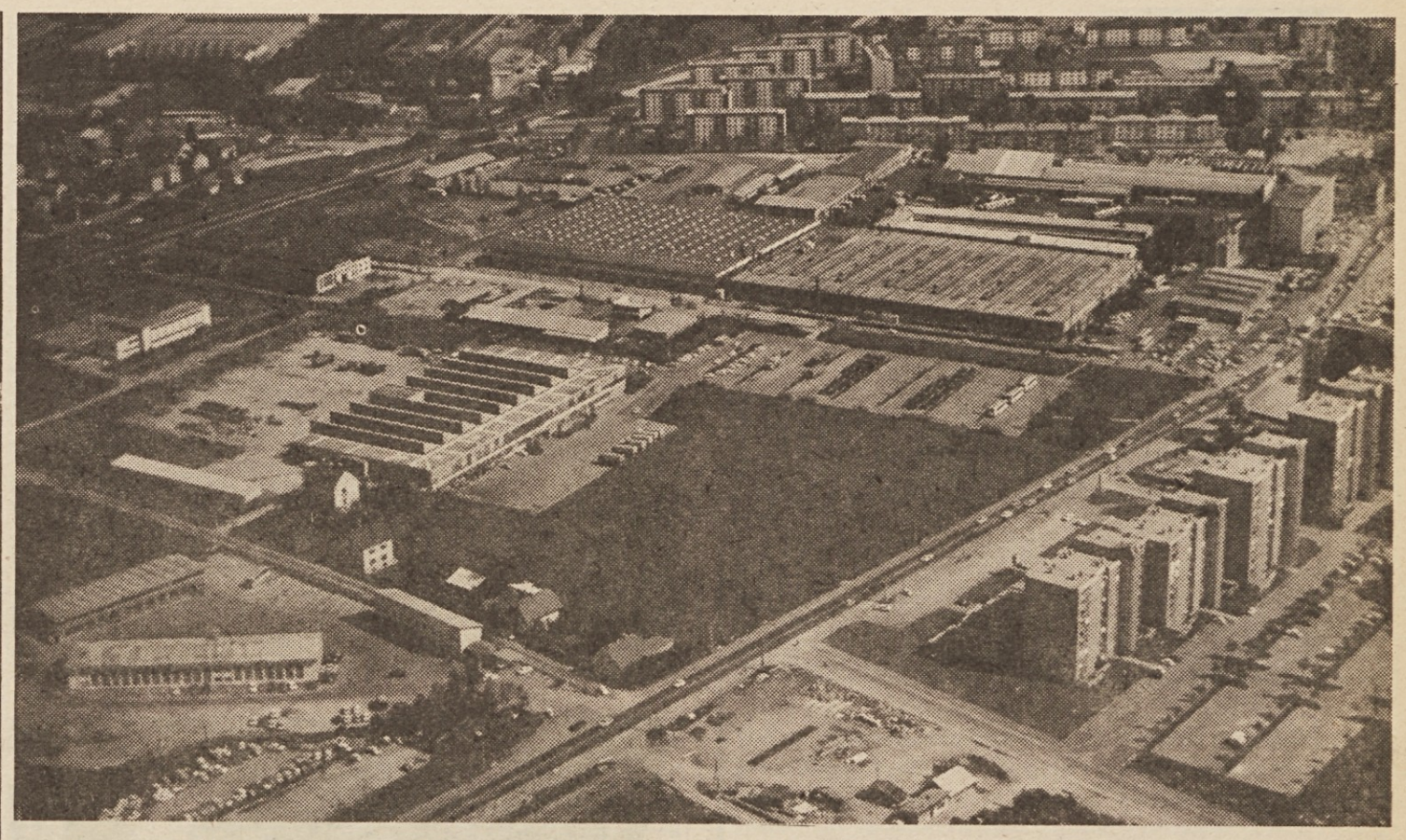

Začetki ljubljanske delovne organizacije Avtomontaža segajo 40 let nazaj, tja v leto 1936, ko so v Ljubljani ustanovili Avtomontažo d.d. Tedanji proizvodni program je bil dokaj podoben današnjemu, saj so izdelovali karoserije, poleg tega pa je bila ta delniška družba registrirana tudi za zastopstva, prodajo in servisiranje avtomobilov in za promet.

Tedanji položaj avtomobilske industrije v Evropi je bil takšen, da je spodbudil nastanek številnih manjših podjetij, ki so proizvajala avtomobilske in avtobusne karoserije. Ker pa je ta delniška družba kmalu zašla v težave oziroma je po dveh letih dobila novo ime — Avtomontaža d.d. in nov poslovni predmet, današnji 1100-članski delovni kolektiv Avtomontaža označuje kot svojo rojstno letnico leto 1936 in ne 1934.

Avtomontaža je že pred vojno hitro sledila tehničnemu napredku v svetu in je že tedaj veljala za solidnega proizvajalca. Nedvomno je bilo tako tudi zato, ker je imela za stalnega sodelavca enega največjih tehničnih strokovnjakov pri nas — inž. Stanka Bloudka.

Med vojno je bilo normalno delovanje Avtomontaže seveda onemogočeno. Omenimo pa naj, da je bila Avtomontaža med vojno mesto ilegalnega delovanja in odpora delavstva. Podjetje je pravzaprav postalo zatočišče ilegalcev in aktivistov OF.

Prva domača karoserija za osebni avto DKW-Triglav, ki so jo izdelali v Avtomontaži, je bila iz lesene konstrukcije in prevlečena s platnom. Tako je bila Avtomontaža prvi jugoslovanski proizvajalec karoserij in tudi danes je Avtomontaža naš največji proizvajalec karoserij za avtobuse. Prav tako je edini proizvajalec grelnih naprav za avtobuse, pomemben del njenega proizvodnega programa pa je tudi proizvodnja specialnih vozil.

Iz delavnic Avtomontaže bo letos prišlo več kot tisoč avtobusov. Na šasijah Magirusa in Scanie bodo avtobusi dolgi 12 metrov (to je največja dovoljena dolžina), za dober meter pa so krajši avtobusi na šasijah mariborske TAM, ki nosijo oznako 170 A 11. Te avtobuse naj bi v kratkem izboljšali, motor naj bi imel 190 KM, kar bo omogočalo vgrajevanje klimatskih naprav.

Avtobusi prihajajo s tekočih trakov v turistični, linijski in primestni izvedbi. Avtomontaža bo letos izdelala približno 50.000 sedežev šestih tipov, od najbolj navadnega lesenega do najbolj udobnega. Skratka, notranja oprema je različna in si jo kupec izbere ob naročilu avtobusa.

Zdaj pa v Avtomontaži uvajajo tudi proizvodnjo tako imenovanih minibusov. Gre za avtobuse z oznako OM 640. To so avtobusi z največ 30 sedeži. Povpraševanje po takšnih vozilih je veliko in Avtomontaža jih bo kmalu začela izdelovati serijsko.

Vsekakor moramo omeniti proizvodnjo tako imenovanih specialnih nadgradenj, ki so montirane na šasijah tovornjakov, avtobusov in drugih vozil. To so vozila, ki jih uporabljajo v različne namene, skoraj praviloma pa jih proizvajajo v manjših količinah.

Pred leti je morala Jugoslavija vse grelce za avtobuse uvažati, zato je pred 18 leti Avtomontaža navezala poslovne stike z vodilnim svetovnim proizvajalcem grelcev Webasto. To sodelovanje se je z leti že tako razširilo, da je prišlo do kooperacijskih odnosov. Avtomontaža je osvojila proizvodnjo tako toplozračnih kot toplovodnih grelcev in predvsem to proizvodnjo nameravajo v Avtomontaži v prihodnje še povečati.

V zadnjem času se precej govori o združevanju slovenske avtomobilske industrije; ljubljanska Avtomontaža ima pri tem združevanju pomembno vlogo, saj naj bi se okrog nje zbrali vsi slovenski proizvajalci karoserij. Poleg Avtomontaže pa je v Sloveniji še pet takšnih podjetij.

Kolektiv zre v prihodnost

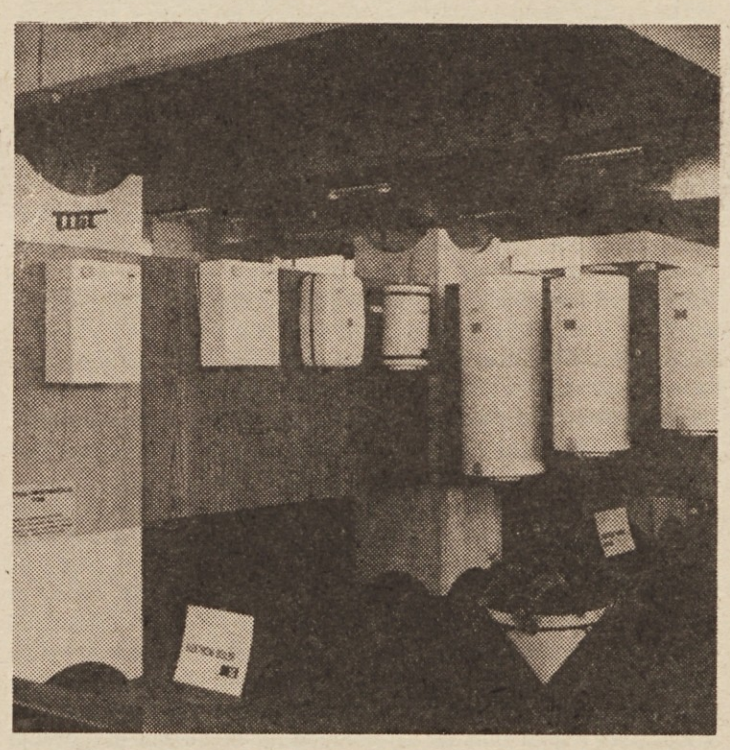

Zdi se, da lani in letos preživlja ljubljansko Elektro strojno podjetje TIKI eno izmed najtežjih let v svojem 27-letnem obstoju. Vzrok za težave ni morda v neustreznem proizvodnem programu ali pa v slabi kakovosti izdelkov, temveč v tipično jugoslovanskem problemu — to je v neprimernih cenah končnih izdelkov glede na cene repromateriala. To velja za letos, veljalo pa je tudi lani ob tem, da je TIKI imel težave s prodajo zaradi uvedbe novega plačilnega sistema.

Lani je bila na trgu sorazmerno velika kriza v prodaji bele tehnike, ki so jo praktično občutili prav vsi proizvajalci. Neposreden povod za zastoj v prodaji je bila vsekakor aprilska uvedba novega plačilnega sistema in tako je npr. v podjetju TIKI prišlo do tega, da je njihov partner, ki je pred tem naročal več vagonov bojlerjev, ki so poleg ventilacijskih enot edini proizvod podjetja, naročil le nekaj kosov.

Delavci podjetja TIKI so lani od aprila do junija proizvedli toliko bojlerjev, hkrati pa jih tudi tako malo prodali, da so jih imeli na zalogi okoli 50.000. Namesto v dveh izmenah so delali samo v eni, zaradi nizkih osebnih dohodkov je v tem času zapustilo podjetje približno 50 ljudi. Razumljivo je, da je padla tudi produktivnost, saj so delavci opravljali dela, za katera niso bili usposobljeni. V podjetju TIKI so namreč bili prepričani, da bo kriza minila in potem bo proizvodnja spet lahko normalno potekala.

To se je res zgodilo in septembra so potem že začeli s proizvodnjo, ki so jo načrtovali v začetku leta — to je nad 20.000 bojlerjev mesečno. Prodaja je oživela, pošle so tudi zaloge. Kljub temu pa bi veljalo dodati, da je imel TIKI z vskladiščenimi bojlerji veliko dodatnih stroškov, ker so bili nekaj mesecev nepravilno vskladiščeni zaradi pomanjkanja skladiščnih prostorov. Razumljivo je, da ob koncu leta plan ni bil dosežen in ostalo ji je le 3,7 milijona din, od česar so morali 3,1 milijona vplačati za posojilo manj razvitim, 600.000 din pa je šlo v sklad skupnih rezerv.

Letošnji plan je v primerjavi z lanskim dokaj ambiciozen. S približno 10 % manj zaposlenih naj bi dali na trg za 26 % več izdelkov kot lani. Seveda pa primerjava z lanskim letom ni najbolj primerna zaradi že navedenih težav, vendar pa bo letošnje leto v primerjavi z letom 1975, ki je bilo doslej v poslovanju TIKI rekordno, kar za 10 % boljše s tem, da je število zaposlenih za 10 % manjše kot pred dvema letoma. Velja pa še dodati, da TIKI v zadnjih letih ni mogel vložiti večjih denarnih sredstev v novo tehnologijo, kar torej pomeni, da bodo letošnji rezultati odraz večje produktivnosti oziroma boljše organizacije dela.

Če je TIKI lani imel težave s približno štirimesečnim zastojem v prodaji, ga pa letos tare problem cen. Cene njegovih proizvodov so pod kontrolo Zveznega urada za cene in zadnji popravki cen so bili sprejeti lani decembra, ko so jugoslovanski proizvajalci dosegli 11,3 % višje cene. Pred tem se cene dve leti niso nič spremenile. Od leta 1974 do danes pa je npr. cena pločevine, ki je osnovni materi al pri proizvodnji bojlerjev, porasla od 300 din na 1100 din za kg. Podobno so se gibale tudi cene drugih repromaterialov, v strukturi cene bojlerja pa kar 80 % odpade na pločevino oziroma druge materiale. Te številke dovolj zgovorno dokazujejo, da so jugoslovanski proizvajalci bojlerjev v velikih škripcih, da poslujejo praktično brez akumulacije in si izplačujejo nizke osebne dohodke. Cene bojlerjev bi morale biti za približno 25 % višje — in takšen zahtevek je že pred Zveznim zavodom za cene.

V Jugoslaviji je 5 proizvajalcev bojlerjev, vendar je TIKI največji (na področju proizvodnje bojlerjev se uvršča na drugo mesto v Evropi — takoj za SIEMENS) in daje kar dve tretjini jugoslovanske proizvodnje. Medtem ko drugi proizvajalci proizvajajo tudi druge izdelke, je TIKI zgolj proizvajalec bojlerjev in ventilacijskih naprav, kar njegov položaj v sedanjem položaju s cenami še otežuje. TIKI bo letos poslal na trg okoli 300.000 bojlerjev vseh velikosti in približno 100.000 ventilacijskih enot.

»Izpolnitev letošnjega načrta je največ, kar lahko naredimo s sedanjim strojnim parkom,« je poudaril pomočnik glavnega direktorja Franc Selan. To torej pomeni, da bo moral TIKI poleg skladišča, ki ga sedaj dograjuje, začeti misliti tudi na zamenjavo strojev. Zamenjal naj bi jih že letos oziroma prihodnje leto.

TIKI je doslej v glavnem proizvajal bojlerje, katerih kotlički so bili pocinkani. Na zahodu so začeli takšen način zaščite kotlov opuščati, ker so vode vedno bolj agresivne. Postopoma so evropski proizvajalci začeli prehajati na emajliranje, zaščito s teflonom ali pa s plastificiranjem. TIKI se je odločil za plastificiranje, kajti ta sistem je čist, ne onesnažuje okolja in zato je moč tako proizvodnjo vpeljati tudi na takšni lokaciji, kot jo ima TIKI danes, to je praktično v središču mesta. Snov za plastificiranje (rilsan) bo TIKI uvažal iz Francije, naprave za plastifikacijo pa bo kupil na Danskem.

Z nemškim partnerjem JUNKERS je TIKI sklenil že pred leti kooperacijsko pogodbo za proizvodnjo plinskih bojlerjev in plinskih etažnih peči. V preteklem letu pa se je pogodba razširila tudi na izdelavo električnih grelnikov vode, izdelanih iz posebnih plastičnih mas. Pri razgovorih z zahodnonemškim partnerjem glede dobave električnih bojlerjev je TIKI ugotovil, kako visoko kakovost izdelka zahteva zahodnoevropski trg in rezultati so presenetljivi. Izkazalo se je namreč, da so TIKI kot njegovi kooperanti sposobni doseči ali pa celo preseči kakovost konstrukcije, ki jo zahtevajo v razvitih državah in morda bi lahko napisali tudi to, da se je ta pogodba nekoliko zavlekla predvsem zaradi tega, ker je imel znani nemški dobavitelj težave pri izdelavi orodij za pihanje plastičnih kotličkov. »Da pa so naši izdelki včasih slabši od tujih je vzrok zgolj v tem, da ne moremo uporabljati najboljših materialov za izdelavo, ker so pri nas občutno predragi« so poudarili v TIKI. Do kooperacije z električnimi bojlerji z nemškim partnerjem je prišlo zato, ker TIKI doma ni imel vseh potrebnih polizdelkov za plinske bojlerje. Z izvozom električnih bojlerjev na nemški trg pa si je ustvaril devizna sredstva za nakup sestavnih elementov pri plinskih bojlerjih, za katere so mu zaradi dragih strojnih naprav ne izplača organizirati proizvodnje doma. Pri tej kooperaciji je zanimivo tudi to, da so se nemški sindikati upirali temu sodelovanju oziroma uvozu električnih bojlerjev iz Jugoslavije, vendar pa je obveljala beseda nemškega proizvajalca, ki je v tej kooperaciji videl tudi dobiček zase.

Skupaj s cerkniško ETO pa se TIKI pripravlja na gradnjo nove tovarne v Idriji, kjer naj bi se zaposlili tudi rudarji iz Rudnika živega srebra. Delitev med ETO in TIKI bo izgledala takole: TIKI bo delal zunanje dele, notranje pa v Idriji (idrijska tovarna bo v okviru ETE), gre pa za elemente, ki jih TIKI sicer že dela, proizvodnjo pa bo treba povečati. Elaborat za tovarno je že izdelan. Tako bo plinski bojler postal v celoti izdelek domače proizvodnje.

Letos in prihodnje leto bo TIKI predvidoma investiral 13,5 milijona din v nov obrat za plastifikacijo (potem bo odpadla cinkarna), v nov strojni park pa bo vložil približno 10 milijonov din.

Velikan brez primere

Slovin šteje danes približno 5000 zaposlenih in ima več kot 5000 zasebnih kooperantov. Lani je ustvaril 2,65 milijarde din skupnega dohodka. Slovin ima kleti za več kot 6600 vagonov vina, 29 polnilnih linij in približno 7600 ha kmetijskih površin. Leta 1975 je proizvedel 9150 vagonov brezalkoholnih pijač, 6000 vagonov vina in žganih pijač — na zahodni trg je izvozil 2058 vagonov — lastno kmetijsko proizvodnjo, predvsem sadja, živine in drugih kmetijskih pridelkov.

Slovin ima danes 20 temeljnih organizacij združenega dela: Beograd — polnilnica coca-cola Zemun; Bizeljsko—Brežice, kmetijstvo in vinarstvo Brežice; Vital, brezalkoholna dejavnost Celje; Hadžići, polnilnica coca-cola Hadžići; Slovenija vino, alkoholna in brezalkoholna dejavnost Ljubljana; Ljutomerčan, kmetijstvo in predelava Ljutomer; Vinag, alkoholna in brezalkoholna dejavnost Maribor; Krajina vino, kmetijstvo, alkoholna in brezalkoholna dejavnost Negotin; Vinarska vizba, vinogradništvo, kmetijstvo, alkoholna in brezalkoholna dejavnost Ohrid; Kmetijstvo, kmetijska dejavnost Ormož; Obrat za kooperacijo, kmetijska dejavnost Ormož; Palić, vinogradništvo in sadjarstvo Palić; Klet, alkoholna in brezalkoholna dejavnost Palić; Levač, Kmetijstvo in vinogradništvo Rekovac; Sarajevo — alkoholna in brezalkoholna dejavnost Sarajevo; Skopje — brezalkoholna in alkoholna dejavnost Skopje; Zagreb — polnilnica coca cola Zagreb; Cockta, brezalkoholna dejavnost Zemun; Žalec — polnilnica coca cola Žalec in temeljna organizacija združenega dela Lipljan, polnilnica coca cola iz Lipljana.

Ko je bilo leta 1947 v Ljubljani ustanovljeno podjetje Slovenija vino, današnji predhodnik Slovina, je bilo registrirano kot trgovsko izvozno-uvozno podjetje z alkoholnimi pijačami. Podjetje je tedaj zaposlovalo osem delavcev, danes pa ima 20 temeljnih organizacij združenega dela s približno 5000 zaposlenimi. Trgovini so se pridružili še kmetijstvo in predelava, gostinstvo in proizvodnja alkoholnih ter brezalkoholnih pijač.

Podjetje je bilo do sredine petdesetih let usmerjeno v glavnem v izvoz vin s področja Slovenije. Slovin je tedaj oral ledino pri izvozu našega vina, saj je bil praktično prvi, ki je ponudil tujcem slovenska vina. Kljub težavam, ki so nastale zaradi pomanjkljive opreme, je tedanjemu podjetju Slovenija vino uspelo uveljaviti na tujih trgih vina slovenske in jugoslovanske proizvodnje.

Leta 1956 je k Slovenija-vino pristopilo podjetje Vinea iz Ljubljane in tedaj je Slovenija-vino postalo tudi pomembno podjetje na domačem trgu. Hkrati je podjetje močno razvilo tudi proizvodnjo brezalkoholnih pijač, predvsem kokte, osvežilnega napitka visoke kvalitete in iz domačih surovin.

Desetletno obdobje od leta 1962 naprej pa je za Slovenija-vino značilno kot obdobje integracijskih procesov na območju vse Jugoslavije in kot obdobje zagotavljanja lastne surovinske ter proizvodne baze. Značilnost teh integracijskih gibanj je razširitev dejavnosti z ustanovitvijo lastnih obratov in pripojitev drugih podobnih obratov po vsej Jugoslaviji.

Na čistih obojestranskih poslovnih interesih so se pripojile k Slovenija-vinu oziroma današnjemu Slovinu naslednje delovne organizacije: leta 1965 Vino Brežice, leto pozneje Vinarska vizba Ohrid, 1967 Krajina vino iz Negotina, leta 1968 Vinag iz Maribora in Kmetijski kombinat Jeruzalem iz Ormoža, leto pozneje proizvodno in prodajno podjetje z alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami Patrija iz Sarajeva, leta 1970 kmetijska zadruga Jedinstvo iz Rekovca, 1971 kmetijska zadruga Bizeljsko in vinogradniško sadjarsko podjetje Palić ter leta 1972 vinogradništvo živinorejski kombinat Ljutomer in leta 1974 Vital iz Celja.

Z naštevanjem pripojenih podjetij smo se praktično sprehodili po vsej Jugoslaviji — od Triglava do Gevgelije, od Jadranskega morja do Panonske nižine. Zato delavci Slovina včasih pravijo, da so Jugoslavija v malem in v resnici so, saj so njihovi delavci praktično vseh jugoslovanskih narodnosti v Jugoslaviji, njihovi obrati pa v vseh republikah.

Obenem z integracijskimi tokovi na vinarskem in kmetijskem področju pa je Slovin realiziral tudi veliko nalog, ki si jih je zadal glede proizvodnje brezalkoholnih pijač. Od leta 1963 so ustanovili obrate za proizvodnjo in prodajo brezalkoholnih pijač v Zemunu, Paliću, Skopju, polnilnico coca cole v Zagrebu, Beogradu itd. Opravili pa so tudi rekonstrukcijo in razširili kletne ter polnilne zmogljivosti v Ljubljani (leta 1966 in 1971), leta 1970 so podobna dela opravili tudi v Negotinu, Rekovcu in Vinarski vizbi v Ohridu. Že leta 1967 je Slovin sklenil licenčno pogodbo z ameriško tvrdko The Coca cola export Corporation iz New Yorka, tri leta pozneje pa še z znano tvrdko Schweppes iz Londona. S tem je Slovin uvedel na jugoslovanski trg nove in najkvalitetnejše brezalkoholne napitke.

Tako je Slovin od leta 1972 naprej, ko so bile integracije v glavnem zaključene, prav tako pa tudi realiziran program proizvodnje brezalkoholnih napitkov, trgovsko-proizvodna organizacija, ki ima zelo pomemben delež pri trgovanju z alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami, v vinarstvu, proizvodnji brezalkoholnih pijač in v kmetijstvu. To toliko bolj, ker so leta 1973 odprli tudi polnilnico brezalkoholnih pijač v Ljubljani in obrat coca cole v Hadžićih, lani pa še v Lipljanih na Kosovem. Sedaj se v Slovinu pripravljajo na integracijo z ljubljansko Grudo, Slovin pa tudi sodeluje pri gradnji prve slovenske tovarne sladkorja v Ormožu.

Po skoraj treh desetletjih trdega in ustvarjalnega dela je Slovin zasedel vodilno mesto v svoji dejavnosti. Slovin je postal velikan, ki prek temeljnih organizacij združenega dela povezuje primarno kmetijsko dejavnost s proizvodnjo in predelavo sadja, živine in mesnih izdelkov, žitaric, močnih krmil, vina in drugih alkoholnih pijač, brezalkoholnih pijač, sirupov in aromatov. Kmalu pa bo za proizvodnjo sladkorja v lastni režiji prideloval tudi večje količine sladkorne pese. Rdeči zaščitni znak Slovina — majolka, in Bacchus s ključem v roki je znan skoraj slehernemu Jugoslovanu. Slovin je pravzaprav primer, ki kaže, kako je možno uveljaviti načela o enotnem jugoslovanskem tržišču, je pa tudi dokaz, da nobene razlike v jeziku, nacionalnosti, stopnji razvitosti in druge ne morejo biti ovira v gospodarskem sodelovanju in krepitvi bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov, če je to v skupnem interesu delovnih ljudi.

Ne smemo pa prezreti tudi sodelovanja z zasebnimi kmetijskimi proizvajalci. Sodelovanje, združevanje in vključevanje zasebnih kmetov v združeno delo nastaja in se oblikuje kot rezultat potrebe po neposrednem sodelovanju v združenem delu in odločilno posega v preobrazbo zasebnega kmetijstva. V kooperacijske odnose so doslej zajeti kmetje na področju Ormoža, Ljutomera, Bizeljskega, Rekovca, Palića in Negotina.

V Slovinu pa ugotavljajo, da jim sedanja organizacijska oblika postaja že pretesna. Dosežena raven proizvodnih zmogljivosti, sodobna tehnologija, uvajanje računalniškega sistema, novih proizvodov itd. Zahteva nove organizacijske rešitve pri koordinaciji in usklajevanju proizvodnih in poslovnih procesov. Zato so v Slovinu v skladu z ustavo in zakonom o združenem delu začeli snovati in oblikovati nov projekt samoupravne organiziranosti delovne organizacije Slovin. Bistvo teh sprememb je, da se bodo TOZD združevale v posamezne delovne organizacije, le-te pa v sestavljeno organizacijo združenega dela — SOZD Slovin. Posamezne TOZD se bodo združevale v delovne organizacije glede na proizvodno, dohodkovno, tehnološko in organizacijsko povezanost ter glede na pravice in dolžnosti iz minulega dela. S tem bodo skupni interesi v proizvodnji, prometu blaga in storitev, delitvi dela in specializaciji, razvojnih programih, skupnih naložbah itd. še bolj neposredno uveljavljeni.

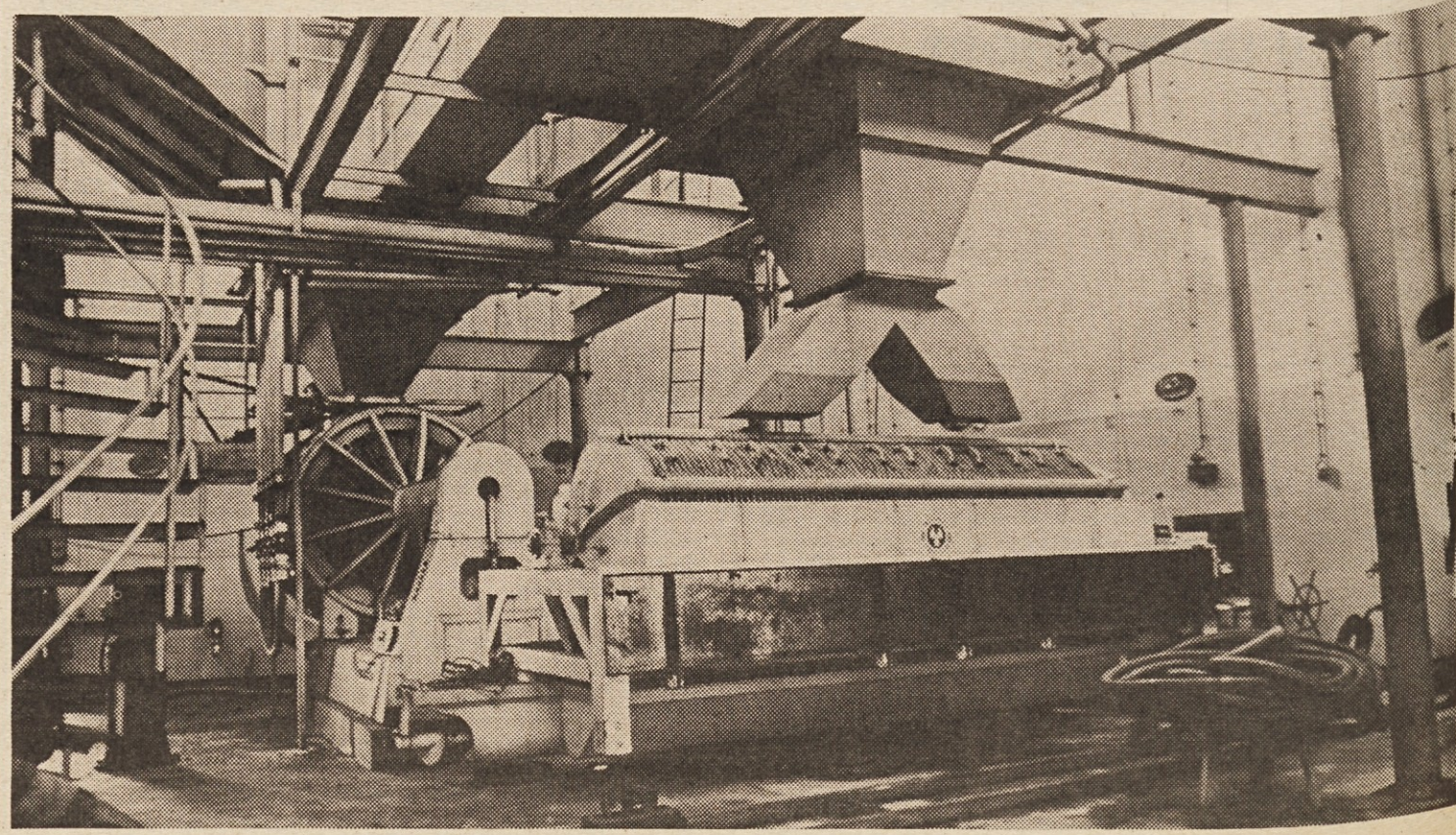

slovenija avto

Dosledno po začrtani poti

Delovna organizacija Slovenija avto, ki te dni praznuje 30 let uspešnega dela na področju opravljanja trgovinske dejavnosti s proizvodi cestnih vozil, je bila ustanovljena leta 1947 z odločbo tedanje vlade Ljudske republike Slovenije kot naslednik državnega podjetja Jugoavto, direkcije za Slovenijo. Že od ustanovitve dalje je podjetje oskrbovalo naše gospodarstvo in druge porabnike z vsemi vrstami cestnih vozil, nadomestnih delov, s splošnim in elektro avtomaterialom, gumami ter orodjem idr.

Delovna organizacija Slovenija avto, ki danes šteje 1295 delavcev, je organizacija združenega dela, ki jo sestavlja 13 temeljnih organizacij združenega dela, od tega 8 trgovinske dejavnosti, 5 servisne dejavnosti in delovna skupnost skupnih služb. Med TOZD trgovske dejavnosti sodijo TOZD za prodajo na debelo, in sicer: Zastava, CKM, VELO, TRG, KEG, TOZD za prodajo na drobno: Prodaja na drobno, Ljubljana, Avtomotor, Celje, in Avtoimpex, ki se ukvarja z zunanjetrgovinskimi posli. Od servisnih dejavnosti pa TOZD: Servis Zastava Vič, Servis Bežigrad, servis Krško, servis Vrhnika s svojo delovno enoto v Logatcu in servis Koper. Sedanja struktura oz. organiziranje Slovenija avta je bila izoblikovana 1. 7. 1974. leta, ko so se delavci na zborih odločili za združitev 13 temeljnih organizacij in delovne skupnosti skupnih služb. S tem se je Slovenija avto kot DO že takoj vključila v uresničevanje določil nove ustave. Poleg tega si Slovenija avto v zadnjem času prizadeva uresničiti tudi določila zakona o združenem delu, ki zadolžuje trgovine za povezovanje s proizvodnjo. Tako imajo samoupravni organi in vsi delavci pred seboj velike naloge za povezovanje trgovine z industrijo, pri čemer zavzemata najpomembnejši mesti predvsem zavod CZ, Kragujevac in Tomos Koper. DO Slovenija avto zaposluje 1295 delavcev, ki so v letu 1976 ustvarili blizu 3 milijarde celotnega dohodka.

Kot smo že zapisali, je bila DO Slovenija avto ustanovljena 1947. Tedaj je obstajala maloprodajna mreža po skoraj vseh večjih mestih Slovenije, v Mariboru, Celju, Novem mestu, Postojni, Kopru. Glavni namen je bilo oskrbovanje obstoječega voznega parka v LR Sloveniji z nadomestnimi deli ter vozili. V nadaljnjih letih svojega poslovanja do leta 1953 je imelo podjetje Slovenija avto konsignacijo in zastopstva za različne tuje avtomobilske proizvajalce, kot so Mercedes Benz, General Motors, OM, Bosch, Michelin in več specializiranih tovarn avtomobilske stroke.

Leto 1953 pomeni začetek reorganizacije do tedaj enotne prodajne mreže s programom za vso Slovenijo. Iz tedanjega podjetja Slovenija avto so se začele poslovalnice po različnih mestih Slovenije osamosvajati, nastala so nova podjetja, kot so Ferromoto Maribor, Avtomotor Celje, Novotehna Novo mesto, Trgoavto Koper, Volan Ljubljana, Avtotehna Ljubljana. Tako se je tedanji Slovenija avto, ki mu lahko rečemo, da je zibelka sedanjih avtomobilskih podjetij v Sloveniji, odločil, da opusti vsa zastopstva podjetij iz tujine in se že tedaj, leta 1953, dolgoročno usmeri v poslovanje z domačo industrijo. Odločitev ni bila lahka, saj sta bili takrat domača avtomobilska in motorna industrija šele na začetku svojega razvoja in sta potrebovali organizirano in usposobljeno prodajno mrežo. Tej potrebi je podjetje Slovenija avto prisluhnilo in je še danes med vodilnimi trgovskimi podjetji, ki oskrbujejo tržišče z avtomobili, motorji, opremo vozil domačih tovarn. Slovenija avto se je tako razvijal v največjo trgovinsko organizacijo z izdelki domače industrije cestnih vozil: zavodov CZ, TAM Maribor, FAP Priboj, Tomos Koper, Rog Ljubljana idr. Sodeloval je tudi z vso jugoslovansko spremljajočo industrijo.

Vedno večji vzpon motorizacije v Sloveniji in v Jugoslaviji pa je podjetju narekoval tudi širjenje maloprodajne mreže — predvsem v SR Sloveniji pa tudi v jugoslovanskem prostoru. V obdobju zadnjih 10 let je podjetje Slovenija avto neposredno in prek integracijskih procesov razvilo maloprodajno mrežo v vsej Jugoslaviji in ima prodajalne v skupni površini 6.850 kv. m.

Od leta 1959 je podjetje Slovenija avto preusmerilo vlaganje akumulacije v razvoj servisne mreže. Tako ima danes servise v Ljubljani (2), na Vrhniki, v Logatacu, v Kopru, Krškem in na Ravnah.

Poleg prodajnih mest in servisov pa ima podjetje Slovenija avto še svoja predstavništva na Reki, v Beogradu, Skopju, Splitu in v Novem Sadu. Najpomembnejšo integracijo v zadnjem razvojnem obdobju so v Slovenija avto izvedli leta 1967, ko je prišlo do pridružitve Avtomotorja Celje . S pripojitvijo Avtomotorja Celje k Slovenija avtu se je Slovenija avto še bolj utrdil v širšem slovenskem prostoru, saj zavzema kot DO na področju avtomobilske industrije vodilno mesto v slovenskem prodajnem prostoru s cestnimi vozili, rezervnimi deli in opremo, v jugoslovanskem prostoru pa se uvršča med najpomembnejše specializirane trgovinske organizacije.

Tudi na področju zunanje trgovine je DO Slovenija avto razvila in razširila svoje poslovanje zunaj meja Jugoslavije, predvsem v vzhodno evropskih državah. Tako je tovarna Motorradwerk iz Nemške demokratične republike prav letos na Beograjskem sejmu slavnostno izročila Slovenija avtu že 50.000 motor , ki ga je tovarna izvozila v Jugoslavijo. Od zunanjetrgovinskih partnerjev je podjetje prejelo tudi številna častna priznanja in diplome.

Najpomembnejši del asortimenta DO Slovenija avto, ki ima sedež na Celovški 150 v Ljubljani, kamor se je preselila leta 1971, ko je kupila tedanjo garažno hišo in jo preuredila v upravne prostore, so izdelki domače avtomobilske industrije. Pri tem vodi CZ, saj je lani Slovenija avtu prodal več kot 16.000 osebnih vozil, s čimer se uvršča na prvo mesto v Sloveniji in med dve največji delovni organizaciji v Jugoslaviji. Poleg vozil zastava pa je Slovenija avto tudi najpomembnejši prodajalec za Tomosove in Rogove izdelke (kolesa, motorna kolesa, izvenkrmni motorji ter motorji iz uvoza MZ, ČZ, JAWA, idr.). Ne smemo pozabiti tudi tovarne TAM iz Maribora, ki prek Slovenija avta prodaja težka vozila, dostavna vozila in specialna vozila, gradbeno opremo in gradbene stroje. V asortimentu Slovenija avta so tudi osebna vozila cimos. Poleg cestnih vozil pa oskrbuje Slovenija avto tržišče tudi z vso dodatno opremo za vozila (gume, avtoelektrični izdelki, drobna oprema idr.) , proizvodnjo oskrbuje z reprodukcijskim materialom.

Vse večja motorizacija v Sloveniji je zahtevala tudi razvito mrežo servisov. Tako je Slovenija avto postopoma odprl pet servisov v različnih krajih Slovenije. Med največje vsekakor sodi servis Zastava na Viču, ki je bil tudi prvi servis v Sloveniji avtu in je kasneje postal specializirani servis za Zastavina vozila. Drugi servis v Ljubljani je v Samovi ulici, ki poleg servisov za vozila iz Kragujevca servisira tudi vozila citroën in cimos. Na Vrhniki je servis za vozila škoda in wartburg, v sestavi tega servisa pa je tudi kleparsko-ličarska delavnica v Logatcu. Tudi na slovenski obali ima Slovenija avto svoj servis v Kopru in delovno enoto v Luciji, kjer popravljajo motorje in motorje za čolne, v servisu v Kopru pa vse storitve za vozila zastava, kakor tudi tehnične preglede . Lani so delavci v TOZD servis Krško pridobili nove prostore za popravilo vozil in tudi sodobno urejen prostor za opravljanje tehničnih pregledov, servis v Krškem edini v Posavju opravlja te storitve.

SKRB ZA DELOVNEGA ČLOVEKA

Pri tako velikem številu zaposlenih je potrebna tudi skrb za delovnega človeka na delovnem mestu in zunaj delovnega območja Slovenija avto. Veliko sredstev vložijo za nakup, adaptacijo stanovanj, veliko jih namenijo za posojila za stanovanja. Tako so doslej rešili že blizu 350 stanovanjskih problemov svojih delovnih ljudi.

Družbena prehrana v podjetju Slovenija avto je dokaj dobro urejena, saj imajo na Celovški cesti 150 svoj obrat družbene prehrane. Tudi za počutje delavcev v času letnih dopustov in zimskih počitnic je kar dobro poskrbljeno. Podjetje ima svoj počitniški dom na Velem Lošinju s 17 sobami in 54 ležišči. Ta dom so odprli leta 1975, predtem pa so delavci letovali v svojem počitniškem domu v Ankaranu in še leta nazaj v Crikvenici v Selcah in po zasebnih sobah na jadranski obali. Imajo pa tudi 16 avtomobilskih prikolic, ki so postavljene ob različnih kampih ob jadranski obali od Kopra do Makarske. Delavci Slovenija avta pa imajo počitniški dom tudi v Kranjski gori z zmogljivostjo 15 ležišč.

Tudi kulturnemu življenju delavcev posvečajo v Slovenija avtu veliko pozornosti. Tako imajo redne abonmajske karte za dramo in opero, organizirajo pa tudi skupinske oglede vseh pomembnejših kulturno-zabavnih prireditev v Ljubljani. Poskrbljeno je tudi za delovne žene-matere, saj je ta ljubljanski kolektiv med prvimi odprl svoj vzgojnovarstveni zavod. V tem VVZ, ki je tik ob upravni stavbi na Celovški cesti 150, je prostora za približno 70 otrok zaposlenih delavcev. Otroški varstveni zavod so bili odprli leta 1973 in je bil najlepše darilo materam in ženam za 8. marec.

V podjetju Slovenija avto, kjer je pretežna večina mladih delavcev, se je pokazala potreba tudi po organizirani športno rekreacijski dejavnosti. Ekipe in posamezniki uspešno zastopajo Slovenija avto na različnih tekmovanjih. Tako so kot ekipa med rednimi udeleženci tekmovanja ŠIMIJ, v zimskem času pa smučarskega prvenstva avtomobilske industrije Slovenije. Na športno rekreativnem področju so v zadnjih dveh letih dosegli dokaj solidne rezultate tako glede množičnosti kot uspehov tekmovanja. Med rednimi oblikami je tudi vsakoletni pohod ob žici okupirane Ljubljane, vsi na kolo za zdravo telo ter vse druge TRIM akcije. TRIM in športna rekreacija sta razviti tudi v Celju in v Krškem, v Kopru ter Beogradu. Delavci temeljnih organizacij tekmujejo tudi za pokal Slovenija avta. V tej največji avtomobilski hiši so leta 1974 ustanovili AMD Slovenija avto. Mlado društvo je v dveh letih svojega obstoja doseglo zavidljiv vzpon in uspeh . Lani je bil član AMD Slovenija avto kar trikrat državni prvak in tudi proglašen za najboljšega voznika leta. Ti rezultati so sad uspešnega in načrtnega dela v društvu, hkrati pa tudi velikega razumevanja vseh delavcev v Slovenija avtu, po katerem društvo nosi ime.

DRUŽBENOPOLITIČNA AKTIVNOST

Delovna organizacija Slovenija avto se aktivno vključuje v družbenopolitično življenje občine Šiška pa tudi mesta Ljubljane. Zelo aktivna je sindikalna konferenca. Lani je OOS TOZD servis Bežigrad dobila za svoje delo srebrni znak Zveze sindikatov Slovenije. Letos pa je konferenca osnovnih organizacij sindikata Slovenija avto prejela enako priznanje za svoje delo v tridesetih letih. Sindikalna konferenca je omogočila svojim članom letovanja in druge oblike rekreacije, poleg tega pa je čutiti vpliv sindikata pri vseh dogajanjih v podjetju. Sindikalna konferenca se je učinkovito v ključila v razpravo o ZZD kot tudi v razprave o združitvi temeljnih organizacij v DO; v OO ZK je včlanjenih blizu 140 komunistov. Komunisti so se med prvimi vključili v razpravo o ZZD pa tudi v njegovo uresničevanje, kar je še posebej pomembno za Slovenija avto, saj jih zakon zavezuje za povezovanje z industrijo.

GOSPODARJENJE

Združitev TOZD v Slovenija avto je pripomogla k še močnejšemu naraščanju realizacije, v kateri ima največji delež realizacija trgovskega blaga. Promet se je od leta 1973 do 1976 podvojil in je znašal v letu 1976 skoraj 3 milijarde novih dinarjev plačane realizacije. Prvi meseci leta 1977 pa obetajo še nadaljnje povečanje. V obdobju 1973—1976 se je število zaposlenih povečalo za nekaj več kot dvesto delavcev. Dohodek za delitev na zaposlenega se je v tem času povečal za dobro polovico, osebni dohodki pa za 60 %. Leta 1976 je znašal poprečni osebni dohodek na zaposlenega 3.919 din. Sredstva za sklade so se v treh letih povečala za več kot polovico. Družbeni bruto proizvod se je skoraj podvojil in je leta 1976 znašal blizu 180 milijonov dinajrev, s čimer se Slovenija avto uvršča med največje organizacije združenega dela v svoji stroki v SFRJ. Leto 1976 so vse temeljne organizacije v DO Slovenija avto sklenile s pozitivnim rezultatom. Osnovna usmeritev Slovenija avta bo še naprej povezana z domačimi proizvajalci cestnih vozil, pri čemer nameravajo predvsem razširiti maloprodajno in servisno mrežo.

Color MEDVODE

Vsa razmišljanja veljajo smotrnemu gospodarjanju

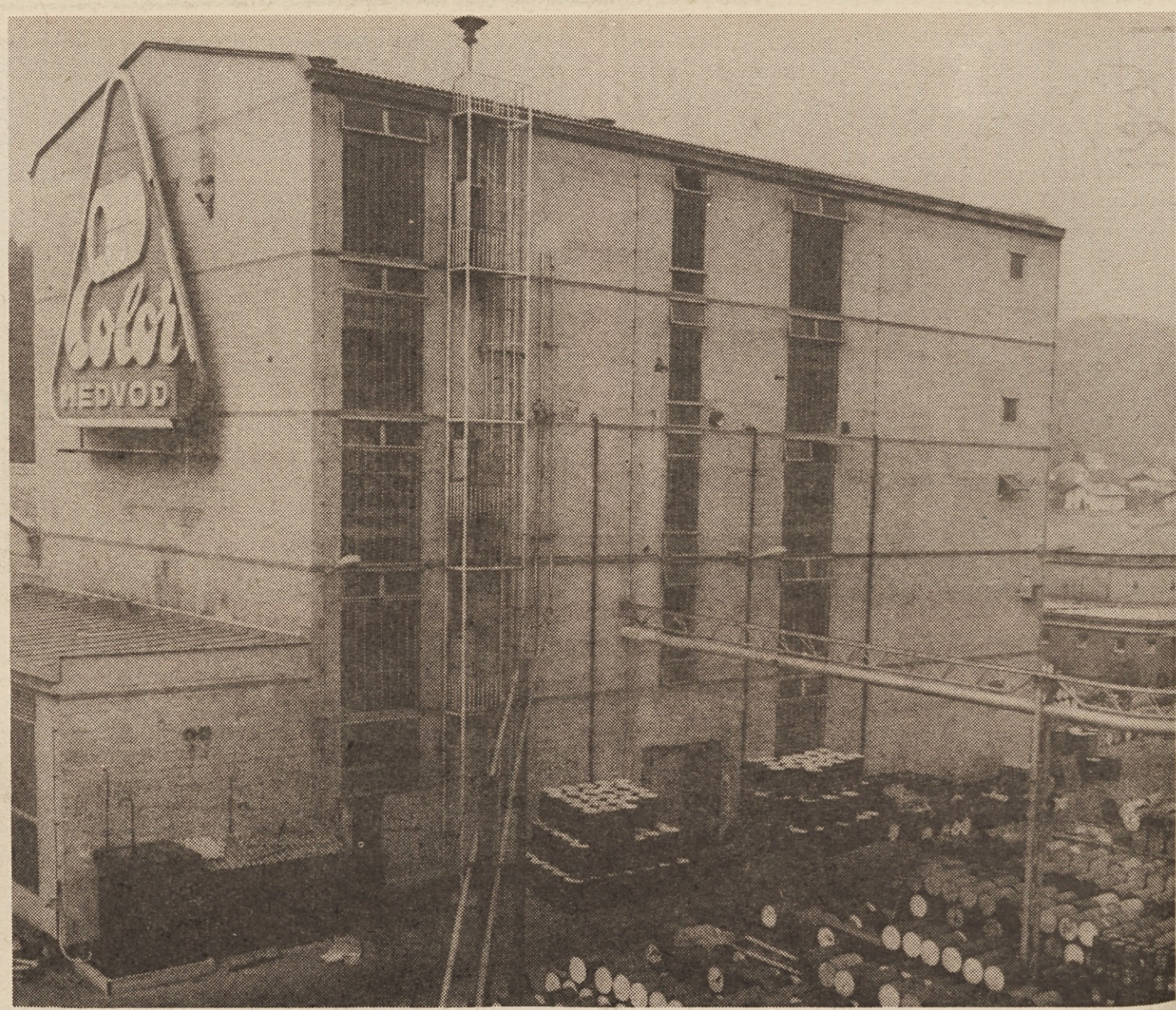

Color je že zdavnaj zakoračil prek meja naše ožje domovine. Kakovost izdelkov, v glavnem sintetičnih lakov in umetnih smol, je podjetju utrdila sloves doma in v svetu.

Kako si lahko razlagamo ta uspeh? V precejšnji meri gotovo z dolgoletno tradicijo tovarne, tradicijo, ki je povezana z nenehnim izboljševanjem izdelkov, tenkočutnim posluhom za zahteve tržišča, s skrbjo za stalen dvig kakovosti. Po drugi strani pa je to vse prispevalo tudi k odličnim poslovnim odnosom na domačih in tujih trgih.

Tovarna iz Medvod »Color« je lani prodala 22.837 ton različnih izdelkov in presegla plan realizacije za 5,1 %. Lahko bi še več, ko jih ne bi »držala nazaj« premajhna in neustrezna skladišča, ki ne dovoljujejo večjih zalog v proizvodnji in tudi ne velikih serij. Pa še nekaj velja povedati: lani je podjetje poslalo na tuje trge 5599 ton svojih izdelkov, kar je za 91 % več kot predlani. Sicer pa znaša vrednost vsega lanskoletnega izvoza več kot 113 milijonov dinarjev in je za 77 odstotkov večja od iztržene v letu 1975.

Dobri rezultati gospodarjenja pa Colorjevih delavcev niso uspavali v samozadovoljstvu. Tako so nedavno načeli vprašanje, kaj storiti, da bi bilo poslovanje še bolj gospodarno. Tako so načeli vprašanje o prihranikih: v embalaži še vedno ostajajo manjše količine surovin ali izdelkov. Ko bi uspeli prihraniti na surovinah in embalaži samo pol odstotka teh »ostankov« bi to zneslo na leto kar 175 ton — ali tri in pol milijona dinarjev prihranka!

Ali naslednji primer: tovarna izdela na tisoče izdelkov, pri marsikaterem pa bo treba razmisliti, ali bo možno to ali ono surovino iz uvoza nadomestiti z domačo. S tem bi prihranili dragocene devize. In čeprav so v tovarni na tem področju že mnogo storili, še vedno ugotavljajo, da niso izkoristili vseh možnosti.

V Colorju tudi razmišljajo o tesnejšem sodelovanju s tovarnami, ki proizvajajo podobne izdelke, nimajo pa zagotovljenega trga. Te tovarne naj bi v prihodnosti izdelovale za Color nekatere izdelke. Pa tudi Color sam povečuje proizvodnjo. Tako bo TOZD Smole z rekonstrukcijo svojega obrata močno povečala zmogljivosti (od 7 tisoč na 14 tisoč ton) in temu primerno povečala tudi svoj izvoz. V TOZD Premazi predvidevajo do leta 1980 močno povečanje proizvodnje — od 17.600 ton v letu 1975 na 28.200 ton v letu 1980.

oad

TOZD STROJNO KOVINSKA INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA SKIP LJUBLJANA

Prvi domači bager

Strojno kovinsko industrijsko podjetje SKIP iz Ljubljane je bilo ustanovljeno leta 1949. SKIP je bolj ali manj uspešno posloval kot samostojna delovna organizacija vse do novega leta 1975, ko so se delavci odločili za združitev z industrijskim montažnim podjetjem IMP-Ljubljana.

SKIP se je že od vsega začetka ukvarjal s proizvodnjo strojev in strojnih naprav, kovinskih konstrukcij, rezervoarjev, cistern, silosov itd. Tudi po združitvi je proizvodni program ostal v bistvu enak, razlika je le v tem, da je SKIP prešel na uporabo aluminija, nerjavečega jekla, armiranega poliestra, počasi pa opustil proizvodnjo izdelkov iz manj kakovostnih materialov.

INDUSTRIJSKO MONTAŽNO PODJETJE LJUBLJANA n. sol. o.
61001 LJUBLJANA, TITOVA 37

V srednjeročnem programu SKIP je zapisano, da se bo ukvarjal z izdelki za procesno tehniko. Opustil bo proizvodnjo cistern in prešel na proizvodnjo, ki zahteva višjo stopnjo tehnologije.

V zadnjih letih je SKIP vložil veliko denarja v razvoj in osvajanje proizvodnje različnih izdelkov za procesno tehniko, predvsem za potrebe kemične, farmacevtske, živilske industrije in kmetijstva. Ta del proizvodnega programa bo za živinske farme predstavljal približno polovico proizvodnje v SKIP. Opremo za farme SKIP proizvaja na podlagi poslovno-tehničnega sodelovanja z ljubljansko Emono.

Drugo polovico proizvodnega programa pa predstavljajo stroji in naprave za gradbeništvo. SKIP je znan proizvajalec gradbenih dvigal, fasadnih odrov, ravnalcev betonskega železa itd. Velik uspeh je zabeležil lani, ko je z lastnim razvojem osvojil izdelavo bager-nakladalca, ki je v preskusu prototipa izredno uspel. Prav tako je kot nov eksponat na zagrebškem velesejmu pokazal, da je bila usmeritev in odločitev razvojne naloge pravilna. Nakladalec nosi oznako BN77, poganja ga traktor IMT (77 KM), izdelek Industrije motora i traktora Beograd, vsa hidravlika pa je proizvod Prve petoletke Trstenik. Gre torej za povsem domač bager nakladalec. Stroj je primeren za različna zemeljska dela. Do leta 1980 naj bi naredili še nekaj inačic tega bagra.

V Kamniku pod Krimom SKIP gradi nove proizvodne prostore za armirani poliester. Tja naj bi preselili proizvodnjo iz dosedanje neprimerne lokacije in jo delno razširili. V tej tovarni bodo proizvajali različne kontejnerje, rezervoarje iz kemično odpornih materialov, cistern itd.

SKIP v poprečju zaposluje 170 delavcev in je lani ustvaril 70 milijonov din celotnega dohodka, letos pa ga načrtuje za 30 milijonov več.

TOZD TOVARNA REGULACIJSKIH ARMATUR IN APARATOV

Tudi z lastno pametjo se daleč pride

Tovarna regulacijskih armatur in aparatov, ki je temeljna organizacija združenega dela IMP Ljubljana, je iz skromnih začetkov zrasla v tovarno, ki je znana po vsem jugoslovanskem tržišču.

Delavci te tovarne so najprej proizvajali le za lastne potrebe podjetja, danes pa njihova proizvodnja regulacijskih armatur, črpalk in toplotnih aparatov že zadovoljuje potrebe domačega tržišča. Mimo tega se je tovarna uspešno vključila tudi v izvoz.

Vsi ti uspehi so v glavnem sad dela lastne razvojne službe.

Tovarna se postavlja z 20-letno tradicijo proizvodnje obtočnih črpalk in lahko trdimo, da so po kakovosti enakovredne tistim, ki jih izdelujejo priznani tuji proizvajalci. Dejstvo je namreč, da je osnovna skrb strokovnjakov v tovarni zasledovanje kakovosti proizvodov in usklajevanje tehnoloških postopkov z najnovejšimi tehničnimi dosežki v svetu.

Če bi dejali, da je proizvodnja vseh vrst črpalk za centralno kurjavo ena smer proizvodnega programa, potem je druga smer proizvodnja avtomatike za avtomatsko regulacijo sistemov centralnih kurjav, prezračevanja, klimatizacije in drugih tehnoloških procesov. Te sisteme in elemente v najmodernejši izvedbi so razvili sami. A še posebej je pomembno, da so tudi elementi izdelani pretežno iz domačih materialov.

V oddelku proizvodnje toplotnih aparatov izdelujejo v tovarni regulacijskih armatur in naprav vse vrste izmenjevalcev toplote, grelnike, tlačne posode in akumulatorje. V tej zvrsti proizvodnje zlasti izstopa proizvodnja sodobnih in kakovostnih spiralnih izmenjevalcev toplote, ki se odlikujejo z veliko zmogljivostjo ob majhnih vgradnih merah.

Iskra

Bodočnost se rojeva v Stegnah

Kot podpisnica družbenega dogovora o temeljih plana razvoja SRS za obdobje 1976 do 1980 je Iskra prevzela obveznost, da bo v tem obdobju proizvedla za 40 milijard dinarjev blaga in storitev in da bo ustvarila 500 milijonov dolarjev izvoza. To je nedvomno zahtevna naloga, ki je Iskri zaupana ne nazadnje tudi zato, ker je ta delovna organizacija izrazito usmerjena v tako imenovane kvalitetne faktorje gospodarjenja. Ti faktorji se izražajo v čedalje večjem deležu znanja v njenih proizvodih, v usmeritvi na sodobne tehnologije in izdelke ter v njihovi naraščajoči kompleksnosti, kot tudi v prodaji lastnega proizvodnega znanja.

V tem smislu so opredeljene glavne usmeritve srednjeročnega plana razvoja Iskre, pri katerem gre v glavnem za dve sočasni usmeritvi, in sicer: pospešeno osvajanje strateških razvojnih projektov, ki pomenijo uvedbo pomembnih modernih tehnologij in izdelkov in ki so temeljnega pomena za nadaljnji razvoj vse Iskre, hkrati pa z uvedbo avtomatizacije in boljše organizacije dela racionalizirati in kvalitetno izboljšati tiste sedanje proizvodne programe, ki imajo še nekajletno tržno perspektivo in konkurenčno sposobnost kot prehodni ukrep med osvajanjem novih tehnologij ter izdelkov.

To, kar smo doslej zapisali, seveda velja za vso Iskro, delovno organizacijo, ki ima blizu 30.000 zaposlenih, 66 TOZD, ki sestavljajo sedem specializiranih delovnih organizacij proizvodnega tipa in 4 delovne organizacije skupnega pomena. Nadaljevanje tega zapisa pa bo namenjeno delovnim organizacijam oziroma temeljnim organizacijam združenega podjetja Iskra, ki imajo svoj sedež na območju občine Ljubljana-Šiška. To so Telekomunikacije s tremi TOZD, Elementi s šestimi TOZD, Široka potrošnja z eno TOZD, Avtomatika z dvema TOZD in Avtoelektrika, ki je v sestavi delovne organizacije Avtoelektrika iz Nove Gorice, v občini Šiška pa ima svoj obrat tudi delovna organizacija iz Šentjerneja.

Že takoj na začetku bi veljalo poudariti, da bo že v letošnjem letu začela Iskra v Stegnah graditi ali pa bo že dogradila tri tovarne. Gre za tovarno Zmaj, kamor se bo preselila celotna proizvodnja s sedanje lokacije in kar naj bi se zgodilo že letos in za gradnjo nove tovarne elektrooptičnih izdelkov, kamor bodo preselili proizvodnjo iz občine Vič-Rudnik. Kot tretjo investicijo naj omenimo gradnjo tovarne mikroelektronskih vezij, ki naj bi jo predvidoma začeli graditi letos, dogradili pa prihodnje leto.

Iskra oziroma njene delovne organizacije bodo za te investicije v občini Šiška uporabile blizu 700 milijonov dinarjev. S to investicijo se bo znatno povečal dohodek od današnjih 315 milijonov na več kot milijardo dinarjev, prav tako pa se bo krepko povečal izvoz, od sedanjih 5,5 milijona dolarjev na skoraj 22 milijonov dolarjev v letu 1980. Medtem ko znašajo danes poprečni mesečni neto osebni dohodki 3.633 dinarjev, naj bi leta 1980 znašali 5.350 dinarjev. Znatno naj bi se povečalo tudi število zaposlenih — od 2673 lani na 4085 v letu 1980. To povečanje števila zaposlenih gre seveda predvsem na rovaš novih tovarn oziroma preselitve nekaterih TOZD, povečanje osebnih dohodkov pa na račun boljše kvalifikacijske strukture delavcev.

Pa primerjajmo te številke z indeksi, ki veljajo za SOZD Iskra! V obdobju 1976 do 1980 bo v združenem podjetju naraslo poprečno število zaposlenih na indeks 103, izvoz na 118, dohodek na 114, in mesečni neto osebni dohodek na zaposlenega na indeks 106. Treba je še dodati, da se bo zaradi večjega števila zaposlenih v občini Šiška do leta 1980 povečala tudi udeležba teh tovarn v ZP Iskra, ki danes znaša glede proizvodnje 12,4 %, števila zaposlenih 9,5 %, izvoza 8,3 % in dohodka 10,7 %.

Kot smo že povedali, gre pri gradnji nove tovarne Zmaj predvsem za preselitev proizvodnje iz sedanje, neprimerne lokacije v občini Center na novo, primernejšo v Stegnah. Seveda pa ne gre zgolj za enostaven prenos, temveč tudi za modernizacijo proizvodnje. Pri izgradnji tovarne elektrooptičnih izdelkov pa gre prvič za preselitev iz občine Vič-Rudnik, drugič pa za občutno povečanje kapacitet in močno modernizacijo. V tem primeru gre za dokaj večjo kvaliteto proizvodnje, ki bo zahtevala tudi kvalitetnejše delovne moči. Elektrooptika bo proizvajala v glavnem laserske naprave. Obe tovarni, Zmaj in Elektrooptika, naj bi začeli s proizvodnjo že letos.

Vse to, kar smo doslej zapisali, Iskra že ima in samo seli oziroma modernizira, tretja tovarna, ki bo kmalu začela rasti v Stegnah, pa je povezana s povsem novim proizvodnim programom.

Gre za mikroelektroniko, ki predstavlja, kot zatrjujejo nekateri strokovnjaki, tretjo tehnološko revolucijo v elektronski industriji. Uvajanje mikroelektronike ne bo vplivalo le na razvoj Iskre same, temveč bo odločilno poseglo tudi v razvoj številnih drugih panog gospodarstva in negospodarstva. Še več, mikroelektronika je začela podirati dosedanjo klasično delitev na proizvajalce elementov za elektroniko in na izdelavo končnih elektronskih izdelkov, naprav ali celovitih elektronskih sistemov.

Priprave na začetek uvajanja mikroelektronike, s katero se v svetu že dlje srečujejo, so stare že več let. Prvi pomembnejši korak na tem področju je bil narejen s sporazumom, ki sta ga sklenili fakulteta za elektroniko in Iskra. Rezultati, ki so jih dosegli na podlagi skupnega sodelovanja, so že vidni.

Tehnologija za novo tovarno je že določena, posebna skupina strokovnjakov, ki sodeluje s fakulteto za elektroniko, pripravlja konkreten proizvodni program. Poudariti je treba, da bo mikroelektronika oziroma nova tovarna v Stegnah, ki se bo ukvarjala s proizvodnjo mikroelektronskega vezja, predstavljala bistvo našega samostojnega razvoja. Če tega ne bi imeli, potem ne bi mogli govoriti o neodvisnem razvoju gospodarstva pri nas. Morda bi lahko malo za šalo malo zares dejali, da bo občina Šiška s to tovarno dobila najmodernejšo in tehnološko najbolj dognano proizvodnjo v državi.

Pri prvi jugoslovanski tovarni mikroelektronskih vezij so v okviru Iskre začeli tudi prvič združevati sredstva za gradnjo. Od 66 TOZD se jih je blizu 50 izreklo za združevanje sredstev za gradnjo, opremo in obratna sredstva nove tovarne. Za investicijo potrebujejo 140 milijonov dinarjev; temeljne organizacije v Iskri bodo po tem sporazumu zbrale 28 milijonov dinarjev sredstev. Novo tovarno bodo gradili v okviru delovne organizacije IEZ, kar je tudi logično, saj se ta delovna organizacija ukvarja s proizvodnjo elementov, kamor sodijo tudi proizvodi bodoče tovarne.

Novo tovarno bodo začeli graditi predvidoma že letos, drugo leto pa naj bi že stekla tudi poskusna proizvodnja, ki bo trajala 3 do 6 mesecev. V prvi fazi bo tovarna zaposlovala 70 delavcev, v drugi pa 130. Ko bo tovarna dograjena, bodo imeli vsi podpisniki sporazuma o sofinansiranju pravico in dolžnost izkoriščati kapacitete, prav tako pa tudi pravico do udeležbe pri dohodku in obveznosti pri morebitnih izgubah. Nova tovana naj bi bila TOZD v okviru delovne organizacije IEZ.

Z dograditvijo teh tovarn bo zaokrožen industrijski kompleks Iskre v Stegnah. Na pobudo sindikata bodo vse temeljne organizacije oziroma delovne organizacije v Stegnah s skupnimi močmi urejevale družbeni standard.

Sindikat je namreč dal pobudo za skupne objekte na tej lokaciji. V temeljnih organizacijah pa sedaj razpravljajo o osnutku samoupravnega sporazuma o gradnji teh objektov oziroma združevanju potrebnih sredstev. Do leta 1980 naj bi zgradili restavracijo, kuhinjo, ambulanto — skratka vse, kar sodi v sklop objektov družbenega standarda.

30 LET LITOSTROJ

Dobro založeni z naročili

OZD Litostroj je poslovno leto 1976 uspešno sklenila. Doseženi fizični obseg proizvodnje kot tudi finančni rezultat sta boljša kot lani, kar pomeni, da je kolektiv dobro gospodaril kljub gospodarskim spremembam, ki so zahtevale izredne ukrepe. Spremembe v politiki investiranja in spremembe družbenogospodarskih instrumentov so močno vplivale na povpraševanje po Litostrojevih proizvodih in s tem vplivale tudi na poslovanje celotne OZD Litostroj.

Izredno pomembna naloga vsake delovne organizacije je pridobivanje naročil ne le na domačem, temveč tudi na tujem trgu. Pridobivanje novih poslov narekuje politiko razvoja za določeno časovno obdobje v prihodnosti. Plan pridobivanja novih naročil so v Litostroju kljub spremenjenim pogojem in recesiji, ki vlada v svetu, izpolnili večinoma z naročili iz tujine. To pomeni, da so se po kakovosti proizvodov in poslovnih rezultatih izenačili z drugimi proizvajalci v svetu. Čeprav lani tudi razmere na svetovnem tržišču niso bile najbolj ugodne, lahko rečemo, da so v Litostroju uspešno poslovali. Blizu 40 milijonov dolarjev novih naročil v letu 1976 jim zagotavlja določeno varnost pri poslovanju v prihodnosti, kar je še posebej pomembno glede na trenutne razmere na domačem trgu. Tako predvidevajo, da bodo v poslovnem letu 1977 dosegli z izvozom blizu 50% predvidene realizacije.

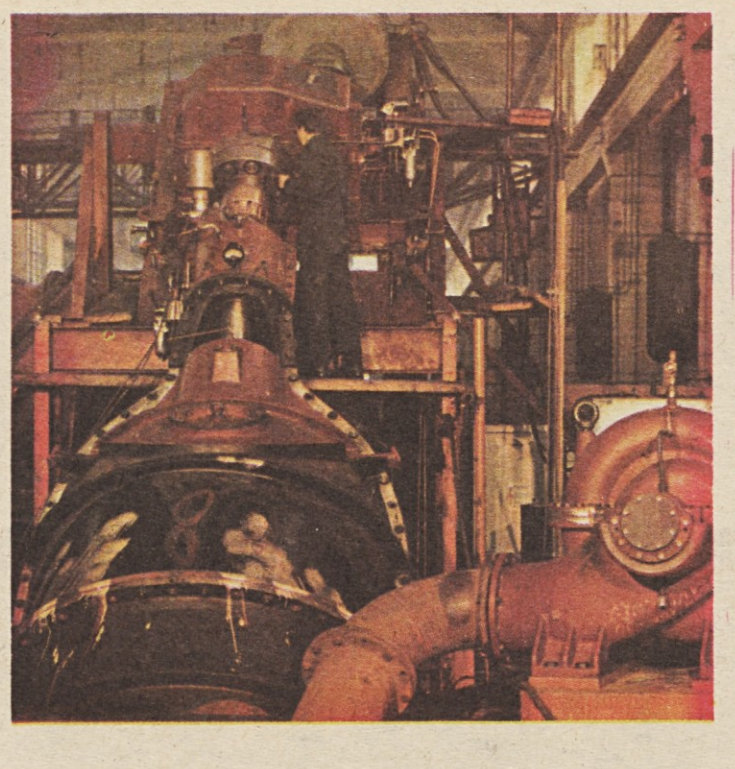

Omeniti moramo tudi prizadevanja LITOSTROJA za pridobivanje poslov na domačem trgu. Tipičen primer je Litostrojeva ponudba cevnih turbin za HE Čakovec. Več kot leto dni se s to raziskovalno-razvojno nalogo ukvarjajo strokovnjaki v TOZD IRRP. Med vsemi cevnimi turbinami v svetu ni niti ene, ki bi prekašala turbino Čakovec po velikosti, moči in padcu. To pomeni, da je raziskovalno-razvojna naloga zelo odgovorna, ker bo Litostroj izdelal lastno dokumentacijo za ustrezne cevne armature in za ustrezno opremo.

Litostroj je s svojimi TOZD na podlagi srednjeročnega načrta za obdobje 1976—1980 sprejel gospodarski načrt za 1977. Predvidena količinska proizvodnja je za nekaj odstotkov večja kot lani, celotni dohodek za 13%, dobiček za 5%, število delavcev za 4% in osebni dohodki za 8%. Temeljne organizacije združenega dela so oblikovale, razpravljale, usklajevale ter sprejele svoja stališča o gospodarskem načrtu za leto 1977. Gospodarski načrt za leto 1977 so obravnavale vse družbenopolitične organizacije, sprejeli so ga v vseh TOZD in potrdili na delavskem svetu delovne organizacije TITOVI ZAVODI LITOSTROJ. Gospodarski načrt je realen, saj temelji na že znanih naročilih.

V skladu z zakonom o planiranju je delavski svet DO Litostroj imenoval organ za pripravo in sestavo srednjeročnega načrta za obdobje 1976—1980. TOZD so osnutek srednjeročnega načrta obravnavale na svojih delavskih svetih in izoblikovale svoje pripombe, ki so jih nato vnesli v predlog srednjeročnega načrta. Sprejeti srednjeročni načrt za obdobje 1976 do 1980 je zdaj podlaga

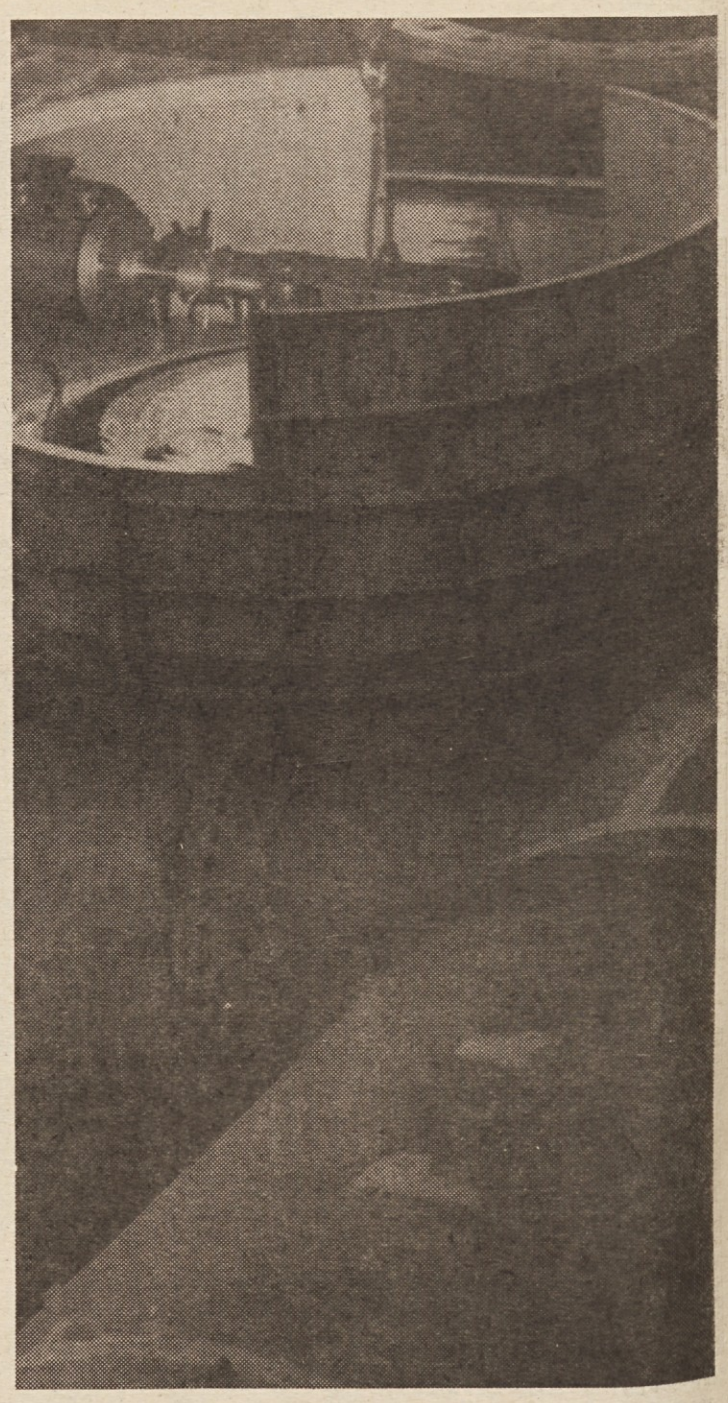

vseh nadaljnjih prizadevanj delavcev Litostroja. V novo obdobje lahko stopajo delavci Litostroja z optimizmom, kljub zaostrenim gospodarskim razmeram doma in v svetu imajo v Litostroju dovolj dela. Vse je odvisno od njih samih, od tega, kako bodo znali izkoristiti možnosti.

Union

Prevrednotenje odnosov

Ljubljanska Pivovarna Union šteje med najstarejše pivovarne v tem delu srednje Evrope. V arhivih zasledimo zapis, da so v Ljubljani varili pivo že v sedemnajstem stoletju. Ljubljana — močno in uspešno središče pivovarstva na Slovenskem, je kmalu začelo pripajati manjše pivovarne iz okolice in tako je leta 1909 nastalo podjetje Pivovarna Union, delniška družba. Do leta 1926 so prišle v last ljubljanske pivovarne vse pomembnejše slovenske pivovarne. Poleg proizvodnje piva je do konca druge svetovne vojne Pivovarna Union proizvajala še slad, kvas in špirit. Po vojni so v pivovarni opustili proizvodnjo špirita, drugo proizvodnjo pa so oplemenitili z izsledki moderne tehnologije. Za starimi zidovi se danes skriva

moderna tehnologija; stroji so zamenjali ročno delo, samo postopek je ostal zvest pivovarski tradiciji.

Med prvimi organizacijami, ki so se leta 1973 konstituirale po načelih nove ustave, je bila tudi Pivovarna Union. Proizvodna enota v Ljubljani se je konstituirala v temeljno organizacijo združenega dela, samostojne enote zunaj Ljubljane pa so se prav tako organizirale kot temeljne organizacije. Ustanovljena je bila tudi delovna skupnost za opravljanje zadev in poslov skupnega pomena.

Pivovarna Union je danes sestavljena iz osmih temeljnih organizacij združenega dela. Pet temeljnih organizacij združenega dela se ukvarja s proizvodnjo piva in kvasa, tri temeljne organizacije pa pretežno s prodajo. V prvo skupino sodijo proizvodnja piva, polnilnica, kvasarna, transport in EVDS (energetika, vzdrževanje ter družbeni standard). Te temeljne organizacije so vertikalno povezane, svoj sedež pa imajo v Ljubljani. TOZD Vesna v Izoli polni brezalkoholne pijače, TOZD Hmeljnik v Novem mestu se ukvarja s proizvodnjo sortnih vin, gostinsko dejavnostjo, gojenjem sadik vinske trte in s kooperacijo z zasebnimi vinogradniki.

Vse temeljne organizacije Pivovarne Union so v začetku letošnjega leta sprejela na referendumu nov sporazum o združitvi v delovno organizacijo. Glavni namen združitve je uresničevanje skupnih interesov pri proizvodnji in prodaji izdelkov. Za prihodnje obdobje je predviden skladen razvoj vsake TOZD in delovne organizacije v celoti, skupen nastop na tržišču in zagotovitev ekonomske trdnosti ter socialne varnosti zaposlenih.

Pivovarna Union zaposluje 619 delavcev. Lani so ustvarili 417,4 milijonov celotnega dohodka, kar je za 5,9% več kot leto poprej. Prodali so skoraj 684 tisoč hektolitrov piva in 5.400 ton kvasa. Kljub povečani proizvodnji za 3% pa je bil dohodek za 15% manjši kot leto poprej. Celotni dohodek na delavca je znašal več kot 674 tisoč din ali za 2,3% več kot leta 1975, med tem ko je lani znašal dohodek na delavca nekaj manj kot 191 tisoč din, ali za skoraj 18% manj kot leta 1975. Pivovarna Union je porabila za 18,7% več sredstev, pogodbene obveznosti so se dvignile za 28,4%, osebni dohodki so narastli za 3,7%, zakonske obveznosti pa so bile nižje za 1,9%.

DRAGOCENA PRIZNANJA

Za uspešno delo so dobili izdelovalci piva v Pivovarni Union že več priznanj in diplom. Vendar pravijo, da jim največ pomeni priznanje »Zlati zmagovalec Beograda 1976«, ki so ga dobili za konzumno svetlo pivo Triglav. Ocenjevalna komisija jemlje vzorce za to priznanje iz trgovin, torej s polic, ki so dosegljive vsem kupcem in gre torej za dejansko in standardno kakovost proizvodov. Pivo Triglav je eno od količinsko najmočnejše zastopanih piv v proizvodnji. V manjših količinah pa v Pivovarni Union varijo tudi svetlo pivo »Exportni ležak« s 14% ekstrakta in temno pivo »Bok« s 16% ekstrakta, obe prav tako dobro znani med poznavalci piva.

POSLOVANJE PO NOVIH NAČELIH

Omenili smo že, da je Pivovarna Union s sporazumom o združitvi temeljnih organizacij začela uresničevati določila zakona o združenem delu. Pravimo začela, kajti delo na področju združevanja dela in sredstev še ni končano. Zakon o združenem delu sicer opredeljuje vsa teoretična izhodišča za opredelitev dohodkovnih odnosov, ne daje modela niti receptov za take odnose. Zato so poskušali v Pivovarni Union dohodkovne odnose urejati na osnovi lastnih razmer. Izhajali so iz dejstva, da je treba dohodek najprej ustvariti, šele nato deliti. Proizvodi morajo biti tržno usmerjeni in ekonomsko uspešni, upoštevati je tudi treba dohodek in analizirati vse možnosti za povečanje dohodka.

Prav tu pa so v Pivovarni Union naredili velik korak naprej. Izdelali so podrobne normative vseh direktnih stroškov, določili stroškovna mesta znotraj posameznih TOZD in skupnih služb ter s tem pripravili osnovo, na kateri bodo lahko zasnovali nove dohodkovne odnose.

Spregovoriti pa moramo tudi o težavah, ki tarejo Pivovarno Union. Ena teh težav je kadrovska struktura, ki je izredno slaba, saj je kar 58% delavcev brez osnovnošolske izobrazbe. Samo 4,4% zaposlenih ima višjo ali visoko izobrazbo. Zato bo ena od glavnih nalog kolektiva, da omogoči čim večjemu številu delavcev izobraževanje ob delu.

Tudi stanovanjski problem je zelo pereč, saj želi več kot sto zaposlenih izboljšati svoje stanovanjske razmere. Zato so že pripravili program, kako bi v treh letih zapolnili vrzeli — seveda z maksimalnim angažiranjem lastnih sredstev, bančnih kreditov in s sodelovanjem stanovanjskih skupnosti.

AGROSTROJ LJUBLJANA

LJUBLJANA, DRAGA 41

Znani doma in na tujem

Letos bo ljubljanski Agrostroj slavil že 32-letnico rojstva. Tako kot veliko slovenskih podjetij, se je tudi Agrostroj razvil iz skromnega zametka, iz manjšega števila delavnic. Začeli so s proizvodnjo različne opreme, predvsem opreme za hleve, sčasoma pa so dejavnost razširili tudi na popravilo osebnih in tovornih vozil ter kmetijskih strojev.

Leta 1951 se je delovni kolektiv odločil, da bo začel izdelovati namakalne naprave, ki so danes najpomembnejša proizvodnja Agrostroja. Prav v tem programu se Agrostroj uvršča med največje in najpomembnejše proizvajalce ne le v Jugoslaviji, temveč tudi v Evropi in celo v svetu.

Agrostroj je začel s svojo dejavnostjo praktično iz nič; velikokrat je bilo težko in prišlo je tudi do tako hude krize, da je kolektiv že resno razmišljal, da bi opustil proizvodnjo umetnega dežja.

Tudi dandanes se včasih najde kdo, ki se mu zdi, da je Agrostroj preveč investiral v proizvodnjo namakalnih naprav. V resnici pa gre

le za občasne težave, kot denimo tiste v minulem letu, pri izvozu namakalnih naprav v Sovjetsko zvezo. Obseg realizacije namreč ni bil takšen, kot so v Agrostroju pričakovali. K slabšim rezultatom v minulem letu pa je prispeval tudi nov način plačevanja in politika cen, ki še danes ni rešena.

Cene so pravzaprav tiste, ki krojijo politiko prodaje tako na domačem, še bolj pa na tujem trgu. Pri namakalnih napravah je slej ko prej osnovna surovina aluminij, ki pa je strateški material. Agrostroj dobiva aluminij pri domačih proizvajalcih. Cene aluminija pri nas se prilagajajo cenam svetovnih proizvajalcev, vendar pa je treba pri tem pripomniti, da ne v enakih ciklusih. Mimo tega domači proizvajalci izvažajo aluminijeve trakove na konvertibilna področja, in to praviloma za nižjo ceno kot na domačem trgu, razliko pa potem »polovijo« z višjimi cenami doma. Vendar v Agrostroju sodijo, da so te težave, ki sicer trajajo že dve leti, le prehodne narave in da bodo problemi slej ko prej zadovoljivo rešeni. Predvsem pričakujejo, da bo družba z ustreznimi predpisi primerno zavarovala tiste proizvajalce oziroma predelovalce domačih surovin, ki delajo za izvoz. Dejstvo je namreč, da je razkorak v cenah že tako velik, da lahko Agrostroj nastopa v tujini le, če se odpove zaslužku, včasih pa tudi to ni dovolj. Tako so jih na kubanskem tržišču, kjer je šlo za osemmilijonski posel — v dolarjih seveda — izpodrinili Španci.

Položaj na tujih trgih postaja v zadnjih letih, odkar so močno povečali proizvodnjo namakalnih naprav tudi Španci, zelo težak. Izvoz pa je za Agrostroj življenjskega pomena, saj na leto izvozijo kakih 60 % celotne proizvodnje. Njihov celotni dohodek pa bo letos predvidoma znašal 300 milijonov dinarjev. Lani so izvažali v 12 držav vzhodne in zahodne Evrope ter v dežele v razvoju. Njihovi najpomembnejši kupci so bili lani Poljaki, Čehi in Libija. Na domačem trgu pa so lani imeli 1033 kupcev, in sicer kar 48 % iz Vojvodine, sledijo pa Makedonija, Srbija, BiH, Hrvaška, Slovenija in Črna gora.

Letos bo skušal Agrostroj doseči 300 milijonov celotnega dohodka. Najbrž mu bo to uspelo, saj ima že sedaj sklenjene pogodbe za 100 milijonov izvoza, prav toliko pa je dosegel tudi s prodajo na domačem trgu. Naloge za letošnje leto so zelo velike in odgovorne, poleg znatno večjega celotnega dohodka naj bi se povečal tudi dohodek, in sicer od 15 do 20 %.

V srednjeročnem programu bo Agrostroj še naprej razvijal namakalne naprave, jih dopolnjeval in izpopolnjeval. Celoten dohodek naj bi do leta 1980 rasel po letni stopnji 9 %, dohodek po stopnji 8,3 %, bruto osebni dohodki po stopnji 9,8 %, zaposlenost po stopnji 3,5 %, sredstva za reprodukcijo pa po stopnji 7,3 %. Tak razvoj bo možno zagotoviti z nekaterimi novimi investicijami, ki naj bi do leta 1980 znašale 66 milijonov. Gre za sofinanciranje nove livarne, predvsem za aluminij in druge barvne kovine v Ilirski Bistrici. Dokajšnja sredstva bodo porabili za razvoj in kooperacijsko proizvodnjo malih motornih samohodnih kosilnic, ki bi bile primerne predvsem za hribovske predele in bi bile opremljene tudi z opremo za žetev. To proizvodnjo bodo vpeljali v Črnomlju. Dopolnili in razširili naj bi tudi proizvodni program izdelkov iz poliestra v Ivančni gorici, namenjen predvsem kmetijstvu. Gre pa tudi za proizvodnjo kovinske opreme in naprav za odvzem silaže iz silosov.

Pri razširitvi opreme za namakanje velja posebej omeniti novo napravo za namakanje visokih kultur, črpalke za fekalije, potem novo proizvodnjo za hitrospojne elemente, sodobne razpršilce, nove črpalne agregate in druge naprave. Pri tem je treba še omeniti sodelovanje in skupno vlaganje kapitala za proizvodnjo namakalnih naprav v Alžiriji.

Agrostroj se je razvil iz servisnih delavnic. Ves ta čas pa so v Agrostroju nekoliko pozabljali na ustrezen razvoj njihove prvotne dejavnosti, zato bodo zdaj zgradili v TOZD servisi novo halo s površino 2000 kv. metrov.

Agrostroj ima dve TOZD — servisi in kmetijska dejavnost, je pa tudi član Združenih podjetij strojegradnje Slovenije.

KMETIJSKA ZADRUGA MEDVODE

Hitrejši razvoj tudi v kmetijstvu

Čeprav je ljubljanska občina Šiška pretežno mestna občina in čeprav ima le dober odstotek kmečkega prebivalstva, skuša v zadnjem času čimbolj razvijati kmetijstvo. To si prizadeva na različne načine, med drugim s pospeševanjem razvoja prek sklada za pospeševanje kmetijstva, z ustrezno usmerjeno politiko zemljiške skupnosti in slednjič z dobro organizacijo zasebne proizvodnje v KZ Medvode. Pri zadnjem štetju so v šišenski občini našteli 76.000 prebivalcev, med katerimi jih 1.400 živi od kmetijstva. Vobčini je bilo letos 957 kmetij, ki imajo vsaj eno kravo.

Občina meri skoraj 16.000 ha, od tega je polovico gozdov, nekaj več kot 6300 ha pa kmetijskih površin, obdelovalne kmetijske površine pa so za dobrih 500 ha manjše, kajti ob Gameljščici je še nekaj močvirnih predelov. Od obdelovalne zemlje odpade približno 20 % na družbeni sektor, drugo pa je v lasti zasebnikov. Močno družbeno proizvodnjo ima Emona z dvema obratoma, 130 ha pa odpade na KZ Medvode, ki se ukvarja s proizvodnjo pšenice in koruze. Izmed 21 krajevnih skupnosti je le osem takšnih, v katerih je kmetijstvo sorazmerno pomembna gospodarska panoga.

Treba pa je seveda povedati, da je v občini Šiška še sorazmerno veliko zemlje, ki je nihče ne obdeluje. Gre za kmetije, ki so ostale brez mladih naslednikov, in za tista zemljišča, ki so v lasti tako imenovanih nekmetov. Koliko je teh zemljišč in kje so, je danes težko reči, ker občina Šiška še nima prostorskega načrta — prav zdaj je v javni obravnavi — ko pa bo sprejet in ko bo drugo leto izvedeno določilo zakona o zemljiškem maksimumu za nekmete, bo

podoba seveda povsem drugačna. Zemljiška skupnost občine se s temi vprašanji že danes ukvarja in lahko bi rekli, da se pripravlja na odkup te zemlje. Glavni namen tega ukrepa je, da bi spet pridobivali preprotrebno hrano. Na kakšen način bo ta proizvodnja organizirana, bo pa seveda odvisno od tega, kje zemljišče leži. Bržčas bo marsikje zemlja namenjena družbeni proizvodnji, lahko bodo nekateri deli zemljišča namenjeni za zakup ali odkup kmetom. Ponuja pa se še ena možnost, to je komasacija zemljišč. Zemljiška skupnost bo po sprejetju prostorskega načrta v občini sprejela programe za posamezna področja, pri čemer bo upoštevala vse elemente, ki lahko kakorkoli prispevajo k racionalnejšemu izkoriščanju kmetijskih zemljišč.

Že na podlagi dosedanjih podatkov lahko sklepamo, da je zasebna proizvodnja v občini Šiška pomembnejša od družbene. Glede na to seveda tudi lahko zapišemo, da je temu primerna tudi odgovornost kmetijske zadruge Medvode, katere osnovni namen je organiziranje proizvodnje na kmetijah. Zadruga ima kar 410 članov, v kooperacijskih odnosih z njo pa je 600 kmetov ali dve tretjini. Zasebniki se v glavnem ukvarjajo s proizvodnjo mleka in mesa. Lani so prek zadruge prodali skoraj 3 milijone litrov mleka, v hlevih pa imajo približno 3000 krav in telic. Pri tem je seveda treba dodati, da kmetje iz predmestja Ljubljane prodajajo mleko neposredno potrošnikom in da je kar 70 % odkupa v krajevnih skupnostih Vodice in Bukovica. Kljub temu pa v zadrugi računajo, da bodo leta 1980 odkupili najmanj 3,5 milijona litrov mleka iz pogodbene proizvodnje.

Povečala naj bi se tudi proizvodnja mesa in tako naj bi namesto sedanjih 500 ton že čez nekaj let odkupili 600 ton živine.

Med pomembne tržne presežke šišenskih kmetov šteje krompir. Letos so zasadili s krompirjem blizu 500 ha. Vendar gre ta krompir v glavnem mimo zadruge, saj ga je zadruga lani ob približno enakih zasajenih površinah odkupila le 800 ton, leta 1980 pa naj bi ga odkupila blizu 900 ton. Na kmetijah bi bilo zaradi bližine tako velikega potrošniškega centra, kot je Ljubljana, možno pridelovati tudi več zelenjave, toda ta dejavnost je v primerjavi z živinorejo in s proizvodnjo krompirja sorazmerno nepomembna, kar je tudi razumljivo, saj gojenje povrtnine zahteva veliko dela, kmečkega prebivalstva pa je vedno manj.

Pri tem je vsekakor treba upoštevati kakih 100 ton pšenice in 300 ton koruze, ki jih vsako leto pridela zadruga, s tem pa so tržni presežki šišenskega kmetijstva v glavnem že izčrpani.

Glede na to, da hrane vedno bolj primanjkuje in da bo že prihodnje leto praktično na voljo več obdelovalnih površin, je seveda potrebno kmetom oziroma tistim, ki bodo to zemljo obdelovali, tudi pomagati. KZ Medovde je prek svoje hranilno-kreditne službe v zadnjih nekaj letih odločilno pomagala pri kreditiranju razvoja zasebnega kmetijstva (od leta 1969 dalje je preskrbela kmetom za približno 10 milijonov kreditov), sklad za pospeševanje kmetijstva pri skupščini občine pa je prav tako vsako leto sodeloval z razpoložljivimi finančnimi sredstvi pri modernizaciji zasebnega kmetijstva. Zaradi hitrejšega razvoja kmetijstva pa bo morala biti pomoč še večja. Kmetje imajo že več kot 60 strojnih skupnosti, ki omogočajo racionalnejše izkoriščanje strojev, toda želijo si — kar predvsem velja za hribovske kmetije — še boljšo organizacijo pri odkupu mleka, stabilnejše razmere na trgu z mesom itd. V občini se vsega tega zavedajo, zato poskušajo zagotoviti čimveč denarja za regresiranje nakupa plemenske živine, kakovostnih semen, za razvoj znanstvenoraziskovalne dejavnosti, za regresiranje obrestne mere pri kreditiranju kmetov itd. Vse to so naloge sklada za pospeševanje kmetijstva v občini, ki so ga ustanovili že leta 1969 in je doslej svojo nalogo uspešno opravljal.

Sklad za pospeševanje kmetijstva pa je pred nedavnim začel pripravljati družbeni dogovor o oblikovanju samoupravne interesne skupnosti za pospeševanje kmetijstva. S tem naj bi se sklad za pospeševanje kmetijstva čimbolj približal kmetom in jim nudil tudi čimbolj učinkovito pomoč. Predlog družbenega dogovora o oblikovanju skupnosti za pospeševanje kmetijstva je občina že potrdila, sedaj pa tečejo razprave v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah oziroma TOZD s tistih področij, ki so zainteresirana za hitrejši razvoj kmetijstva itd. Pred občani Šiške je torej pomembna odločitev — ali bodo sprejeli družbeni dogovor o oblikovanju SIS za pospeševanje kmetijstva v občini Šiška in zagotovili ustrezna sredstva za hitrejši razvoj kmetijstva, ali pa bodo razvoj prepustili nekaterim entuziastom, ki se s kmetijstvom ukvarjajo že danes. To je morda nekoliko kategorično postavljeno vprašanje.

rašica

Odpovedovanje je obrodilo bogate sadove

Začetki danes enega največjih evropskih trikotažnih podjetij — ljubljanske Rašice — segajo v leto 1947, ko so v Tacnu ustanovili majhno podjetje z 18 delavci, imenovano ČIT — čipkarska industrija Tacen. S pripojitvijo nekaterih manjših pletilskih obratov, kot denimo, v Litiji in Šentvidu pri Stični ter z ustanovitvijo novih obratov v Horjulu, Izoli, Ambrusu in Moravčah ter s preselitvijo v nove, današnje prostore v Gameljnah, je ČIT v slabih dvanajstih letih prerasla v trikotažno tovarno, ki zaposluje več kot tisoč zaposlenih in ki jo poznamo pod imenom Rašica.

Ves dohodek je v prvih desetih letih narasel od začetnega milijona dinarjev na 20 milijonov. V letih od 1961 do 1963 je med proizvajalci pletenin nastala izredno močna kriza in tako kot drugi, se je tudi Rašica leta 1962 znašla na robu propada. Rekli bi lahko, da je Rašico izvlekla iz težav predvsem dolgoročnejša usmeritev in velika delovna ter politična zavest vseh zaposlenih, ki so se leta 1967 odločili, da od svojih že tako nizkih osebnih dohodkov namenijo še del za interno posojilo, za povečanje obratnih sredstev! To dejanje je bilo za tedanje čase enkratno, utrdilo pa je zaupanje v lastne moči, sočasno pa tudi zaupanje denarnih zavodov, ki so raje odobravali potrebne kredite.

Največji problem so za kolektiv predstavljale investicije. Nadaljevati s proizvodnjo na starih pletilnih strojih bi v tedanjem času pomenilo zaostajanje, zato so začeli intenzivneje opremljati svoje delavnice z modernimi visoko produktivnimi stroji. Rašica je lani dosegla 240 milijonov celotnega dohodka, letos — ob tridesetletnici — pa načrtuje 300 milijonov.

Z izvozom se je Rašica začela ukvarjati leta 1957, ko je izvozila za milijon dinarjev izdelkov; 10 let pozneje je izvoz znašal že 15 milijonov, lani pa že 54 milijonov, medtem ko bo letos predvidoma izvozila za 70 milijonov dinarjev izdelkov. Rašica je med najbolj čislanimi proizvajalci v nekaterih državah vzhodne Evrope in je na znanih mednarodnih sejmih tekstila v Leipzigu dosegla enkraten uspeh — trikrat je nastopila in trikrat zmagala!

Rašica danes zaposluje 1350 delavcev. Od lani v sestavi Rašice deluje tudi Beltinka iz Beltincev. Do leta 1980 v Rašici ne nameravajo več širiti proizvodnih zmogljivosti, število zaposlenih pa naj bi se povečalo kvečjemu na 1400. Odslej bo tovarna več vlagala v družbeni standard in v modernizacijo, da bi tako odpravila tretjo izmeno, v konfekciji pa uvedla delo samo v eni izmeni. Rašica se je odločila tudi za skupno vlaganje s poslovnimi partnerji v surovinsko osnovo in v predelavo odpadkov. Seveda bo treba nekaj denarja nameniti tudi za nove zidove v Horjulu in v Moravčah ter za novo pletilnico v Gameljnah, s čimer naj bi izboljšali delovne razmere v teh obratih.

Do nedavnega je trg največkrat posegal po izdelkih iz sintetike, danes pa se vrača k naravnim surovinam. Prav ob 30-letnici je dala Rašica na trg izdelke iz 100-odstotne volne, ki tudi po več kot 20-kratnem pranju v pralnem stroju obdrži popolnoma enako obliko. Teh izdelkov tudi ni treba likati, zato nosijo oznako super wasch. Rašica je član mednarodnega sekretariata za čisto runsko volno s sedežem v Parizu. Kakovost njihovih izdelkov iz čiste runske volne nadzoruje navedeni sekretariat in tako morajo biti izdelki Rašice po kakovosti najmanj enakovredni drugim.

Čeprav je Rašica v svojem 30-letnem obstoju dosegla zavidljive uspehe in se uvrstila med vodilne jugoslovanske oziroma evropske proizvajalce, pa se seveda bori tudi s težavami. Začno se že pri cenah, vendar pa so težje tiste, ki izvirajo iz sestave zaposlenih. Rašica je namreč tako kot druge tekstilne tovarne pretežno ženski kolektiv — približno 5% delavk je vsak mesec na porodniškem dopustu. To je približno toliko, kot če bi zaprli najmanjšo temeljno organizacijo v Horjulu. Poprečno 6,5% delavk pa je na bolniškem dopustu do 30 dni, kar spet predstavlja proizvodnjo ene temeljne organizacije — denimo tiste v Ambrusu.

Pred dobrima dvema letoma je bila v Rašici javna tribuna, na kateri so bila zelo točno ocenjena tako imenovana »ženska vprašanja«, ki niso zgolj socialne narave, temveč so tudi povezana z uveljavljanjem ženske v združenem delu. V Rašici je približno 90% zaposlenih žensk. Skoraj 36% vodilnih delovnih mest zasedajo ženske, več kot 80% vodstvenih delovnih mest zasedajo ženske. V samoupravnih organih je 82% žensk. Ti podatki nedvomno pričajo, da so ženske v Rašici dokaj močno zastopane v vseh upravnih in vodstvenih organih. Kvalifikacijska struktura delavk v Rašici je boljša kot drugje, saj nekateri podatki kažejo, da je v Sloveniji več kot 60% delavk, ki so nekvalificirane oziroma polkvalificirane. V Rašici pa je le 37% delavk, ki nimajo dokončane osemletke, vse druge pa imajo primerno kvalifikacijo. Res je sicer, da so to zelo ozki profili, zato bo morala tudi Rašica v prihodnje posvečati več pozornosti izobraževanju ob delu.

ČISTA RUNSKA VUNA
MAŠINSKI PERIVA TRIKOTAŽA
STROJNO PERIVA TRIKOTAŽA
Superwash

GP MEGRAD

Strma pot razvoja

Pred dobrimi tremi desetletji je ljubljanski mestni ljudski odbor ustanovil mestno gradbeno podjetje Megrad v Ljubljani. Začetek vsekakor ni bil lahek, saj je takratno podjetje dobilo v upravljanje in uporabo le skromna, v glavnem izrabljena in zastarela sredstva ter opremo. Vse tisto pač, kar je še ostalo od nekaterih manjših, zasebnih gradbenih podjetij, ki so bila po vojni nacionalizirana.

Mlado podjetje ni imelo niti lastne upravne zgradbe. Sedež podjetja je bil sicer v Kotnikovi ulici, vendar pa so bile pisarne »razmetane« po vsej Ljubljani. Prav tako oziroma še bolj pereče je bilo pomanjkanje strokovnih delovnih moči in mladih kadrov. Kljub težavam pa se je kolektiv z minimalnimi osnovnimi in obratnimi sredstvi ter z veliko delovne vneme uspešno vključil v obnovo porušene domovine. V teh prvih povojnih letih je delovni kolektiv Megrada odigral pomembno vlogo pri gradnji stanovanjskih in industrijskih objektov na območju Ljubljane.

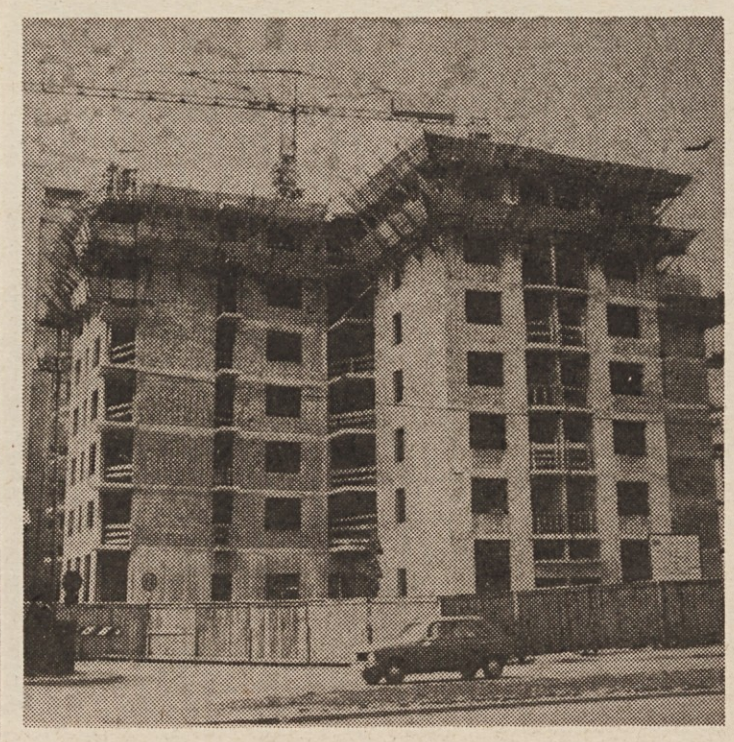

Megrad je bil namreč ustanovljen, da bi opravljal gradbena dela lokalnega značaja. Kolektiv se je zavedal, da se mora pri opravljanju teh zahtevnih nalog opreti predvsem na lastne sile in zaradi tega spoznanja je obseg opravljenih del iz meseca v mesec naraščal, s tem pa se je seveda krepila tudi moč podjetja.

Že tedaj si je Megrad izbral svojo razvojno pot: povečati sredstva za delo, izboljšati organizacijo dela in rešiti kadrovsko vprašanje.

Lastne prostore je podjetje dobilo leta 1948, dve leti pozneje pa so v podjetju ustanovili delavski svet, ki je bil uradno potrjen 5. septembra 1950. leta in je štel 45 članov. Medtem ko je znašala vrednost poslovnih sredstev ob ustanovitvi nekaj manj kot 134 tisoč dinarjev, obratnih pa skoraj 363 tisoč dinarjev, je tedaj, ko so delavci prevzeli upravljanje podjetja, znašala vrednost osnovnih sredstev 65 milijonov, obratnih pa 5,6 milijonov dinarjev.

Svojo osnovno dejavnost je Megrad opravljal s pomočjo strojne baze, s strojnim in avtoparkom, z gramoznico in z mizarsko-kolarsko delavnico. Za osebne potrebe delavcev je skrbel dom gradbenih delavcev z restavracijo, z ekonomijami, šiviljsko in čevljarsko delavnico, obratnim skladiščem in delavskimi naselji.

Podjetje je preraslo lokalne okvire leta 1952; tedaj so tudi ukinili ekonomije, čevljarsko delavnico in šivalnico ter obratno skladišče. Vse svoje sile so delavci usmerili v pospešen razvoj osnovne dejavnosti, to je gradbene operative in njej potrebnih pomožnih dejavnosti. Zgradili so separacije in stranske obrate in leto kasneje se je podjetje preimenovalo v Gradbeno podjetje Megrad Ljubljana.

Razvoj je terjal nadaljnjo širitev in leta 1957 so ustanovili novo poslovno enoto — Projektivni biro Megrad, za pripravo gradbenih projektov za objekte visokih in nizkih gradenj.

Leta 1962 se je delavski svet odločil za decentralizacijo delavskega samoupravljanja in pristojnosti delavskega sveta ter upravnega odbora delno prenesel na organe upravljanja v ekonomskih in pozneje v delovnih enotah — na zbor proizvajalcev in zbor upravljalcev. S tem je delavski svet prenesel na neposredne proizvajalce zlasti odločanje o pravicah delavcev, delitev sredstev za osebne dohodke in gospodarjenje s sredstvi posamezne ekonomske enote. Tega leta se je sedež podjetja preselil na Celovško cesto in tedaj je Megrad dobil domovinsko pravico občine Ljubljana-Šiška.

Leto pozneje so se k podjetju pripojila Gradbeno podjetje Šentvid iz Ljubljane, Obrtno podjetje Komunala iz Vodic in Obrtno podjetje Splošno mizarstvo Dravlje. S tem se je tudi razširil predmet poslovanja, saj se je Megrad začel ukvarjati še z gradnjo in montažo industrijskih peči, s proizvodnjo in prodajo opečnih izdelkov ter s proizvodnjo stavbnega in drugega pohištva. Leto kasneje se je k Megradu priključil Projektivni biro Tekton iz Ljubljane, tedaj pa sta tudi začela obratovati peskokop v Podutiku in gramoznica v Stanežičah. Leta 1965 je opekarna v Vodicah ostala brez surovine, zato se je preusmerila v izdelovanje in prodajo blokov iz žlindre in betonskih cevi. V gramoznici v Stanežičah je Megrad zgradil sodobno betonarno, leta 1968 pa je v Vodicah stekla proizvodnja fenobetona. Leta 1971 se poslovni predmet Megrada ponovno spremeni oziroma dopolni s trgovanjem z gradbenimi materiali na drobno in na debelo.

Megrad je bil leta 1950 med prvimi, ki je ustanovil delavski svet, prav tako pa je bil med prvimi tudi pred štirimi leti pri ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela. Že 6. decembra 1973. leta je 7 TOZD podpisalo samoupravni sporazum o združevanju v Gradbeno podjetje Megrad, leta 1975 pa je k delovni organizaciji Megrad na podlagi referenduma pristopil še Gradles iz Medvod.

V Megradu danes dela več kot 1000 delavcev. Ne manjka jim naročil in dela, bolj pereče je pomanjkanje nekaterih surovin, v zadnjem času predvsem cementa. Kljub nepredvidenim zastojem pa v Megradu vendarle upajo, da bodo izpolnili v začetku leta zastavljeni gospodarski načrt.

avtotehna

ZASTOPANJE, TRGOVINA, IZVOZ — UVOZ, SERVISI, n.sol.o.
LJUBLJANA, Titova 36

TOZD KOMERCIALNA VOZILA, n.sol.o.

zastopstvo za:
tovorna vozila, avtobuse, viličarje FIAT-OM in pnevmatike vseh vrst CEAT-VELTRO z lastnim servisom in servisno mrežo po vsej SFRJ

TOZD OSEBNA VOZILA, n.sol.o.

zastopstvo za:
osebna vozila GENERAL MOTORS IN OPEL,
izvenkrmne motorje YAMAHA
z lastnimi servisi in servisno mrežo po vsej SFRJ

TOZD ELEKTRO PROIZVODI n.sol.o.

zastopstvo za:
avtoelektriko, gospodinjske aparate, opremo za servise BOSCH,
videoakustiko BLAUPUNKT in LENCO
z lastnimi servisi in servisno mrežo po vsej SFRJ

TOZD MAZIVA, ELEKTRONIKA, INDUSTRIJSKE NAPRAVE, uvoz — izvoz, n.sol.o.

zastopstvo za:
olja in maziva VALVOLINE in zaščitna sredstva TECTYL,
akustiko AKAI in sistem interne televizije IKEGAMI
fotoaparate in kamere CANON, Solid state RCA,
merilce ropota in vibracij BRUEL& KJAER
iz programa defektologije tvrdke AGFA
zastopa svetovno znane tvrdke dr. Foerster, General Motors, Diesel itd.

TOZD NOTRANJA TRGOVINA, n. sol.o.

s številnimi prodajalnami po vsej SFRJ in predvsem v Ljubljani ter s številnimi predstavništvi v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, na Reki, v Splitu in Skopju
Avtotehna vam nudi široko izbiro avtomobilskega in tehničnega blaga za dinarska in devizna sredstva.
Lastni servis v Ljubljani, v občini Šiška na Celovški 175 in 228.
Avtotehna Ljubljana se priporoča!

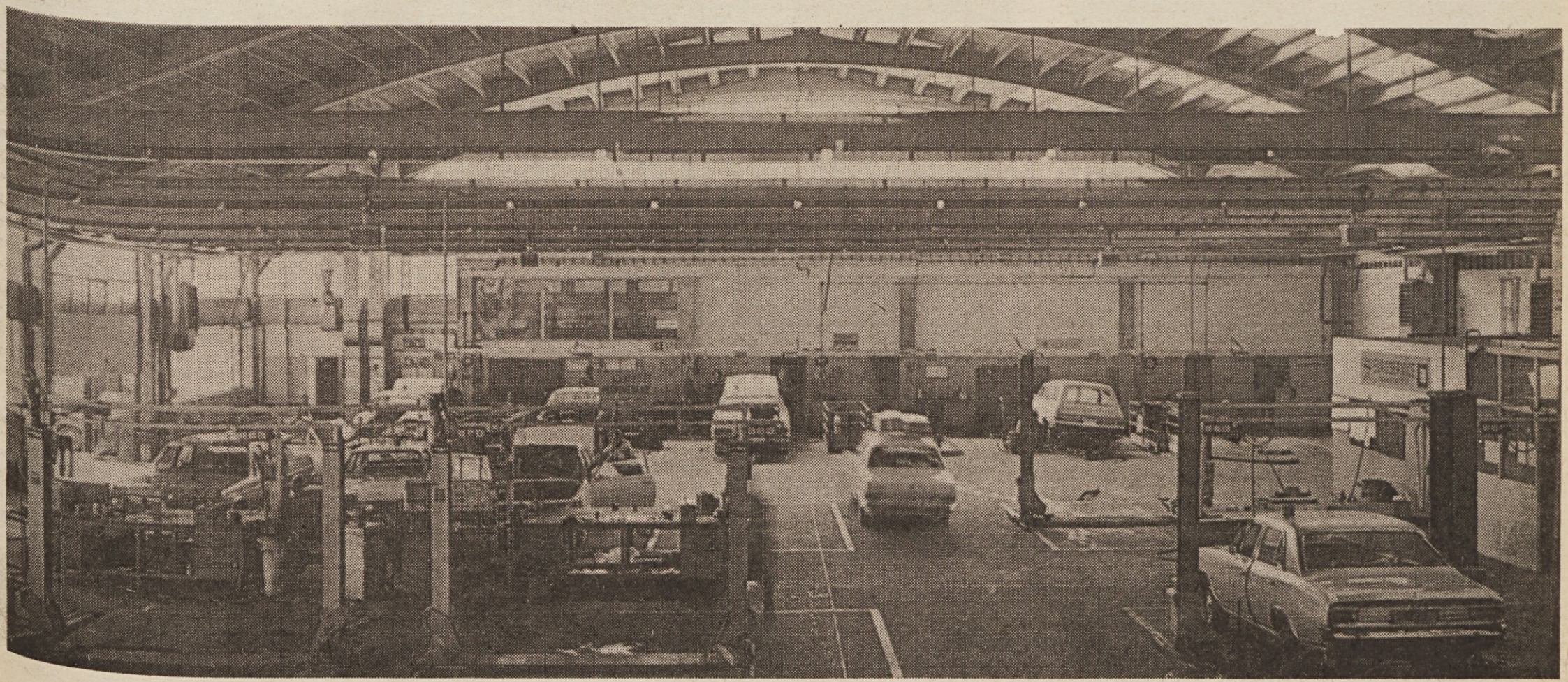

VIATOR

prometno, hotelsko in turistično podjetje Ljubljana, n. sol. o.

USTANOVLJEN leta 1900 kot ECŽ

DEJAVNOSTI:

- mestni potniški promet
- medkrajevni potniški promet
- tovorni promet
- hoteli
- žičnice
- avtoservisi
- turistične agencije
- taksi

Ob izteku leta 1976 je bilo v VIATORJU
17 delovnih organizacij in DS skupne službe
število zaposlenih: 3.363
celotni dohodek: 975.640.000.— dinarjev
devizna realizacija: 126.877.700.— dinarjev

MESTNI POTNIŠKI PROMET V LJUBLJANI ima 178 avtobusov za 160 km mestnih prog.

MEDKRAJEVNI PROMET prepelje na progah doma in v tujini z 222 modernimi avtobusi že blizu 30 milijonov potnikov na leto.

DELAVNICE Viatorja v Ljubljani, na Jesenicah, v Prevaljah, Slovenjem Gradcu in Črnomlju, Kamniku in Lendavi popravljajo in vzdržujejo lasten vozni park, velik obseg dela pa predstavljajo servisne storitve za zunanje stranke (servisi Zastava).

Ljubljančani so RADIO TAXI Viator sprejeli. Rumenčki in telefonska številka 20-424 so jamstvo za hitrost in dobre storitve. 74 vozil delo že težko zmaguje.

460 TOVORNIH VOZIL kroži po cestah Evrope in Azije. Zmogljivost 5.153 ton.

HOTELI, RESTAVRACIJE IN GOSTIŠČA Viatorja se začenjajo rojevati z otvoritvijo hotela GOLF na Bledu v letu 1969. Potem ko so leta 1977 odprli še en hotel A kategorije, hotel PARK na Bledu, ima Viator na Gorenjskem, Goriškem, Koroškem, v Prekmurju, Beli krajini in na ljubljanskem območju 1839 ležišč in 7021 sedežev. Nekateri Viatorjevi objekti so tesno povezani z obratovanjem Viatorjevih ŽIČNIC v Martuljku, na Španovem vrhu in na Veliki planini.

TURISTIČNA AGENCIJA z 10 poslovalnicami zastopa interese prometne, hotelske in žičniške dejavnosti podjetja in desettisočev, ki potujejo vsako leto z VIATORJEM.

Viator ima za ODDIH svojih članov 24 počitniških prikolic in 21 hišic. Ob morju tako preživi svoj dopust nekaj sto družin.

V letu 1976 je Viator sklenil pogodbe za nakup 37 najemnih stanovanj v skupni vrednosti 15.862,520.— din, 121 delavcev pa je dobilo posojilo za individualno gradnjo.